george bălăiță

Într-un orășel de provincie un tînăr se amuză, împreună cu amicii. El pariază, în *glumă*, pe viața unor oameni. Care și mor, de îndată ce au fost astfel *programați*.

În jurul acestei mașinării infernale se naște o lume plină de forme și culoare. Normalul coexistă cu aberația, răul și binele urmează jocul sorții și al întîmplării. Aproape nimic din ce este viu și veșnic sub amenințarea morții nu lipsește din acest roman. Un erotism secret pătrunde ca o apă freatică în natura tuturor lucrurilor. Substanța secretă a cărții cuprinde o parabolă zguduitoare a condiției omului înzestrat care, într-o lume pe dos bîntuită în același timp de fanatism și nepăsare, încercînd să se salveze prin caraghiolzic și cinism eșuează, neizbăvit nici în moarte. Critica literară de pînă astăzi a consacrat acest roman printr-o vastă exegeză.

O întrebare tulburătoare străbate *Lumea în două zile* de la un capăt la altul: *pînă unde* se *poate glumi*? Întrebarea astăzi mai actuală ca oricînd.

ISBN 973-21-0367-1
ISBN 973-21-0274-8

1395

Vol I–II: lei 585

editura minerva

1395

george bălăiță

lumea în două zile

★★

CLUBUL CĂRȚII DIGITALE
BIBLIOTECA ALEPH

Coperta — reproducere după Hieronymus Bosch: *Vindecarea nebuniei*.

george bălăiță

lumea în două zile

ROMAN

★★

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1993
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

ISBN 973 — 21 — 0367 — 1
ISBN 973 — 21 — 0274 — 8

ZIUA A DOUA

„Cerurile și pămîntul și toate cîte se află între ele, credeți că le-am făcut în glumă?

Coran, XLIV, 38,
Sura fumului

1

Nimic în cerul dimineții de 21 iunie nu pare să prevestească grindina. Locomotiva se oprește în dreptul closetului de zid văruit în alb, acoperiș ciudat în formă de cupolă, tablă argintie. Templul mațului plin, spunea Agop, maestrul peisajelor în care ninge într-un ou de plastic, rahat cu frișcă, să scoată voiajoru capu din vagonu de dormit și să se bucure : ce arhitecți minunați trăiesc în orașu ăsta. În jgheabul vechii cișmele de piatră cu trei guri de fontă, botul lacom al unui măgar roșcat, șa de lemn cu margini înalte și samare vărgate, roșu-verde-negru, frîu bătut cu ținte galbene. Omul măgarului nu se vede. Doi fochiști cu felinarele aprinse se opresc sub trompa greoaie și afumată a pompei de apă, haina scurtă a unuia, salopeta celuilalt, luciul funinginii și uleiului în soarele solstițiului de vară, silozul de beton plumburiu deasupra căruia un om mic cît un șoarece lovește cu ciocanul o șină, sunetele scurte, repezi, depărtate, vînzătoarea de la chioșcul de ziare scoate capul pe ferestruica îngustă, poartă ochelari cu rame late, mișcă dintr-o parte în alta

claia de păr roșcat, înfoiat în creștet, legat cu două panglici deasupra urechilor, revistele ilustrate agățate una peste alta pe peretele rotund al cuștii ei se mișcă o dată cu ea, Antipa coboară din vagonul cu platforma deschisă care în urmă cu vreo cinci decenii, poate tot într-o dimineață ieșise din depou strălucitor și, de ce nu? mîndru ca un tînăr ofițer de cavalerie, hm, ar spune, poate, doctorul Pușlenghea, de ce cavalerie și nu tancuri, dacă-i vorba totuși de un vagon?! Un vagon gălbui, afumat, o lungă încăpere comună cu banchete de lemn prinse în șuruburi și bare de fier, mirosul de zgură și motorină (scînduri roase, lungi, negre pe care calci) loc strîmt, ferestre înguste căzînd în adînc, dacă ai tras cu pricepere bucata de piele care atîrnă jegoasă la mijlocul ramei de sus, vînătă, răsucită ca limba spînzuratului. Dar un vagon care fusese totuși nou cîndva și stîrnise admirația călătorilor, poate și recunoștința lor pentru nu se știe ce protector al călătoriilor cu trenul, un om important care în anumite zile cînd vreun ministru sau chiar regele s-ar fi aflat în tren, stătea el însuși în ținută de gală, joben și mănuși albe, sub marchiza locomotivei, lîngă mecanic. Un soldat cu raniță în spate traversează liniile, nu-l interesează peronul, el se îndreaptă oblic spre magaziile lungi și înguste din spatele rampelor de încărcare. Șase și șapte minute, spune conductorul, cu o mișcare înceată el își aduce pe burtă geanta lui grea, sprijinită de obicei pe șold. Băgat pe jumătate în burduful negru, el caută ceva. Mulțumesc, spune omul cu pălărie cenușie și flanea împletită cu andrele groase. Poate umilința din glasul lui îl face pe conductor să iasă pe neașteptate din geantă și să întrebe răstit : ia ascultă, nu cumva erai cu ăla fără bilet? Dar celălalt rînjește, deodată este mai mare, mai lat, glasul lui răgușit și disprețuitor

îl face pe conductor să-și strîngă capul între umeri, mirare și teamă : da' ce mă-ta faci cu capu că răspunzi tîrziu la semnal? Furia urcă pe lîngă teamă, conductorul privește în jurul lui. Oamenii de la căile ferate au intrat în pămînt, miliţianul o fi stînd cu centironul desfăcut lîngă dracu știe ce muiere găsită noaptea în grădina asta din spatele gării, celălalt, cu picioarele desfăcute, stă în fața lui, o fi chiar omul care întrebase cît e ceasul, cară-te pînă nu te fac să-nghiți cleștele tău de codoș de vagoane. Conductorul încearcă să ridice mîna, gîndul lui este să lovească dar în loc de asta o ia la fugă, sare peste linii, se împiedică între traverse și cade, coatele pocnesc sec în șina strălucitoare. Se ridică, întîi în patru labe, gura plină de blesteme, picioarele își găsesc greu locul și abia după ce mîinile au pipăit cu atenţie geanta. De departe, ieșind din spatele magaziilor, vin în fugă spre el doi oameni, aha, oamenii gării, desigur, dar de ce numai doi, de ce nu toți? Asta îi dă curaj, începe să strige, dar în fața lui la un pas, stă Antipa. Ce s-a întîmplat? întreabă Antipa. Acum era aici, ticălosul, javra clandestină, urlă conductorul, capul lui țîșnește din gît, zvîcnește în toate părțile, ca la păsări sau șerpi, nu-i, strigă el, acu era aici, unde-i? Antipa îi întinde șapca, conductorul o șterge cu mîneca hainei, o îndeasă pe cap, pleacă, cei care alergau spre el își schimbă direcția, acum se duc spre cisternele argintii din dreptul silozului, poate acolo porniseră de la început. Antipa rîde și dacă Anghel l-ar privi acum ar spune : iată semnul puterii lui, pe care el o iroseşte.

Dar Anghel stă acum sub zidul Casei de Apă, în încăperea scundă, aplecat deasupra unui cufăr ferecat, șină subțire de oțel, capacul desfăcut sprijinindu-se în balamale înguste și trainice făcute de un meșter într-un oraș așezat pe o colină. Ca întot-

deauna, Anghel s-a sculat în zori, înainte de răsăritul soarelui. El scoate un ciocan ciudat de aramă, coadă subțire de os. Cele două capete ale ciocanului sînt : o piramidă și un cub, trunchiul este un cilindru. Prin mijlocul lui, precum piciorul balanței, trece mînerul. Osul cozii este gălbui, acoperit în jumătatea liberă cu încrustații mărunte, o spirală, forme geometrice săpate acolo pentru ca, oricît de mult s-ar lustrui, osul să nu alunece în palma celui care îl folosește. Numai pentru atît? Anghel pipăie muchiile ciocanului fără să-l privească. Degetele lui subțiri, puternice, umerii osoși sub cămașa de cînepă fără guler, albul ei aspru care amintește o lespede de piatră bine spălată sau o scîndură frecată cu leșie, gîtul omului, puternic, nu gros, o împletitură nobilă din fire de oțel și argint și nu odgoane scurte și țepene, capul îngust prelung, mișcări încete dar nu șovăitoare, calme fiindcă sînt rare și niciodată întîmplătoare, părul întunecat ca o placă de fontă de la ceafă la frunte, abia străbătut de fire albe. Ochii lui sînt cafenii într-o apă uleioasă încremenită, gura taie un obraz uscat neted, nu alb, nu galben, nu negru, ceva ca fildeșul vechi. Dar dacă spui fildeș, unde sînt carnea, sîngele, pielea? Anghel închide cufărul. Se ridică. Soarele intră prin perdeaua de in. Ceva din albul orbitor al cămășii, în peretele odăii. Se apropie, spune Anghel. Vorbește singur. În odaie nu e nimeni. Dă perdeaua la o parte, cactușii sînt acolo, niște animale cu țepi lungi, soarele bate în plăcile rotunde de fier : cinci, cîte se văd pe fereastră, capetele scurte ale puțurilor înfipte în pămînt. Șesul îngust, iarba scurtă cosită de curînd, două căpițe mici departe, lîngă gardul de sîrmă ghimpată, în vîrful uneia flutură o zdreanță albă. Și iarba din jurul casei, înaltă, verde întunecat, boabe mari de rouă ca niște bube cristaline. Și stupii . . .

Peronul este îngust, mozaicul vechi (romburi verzui în cercuri plumburii) s-a crăpat în multe locuri. Golurile sînt umplute cu ciment. Cimentul crapă și el. Altfel decît vechiul mozaic. Într-o zi, un fir de iarbă s-a ivit într-o astfel de crăpătură. Lucrurile nu s-au oprit aici, fiindcă nu era chiar un fir de iarbă, era o plantă ciudată care creștea repede și făcea un fel de fructe închise în păstăi, mai mai ca fasolea, gustul ceva între miez de nucă și nap. Curînd, neobișnuita făptură vegetală (trunchiul subțire contorsionat, un soi de vrej lemnos, noduri din loc în loc, frunze late, moi și aproape transparente, cîrcei lungi făcuți dintr-o materie verzuie translucidă și care atîrnau din coada fiecărei frunze și erau ușori încît fluieratul locomotivelor îi făcea să se agite și să plutească multă vreme în aer) așadar, nu trecu multă vreme și arborele, buruiana, leguma sau ce o fi fost acolo ajunse în plafonul peronului. Făcură acolo o gaură (după o lungă discuție pe care șeful gării o avu cu edilii locali, aceștia din urmă vrînd cu orice preț să taie măgăoaia, cum spusese unul dintre ei, omul gării susținînd la rîndul lui că nici un regulament nu interzice împodobirea peronului cu plante exotice și după cît se pare este vorba de o plantă exotică și ea trebuie ocrotită. Cu toate că, adăugase șeful, o frunză dintr-asta atîrnă chiar în dreptul ferestrei de la biroul meu și trebuie să ies dacă vreau să mai văd ce-i pe peron, dincotro vine trenul, dar n-are a face. Obținu în cele din urmă aprobarea, cu condiția ca în compensație să lase goale cele cîteva jardiniere care atîrnau și așa goale de vreo treizeci de ani în plafonul peronului). Cînd se văzu în lumina mare, arătarea se acoperi pe dată cu un fel de rouă violacee și frumos mirositoare, dădu într-o singură dimineață muguri noi, frunze și fructe și creștea în fiecare zi fără întrerupere și ar

fi ajuns poate la cer, cum a și ajuns altădată un fir de fasole, oho, ar fi fost acolo demult dacă într-o noapte omul care îi turna apă la rădăcină (trebuia udată numai noaptea, de trei ori pe săptămînă, cam trei ceasuri în șir să curgă apa lent din furtunul fără presiune în crăpătura din ciment, locul de unde țîșnise sămînța), omul așadar nu s-ar fi îmbătat peste măsură. El a adormit în rigola din fața gării, nu a mai ajuns să dea drumul la apă, și pînă dimineață, ființa ivită din firul de iarbă se uscă și se făcu pulbere. Femeile care măturau avură de lucru pînă pe la prînz. Tot măturînd, găsiră la locul unde se ivise la început firul de iarbă, un gîndac urît cu crustă întunecată, burtă albă, lungi antene și picioare de păianjen. Era mort dar nu de multă vreme, fiindcă niște furnici roșii abia își croiau drum spre burta lui... Da, fusese o vreme cînd se vorbise despre Dealu-Ocna și gara de aici. Stîlpii care susțin acoperișul peronului sînt subțiri, vopsiți în cafeniu uleios, iar acoperișul este un lucru care încă ar fi demn de luat în seamă dacă gloria locului nu ar aparține trecutului: sticlă groasă verzuie turnată într-o rețea de sîrmă. Romburi mari și tot ca un semn al trecutului apus: jardinierele goale se mișcă fără încetare bătute mereu de un vînt necunoscut, sau poate gara s-o fi aflînd pe spinarea unui animal neliniștit.

Din biroul lui, ușa deschizîndu-se chiar pe peron, apare șeful stației. Chipiul roșu, haina descheiată. Nereglementar, își spune curcanul închis într-o cușcă cu zăbrele de lemn păzită de o fetiță cu fundă albă cam murdară și vestă tiroleză verde. Se poate vedea: în dimineața celei mai lungi zile a anului, curcanul este un observator ironic. E drept, acul lui de prostănac melancolic poate înșela pe oricine. Puțini navetiști la Dealu-Ocna. Să tot fie vreo zece. Sîntem încă un raion agricol. Dacă

se face și la noi combinatul ăla de îngrășăminte, da, atunci o să le dăm la cap celor din Florești cu uzina lor de mase plastice. Atunci o să avem și noi navetiști și forfotă mare și viață trepidantă pe măsura cerințelor și exigențelor epocii, atunci să te ții, frate-miu, în loc să meargă ai noștri să lucreze prin alte locuri, vin aici din toată lumea să tragă la noi, navetiști, lume mare, frățioare, dar pînă atunci trimite-mi vreo cîțiva poli, să zicem vreo cinspe, și cu ce mi-ai mai dat, face jumate din ce-am să-ți dau înapoi cînd mă las la vatră, cum știi, în octombrie. Și faceți voi combinatu acolo ca să mă calific. Pune tu o vorbă bună să se facă. Trimite-i în plic că nu-i fură nimeni, cum umblă vorba, dacă pui lîngă ei o hîrtie de 25 și scrii pe ea : pentru hoț. Hoțu-și ia dreptu și nu s-atinge de restu... Antipa citește bucata de hîrtie, băgase mîna în buzunar să scoată batista, da, își amintește, este fratele instructorului, uită-te la el, porcu, mă ia politic, șantajist ordinar, dacă nu-i trimit polii ăștia cine știe unde mai trimite scrisoarea, așa că scoate și dă-i dar dacă nu se dă pe brazdă îl dau pe mîna miliției cît îi el de frate-n crucea mamii lui de escroc. Antipa rîde.

Un pui de țigan cu buricul gol se apropie de el și întinde mîna. Antipa se oprește, îl privește atent, tace, gura rîde fără să se audă, ochii reci. Aoleoo, urlă deodată micul țigan, aoleoo mă bate, mă omoară. El dispare printre tufele din spatele gardului scund. Între cișmea și clădirea gării. Antipa rîde. Șeful gării își șterge fruntea cu batista, sub cozorocul șepcii, da, puțini navetiști, oraș mic, doar dacă n-or fi venind cu autobuzele *rata* dar unde să se ducă ? și la urma urmei autobuzele astea nici nu respectă orarul și pentru un navetist întîrzierea este moarte. După ce nu te leagă nimic de întreprinderea noastră, navetist chiulangiu, mai și întîrzii. Afară ! Dar dacă res-

pectă programul, vine cu o jumătate de oră mai devreme, tace, nu răspunde obraznic, atunci da, săracul, are și el familie, copii și totuși face naveta, e greu, toată ziua pe drumuri și totuși devotat întreprinderii noastre. Șeful gării oftează adînc, el însuși făcuse mulți ani naveta, demult, pe cînd lucra în alimentația publică și era instructor de dansuri la o echipă de amatori și actor la teatrul popular. Nebunie și speranță, cum atît de frumos spunea un personaj dintr-o piesă de teatru, și același personaj: vine o vreme cînd îți cauți un loc sigur de muncă și întemeiezi o familie! Casa lui se află chiar deasupra gării, în spatele platformei de sticlă care acoperă peronul. Iată ce înseamnă o schimbare. Să alergi dintr-un loc în altul ziua și noaptea și apoi să locuiești împreună cu familia ta chiar între zidurile unde muncești, de unde vei lua pensie și vei muri. Neclintit, după ce nu erai decît mișcare.

2

Să trăiți, spune un acar cu fața și mîinile unse cu funingine. Felinarul lui aprins. Ce preț o fi avînd lucrul pe care în lumina solstițiului oamenii îl caută cu felinarul aprins? Un șiret desfăcut la gheata lui murdară de noroi uscat zvîcnește la fiecare pas, coada unui animal fricos. Șeful gării duce un deget la chipiu. Căldura celei mai lungi zile a anului se anunță prin semne obscure în atmosferă, în ficat, în oasele picioarelor. Miros de zgură arsă și sulf, de apă rece care curge cu putere printr-o țeavă de fier, șuieratul aburului, izul pătrunzător al oțetarilor din grădina gării amintind de scursorile unei insecte cu crustă aurie care iese la soare după ploaie dintre frunzele de patlagină, fumul cenușiu plutind deasupra acope-

rișurilor curbe ale vagoanelor și biela lucioasă și o spiță roșie ivindu-se între aburi și fiare negre, lumina dimineții peste zgomotele și mirosurile gării. Ceasul mare rotund (ramă groasă ca un cauciuc de camion) înșurubat deasupra celor două uși cu geamuri: EȘIRE. Acele nemișcate arată unsprezece și un sfert. Dacă nu merge, spunea Agop, se creează avantajul că se micșorează mult uzura. Cadranul gălbui este acoperit pe alocuri cu pete roșcate. Poate rugină, dar zgîrietura verde din dreptul cifrei 9 ce poate să însemne? Un tînăr cu cămașă în carouri roșii și verzi, bască cenușie și pantofi albaștri de tenis citește cu atenție panoul cu mersul trenurilor, numai cîteva rubrici, nici un accelerat. Dar ai putea vedea acolo trei accelerate și chiar cinci scrise cu roșu, poate și vreun rapid, dacă aici ar fi un nod de cale ferată și s-ar face aici un nod, poate chiar unul marinăresc, dacă s-ar zbate cineva pentru asta. Dar îți trece prin cap așa ceva, tinere? Ai vrea să spui: minunatul oraș în continuă dezvoltare Dealu-Ocna și marele combinat? Sau te cari pe vreun șantier și te faci sudor sau fierar betonist sau macaragiu? Ce-ți trece prin cap cînd te scarpini, un deget între doi nasturi de la cămașă, pe burta suptă? Înapoi în satul tău de sub dealuri? Oho, asta nu! Un țigan cu plete unsuroase, pălăria neagră acoperindu-i fața răsucită într-o parte, doarme la picioarele tînărului, tălpile lui, ciubote mari, largi par să ia ființă din tălpile celui din picioare, hoitul lui nepăsător în odihna adîncă poate fi chiar umbra băiețandrului plecat să-și caute alte rosturi în lume. Țiganul miroase a fum de baligă uscată și a smoală. Pantalonii lui de catifea reiată, largi și murdari băgați în cizme, sînt descheiați sub cureaua lată bătută cu ținte de alamă, cămașa smulsă din pantaloni și îngrămădită sub bărbie dezvelește o burtă uscată, păroasă de culoarea măslinei. Plu-

tonierul Gaspar se îndreaptă fără grabă spre omul adormit la picioarele tînărului. Cu fața gravă și imobilă tînărul contemplă tabla neagră acoperită cu litere și cifre albe. Îl face el oare pe insul între două vîrste, care mănîncă un colț de pîine, rezemat de un stîlp din apropiere, să creadă că tocmai el, un tînăr atît de prăpădit, poate din cînd în cînd zări umbrele agitate ale destinului său, așa cum alții văd flăcări pe comori? Plutonierul pare supărat, pungile de sub ochi sînt pline cu o substanță care provoacă mîncărimi în locurile cele mai gingașe ale pielii. Obrazul gălbui și lucios după o noapte nedormită nu prevestește nimic bun. Șeful gării se gîndește la ce rol i s-ar potrivi lui cureaua cu ținte a țiganului. Oho, dacă ai mai putea urca o dată pe scîndura scenei, sub privirea mulțimii, oameni care te cunosc și te admiră. Un gînd plin de încordare și tristețe, caraghioslîc, și iată năvala celor trei țigănci, poate nevestele celui adormit, urlete, limba lor răstită, plutonierul începînd deodată să alerge, deși nu avea de făcut mai mult de cinci pași. În același timp cei de pe peron năpustindu-se spre locul unde doarme țiganul. Apa dintr-un bazin suptă de gura de scurgere...

●

În ziua aceea (scrie judecătorul Viziru) Antipa arăta bine. Părea mulțumit, îmi amintesc aerul lui sfidător, la masa de la Moiselini. Dar n-am mers prea departe. Acum cînd scriu îmi dau seama cît de departe sînt de adevărul lucrurilor, cu cîtă emfază mă las dus de aparențe. Proști și ignoranți. Siguranța noastră de fiecare zi ne dă putere să supraviețuim dar ascunde adevărul. Niciodată ca în ziua de 21 iunie nu a fost Antipa mai aproape de ambiția lui nemăsurată (de care își bătea cu ușurință joc) și eu mai

departe de înțelesul lucrurilor. Între Antipa din decembrie la Albala și Antipa din iunie la Dealu-Ocna era drumul lung de la omul domestic la omul furios și liber. Cît de tîrziu înțelegeam asta. Și nu era numai atît. Acum văd, notez pentru mine, poate exagerat dar adaug : de aici plec pentru a înțelege mai departe. Poate voi găsi cuvîntul potrivit. Așadar : omul domestic și omul infernal în coaja lui Antipa. Iată ce este important. Restul sînt împrejurări, ar putea fi la fel de bine altele. Dar sînt cele care sînt. Scopul este unic. Nu știu, dar mi-l închipui pe Antipa în dimineața zilei de 21 iunie în urmă cu șapte ani în trenul plin cu navetiști, pe peronul gării etc. Cred că iradia o putere de care ceilalți luau cunoștință fără să știe cum, el însuși ignorînd-o. Dar nu am fost acolo. Latră cîinele, trebuie să întrerup. Merg să deschid. Trebuie să fie omul care ascute cuțite cu tocila lui. O caută pe proprietăreasă.

3

Antipa a ajuns la marginea peronului. Privește mulțimea îngrămădită lîngă panoul cu mersul trenurilor. Coborînd i se iscase un gînd caraghios : gara asta seamănă cu un curcan fudul fiindcă atît de mică și neînsemnată vrea să pară ca o făptură vorbitoare, ca și bietul funcționar de la registratură, ca și directorul băncii, ca și președintele sindicatului, ca și portarul în ghereta lui : mai importantă și mai arătoasă decît este. Poate și *visa*, după cum curcanul se visează regele unei țări deasupra norilor unde vulturul e un servitor umil care nici nu ajunge să treacă pragul casei, rînește la grajduri și își tîrîie aripile prin baliga măgarilor. Coborînd deci, Antipa avea un pas ferm pe care fără să-și dea seama îl căpătase încă de cînd coborîse treptele blocului, la

Albala. Puțini îi cunoșteau mersul ăsta. Cu toată răcoarea dimineții, el nu-și pusese haina și nici vreo bluză subțire sau puloverul fără mîneci împletit de Felicia. Felicia mai dormea cînd el ieșise pe ușă. Gîndul că în dimineața solstițiului de iarnă, în urmă cu șase luni, rămăsese el să lenevească în pat (ceea ce nu se putea spune despre Felicia care oricum se trezea îndată după plecarea lui și se pregătea pentru slujba ei) și ea plecase prin lapoviță și umezeală, îl făcuse să rîdă încet, jos, în holul pustiu iar Argus, care pîndea sub scară un fir de păianjen, interpretase în felul lui rîsul omului singur. Judecătorul Viziru notează asta ca auzită de la Pașaliu care o auzise de la Eromanga. În autobuzul care-l ducea la gară, se întîlnise cu omul de la calorifere, îl cunoștea fiindcă omul abia îi reparase robinetele de la baie. Să trăiți, dom'Antipa, a spus acela. Salut. Tot cu naveta? Încă. Da' nu-i prea răcoare? Eu tremur în salopeta mea și cînd vă văd cu mîinile goale... Păi nu-i vară? a întrebat Antipa. Ba da, a spus omul cam stingherit. Păi atunci! De... Nici un de, scoate imediat salopeta! Dom' Antipa, a spus omul. (Dar se ridicase din scaunul îngust, autobuzul nu mergea prea repede, cei cîțiva inși ghemuiți în scaune moțăiau, casierița în cușca ei la fel, la un stop șoferul frînase brusc, caloriferistul căzuse în genunchi, mîna încă agățată de mînerul din spatele scaunului.) Acuma, a spus Antipa liniștit, ochii lui imobili, buza de sus se ridicase deasupra dinților, cea de jos stătea întinsă, subțiată. Fără să scape de ochii lui Antipa, caloriferistul începuse să-și descheie salopeta. Dar Antipa a repezit înainte palma desfăcută: ajunge! Nea Antipa, a spus omul, și așa, zvîrlit în toate părțile de autobuzul care trecea acum pe o stradă neasfaltată, omul se ducea cu spatele înainte spre ușa din față. Vino-ncoa, a spus Antipa, rîdea, fața lui era

senină, ia de-aici. Omul s-a apropiat, se clătina, își ținea cu o mînă la piept salopeta desfăcută, cu cealaltă se sprijinea pe unde putea. A luat bancnota de douăzeci și cinci, autobuzul tocmai se oprea, caloriferistul s-a repezit spre ușa din spate, era mai aproape, a dispărut. Autobuzul s-a umplut de lume. Era o stație unde urcau mulți. Antipa își freca brațele goale cu palma și rîdea singur. Autobuzul mirosea a sudoare și a fasole prăjită. Afară era praf și soare. Trenul face patruzeci de minute de la Albala la Dealu-Ocna. Este plin cu navetiști, șapte vagoane cu navetiști care merg la Florești, capătul liniei, încă treizeci de kilometri, acolo unde sînt marile uzine chimice, unde sosesc o dată cu acest tren încă alte trei, din celelalte trei părți ale ținutului, mii de oameni deasupra cărora plutește ziua și noaptea fumul galben-verzui. La Dealu-Ocna coboară doar Antipa și încă vreo cîțiva, el nu-i știe. Ei îl știu pe el. În tren se joacă șeptic, douăzeci și unu și macao. Cîte doi, cîte trei, cîte patru. Fețe nedormite somnoroase, serviete de piele roase pe la colțuri, mii de mape de vinilin, băști, șepci, se fumează pe rupte și se mai scoate din buzunarul hainei, din mapă cîte o sticlă de țuică. Iarna e la fel, cu deosebire că e frig și întuneric. Dar frigul și întunericul trec și vine iar vara. Conductorul cere bilete, abonamente, cleștele perforează cartonul, clamp clamp. Lui Antipa nu-i cere, nu-l întreabă, îl salută : să trăiți. Antipa se ridică de pe banchetă. O femeie stă ca o cloșcă, fuste înfoiate în jurul ei, dedesubt cuibarul, de bună seamă, și alături două paporniță pline cu ceva care mișcă și miroase sub niște bucăți de pînză cenușie decolorată. Ea se uită după Antipa, spune în urechea unui flăcău cu basca trasă pe ochi, capul căzînd greu cînd în stînga cînd în dreapta, ochii închiși : o fi vreun inspector. Un ochi se deschide sub bască, capul se

opreşte pe un umăr, ochiul meditează îndelung, se închide la loc, gura rămîne mută, cei care nu joacă privesc prin geamurile murdare, nemişcaţi, palmele pe genunchi, alţii vorbesc fără întrerupere, povestesc întîmplări scurte cu accidente de maşină, puţine femei, mulţi bărbaţi, oameni de toate vîrstele. Se cunosc între ei, folosesc un limbaj comun aproape codificat, par răbdători şi împăcaţi, pot fi asemănaţi cu oamenii care în vechime lucrau pămîntul şi trecea o viaţă pînă desţeleneai o bucată de pădure şi este ciudat şi de neînţeles fiindcă timpul acestor oameni este fărîmiţat în mii de bucăţi, zilnic tăiat în felii subţiri, cu totul altceva decît vechii pămînteni pentru care timpul era o piramidă sau un cub uriaş de granit. Asta ar fi spus-o Paşaliu, judecătorul Viziru o notează undeva, nu-i cunoşti pe oamenii ăştia, ar fi spus Antipa, şi răspunsul lui Paşaliu : n-are a face !

Dă-mi voie, a spus Antipa, un spate lat, pînză muiată în sudoare, uscată acum, sarea pe umeri şi pe şira spinării, spatele se dă la o parte, un fluture de noapte cafeniu se ridică greoi dintre capetele adunate la un loc, ochii privind o fotografie sau aşa ceva, ferind-o de alţii cu un fel de duşmănie şi satisfacţie ascunsă, de ce? Antipa prinde filtrul ţigării între dinţi, pielea lui e curată şi netedă, cămaşa curată, subsuorile uscate, capul uşor, ochii limpezi. Furia pîndeşte în adîncul puterii lui paşnice. Capetele care i-au făcut loc să treacă se adună iarăşi, o grămadă de bostani pe un cîmp ceţos. Sau nişte bile pe o masă înaltă cu trei picioare. Bile sau bostani, din îngrămădeala asta se ridică un miros puternic de usturoi. Un om şi un sac de cărbuni stau în uşă. Las' să treacă, spune omul şi sacul se strînge, se îngrămădeşte între picioarele lui, o lovitură măcar uşoară tot îi trage acolo fiindcă faţa omului se schimono-

seşte de durere, sughiţuri scurte îi ies din gît. Antipa a ajuns pe platforma deschisă. Acolo fuma Silvia Racliş, ne apropiem, a spus Antipa, ea a rîs, el a rîs. În fiecare zi? Da! Nu ne-am mai văzut? Ba da! Nu-mi amintesc! Nici eu! Ha-ha, ha-ha! Trenul nu mergea prea repede, un cîmp de rapiţă se vedea departe, o casă cu acoperiş de ţiglă roşie, apoi un mal înalt năpădit de buruieni, stîlpii, cablurile subţiri cu burtă, jos sus, împletit despletit, apoi un pod de fier, grinzile ca nişte fulgere scurte, zgomotul, aici parcă ar avea ceva viteză, apa mocirloasă dedesupt, terasamentul înalt de piatră şi cîmpul cu porumb verde mărunt, iar merge ca melcul, nici pe pod n-a mers mai repede dar toată fierăria aia şi prăpastia de dedesubt ne-au făcut să credem... Da, ajungem îndată. Ea îl asculta, îl privea mai ales, pe neaşteptate şi-a scos din poşetă ochelarii de soare. I-a aşezat cu grijă pe rădăcina nasului. Mîna întîrzia după ureche unde braţul de metal subţire şi elastic nu se aşeza. Te ascunzi? a rîs Antipa. De ce? a spus ea, din nebăgare de seamă ţigara i-a scăpat dintre degete. Ajungem. Da, a spus ea. Nu au mai rîs, priveau dealurile, muntele vînăt din depărtare, vacile slabe din lunca îngustă, cantonul, rampa vărgată cu roşu şi alb, botul turtit al camionului în spatele rampei, întinderile palide de grîu, magazia lungă şi cenuşie, goală, lîngă balta secată, un lacăt mare pe uşă şi deasupra o firmă roşie decolorată: abator, da, în cinci minute am ajuns. Abatorul din Dealu-Ocna. Abatorul? nu seamănă! N-ai văzut pînă acum şandramaua asta şi forma şi locul ăsta pustiu? Nu. De cînd mergi la Dealu-Ocna, acolo mergi, nu?! Din iarnă. Şi n-ai văzut asta? Nu! Acum o vezi, da? Da! El nu a mai rîs, ea nu a mai rîs. Case mărunte văruite în ocru şi albastru, în stînga lor fabrica de cherestea, un birt, cîteva tarabe goale pe care în unele dimineţi

țărăncile vînd ouă și mici legături de zarzavat, o mînă de fasole, o cană de coacăze, zece nuci de anul trecut, lobodă și leuștean, un boț de brînză de vacă pe o foaie de brusture, uite și piața, am ajuns. Am putea sări fără grijă, a spus Antipa, merge ca pe vremea tramvaiului cu cai, ei da, era un fel de glumă, cîteva vorbe spuse ca să rîdem chiar dacă nu aveau nici un haz, găsite la repezeală, este un fel de convenție pe care cei doi o respectă încă de pe vremea cînd stăteau față în față goi și nu se rușinau, da, asta parcă ar avea mai mult haz, dar el nu a mai spus-o, ea se întorsese cu spatele spre locomotivă, se zgribulea în flaneaua subțire, bărbia între umerii strînși, genunchii, lovindu-se unul de altul, încovoiați ușor, mîinile strîngînd sub bărbie gulerul flanelei. Era mult prea frig în dimineața asta față de canicula de peste zi. Din ce în ce mai încet. Scame de funingine năvălind pe platforma vagonului. Sacul cu cărbuni s-a așezat între Antipa și Silvia Racliș. Cine era Silvia Racliș? Am mai văzut-o, o cunosc, dar nu o țin minte. Parcă într-o zi stătea de vorbă cu o cunoștință comună, mai veche. Cum o chema? Sau trecea strada? Cineva a ridicat o căciulă, o pălărie? Cineva a rîs, a răspuns la salut? Dar de unde mirosul de piper *acum* și atenție la sîmburii de cireșe împrăștiați pe jos, poate presărați anume să calci și să aluneci și să cazi să te rostogolești din vagonul ăsta afurisit, deschis la capete ca pe vremea lui Pasvante. Nu trecea oare Silvia Racliș strada, da, într-o zi de vară într-o iarnă, oamenii îmbrăcați pestriț, haine ușoare filfiind, soarele încălzind un pămînt plin cu băltoace care se usucă, vîntul cald și tu îmbrăcat ca un caraghios și restul, ea trecea strada, mergea *bine*. Erai singur? Cu Pașaliu? Dar ea trecea strada, a răspuns, desigur cineva a salutat, Pașaliu sau *celă-*

lalt, glasul ei, și deodată un gol ca o lumină vie, o piață uriașă sau o intersecție ceva pustiu și gol și o femeie înaintînd...

Trenul s-a oprit, sacul cu cărbuni s-a ridicat, un nor negru izolîndu-te de restul lumii. Ai coborît din tren, ai uitat de fata asta, era dimineață, o zi în care nu se bănuia nici un semn rău, 21 iunie, cea mai lungă zi a anului. Tălpile tale au atins zgura roșie afumată dintre linii, ai ridicat ochii, sus pe silozul plumburiu doi oameni bat ceva cu un ciocan și deasupra lor se rotește o pasăre întunecată.

Sacul cu cărbuni te-a făcut să scoți o țigară din poșetă? Aveai una în gură. Ai aruncat-o, ai aprins-o pe cea nouă. L-ai mai văzut? Da, în tren, odată a intrat în farmacie și a cumpărat ceva, antinevralgic aveți și un pahar cu apă? El era, nu te-a privit dar l-ai mai văzut prin Albala, treci pe stradă, vezi lume, șters, vag speriat, în nici un fel atrăgător, șoarece de bibliotecă dar nici asta, poate unul dintre singuraticii bolnăvicioși care dau tîrcoale căminelor de studente. Fumul țigării, acru. O arunci. Acoperită de un nor dè cărbuni cobori, trenul s-a oprit.

4

Să trăiți, dom' Antipa, spune un om cu halat cenușiu, un ciocan mic cu coadă lungă în mîna lui.

Salut, spune Antipa, ce se întîmplă?

Nimic, un țigan adormit. Contravenție.

Antipa se apropie de locul unde se îmbulzeau oamenii. Tînărul care își privise soarta în tabela cu mersul trenurilor se desprinde de grup, se depărtează. După el încearcă să se strecoare țiganul care dormise la picioarele lui. Umbra lui? Plutonierul Gașpar îl apucă de cureaua lată. Tînărul s-a oprit la doi pași

mai încolo. Nu se întoarce, rămîne acolo. Nu se poate mișca, ceva îl reține. Așa să fie? Oamenii se împrăștie, rîd, arată cu degetul. Plutonierul Gașpar îl duce pe țigan spre celălalt capăt al peronului. Nimic. Șovăind, tînărul îi urmează la cîțiva pași. Nedumerire, o neașteptată suferință pe chipul lui.

●

Schimbarea asta n-o înțeleg, scrie judecătorul Viziru (pe foaia albă de la sfîrșitul unei cărți : o monografie din 1930 a orașului Albala). Cînd nu scriu, privesc pe fereastră. Adun fapte. Caut. Îmi amintesc fără noimă de un scriitor bătrîn care în orașul Winesburg din Ohio, timp și distanțe, magistre, cum spune Pașaliu, bătrînul din Ohio a rugat pe dulgher să ridice în așa fel patul încît să poată privi pe fereastră lumea. Nu-i ușor deloc să înțeleg de ce scriu, de ce fac asta. Să înțeleg schimbarea care se întîmplă cu Antipa. Cum doi sau mai mulți stau în aceeași ființă? Cînd se întreabă alții pare caraghios și ușuratec. Altceva mai bun nu au de făcut? ! Dar cînd ajungi să te întrebi tu, lucrurile se schimbă ! Dar totul trebuie făcut, trebuie chiar grăbit totul, cînd scriu, timpul nu mă mai amenință, pierde caracterul abstract, devine accesibil și vulgar, capătă chiar o formă, o ființă uriașă acoperită cu păr care îmi flutură prin fața ochilor un contract și șoptește în urechea mea (ciudat, voce blîndă, un glas de aur, prietenos, aproape umil) dă-i drumul, ce mai aștepți, scrie, nu te opri...

●

Milițianul, țiganul, șeful gării s-au oprit. Antipa în fața lor. La doi pași, tînărul cu privirea gravă, fața imobilă. Gînduri înalte despre lungul drum care

îl așteaptă trec prin capul lui dar o spaimă nedeslușită îl ține pe loc.

Bună ziua, spune Antipa.

Vă salut, vă salut, ce surpriză, spune șeful gării.

Surpriză? se miră Antipa.

Plutonierul Gașpar își împinge tocul pistolului spre șale, cutia de piele alunecă pe cureaua lui la fel de lată ca și a țiganului. Dar lipsesc țintele galbene. Trei țigănci apar deodată, dau furioase din arîpi, cîrîie, fustele lor largi filfîie bătute de un vînt rău, din ele iese o duhoare acră, una este lată și greoaie, celelalte sînt subțiri și se mișcă în felul unor animale tinere.

Să intrăm la mișcare, spune șeful stației.

De ce să intrăm? rîde Antipa. Ce mai faceți, cum vă simțiți?

O, foarte bine, gîfîie șeful gării, foarte bine, mulțumesc.

Mă bucur din suflet, spune Antipa. Tonul lui se schimbă: pe la Moiselini văd că nu mai dai, bădie, ce se-ntîmplă?

Plutonierul Gașpar îi privește pe amîndoi. Mîna lui nu lasă cureaua țiganului. Își simte cămașa unsuroasă la gît, umedă la subsuori, o mîncărime ascuțită ca nisipul roade în încheieturile și ceafa lui, labele picioarelor mustesc în cizmele prătuite. Antipa îl privește cu atenție, șeful gării pare stingherit, ar vrea să fie și să nu fie acolo. Mișcă, spune plutonierul Gașpar, dar Antipa rîde, se uită la jardiniera care se clatină goală în plafon și spune: tocmai ieri întreba tovarășul președinte, gata, urlă deodată plutonierul Gașpar, smulge mîna din cureaua țiganului, gata, să nu vă mai prind, mai sînteți pe-aici?!

Tovarășu Antipa de la sfat, spune șeful gării, cum să nu, cunoaștem, spune plutonierul Gașpar, îmi pare bine, spune Antipa. Țiganii au pierit, un

tînăr aleargă spre trenul care încet se depărtează de gară. Tînărul reușește să sară pe scara unui vagon. O legătură cu lucruri mărunte într-o mînă...

Eu intru la mișcare, spune șeful stației.

Parcă am rămas dator cu halba aia, spune Antipa.

Ba nu, spune șeful stației, eu am rămas.

Bine, bine, spune Antipa, dar cînd o bem?

Vom bea-o la soroc, spune șeful stației îngroșîndu-și odată glasul, gest larg, privirea cruntă și apoi rîsul unui actor bătrîn.

Mai sînt oameni de talent în orașul ăsta, spune Antipa.

Mulțumesc, spune șeful gării.

Antipa se întoarce spre plutonierul Gașpar, vocea lui este caldă, fața într-o blîndă încordare: tovarășu plutonier, oare ce-am putea face cu oamenii ăștia pentru folosul societății? (Felicia ar spune: nu-ți bate joc. Dar bătrînul August pălărierul ar întreba-o: de unde știi?)

Tovarășu inginer, putem face multe, spune plutonierul Gașpar. Un zîmbet copilăros pe fața lui lată, fălci puternice, nas scurt, un aer nou, ceva caraghios și înduioșător, la fel de adevărat și neadevărat ca și viața unui fluture cu aripile colorate. Plutonierul Gașpar avea patima cîntatului la muzicuță și la fluier, lua premii la concursurile din cadrul ministerului și la cîte un festival regional, cioplea în lemn de tei chipuri de oameni și de animale, dintr-un dop de plută și din te miri ce bolduri și bucățele de stofă făcea un toboșar. Ai copii, tovarășu plutonier? întreabă Antipa, doi, să trăiți, spune celălalt. Să-ți trăiască, spune Antipa. Să trăiți, spune el. Trăiesc, spune Antipa.

După un sfert de oră, plutonierul Gașpar și șeful stației stau de vorbă în ușa întredeschisă pe sticla căreia scrie cu litere albe: MIȘCARE.

Îl cunosc destul de bine, spune șeful stației, lucrează la sfat.

Plutonierul Gașpar împinge un picior înainte, pune o mînă în șold : bine bine, știu eu, da' ce face-acolo el ? Mai nimic, dragă Gașpar, învîrte niște hîrtii, un băiat simpatic.

Daaaaa ? ! păi atunci de ce paștele... umerii îndreptîndu-se, burta înainte, pumnul strîns, izbește în palma deschisă, capul se rotește în toate părțile, pielea frunții, cu tot cu șapcă, se strînge deasupra sprîncenelor, atunci de ce o face pe șefu, ia spune-mi mie, domnule Onu ?

Ei, și tu, dragă Gașpar, spune șeful gării. Ochii sclipesc cu răutate și satisfacție ascunsă. Așa-i place lui.

Așa, bine, spune plutonierul, bine, dacă-i pe-așa, mai vedem noi.

Unde-s țiganii ăia ? Se răsucește pe tocuri, o potcoavă clămpănește, cade, fiindcă nemernicul, cîrpaciul Stratulat, nu știe să bată un cui ca lumea. Pe peronul tăcut acum, pustiu, se aude lătratul potcoavei.

●

Șeful gării își freacă mulțumit palmele. Este sus acum, într-una din odăile răcoroase de deasupra gării. Șapca roșie stă cu gura-n jos pe fața de masă lucrată cu iglița. Pe mușamaua din interior lucesc mari picături de sudoare. Doamna Onu aduce un pahar cu vin rece. Descheiat la tunica acoperită în spate cu mari pete întunecate, bărbatul bea cu lăcomie. I-am făcut-o filfizonului, de unde aerele lui de șef și donjuan și toată șmecheria lui răsuflată ? Un băscălios de la regiune, un terchea-berchea. De unde, mă rog ? ! Fruntea lui, arsă de soare pînă acolo

unde ajunge cozorocul șepcii, este albă-trandafirie ca un fund de copil de țiță, restul pierzîndu-se în chelia adîncă, culoarea miezului de cartof. Se aud strigătele frînarilor, șuieratul unei locomotive în manevră. Despre ce-i vorba? întreabă femeia. Privirea ei bănuitoare. Vîntul clatină vîrfurile plopilor în dreptul ferestrei. În spatele gării sînt plopi și un rond de flori. În mijlocul florilor un obelisc cu mișcarea de la 1907. Unu de la sfat, spune bărbatul. Dar ce ți-a făcut? Numic, își dă aere. Ce-i asta își dă aere? mai bine nu te pune-n dinți cu *ăștia*, lasă-i, dar vreau să știu cine-i. Cine-i? *Domnu Antipa*, coate-goale, ai auzit de el? Antipa, Antipa! nu-i oare tînărul drăguț pe care-l salutai pînă la pămînt alaltăieri pe Strada Mare și cînd te-am întrebat, și atunci, cine-i, mi-ai făcut șșșt și pe urmă am uitat, acum mi-aduc aminte că ne-am întîlnit cu Ștefănescu și nu știu ce-a început ca să turuie și-am uitat să te întreb, nu-i el?... dar domnul Onu este dincolo de ușă, a smucit clanța cu furie, acum coboară scările. Doamna Onu privește vîrfurile plopilor. Perdeaua se umflă în geamul deschis, poate vine în sfîrșit ploaia. Un măgar zbiară în piața tăcută, guițatul unui porc și apoi țipetele găștelor în spatele gardului înalt, scînduri înguste date cu var. Un tînăr simpatic și atît de politicos părea, își spune femeia. Un tînăr subțire, acum știu de ce-l țin minte, fiindcă ce închipuire, el m-a făcut să-mi amintesc de vremea cînd mîncam înghețată de căpșuni sub umbrela de soare pe terasa cofetăriei Lăpușneanu, o, Doamne. Ușa se deschide și apare capul furios al bărbatului. Dă-mi chipiul, strigă. Părul zbîrlit deasupra urechilor și în creștet, chelia vînătă. O varză, gîndește femeia. Îi dă chipiul. Nu este un gînd rău, ea este înțelegătoare și emotivă, întoarcerea precipitată a bărbatului trezește în ea o grijă maternă, duioasă, și-i amintește

un film vesel, o comedie cu frișcă și cu oameni grași și neîndemînateci și femei tinere și frumoase care dansează bine, chiar așa, pînă cînd urletul femeii Lupoaia o face să se repeadă în jos pe scări, nu, urlă ea la rîndul ei, nu, Dumnezeule, nuuu, dar jos, pe trotuarul îngust, lîngă rigola uscată plină de gunoaie răsucite de căldură, cu un picior aruncat pe trotuar, domnul Onu este întins, nemișcat, așa cum îi trecuse prin cap nevestei lui, un gînd absurd venit în timp ce se repezea urlînd pe scară și înainte ca urletul Lupoaiei să se fi stins în gîfîieli scurte, înspăimîntătoare.

●

Cu pas elastic, neșovăitor, Antipa merge, Strada Gării, spre centrul orașului. Iată o placă peste care s-a dat cu var, sus în zidul unei case. str, Dimitrie Sturza. Și alta alături, pe alt zid la fel văruită: eroul Matrosov. Și placa nouă, email alb și cobalt bătută în stinghia unui gard înalt: Strada Gării. O stradă lungă și întortocheată, case scunde, rar cu un etaj, fațade gălbui cenușii, ziduri groase, din loc în loc pe mari întinderi, grădini în care crește porumb. Și cînepă, fasole sau pătlăgele verzi în grădini înguste, cîțiva arbori întunecați. Între case se mai găsește și cîte o fișie lată, năpădită de buruieni și care se duce adînc spre apa gălbuie a Ocnei, în lunca unde cetățenii orășelului merg la sărbători, beau bere și mănîncă mititei, stau pe iarbă, pe pături aduse de acasă și pe o bucată de hîrtie de ziar se întind mese cu salam, roșii, telemea și plăcintă cu mere, copiii beau sirop de zmeură și pe o platformă de scînduri un băiat de la cooperativa Arta meșteșugarilor dansează bărbuncul, mai cîntă corul învățătorilor și pe urmă cu toții se plimbă. Aerul este plăcut, dar în locurile bătute de soare se simte o do-

goare neobișnuită. Umbrele sînt încă lungi, prin șanțuri încă mai mustește roua. Pe podul vechi de lemn, grămezi mari de balegă umedă strivite de roțile unui camion. O firmă galbenă pe care scrie cu verde murdar : Mașină de scărmănat lînă, autoriz. nrul 237. Prin fereastra deschisă, pătată de muște, se aude glasul unei femei. De sub pod, printre bîrnele legate în fiare ruginite, răzbat mirosul și umezeala mlaștinei. Deasupra, în cerul neclintit nu se arată vreo schimbare. Antipa se simte puternic și bun. Nici umbra vreunei griji. Curat și plin de o credință ciudată în puterea lui pe care nu o încercase niciodată cu adevărat și care lucra singură în favoarea lui. Fericită făptură. În alte timpuri cînd oamenii mai credeau în miracole, dacă el ar fi fost cel care să-l facă pe olog să umble, i-ar fi spus ologului, cînd acela ar fi căzut la picioarele lui mut de spaimă și recunoștință : du-te și nu mă lua în seamă, sînt un măscărici, uite fac o tumbă. Oho, puterea lui era că era puternic fără să aibă nevoie de asta și fără să-și ia în seamă puterea, numai aici la Dealu-Ocna poți înțelege starea lucrurilor, asta îl făcea să se simtă un stăpîn, el, umilul funcționar navetist și o simțeau și cei din jurul lui, fiecare în felul său. Aici, acum, era un om puternic și trebuie s-o știe și acest cîine cenușiu care apare acum de sub bolta fostului han, dintre lăzile de gunoi, ocolind băltoaca verzuie care nu se usucă niciodată, în fața casei cu numărul 78. Cîinele are picioare scurte, smocuri de păr aspru la încheieturi, spinare lungă, o corcitură dușmănoasă, una din acele vietăți urîte în care Dumnezeu a pus multă ură și umilință. Aș putea să te cunosc, îi spune Antipa. Orașul e mic dar nu te-am văzut pînă acum, umbli cu capul în pămînt, seara, dacă trece pe lîngă *tine* te mușcă, e soiul ăsta de cîine (omul începe o mișcare ca și cum ar vrea să se ferească, animalul se apropie. Pîndește ?) dar *pe mine*

nu (gîndul își schimbă sensul, capătă o mare intensitate, pleacă din capul omului ca o sabie. Antipa simte schimbarea, se miră cu neîncredere dar fără voia lui, această mirare comună omenească este copleșită de o bucurie străină infernală, el este doar unealta acestei stări) și iată, cîinele se oprește, rîtul lui de porc se ridică, în ochi i se citește supunere, sare deodată în spate, cade, se răsucește pe picioarele împletticite, latră scurt, răgușit, aleargă înapoi în salturi mari, dispare.

Domnule cîine, spune Antipa, mi se pare că ți s-a întîmplat ceva neplăcut. Păcat. Îți pregătisem un cub de zahăr. Rîde. Este iarăși Antipa nepăsătorul. Scoate din buzunar o bucată gălbuie de zahăr și o bagă în gură.

Fișă de lucru (din *Jurnalul* romanului)

Sporul de producție s-a realizat prin creșterea productivității muncii

Acționînd pentru realizarea cincinalului înainte de termen, colectivul de minieri, ingineri și tehnicieni de la exploatarea minieră Săsar raportează cu mîndrie că în dimineața zilei de 9 august și-a realizat planul de producție pe 8 luni. Succesul se datorește generalizării unor metode de mare randament la exploatarea minieră, folosirii mai bune a mijloacelor tehnice și a timpului de lucru, hărniciei și abnegației cu care minierii muncesc în fiecare abataj sau galerie. Este de remarcat că cea mai parte din sporul de producție a fost obținut prin creșterea productivității muncii. (...) Cele mai remarcabile succese în întrecere au fost obținute de colectivul de la sectorul II, condus de tînărul inginer comunist M. I., precum și de brigăzile minierilor V. M. și Gh. L.

Din metal economisit — 65 de războaie de țesut

La întreprinderea de utilaje pentru industria ușoară din Tg. Mureș, cu cîtva timp în urmă, s-a născut o inițiativă care vizează reducerea consumului de metal în acest an cu 281 tone. În vederea îndeplinirii acestui obiectiv au fost îmbunătățite tehnologiile de execuție a unui însemnat număr de piese, s-a extins turnarea de precizie, au fost folosite materiale de dimensiuni optime, s-au scurtat ciclurile de experimentare și aplicare a inovațiilor și raționalizărilor cu privire la economisirea metalului. Lucrîndu-se pe baza unor tehnologii care asigură adausuri minime de prelucrare, fiecare al 11-lea război de țesut bumbac se realizează din metal economisit...

(de la corespondenții din provincie)

O privire de ansamblu și cîteva constatări în județele Olt, Teleorman și Vaslui

Arăturile de vară hotărăsc recolta viitoare — Termene știute de cînd lumea, reamintite prin ordinul ministrului, și totuși... — Paie în calea tractoarelor și gospodari care cred că vara e fără sfîrșit.

5

Într-un carnet îngust și gros, foile prinse într-un cotor masiv ca și calendarele de perete, judecătorul Viziru scrie despre Anghel. Pe prima foaie, litere de tipar strîmbe, o peniță groasă, mai degrabă tocită: caietul despre Anghel. După ce a fost scris însă, din cotor au fost rupte multe file. Cine? Nimeni nu știe.

Judecătorul Viziru nu l-a mai putut întîlni pe Anghel după tot ce s-a petrecut în ziua de 21 iunie. El notează mai exact: ancheta a făcut-o altcineva. N-am mai vrut să-l văd. Pe urmă aș fi vrut dar nu s-a mai putut. Dealtfel, după propria mărturisire, *înainte* îl întîlnise de două ori. Prima oară: judecătorul — pe atunci procuror, mergea cu Antipa la

pescuit. Anghel a apărut în lunca de salcîmi. Am aici niște stupi, a spus Anghel. Era un om în vîrstă spune judecătorul Viziru, un bătrîn uscat, puternic. Se purta cu Antipa ca un frate mai mare cu mezinul familiei pe care trebuie să-l ocrotești. Vorbea puțin. Antipa a spus : am să-l aduc pe procuror la Casa de Apă să-ți vadă cactușii. Numai înainte de apusul soarelui, a spus Anghel. Mi s-a părut ciudat, notează judecătorul. Ce-i asta apusul soarelui ? Dar atunci n-am spus nimic. Chipul grav și întunecat al acestui Anghel mă intimida. Cine era el ? Mi-am amintit că inginerul Dobraniș, un bun jucător de șah, directorul întreprinderii comunale, pomenise o dată cam în glumă de Anghel : un bătrîn sucit, noi îi spunem *fermierul*, este supraveghetor la Casa de Apă, conștiincios, un om de nădejde acolo, nu cred că-i de tot întreg dar eu cu Casa de Apă n-am probleme. Nu l-am uitat pe Anghel dar nu m-am mai gîndit la el. Am știut că nu l-am uitat, atunci cînd l-am văzut a doua oară. Eram tot cu Antipa. De data asta Anghel era mai puțin rigid. Ne-a chemat la el, la Casa de Apă, la marginea tîrgului. Era o clădire nouă ca un cub. În jurul ei erau puțurile de beton băgate în pămînt. Iarbă și arbori. Casa lui Anghel. Stupii și cactușii, n-am mai văzut așa ceva. Vorbea despre o albină mai mare decît un stup, o regină miraculoasă. Era de necrezut dar îl credeam ! Mă simțeam bine. Avea un rachiu de cireșe nemaipomenit. M-am uitat la Antipa. Zîmbea în felul lui ambiguu. Umbla ca la el acasă. Era după-amiaza. Am stat pînă la apusul soarelui. Pămîntul Casei de Apă era întins, înconjurat de un gard de sîrmă ghimpată, stîlpi de beton, poartă de fier. Anghel ne-a condus. I-a spus numai lui Antipa : te aștept vineri. Era luni. Pe drum Antipa a spus : trebuie să-l iei așa cum e. Mă simt bine cu el, este cu totul deosebit de bătrînul

August pălărierul, dar am făcut o descoperire: el este într-un fel ca partea nevăzută, întunecată a lui August. Nu știu dacă înțelegi. Nu-l cunoști pe bătrînul pălărier, un vechi prieten al tatălui meu și al meu, la Albala. Am să te duc la el. Într-adevăr n-am înțeles dar nu mă prea interesa atunci. Mult mai tîrziu și în împrejurări despre care am scris, l-am întîlnit. Acum încep să înțeleg. Antipa mai spunea: vreau să-i pun într-o zi față în față și să mă fac un păianjen, să mă ascund într-o crăpătură din scîndura mesei și să ascult. Ei sînt un singur om. Ciudată afirmație dar plină de Antipa!

În însemnările lui, judecătorul Viziru pretinde că a cunoscut pe unul din medicii care l-au avut în grijă o vreme pe Anghel. Ca mulți psihiatri, Lambrino aduna și clasa (interes profesional, veleități literare, plictiseală sau toate la un loc?) documente despre comportamentul bolnavilor. Astfel, acest doctor Lambrino pretinde la rîndul lui că Anghel, caz ieșit din comun după părerea lui, monologhează ceasuri întregi în fața ferestrei, accesele lui de furie sînt rare, este în general inofensiv și în afara monologului bolborosit cu ochii țintă spre tuburile cu oxigen ca niște mari obuze aliniate în spatele gratiilor în depozitul scund ca o cușcă din spatele rampei înalte unde se spală mașinile în fundul grădinii spitalului (spre care se deschide fereastra lui) și în care timp el capătă o expresie concentrată, aproape furioasă (ochii i se injectează, spumă gălbuie apare în colțurile gurii, frisoane scurte îi zguduie umerii), așadar dincolo de asta, el este senin și demn, cere o cazma și o lopată, face o groapă pe care o astupă îndată după asta. Este priceput și util în grădinărie, are cunoștințe inalterate despre vechea lui meserie de ceasornicar. Oamenii spitalului îi încredințează fără rezerve ceasurile lor. S-ar putea într-o

zi să facă o budincă din toate rotițele astea dar pînă atunci totul e în regulă. Ciudat este că, excepție în maladia lui, el nu prezintă obsesii sexuale. Împotriva meseriei și experienței mele, afirmă doctorul Lambrino, sînt momente cînd eu i-aș da drumul să plece în lume. Dar nu e bolnav? E bolnav, fără îndoială, dar la urma urmei ce știu eu despre propria mea sănătate în afara banalităților vulgare pe care le știm cu toții? Lambrino a instalat deci un microfon sub pervazul ferestrei unde monologa Anghel. Benzile le-a transcris într-un caiet pe care judecătorul l-a primit „numai pentru două zile". Viziru nu ar fi făcut altceva, după spusele lui, decît să transcrie pentru el ceea ce i se părea a fi *numai* monologul lui Anghel, nu și comentariile doctorului Lambrino. Curios este că textul, forma la care ajunge Viziru, este coerent, cel puțin în aparență, autorul lui nu pare nebun sau nu unul obișnuit. Sigur, și judecătorul Viziru și doctorul Lambrino sînt amîndoi de bună-credință dar uneori mintea omului lucrează împotriva lui. Oricum ar fi, textele sînt încă o dată transcrise aici. (Judecătorul Viziru amintește împrejurarea cînd Apolodor falerianul, întrebat de un cunoscut despre ospățul lui Agaton unde se găseau Socrate, Alcibiade și alții, despre care el ar fi știut de la un oarecare Fenix al lui Filip, răspunde că asta s-a întîmplat pe vremea cînd el, Apolodor, era abia un copil și el știe de asemenea de la altul povestea, cel care i-o spusese lui Fenix, și anume unul care umbla numai desculț, un oarecare Aristodem Kydatenianul — și acela aflînd-o, poate, din altă parte. Așadar, mereu unul știe ceva de la altul care știe de la altul... După judecătorul Viziru, acest lanț, mă rog, prin care aflăm cîte ceva, ar fi unul din marile adevăruri ale existenței. Poate exagerează. Dar crede!)

Anghel :

Am fost șlefuitor de oglinzi și argintar. Îndeletniciri vechi și pretențioase. Le-am învățat într-un oraș ocult din mijlocul Europei unde pe neașteptate am avut revelația importanței mele. Dar încă nu știam încotro voi merge. Este locul unde eu am simțit *lumea*, acolo am ascultat cum fierbe mercurul într-o retortă de sticlă și am văzut aburul plumbului deasupra cazanului sub bolta de piatră și niciodată mai tîrziu în Orient, unde am aflat într-adevăr sensul trecerii mele prin lume, n-am mai întîlnit amurgul auriu de pe Ulița Aurarilor. Nici în umbra Marelui Zid unde într-o vale adîncă și uscată cu iarbă albicioasă locuiam într-o casă de lut înconjurată de un zid de lut și la marginea unui ogor de lut nu mai întîus decît podeaua de stejar din atelierul fostului meu meșter din Mala Strana. Eu luam înțelepciune din cartea Ciuang-Yung sau Despre Invariabilul Mijlociu și asta de la un biet purtător de palanchin care acum era paznic la Grădina Orhideelor Tîrzii, proprietatea unui mandarin de grad inferior, bețiv care vărsa în fiecare dimineață după chef într-un bol de porțelan aurit și aduna cu grijă obolul lui de după o noapte grea, fiindcă el spunea că nu-i place băutura și o face numai din dorința de a-și afla esența, un sîmbure care s-ar condensa în vintre prin lucrul alcoolului în vase perfect închise, și aduna totul într-un mare rezervor de aramă cu toarte ca niște urechi de elefaut. El era sigur că în cîțiva ani va reuși, prin condensări repetate în adîncul ființei lui materiale și apoi prin expuneri îndelungate la lumina și căldura soarelui, iar în nopțile cu lună plină capacul bine închis pentru ca puterea astrului să bată

chiar în mijlocul lui influențînd astfel procesul de cristalizare a simburelui căutat.

dar eu eram în lumea de acolo ceasornicar în marele oraș pe Strada Liniștei Netulburate, lucram la ceasornice, meșteșug pe care nu l-am învățat de la nimeni, m-am născut știindu-l sau mai bine zis m-am pomenit că-l învăț treptat și nu-l mai uit tot așa cum înveți să vorbești pe măsură ce din gîndac te faci ditamai cămila și la intervale potrivite mă retrăgeam în umbra Marelui Zid și meditam, mă pregăteam pentru marele scop fiindcă pe atunci știam ce am de făcut și trebuia să găsesc *oglinda*

dar în întunecatul oraș aurit eu am fost șlefuitor de oglinzi și argintar cînd stăteam lîngă sinagoga Klaus la meșterul Keila Böhm Adolf, un om singur ca și mine, un învățat și un înțelept de care m-am lepădat mai tîrziu ca și de purtătorul de palanchine ca și de Cartea despre Invariabilul Mijlociu ca și de aurarul Blahouš, ca și de doctorul Cornelius și cîți au mai fost pînă am descoperit că adevăratul meu țel era *oglinda*

cînd mergeam la mormîntul lui Rabbi Löw și vedeam copacii jupuiți și pietrele cenușii și roșcate, groapă peste groapă, ce loc prielnic spiritelor înalte, milioane de pietricele așezate pe muchiile pietrelor mari, fiecare un gînd înalt și o cugetare și spiritul rabinului care a locuit într-un om de lut Judah Liva ben Bezalel ilustrul Maharal, uitați de mine toți, departe de mine

cît de întunecat orașul evreiesc în orașul de aur. Dacă aș fi fost studentul lui Hus. Soarele în acoperișuri face aur? N-am crezut, plumbul, este mai prețios

pe Ulița Aurarilor acoperișurile de țiglă cad oblic înguste și ce mai ziduri iar coșurile albe și înalte între ele, ziduri nu glumă și odăi mici dacă te uiți

bine totul este făcut din pămînt smălțuit și ars în foc, smalțuri roșii galbene și portocalii și albastre iar pe jos nisip băgat în cuptor și topit pînă aproape de sticlă, morți meșterii aurari acum poți vedea pe acolo cîte un gard mărunt în pragul casei și niște flori și fațadele astea lipite au un brîu ba de ciment, ba dintr-un fel de fiertură de făină de porumb întărită cu măcieșe și sticlă pisată

cît timp am lucrat sticla și metalul și am umblat la ceasornice am învățat multe despre oameni. Nu mai vorbesc de vremea cînd supravegheam cu un ochi necruțător amestecul proporțional de sulf, hidrargir și cobalt și le lăsam să bolborosească în voie cu un anumit scop însă. Acum gîndesc. Stau cu spatele rezemat de un lemn sau o piatră și văd iarba. Soarele arde. Un guștер se uită la mine. Ochi omenești. Broasca țestoasă nu mă ocolește. Sufletul omului este de nepătruns și nemuritor. N-am cunoscut femeile, sînt făpturi primejdioase și lipsite de credință. Năpîrcile sînt mai prietenoase și mai folositoare. Cînd cîntă cocoșul eu îmi întorc fața spre apus. Dacă mănînc un fruct și pe urmă țin în palmă sîmburii negri și lucioși simt cum în mine crește o putere nemăsurată. Acum. N-am știut întotdeauna. N-am umblat prin școli, am învățat totul singur. Tot ce am făcut am făcut singur. Preotul Zota un om care și-a dat învățătura pe băutură vine pe la mine. Mă uit la el cum bea. Mie nu-mi place vinul nici țuica. Dar știu să fac orice băutură. Rachiul meu de cireșe este pentru oaspeți. Stau de vorbă cu preotul Zota. El spune că eu am pe dracu și pe urmă rîde și spune că și el are pe dracu. Groparul vine pe la mine și-mi arată un os rotund, de unde-o fi, din *care* parte? Își pipăie trupul slăbănog, caută locul unde s-ar potrivi osul găsit în pămînt. Nu găsește. Bagă osul în buzunarul lui larg și pleacă să sape mai departe.

într-o zi metalul sticla focul și jocurile mecanice au încetat să fie taină pentru mine. Atunci le-am abandonat. Eram poate mai înțelept decît înainte de a le cunoaște dar *oglinda* rămînea încă ascunsă. Atunci m-am făcut luntraș adică un fel de vameș care te trece dincolo. Din monezile strînse în vama aceea am turnat un mare clopot pe care l-am scufundat în apa rîului întunecat. Acum în trecerea lor necontenită sufletele pot auzi cînd luntrea atinge mijlocul rîului și curentul se domolește pe neașteptate sunetele grave și melodioase stinse pe care le scot umbrele peștilor lovindu-se de clopotul meu. Odată am așteptat vreme îndelungată pe malul din partea voastră. Nu se arăta nimeni. Nu m-am îngrijorat. Caron îmi atrăsese atenția : curenții hiperboreeni sînt imprevizibili, uneori furia lor nu cunoaște limite. Astfel ei împrăștie sufletele în zonele rarefiate ale calotei de gheață și ele rătăcesc vreme îndelungată pînă ajung să dea obolul. Fii însă liniștit. Anghel, slujba noastră nu este una dintre cele care își pierd însemnătatea. Gluma lui mi s-a părut ușuratecă, eu eram un luntraș plin de zel și nu-mi îngăduiam să-mi batjocoresc îndeletnicirea. Gluma ucide faptele omului. Dacă vrei să ajungi unde ți-ai propus trebuie să rămîi grav și incoruptibil. Nu-i puteam spune lui Caron dar am văzut atunci că pot fi, că sînt mai puternic decît el. Stăteam așadar și mă odihneam pe vîslele mele. Ațipisem și cînd am deschis ochii am văzut pe mal un omuleț *nici urît și nici frumos la înfățișare, nici prea gros și nici prea zvelt.* Era îmbrăcat cu un frac de culoarea afinei, pieptarul scrobit lucea în lumina plumburie de pe malul rîului. Obrajii plini erau crăpați de un zîmbet obraznic, sfidător, dar a fost de ajuns să înalț capul de pe mîinile mele obosite și o vîslă să clipocească ușor în apa împietrită de la mal în timp ce eu îmi îndreptam spatele, numai

atît, și trufia lui se schimbă în umilință. Sînt Pavel Ivanovici Cicikov, mi-a spus, consilier de colegiu, moșier, călătoresc pentru treburi personale. Am mai așteptat o vreme nu mai venea nimeni. El tăcea cu capul în pămînt. Urcă, i-am spus, a urcat ușor, neașteptat de sprinten pentru făptura lui, barca nici nu s-a clătinat. N-am apucat bine să dau de două ori cu vîsla în apă și el s-a apropiat de mine. Călca pe fundul bărcii cu multă siguranță. Fără să se poticnească așa cum fac toți. Parcă toată viața lui ar fi trăit pe o barcă. Fața lui era șireată acum, ochii lunecoși mă cercetau fără încetare, tăcerea de pînă acum făcuse loc unei vorbării nu lipsită de farmec. Începu prin a mă descoase în legătură cu îndeletnicirea mea. Dacă munca mea nu e monotonă, dacă e grea sau ușoară și, treptat dar fără să lase timpul să treacă, întrebă încotro se îndreaptă *ele* după ce ajung pe malul *lor*. Cum se comportă în barcă și ce fac odată ajunse pe celălalt mal. Cît de departe sînt zonele populate dincolo și ce le ademenește mai mult sau ce le încintă și ce le înspăimîntă și multe altele. Eu tăceam dar asta nu-l împiedica pe el să vorbească ca și cum ar fi extras răspunsurile din chiar tăcerea mea. În cele din urmă mi-a arătat o hîrtie plină de iscălituri, sigilii rotunde și pătrate, m-a bătut cu palma pe umăr și am simțit din nou marea lui trufie și lăcomia lui, asta, mi-a spus și mi-a fluturat hîrtia prin fața ochilor, face mai mult decît tăcerea ta. L-am lăsat pe celălalt mal. Ciudată arătare. N-am înțeles ce voia dar mi-a lăsat o impresie puternică, sub înfățișarea lui neînsemnată se ascundea un scop, lumea e mică, moartea este pretutindeni iar înțelepciunea mea era tăcere. Trebuia să mai caut. O vreme am rătăcit pe țărmul mării. Am ajuns la gurile Dunării. Iată, mi-am spus, drumul meu a fost un cerc. Cercul s-a închis. Era la răsăritul soarelui. Răbdarea îți va fi

greu încercată. Vîntul bătea dinspre Deltă, apa mării era mîloasă și deodată nările mi s-au umplut cu mirosul uleiului de soia întocmai ca pe vremea cînd treceam pe sub zidul Templului Cerului în drum spre ceasornicăria lui Vang Du și strecuram o monedă ușoară și găurită în mîna orbului care ținea în lanț o maimuță albă. La coatele și genunchii maimuței atîrnau mari smocuri albe de păr ca niște pensule moi sau ca niște canafi cu care orbul își ștergea din cînd în cînd orbitele goale, fiindcă lumina ochiului se poate stinge, lacrimile însă sînt veșnice. Creanga de aur, frunza de jad, fructul o perlă, acesta să fie drumul tău. Prin el vei ajunge la *oglindă*. Dar eu mergeam acum pe țărmul Mării Negre. Apa era calmă, oare mîlul dulce al Dunării avea o influență pozitivă? Știam: mai curînd decît mă așteptam țelul meu va fi atins. Am mers pe țărmul mării pînă foarte aproape de una din gurile fluviului. Am traversat plaja care era acum un cîmp auriu și mișcător. Am trecut pe lîngă cimitirul orașului unde creștinii, turcii și evreii stăteau unii lîngă alții într-o mare pace. Pe drumul cu o iarbă uscată și albicioasă, înainte de primele case care păreau niște magazii de lemn cu toate că din loc în loc, printre șirurile de porumb verde lucea un perete alb, l-am întîlnit pe gropar. Avea o barbă roșcată și ochii mici licăritori, era înalt și voinic, semăna cu dumnezeul lipovenilor. Care din ei ești tu? l-am întrebat. El a rîs: sînt și turcul și evreul și creștinul, mi-a spus. Eu îngrop morții. Fiecare moare în legea lui dar există un singur gropar. Cum te numești? l-am întrebat. Antipa, mi-a spus el. Antipa, am spus, ce nume-i ăsta? Un nume, a spus el. Mai tîrziu, dă, mai tîrziu am ajuns să înțeleg totul despre acest nume. Era un om bătrîn dar încă puternic, cînd eram tînăr, mi-a spus el, arătam cu totul altfel, eram uscat și negricios și

aveam ochii întunecați și părul aspru ca în coada calului. Uneori în loc de vorbe scoteam niște urlete lungi și pătrunzătoare care îi cam înspăimîntau pe cei din jurul meu. Poate că nu sînt decît un palavragiu cu o minte rătăcită dar știu bine să sap o groapă și să pun un om înăuntru. Dar schimbarea care s-a petrecut cu mine în a doua jumătate a vieții îmi este străină. Nu mai sînt mic, slab și negricios, îngust și ager, bolnăvicios și ochi uleioși și întunecați ca măslinele păstrate în untdelemn de Cipru, muieratic și leneș. În scurtă vreme am devenit cum mă vezi: înalt și gros, roșcat, ochii mi s-au deschis la culoare și s-au făcut lăptoși, agerimea lor și-a schimbat sensul, văd mai bine înăuntru decît vedeau altădată în afară, oasele s-au mărit s-au făcut grele, mișcările mele mai încete, nici o boală nu s-a mai atins de mine iar muierile le-am uitat, puterea mea s-a risipit. M-am făcut groparr. Așa am învățat aproape totul

groparul Antipa mi-a vorbit despre orașul de la gura fluviului, despre mărirea și decăderea lui și despre ce a mai rămas din oamenii dc altădată, cînd pe casa de piatră în care era Comisia Dunării fluturau flamurile mărilor state iar pe digul canalului treceau consulii cu ținuta lor impunătoare

cam pe atunci Antipa cel bătrîn, tatăl groparului, a venit aici la capătul fluviului, porto franco, poate din Levant și s-a stabilit în Principate fiindcă era o lume nouă care avea nevoie de oameni noi și a făcut negustorie cu fete, cu untdelemn, cu lămîie, scorțișoară și praf de pușcă, da, acela trebuie să fi fost un om, mă uit acum și văd buteliile astea cu oxigen și dincolo straturi cu roșii și varză și în nări iată mirosul uleiului de soia în care se prăjește peștele cu aripi sîrmoase și pe limbă gustul laptelui de soia, cactusul va fi într-o zi prietenul albinei și atunci voi relua

cercetările mele, iată norul în formă de creier și norul-ficat, bate vîntul și rupe buruienile astea, bătrînul Antipa venind pe Dunăre în burta unui vas care aduce porțelan din Boemia și nitrat de argint din Triest și fosfor din Malta și un aghiasmatar de aur de la Muntele Athos și cincizeci de butoaie cu rom de Jamaica pentru consulul englez și un cufăr cu cărțile unui învățat neamț, vremea cînd pe canalul tulbure urcau corăbii grecești și spaniole și puteai vedea olandezi ciolănoși, mături roșcate atîrnînd pe dunga fălcilor și turci plini de ifose în șalvarii lor caraghioși, buni luptători purtînd brățări late de alamă la încheietura mîinii și o piatră de onix, un rubin și trei grăunțe de opal în mînerul pumnalului încovoiat și pistoale lungi cu pat de argint lucrate în Anatolia, da, și grecoaice cu pielea netedă și toată grecimea pe malul fluviului și în case și pe corăbii și în cafenele scunde, zarurile lovind pereții cutiei de lemn, vorbind mult și repede, vînzînd și cumpărînd pește, grîu, fructe, covoare și chihlimbar, și căscați odată ochii voștri la vasele astea englezești cu aburi, înalte și afumate și, de sus, privind cu nepăsare apa, aplecat peste parapet, un negru cu verigă de aur în ureche, italieni și franțuji în uniforme de gală lucind de nasturi și trese însemne ale puterii și eleganței cusute cu fir de aur, armeni sîrbi și bulgari și căpitanul unei baleniere din Noua Anglie ajunse în Marea Neagră din cauza vînturilor misterioase pe care căpitanul cu o mînă dintr-un os de balenă, aruncat fără voia lui la Gibraltar, nu le mai putea cunoaște și stăpîni și se lăsă dus, iar aici la gurile Dunării butoaiele lui cu spermanțet nu au nici o căutare

cercetarea mea îndelungată să fie zadarnică? Dar trebuia să ajung de unde am plecat, mai aproape, acolo era locul din mijloc, începutul și sfîrșitul. M-am

trezit în orașul urît, între dealuri uscate și sub un munte păduros unde mă născusem demult. Aici trebuia să se întîmple. Cît am umblat pentru a mă întoarce în cele din urmă la Dealu-Ocna. Știam : pentru a găsi *oglinda* trebuia să uit totuși și să aștept. Poate eu sînt fluturele pe care visîndu-l Djuang Dzî s-a întrebat dacă el visează fluturele sau fluturele îl visează pe el. M-am retras deci spre o viață tihnită. Făceam aici ce am făcut șapte ani la gurile Dunării dar în deplină uitare. Cactușii și albinele mele. Nu mă grăbeam fiindcă îndelungatele mele pregătiri, lunga mea așteptare lucrau acum pentru mine. La Casa de Apă eram stăpîn. Pompele lucrau fără încetare, din cînd în cînd ridicam capacele puțurilor și priveam în groapa de beton. Totul mergea de la sine. Eram singur. Era bine. Știam că trebuie să se întîmple. Nu știam *cum* și asta îmi dădea o stare de neliniște și bucurie ascunsă pe care însă o stăpîneam cu grijă. Spuneau despre mine : un om pașnic, o minte înceată și o inimă simțitoare. Proști și nebuni ! Multă, prea multă vreme am stat singur în orașul urît. Ani îndelungați aproape o sută. Pentru ca să uit și să fiu eu însumi uitat n-am mai făcut nici unul din vechile meșteșuguri. Am fost grădinar, groparca și fostul meu prieten de la gurile Dunării, am ținut o moară (cum multă vreme ținusem una în Deltă, după ce am închis ceainăria) și în cele din urmă am venit la Casa de Apă. Aici sînt în Paradis. Cactușii mei au căutare în toată lumea, iarba este mai verde și mai adîncă decît am văzut în altă parte, apa mai dulce, liniștea deplină iar albina mea uriașă mă scutește de multe întîmplări neplăcute. Oare răbdarea mea nu înseamnă putere și tiranie? Dar am ajuns la soroc. Aș putea spune că n-am decît să întind mîna. Căile dinăuntru sînt ascunse. În așteptarea asta îndelungată tot ce știam despre mine

s-a întors într-un fel curios împotrivă, născîndu-se astfel alt om : puternic în răbdare, după cum cel dinainte fusese slab în nestatornicie. În marea lumină am privit în urmă : tot ce făcusem, pînă și cel mai neînsemnat semn cu mîna căpăta o semnificație : gesturi, vorbe, purtări care înainte făcuseră să par laș fricos violent deveneau altceva se adăugau lungului șir de dovezi în sprijinul lucrului meu

și cînd trebuia să se întîmple s-a întîmplat. Cum a plecat totul de la o glumă ! Dar eu care disprețuiesc gluma și traiul în destrăbălarea glumei, o, iată, Doamne, acum da, acum văd cum se răstoarnă timpul și cum mereu ce știi se răstoarnă și nu mai știi, cum mereu se răstoarnă și nu rămîne, da, trebuie să meditez, trebuie să văd dacă nu cumva aici a fost greșeala sau dacă nu chiar așa trebuia să se întîmple, și n-a fost nici o greșeală ci doar încă o verigă necesară, poate trebuie să mai aștept cu ochii la buteliile pline cu oxigen și pîndindu-l pe omul ăsta care tunde acum iarba și acum văd, de la o glumă totul, nimic nu este adevărat dar eu cred că și asta este încă ceva, un cîștig, un pas pînă la *oglindă*. Fiindcă la Dealu-Ocna l-am întîlnit pe Antipa, *adevăratul* Antipa. El nu știa ce putere ascunde. Eu trebuia să i-o 'arăt. El era omul prin care puteam ajunge. Nu era un pierdevară cum părea și cum credeau mulți. Un funcționar umil care ascundea o forță uriașă. L-am disprețuit cînd l-am auzit spunînd chefliilor lui : omul ăsta va muri. De unde știi ? Știu. Și omul a murit în trei zile. El punea pariuri, el se juca dar eu trebuia să-i spun lui că jocul lui este adevărat. El știa, nu era un profet mincinos. Dar el era providența. El punea pariu. Ceilalți rîdeau la cîrciuma lui Moiselini. Dar omul murea. Ei nu mai rîdeau. Și atunci l-am urmat pe Antipa. M-am făcut omul lui pentru a face din el omul meu. Iată, mi-am zis, omul care știe să dez-

lege viitorul. Nu e o întîmplare şi el este fără îndoială cel care îşi cunoaşte sau va ajunge să-şi cunoască propriul lui viitor. Dar ce vede el? El vede moartea, are puterea să vadă cînd va muri semenul lui. Dar atunci are în el şi puterea de a afla cînd va muri el însuşi. Are puterea asta sau eu trebuie să-l fac să şi-o descopere, să-l oblig s-o descopere. Dar atunci el era însuşi bătrînul Su Cio, ghicitorul în ramuri. Şi dacă era el înseamnă că *oglinda* se află la el. Aflasem în sfîrşit calea. Nimic nu mă mai putea opri. Eram puternic în credinţa mea. *Eu* îl aflasem pe Su Cio. Am ştiut atunci de ce numele lui Antipa numi plăcuse şi mi se păruse nepotrivit: fiindcă adevăratul lui nume era Su Cio. El mă va duce la oglindă şi ea îmi va da libertatea să folosesc puterea care se află în mine, pe care o simt şi căreia îi lipseşte un impuls. Fiindcă adevărata putere a oglinzii este în mine, ea este doar reflexul. Minciuna în slujba adevărului. Aici trebuie să ajung: Antipa să-şi prezică propria moarte şi asta să se întîmple. Şi atunci oglinda va veni singură la mine. Cît mai aveam de aşteptat? Un an zece cincizeci? O sută de ani trec într-o clipă. O jumătate de sută în mai puţin. Antipa avea treizeci şi trei de ani. De o sută de ani, în ţinutul ăsta n-a mai trăit nimeni o sută de ani. Putea trăi Antipa? Pentru mine asta însemna încă şaptezeci de ani, puteam aştepta, erau ca şi trecuţi. Şi voi fi stăpîn? Cînd mi-am dat seama că soarta lucrase pentru mine, am vrut să ştiu cît de înceată mi-e mintea şi cît de simţitoare inima şi cît de slab braţul, aşa cum se spunea despre mine şi uneori credeam şi eu. Aşa că m-am dus s-o omor pe bătrînă. Stătea la marginea oraşului, lîngă lutării, trecusem de multe ori prin faţa cocioabei ei şi îmi spusesem: nu aduce nici un folos nimănui. Dar cînd am ajuns acolo am aflat că murise în urmă cu trei zile. Oare mă înşelasem şi

soarta mă păcălea și nu-mi dădea un prilej? În ușa casei stătea cîinele ei, un animal mare și rău. L-am omorît cu ușurință. Era un început bun. Cîinele era chiar bătrîna, avea ochii și glasul ei răgușit și stătea chiar în felul în care ea se odihnea pe scaunul ei în după-amiezile de vară, era bătrîna după cum Antipa era Su Cio. Lucrurile se leagă. Iarăși îmi amintesc de dușmanul meu de moarte. Demult în tinerețea mea. El îmi voia moartea dar eu trebuia să trăiesc. Aveam un scop. Ca să scap, trebuia să-l omor eu pe el. Nu reușeam. Într-o zi, el plecă din locul acela. L-am urmat fiindcă plecarea lui ascundea de fapt un tertip pentru uciderea mea. Dar nu-l puteam omorî. Eu nu-l uram dar mă ura el pe mine. Simțeam ura lui ca pe o boală grea și ca să scap trebuia să-l ucid. Trei ani am fost mereu în preajma lui (poate fără să vreau îi ofeream eu însumi prilej lui să mă ucidă) îi cunoșteam obiceiurile, gesturile. Purtam în buzunar un cuțit cu lama scurtă, o piatră și o praștie. Dar nu-l puteam lovi. Mereu se așeza ceva între mine și el. Atunci mi-am zis că trebuie să scap altfel. Am fugit. M-am ascuns într-un oraș pe o cîmpie dar n-a trecut un an și a apărut în oraș chiar el, dușmanul meu de moarte. Și-a cumpărat o casă înconjurată de o grădină cu vie. Am știut că nu mai am unde fugi. Și pe neașteptate l-am uitat. Nu mă mai ascundeam de el și nu-mi mai era teamă de amenințarea lui. Și într-o zi l-am văzut mort, dus prin oraș spre groapa care-l aștepta, luat de moartea lui bună. Eram pe aproape. Nu-mi părea nici bine nici rău dar privind capul zdrobit al cîinelui am știut : eu pregătisem într-un fel sigur moartea acelui om. Așteptîndu-l pe el cu răbdare chiar în locul în care avea să vină pentru totdeauna. Ce dovedea așteptarea mea?

●

Un sul de mătase veche, arsă parcă de acizi în multe locuri, destrămîndu-se doar la atingerea mîinii, acoperită cu ideograme mărunte, tușul decolorat, stins pînă la un fel de cenușiu gălbui. Desfăcut, sulul are forma unui lung dreptunghi zdrențuit. El se găsea la un loc cu carnetul în care judecătorul Viziru trânscrisese banda magnetică a doctorului Laințbrino. Alături de textul original, traducerea unui fragment în germană (foaie ruptă dintr-o carte veche). Este vorba de *Oglinda străveche*, poveste scrisă în epoca Tang de un scriitor pe nume Vang Du.

Iată ce scrie Vang Du: „În iarna aceluiași an, fiind numit pentru o vreme cronicar al curții și făcîndu-mi-se marea cinste de a mi se încredința alcătuirea istoriei oficiale a împărăției, am fost cuprins de dorința de a întocmi o descriere a vieții lui Su Cio. Pe atunci aveam în casă un slujitor pe nume Bau Săng, un bătrîn trecut de șaptezeci de ani, care slujise cîndva în familia Su. Bătrînul era foarte priceput în ale istoriei și un temeinic cunoscător al scrierilor literare. Cînd văzu însemnările mele despre viața lui Su Cio, Bau Săng fu copleșit de tristețe. L-am întrebat atunci care este pricina întristării sale și el îmi răspunse:

— Stăpînul meu, Su, s-a purtat față de mine cu bunătate, iar acum mi-e sufletul greu cînd văd că toate spusele sale s-au împlinit întocmai. Prețioasa oglindă, care se află acum în stăpînirea domniei voastre îi fusese cîndva dăruită de către prietenul său Miau Dzi-dzi din Hănan. Stăpînul meu, Su, ținea foarte mult la ea. În anul dinaintea morții sale, a fost mai tot timpul abătut și posomorît și trimetea adesea după prietenul său, Miau. Într-un rînd îi

spuse acestuia : « Îmi simt sfîrșitul aproape și nu știu pe ce mîini va încăpea această oglindă. Aș vrea acum să citesc viitorul în ramuri de pom și te poftesc și pe domnia-ta să fii de față ». Îmi porunci apoi să-mi adun niște ramuri, pe care le orîndui chiar el, și ghici în ele. După ce sfîrși ghicitul, stăpînul meu spuse : « La zece ani după ce voi muri, familia mea va pierde această oglindă. În ce mîini va ajunge, nu știu. Dar lucrurile înzestrate cu puteri cerești dau întotdeauna de știre asupra locului unde se află, prin minunile pe care le săvîrșesc. În vremurile de astăzi, în ținutul dintre fluviile Huanghă și Fănhă se vădesc adesea semne prielnice, ceea ce se potrivește întrutotul cu cele ce mi se arată în ramuri, și anume că oglinda va ajunge tot prin acele locuri ». Atunci, Miau Dzidzi întrebă : « Dar la cine va ajunge ea ? » Stăpînul meu cercetă iar, cu luare aminte, rămurelele și spuse : « Oglinda se va afla la început în stăpînirea neamului Hou, iar apoi a neamului Vang. Ce se va întîmpla cu ea după aceea, n-am cum să mai aflu ».

Isprăvindu-și povestirea, bătrînul avea ochii plini de lacrimi. Am cules apoi știri despre Su Cio și am aflat că oglinda îi aparținuse într-adevăr acestuia și că, după moartea sa, se făcu și ea nevăzută, întocmai cum îmi istorisise Bau Săng. De aceea, alcătuind istoria vieții lui Su, am amintit și de această întîmplare, în partea din urmă, unde am arătat că Su Cio fusese un ghicitor atît de iscusit în ramuri, încît a putut să-și prezică propriul său viitor."

6

Zece, o sută de pași încă pe Strada Gării și apuci la stînga. Strada Peneș Curcanul. În colț, între două ziduri gălbui tencuială coșcovită, bolta unei piv-

niţe vechi, litere în relief deasupra arcadei văruite, încă se mai pot citi literele latine cu cîrlige cirilice în capete : cramă. O fereastră în zidul gros, geamuri pătate şi o bucată de carton atîrnată de cercevea : sticle borcane, scris cu o pensulă tocită sau cu un băţ de chibrit cu capătul strivit între dinţi. Lîngă un castan scorburos, frunziş uriaş, stufos, prăfuit, crescut aproape în mijlocul străzii, o cotigă cu patru roţi de camion. Oiştea este proptită în gura canalului. Paie împrăştiate pe platforma întinsă şi cîteva lobde de fag. Pe muchea îngustă, un cocoş întinde aripile dar nici un sunet nu iese din gîtlejul lui. Un porc cenuşiu, botul lung, spinarea ţepoasă, se scarpină de anvelopa tocită. O *volgă* neagră trece în goană, de sub roţile ei ţîşneşte o cutie goală de conserve. Cutia nimereşte într-un oblon verzui ferecat cu un drug de fier, în timp ce tractorul care venea în sens opus prin mijlocul străzii gîfîie, se îneacă proptit în scara de piatră cu trei trepte, numărul casei se află acum deasupra cabinei în care tînărul cu maiou albastru încearcă să întrerupă contactul : 59, alb pe cobalt. Urechea este acum atentă după ce ochiul fuseşe singurul martor. Nu se văd oameni. Dar departe spre capătul străzii, ucenicul brutarului sau poate chiar brutarul traversează în fugă. Nu se împiedică în lungul şorţ alb, braţele albe şi scurte fîlfîie în umerii lui. Antipa se opreşte în dreptul cişmelei, ochii lui urmăresc o gărgăriţă care se urcă la rădăcina cişmelei pe o frunză de patlagină acoperită cu mari picături de apă. Cînd omul atinge frunza cu vîrful pantofului, apa se desface, se rostogoleşte, sferă din sferă, grea întunecată ca mercurul. Strada este pavată cu piatră cubică. Pe o poartă de lemn în două canaturi, înaltă, muchea de sus ondulată, acoperită cu o streaşină îngustă de tablă de zinc, balamale uriaşe din fier ţigănesc bătute în cuie cu

floare lată (din lemn vechi dar rezistent, tăblii de la ușa unui grajd, scînduri de la vreo iesle, stîlpi din niște trunchiuri care zac în ogradă de pe vremea bunicului, omul își face între zidurile bătrînești o poartă, cheamă dulgherul care o leagă bine și apoi un fierar oacheș și acela dintr-un fier de căruță îi face balamale și încuietori cu cîrlige și cățel ca niște capcane pentru lupi, omul își privește poarta, clatină capul, este în amurg, trece pe la cotețul porcului, intră în grădina îngustă, leagă o sfoară căzută de pe un arac cu roșii, ascultă orăcăitul broaștelor în mlaștină, nici orășan nici țăran dar nu la asta se gîndește el în amurgul zilei ci la poloboacele care ar trebui scoase din beci și date la apă, intră în casă, unde are mobilă lustruită și sobă de tuci, iese dimineața înainte de răsărit este îmbrăcat într-o salopetă gri, are în mînă o mapă de vinilin cam jerpelită și înăuntru cine știe ce, poate pîine și salam și gem de la alimentara, poate ceva de îmbrăcat, e umflată, se urcă în autobuzul combinatului. Autobuzul se umple cu bărbați și femei și după o oră de mers ajunge la combinat și acolo lucrează omul la un aparat complicat care îi place, el n-are prea multe de făcut, aparatul merge singur dar el trebuie să fie atent și asta îi dă lui o mare siguranță de sine, el supraveghează cu atenție acele de pe cadrane sau nivelul lichidului în tuburile blindate și un zîmbet misterios îi încrețește obrazul cînd se gîndește ce animale ciudate, mărunte și repezi sînt polimerii care fac *lanțuri* nesfîrșite în tuburile închise, de necrezut dar uite, la capătul liniei, sacii de nailon se încarcă singuri cu grăunțe albe, și atunci cînd un sociolog din capitală vine și adună date pentru vreun studiu important, omul care și-a făcut o poartă pe strada Peneș Curcanul din Dealu-Ocna așezare urbană din care nu lipsesc elemente rurale care se vor integra,

spune sociologul, în scurt timp, realității citadine, prezentă la orice pas, așadar proprietarul casei bătrînești cu două odăi și sală lungă și al grădinii de șapte ari și al porcului și al celor zece găini din spatele vechiului grajd în care acum stau sacii de brichete de cocs pentru ars în sobă, o sapă un tîrnăcop o lopată și un fierăstrău, și proprietar a șapte oi pe care le ține socrul lui la trei kilometri peste deal, omul ăsta care este *operator* la Combinatul chimic, deci, arată sociologul, a fost și *constructor*, adică a săpat șanțuri pe cîmp după ce s-a stabilit amplasarea clădirilor, fiind un țăran din împrejurimi care făcea muncă necalificată la Dealu-Ocna unde s-a și mutat apoi după calificare, *acolo* și nu în cvartalul de blocuri cu trei și patru etaje din colonia combinatului, omul deci, arată sociologul, este un element de bază), pe poartă așadar iese un cal cu coama scurtă. Iese ? Capul își face loc între canaturi, gîtul arcuit apoi, un cal roib, se înțepenește între scîndurile porții, calul scutură capul, coama flutură, jumătatea lui din față bine proptită pe picioarele subțiri și noduroase afară, în stradă, cealaltă în ograda omului, nu se vede. O jumătate de cal și o poartă ferecată. Antipa se oprește. În el se umflă pe neașteptate ceva. Nevoia puternică de urinare. Încă o secundă și tot ce rămîne din el este senzația violentă de neînlăturat că trebuie să arunce apa afară. Caută un loc, nu găsește, acum își dă seama că se află pe partea străzii puternic luminată de soare, soarele e sus dar acele ceasului n-au ajuns la șapte. Un geam se deschide în spatele lui, el se întoarce, o mînă scutură o cîrpă înflorată. Pe acolo trebuie să scapi, ce caraghios, gîndul de a nu fi văzut urinînd este mai puternic decît gîndul că trebuie. Să stai ascuns și din ascunzătoare să faci să țîșnească jetul auriu. Așa cum numai mîna asta se vede din femeia care stă în spatele perdelelor,

poate și ea se ascunde. Poate cere sau i se cere sau vrea să scape. Dar brusc, așa cum venise, presiunea din adîncul lui dispare. El nu se întreabă de ce și în care locuri s-a retras apa, el vrea acum să fumeze. O singură țigară în buzunarul de sus al cămășii. Fumul îl umple, este plăcut liniștitor. Puterea ta vine din lipsa ta de grijă. Într-adevăr, nu ești îngrijorat? În aerul cald și nemișcat fumul se împrăștie greu, plutește compact, nu dispare. Printr-un zid spart, o casă părăsită (se discută la regiune dacă în locul ei și al caselor din jur care ar trebui dărîmate ar fi mai nimerit să se facă o clădire sau un spațiu verde. Autoritățile locale ce părere au: palat administrativ sau parculeț?) în ograda adîncă din spate, se vede o vegetație deasă, verde întunecat, masiv, puternic luminată de soare. Din lumină, din buruieni, din gîtlejul vreunei flori, prin spărtura din zid se ivește o albină uriașă. Umbra ei lunecă pe pavaj, pe zidul casei, se înalță, trece prin dreptul soarelui, acum trimite o umbră mare pe pămînt, îl acoperă, piere.

Un salcîm bătrîn, ivit ca și castanul din trotuar. Unde sînt oamenii? Grîndina nu trimite încă nici un semn. Pe strada Penes Curcanul casele sînt mari, strînse unele într-altele, strada foștilor negustori evrei și armeni dar nu Strada Mare, cu toate că orașul este atît de puțin întins, pînă în Strada Mare este cale lungă. Timp și răbdare îi trebuie celui care vrea să ajungă acolo. Zidurile groase cunoscute, un etaj, rareori două, zid lîngă zid, tencuiala căzută în multe locuri dar cărămida uscată, se văd nemișcate balamalele vechilor obloane ba și cîte un oblon rămas întreg, scînduri groase din stejar prinse cu scoabe de fier, lucru trainic făcut în vremurile de altădată, cînd banii se păstrau în zidul casei într-o casetă de fier, înainte ca bătrînul Poppliker să deschidă *Banca Poppliker* și apoi *Banca Poppliker, Hass și fiii*, cu

mult înainte, pe cînd hoţii erau hoţi adevăraţi care trăiau în cete sau singurateci prin locuri pustii şi nu se amestecau în mulţime, oameni temuţi care nu se ruşinau de meseria lor, obloane, belciuge, zăvoare şi mirosul mucegaiului etern. Muşchi argintiu întins peste tot, scînteind noaptea, balele uscate ale melcilor, prăgurile de piatră, trepte adînci pînă cobori în dugheana de la demisol şi cînd deschizi uşa loveşti clopoţelul, se deschide în fund altă uşă cu geamuri acoperite cu o perdea de aţă, ochiuri împletite care fac frunze şi flori rombice şi peste mirosul dughenei, scrumbie şi cafea stătută, prăjită demult şi vîndută la un preţ mic, şi ulei rînced şi lumînări de seu şi scorţişoară, venind pe uşa deschisă în fund, năvălind, amestecînd la un loc toate mirosurile, pluteşte ca un nor cafeniu mirosul fasolei prăjite şi aburul verzei care fierbe şi umbra mătăhăloasă a stăpînei şi glasul ei răstindu-se cu umilinţă. Treptele mai sînt, piatra tocită este acolo, lemnul însă crapă şi se lasă ros de cari. Sare, mangal, bumbac mercerizat, nasturi, halva, petrol, mătăsuri, geamuri, var, pămînturi colorate, basmale, opinci, coase, lanţuri, lacăte, cuie, opinci, sifoane, curele, măsline, lămîie, parafină, roşcove, pînză de fierăstrău, bomboane sticloase. Din loc în loc, balcoane scorojite : fier subţire ruginit, scînduri cenuşii, una desprinsă la mijloc sau ruptă pe jumătate. Într-un astfel de balcon lipit de zidul casei, uşa în urma ta închisă, eşti singur, fără neamuri şi prieteni, la mijloc între pămînt şi cer în ţinutul nimănui unde vidul te face înţelegător şi calm. Acum în fostele prăvălii sînt locuinţe, odăile mari şi inospitaliere sînt zugrăvite în culori apoase, răceala pereţilor este ascunsă sub scoarţe vărgate şi portrete de familie, pe un bufet vechi de culoarea dulceţei de nuci stă un televizor Cosmos şi mai încolo maşina de spălat Alba Lux şi pe capacul

ei emailat, *mileul* cusut cu acul sau lucrat cu igliţa de stăpînă sau de mamă ei sau de vreo prietenă, şi în mijlocul lui un peşte de sticlă, un elefant de porţelan sau o vază lucioasă de lemn, lac sintetic, amintire de la Sovata, şi în vază un mănunchi de fibre sintetice colorate şi mai încolo sub fereastră, o moştenire : credincioasa maşină de cusut Singer cu trupul ei de pisică de fontă şi roata de deasupra, o cîrmă de corabie şi roata de dedesubt învîrtindu-se ca şi unealta tocilarului ca şi strungul lui Petru cel Mare şi în colţ, soba veche de zid cu două coloane, consolă îngustă văruită în ocru sau verzui sau soba îngustă şi înaltă, teracotă roşcată, oho, ho, de, are sobă bună de teracotă, cred şi eu îi convine cu frate-su acolo unde e, şi patul *studio* şi *toaleta* şi o reproducere după Grigorescu, fata cu ulciorul sau carul cu boi. Iar sub şopron vezi uneori, acoperită cu o husă făcută din doi saci de nailon (faci rost de ei la combinat) o motocicletă Iawa, MZ, IJ. În ziare apar uneori statistici despre creşterea nivelului de trai. Acolo scrie în procente cîte motociclete şi televizoare au fost vîndute în anii cutare şi cutare. Scăzînd o cifră dintr-alta se poate observa cu cît la sută a crescut nivelul de trai al populaţiei. În asta intră şi un anumit număr de motociclete. Astfel, prin motocicleta ta contribui la creşterea nivelului general, eşti un factor al progresului, spune Agop, eu sînt marele Agop, adaugă el, Moiselini, vine, vine, strigă Moiselini, da, spune Agop, am un cap de teoretician cu toate că sînt un fabricant de abţibilduri şi un poşetar nenorocit şi fără idei înalte, capul meu de fost student la politehnică... priviţi, izbesc cu el în uşă şi uşa se închide cît o fi ea de grea şi Moiselini tatăl albinelor, în loc să treacă iute ca vîntul cu sticlele noastre, se opreşte ia clanţa în dinţi şi deschide, dar nu mă înjură fiindcă n-are voie... Agop dîndu-se

un pas înapoi, bine proptit pe picioare, trunchiul ușor retras, capul împins înainte, ușa venind încet spre el, grea, latră înaltă, el așteptînd-o și izbind-o deodată cu fruntea, pocnet sec înfundat, ușă masivă, aici a fost cîrciuma lui Ojog, ușile erau uși și vinul vin. Ușa se izbește cu putere, limba clanței prinsă în lăcașul ei, cei de la masă aplaudînd, ați mai văzut așa ceva? și apoi degetele pipăind osul frunții lui Agop, nu, nu are nici un cucui, nici o spărtură. Ce-ai tu acolo, mă?! Aliajul cel mai dur, spunea Agop. Face și socoteli? întreba doctorul Lăduncă, numai adunare și înmulțire, rînjea Agop. Dușumelele din fostele prăvălii sînt groase late scobite de umblet, lustruite la nodurile mari cît niște jumătăți de ou, ele amintesc lespezile peste care multă vreme a trecut apa. Sînt acoperite cu scoarțe țesute din cîrpe colorate dar și cu covoare industriale, cînd gospodina le întinde pe gard și le bate și le perie cu oțet ea spune: persanu. De pe strada Peneș Curcanul au dispărut prăvăliile. Singurul comerț care se mai face aici este comerțul cu tutun. Nu marile birouri de export, nu funcționarii cu bretele late și havane în dinți, mînecile suflecate, cozorocul de plexiglas tras pe ochi, mîna notează în carnet, nu corabia legănîndu-se în radă, nu negrul cu pantaloni de pînză trecînd puntea îngustă încovoiat sub balotul de tutun, umbra lui pe apa uleioasă, primejdioasa fantezie a unui gînd caraghios, cum spunea Pașaliu. Asta nu. Stampe, gravuri de epocă! Niște tutungerii, da. Încăperi nu prea mari în care se vînd țigări și chibrituri. Cu toate că centrul comercial al orășelului s-a mutat în ultimii ani în locul unde altădată se făceau iarmaroacele și tîrgurile de vite (aici, între blocurile care seamănă cu cele din Albala, se deschide o piață destul de largă unde la 1 Mai se ridică pe un schelet de fier tribuna oficială. O poveste cam

lungă ar putea începe de aici : în urmă cu un an. Pașaliu a scris pentru ziarul din Albala un reportaj despre noile construcții din Dealu-Ocna. El lăuda grija organelor locale pentru construirea de locuințe și înjura de mamă pe arhitectul care proiectase „actualul nucleu urban în care nu se vede fantezia proiectantului", era scris negru pe alb. Redactorul șef l-a chemat pe șeful de secție și i-a spus : eu n-am fantezia să public articolul ăsta dar tu ai avut fantezia să mi-l aduci, ia spune care din noi stă mai bine la fantezie, mă ! păi vii și-mi tragi mie cu fantezia, ce vorbă-i asta, păi la fantezie sîntem buni cu toții dar să-l văd eu la muncă pe ăsta, îmi vine el cu fantezia, parcă în orașu ăla nu e tot un mediu unde clocotește viața și nu fantezia, tovarășu Cucu-i de acolo întreabă-l pe el, și pe urmă spune, tu-l cunoști pe tovarășu arhitect proiectant ? Nu, să știi că el n-are nevoie de fantezie, fiindcă are destulă, înțelegi ?! Și n-o să-l învețe unu care scrie acolo trimis de tine ce-i aia fantezie. Dacă stai să te gîndești bine, de unde porcăria asta cu fantezia ? Ce-are a face asta cu avîntul construcției de blocuri ? Tovarășe redactor șef, a zis șeful de secție, tăiem porcăria asta de cuvînt, în rest articolul parcă merge. Care articol ? a întrebat celălalt, un om voinic, bine legat, își freca ochii îndelung cu mîinile mari și grele, neobișnuit de albe, degete cam țepene, palmele afară așa cum fac copiii, nu vedea bine, în ultimul timp chiar rău, trebuie neapărat să purtați ochelari, spusese doctorul, am încercat, nu merge, nu înțeleg, spusese doctorul, îi stric, tovarășe doctor, cînd îi pun la ochi se sparg, am spart trei perechi pînă acum. Ochii de miop clipind cu nedumerire și spaimă, nepotriviți în capul unui om înalt și puternic. De ce ?... Dacă nu-l contrazici, omul e pîinea lui Dumnezeu ... Articolul, a spus șeful de secție, numai să tăiem cuvîntul ăla .. Care cu-

vînt? Păi în articolul care l-ați citit. Care articol? ... După părerea lui Pașaliu discuția ar fi ținut în felul ăsta vreo cincizeci de ore cu pauze mici pentru somn și masă. Pentru o sticlă de coniac, spunea Pașaliu, îți spun povestea asta într-o altă variantă. Cine dă sticla?) și cu toate că o schimbare de care puțini își dau seama se întîmplă chiar și la Dealu-Ocna, cu toate acestea, patru din cele șapte tutungerii din oraș se găsesc pe strada Peneș Curcanul. Că sînt multe, că sînt puține, Dumnezeu știe. Aici este locul cuvintelor apărute pe o foaie într-un caiet al judecătorului Viziru: lucruri mărunte care tulbură și încîntă ochiul naivului și amintesc aerul altei lumi în sufletul unui mincinos.

7

Tutungiul se numește Iordache dar toți îi spun Tata Clem. Vă salut, domnu Antipa, spune el. Săru' mîna, spune în aceeași clipă. *Cui?* se întreabă Antipa. Nu se întoarce. Primește în cap prin nările deschise, prin gura cu dinți din care pleacă tuburi și canale, mirosul tutungeriei lui Tata Clem: mirosul tutunului în mirosul tencuielii în mirosul lemnului, în mirosul pielii omului, un iz acru uscat dar și dulce amar în care răzbate ca igrasia într-un zid vechi mirosul de șoarece și de pisică. Dacă sînt pisicile mele, obișnuiește să spună Tata Clem, se înțelege că și șoarecii sînt ai mei. Mirosul femeii pătrunde în mirosul încăperii. Pe peretele din stînga, un calendar bisericesc din anul 1930, citești anul scris cu litere roșii, în spatele lui o gaură, poate o fereastră rotundă, ceva din marginile, din cerceveua, din geamul de dincolo de hîrtie. Peretele care separă odaia de res-

tul casei. În partea opusă, o fotografie mai nouă: portretul doctorului Petru Groza, ramă subțire, cenușie, sticla cam pătată, praf, muște. Cald și azi, abia apucă să spună Antipa, săru'mîna, aude din nou, se întoarce, în tren, mirosul *ei*, aaaa, săru' mîna, spune și el, te-am pierdut, iartă-mă, unde-ai dispărut? dar de fapt mai eram împreună pe scara vagonului și nici atît de multă lume nu era încît... Eu te-am pierdut, spune Silvia Racliș, eram *acolo* și am văzut cît de autoritar poți fi. Autoritar? ! Antipa rîde. Autoritar? asta chiar că nu mi-a trecut prin cap. Tutungiul Tata Clem îi privește. Fața lui șireată și supusă, umerii puțin ridicați cum stă pe scaun, pieptul depărtat de tejghea, el se sprijină în coate ca într-o pereche de cîrje. Piciorul lui de lemn stă rezemat de perete, în spatele tejghelei, curelele cu care lemnul se leagă de trupul viu atîrnă ca niște lungi zgîrciuri cafenii. După o ploaie bună, Tata Clem iese la soare, mănîncă o conopidă fiartă și bea ceai de romaniță, aruncă zarurile și mută pulurile cu o singură mișcare scurtă care este o lunecare și o lovitură energică în același timp în scîndura cutiei și povestește cum și-a pierdut piciorul în război, cum a stat într-un spital din Polonia un an întreg și cum juca acolo cărți cu toți ofițerii, colonei și căpitani și locotenenți tineri și frumoși ca soarele iar printre paturi se plimbau numai paniție din societatea înaltă îmbrăcate în halate albe și cu niște mîini ușoare și parfumate, degetele lungi și reci și podul palmei fierbinte. Paniție se așezau pe marginea patului și te priveau îndelung și nu scoteau o vorbă iar banii îți umpleau buzunarele ca la orișice ofițer, fușneau și zornăiau și beai ceai dintr-un pahar de cristal vîrît într-o dantelărie de argint cu toartă subțire, merită să mori în război și să huzurești într-un spital de-ăsta. Eu sînt mutilat, spunea cu

mîndrie Tata Clem, am un nepot inginer și o fată lucrează la policlinică în Albala, cum eu sînt șubred, am îndrumat-o să fie și tatălui ei de folos.

Da, autoritar, spune Silvia Racliș. Totuși ea se află aici, acum, în spatele tău? este înaltă, părul tăiat scurt deasupra umerilor, împărțit în două meșe inegale scoate la iveală o față prelungă și mată în care ochii se adîncesc brusc cu mult alb în jurul pupilelor (mov, cenușiu, albastru întunecat, puncte aurii?) mersul, da, acum își amintești, sigur, *ea* trecea strada, i-ai spus lui Pașaliu după asta: ce mers șovăitor, genunchii parcă trag trupul în jos dar dacă vezi cum se așează talpa, aici nu mai ezită deloc, cum te descurci cu un mers ca ăsta? Și Pașaliu: groh groh. Curat, foșnitor, răcoros. Aici la Tata Clem în încăperea strîmtă, în mirosurile ei, sudoarea izvorăște lent din om și-l acoperă, mustește, nu se usucă. Dar trupul ei tînăr ascunde pesemne puterea de a păstra apa sărată. Brațele, picioarele, gîtul trimit în groapa lui Clem o pîlpîire ușoară neîntreruptă, degetele ei umblă la poșetă, un arc lucrează în burduful roșu, ramele înguste de nichel se dau la o parte. Altădată femeile purtau un sac, o traistă, o pungă împletită din păr de capră, din sfoară, din fire de argint, o gaură rotundă închizîndu-se cu un șnur, întotdeauna ele au ținut în mînă ceva în care au ascuns ceva, o podoabă, un lucru nefolositor, o armă de apărare. Cînd degetele mîinii ei se mișcă, degetele picioarelor în sandalele ușoare capătă viață, sînt animate de o tresărire lentă prevestitoare, labele înguste, tendoane prelungi atît de subțiri încît trebuie să aibă o rezistență neobișnuită.

Snagov, spune ea. Din poșeta, sacul, traista, capcana ei, se ridică un abur al lucrurilor mici, o născocire a minții dar un adevăr al nasului și al privirii. Numai la domnul Iordache se mai găsesc adevărate

snagoviuri în cartoane. Tata Clem, spune tutungiul Iordache, Clem, domnișoară. Fructul uscat care este fața lui capătă un înțeles. Umerii ascuțiți sub cămașa cadrilată se apleacă într-o parte, ciotul piciorului stîng care stă pe scaun ca țeava scurtă a unui tun înfășurat în cîrpe, îndreptat mereu spre ușă, spre strada cu oameni, ascuns de tăblia tejghelei, rămășița lui în care se mai află încă jumătate din viața piciorului se ridică brusc în sus și lovește sertarul deschis pe jumătate chiar deasupra lui, se aude un zgomot pe care cei care mai au încă două picioare nu-l înțeleg, iar pe masă apar trei pachete de țigări *Snagov*. Carton alb, ambalajul de celofan, cele două yole pe apa lacului Snagov. La Albala nu sînt, spune Silvia Racliș. Trece-mă în cont.

Un măgar zbiară pe drum. Bătaia rară a roților de lemn cu șină subțire. Le știi : spițele sînt înguste, butucul negru, întreaga alcătuire a căruței amintește un drum pustiu în cîmpia mlăștinoasă, ceața mișcătoare spre turbării iar deasupra uriașa boltă vineție. Du-te pe drumul ăsta și vei simți că pămîntul este mic și rotund. I-ha, i-ha, i-hhhaaa, zbiară măgarul. Muedin tușește și scuipă. El este grădinarul. Nimeni nu știe cînd a venit Muedin în ținut și de unde, poate chiar din vremea administrației turcești, poate nici nu e turc, dar numele? Cînd Antipa era un copil, el era grădinar la Albala. Acum este grădinar la Dealu-Ocna. Nu este nici mai tînăr nici mai bătrîn ca pe vremea cînd Antipa se agăța în spatele trăsurii, ascuns de marele coș negru de mușama și făcea o lungă călătorie, mușca dintr-un morcov crud, în timp ce pe capră jumătate din vizitiu scutura hățurile și îndemna calul, și cealaltă jumătate vorbea cu mușteriul răsturnat pe perna tare acoperită cu o pătură care putea a grajd. Muedin. Nu, nu poartă fes și șalvari și nu l-a văzut nimeni așternîndu-și covorul și prăbușindu-se

în genunchi cu fața spre Mecca. Este înalt, merge legănat, părul lung lăsat pe ceafă și-l vopsește într-un fel de cărămiziu. Se îmbracă la fel, în cărămiziu. Cămașă, haină, pantaloni, flanea, pantofi, palton, totul, iarna-vara, de la cărămiziu spre galben. La pantofi poartă șireturi late pe care le înnoadă în funde bogate. Muedin duce măgarul de căpăstru. Merge tăcut, capul în pământ. În lada căruței sînt lăzile cu răsaduri, pe capra joasă stă o fată roșcată și voinică, pantalon de trening sub fusta de stambă înflorată. Măgarul roșcat șchioapătă. O potcoavă, sau poate boala măgarilor bătrîni : reumatismul, guta, prostata. Antipa este acum în pragul tutungeriei. Cînd s-a făcut atît de cald? Sus în vîrful salcîmului frunzele se răsucesc de căldură, pisica se strecoară în gangul din dreapta, duce în gură un șoarece gras și albicios. Umbra zidului este mai scurtă, pavajul stropit cu un sfert de oră mai înainte de tulumba primăriei este uscat, plin de praf. Roțile se învîrtesc, Muedin ridică, întoarce capul spre ușa deasupra căreia scrie cu verde pe cafeniu : tutungerie. Să trăiți, dom' Antipa dom' Anghel a spus spune-i lui Antipa să trăiți. În felul ăsta vorbește un turc? Nici o silabă, nici sunetul cel mai stins din limba Profetului nu se aude. Muedin. Bine, spune Antipa.

Făptura prelungă a Silviei Racliș lîngă Antipa. Piele bine întinsă, nici o cută, nici o umbră, nici o picătură de sudoare. Părul. Mișcîndu-se lent, o singură undă greoaie de o parte și de alta a feței, fir lung, drept, mătăsos. Și deodată izbucnind la subsuori, smocuri de iarbă scurtă întunecată, înfiptă adînc. Sudoare nu, dar un fel de aburi, un miros de ambră. Locuri ascunse. M-am săturat, spune Silvia Racliș. În fiecare zi, trenul ăsta. Da, spune Antipa. Ne înțelegem perfect, spune Silvia Racliș. Scoate o țigară, o aprinde, trage un fum, inspiră adînc cu furie. Aruncă țigara. Fumul vinețiu în aerul fierbinte. Tre-

buie să ai cam zece ani mai puțin ca mine, spune Antipa. Cam așa, spune, dacă nu am mai mult cumva. Da, spune Antipa, știu, săptămîna viitoare faci șaptezeci și doi. Au ajuns acum în dreptul unei case ceva mai mari decît cele obișnuite pe strada asta. Balconul de zid, deasupra o marchiză altădată de sticlă colorată ca un vitraliu, un ciob portocaliu se mai păstrează acoperit cu un strat gros de praf, ceva ca o stemă spartă cu ciocanul se ghicește sub tencuiala jupuită. Da, ne înțelegem, gîndește Antipa, dar de ce trebuie să ne înțelegem? O aude rizînd. Rîsul încetează și ea spune: perfect. El o privește și vede că este privit de ea. Vrei să spui, aude ea glasul lui, că este cum nu se poate mai bine, și cum stăm aici în mijlocul străzii sîntem o pereche potrivită? Potrivită, da? ! Perfect, spune Silvia Racliș și acum fața ei arată o stare rară (Antipa o vede și gîndul lui: de ce dracu tot spune mereu *perfect*, ce dra... se pierde, dispare): se întîmplă ca vitalitatea enormă a unei femei, adunată într-o clipă prielnică, în loc să ardă și să usuce totul în jur, să ia o formă calmă și binefăcătoare care cuprinde ființa bărbatului de alături, ceva atît de nou și neașteptat încît bărbatul brutal și greoi atinge desăvîrșirea în bunătate și supunere și este de mirare că moartea nu pune atunci capăt perechii iluminate. Există starea asta, spunea Pașaliu, și dacă n-ar spune-o un bețivan caraghios ca mine ați crede-o fără s-o fi atins vreodată. Degetul lui murdar repezit înainte, rînjetul lui: și nici n-o s-o atingeți, pehlivani afurisiți. Și apoi zîmbetul lui umil: doar dacă mai turnați un pahar...

Umbra unei albine uriașe trece pe deasupra casei cu acoperiș de țiglă. Foarte aproape de Silvia Racliș, Antipa face o mișcare, spune ceva, ea întoarce capul dar tocmai trec printr-o parte a străzii puternic lumi-

nată de soare. Lumina și căldura fac un sîmbure uriaș incandescent în care ei dispar. Nimeni nu-i poate vedea.

8

Antipa aleargă. Înapoi pe strada Penes Curcanul. Dar Silvia Racliș? Poate a și ajuns la farmacia ei din centrul orașului. Cînd ajunsese? Cum? Acum o fi descuind ușa sau poate se uită în oglindă. În timp ce împinge cu tot trupul ușa tutungeriei lui Clem, Antipa mai are în cap vorbele Silviei Racliș: *știi ceva*... Un fel de întrebare dar nu o întrebare, de fapt nu însemnau nimic dar vibrația lor stăruitoare în adîncul urechii amintea o insectă prinsă între geamuri. Nu-și amintea restul cuvintelor, ceva obișnuit, neînsemnat dar urmarea era o agitație ascunsă care trezise mari vanități și o frenezie ciudată. Oare ziua de azi nu începea tocmai bine? Ce gînd e ăsta? Liniștea străzii, glasul unei femei întrebînd și răspunsul alteia din spatele unei uși întredeschise: aproape opt. Și cealaltă: cînd dracu a trecut așa repede? sînt sculată de la patru. Ar fi trebuit să deschizi ușa biroului, a odăii unde stai la o masă și scoți hîrtii din sertar. Încă de la șapte. Dar ușa tutungeriei s-a deschis. Dacă Silvia Racliș l-ar fi văzut acum, mirarea ei ar fi fost plină de milă și nedumerire, de părere de rău și de o ascunsă răutate femeiască: fiindcă Antipa la care tocmai se gîndea (în farmacia întunecată cu rafturi vechi, cafenii și borcane de faianță de altădată și mașina de la casă semănînd cu un samovar) și care o stăpînise cu siguranța și nepăsarea lui, bărbatul care o făcea să aștepte cu nerăbdare, cu ciudă și încîntare ora douăsprezece, acest Antipa deci semăna acum cu maimuțoiul caraghios

și timid, fricosul îngîndurat (șoarece de bibliotecă?) nici tînăr nici bătrîn pe care îl văzuse altă dată la Albala, alături de femeia lui încă tînără și atrăgătoare, poate frumoasă pe vremea cînd ea, Silvia Racliș încă mai cînta la focurile de tabără cîntece pionierești și dansa cazaciocul la serbările școlare în aer liber. O pereche nepotrivită. Oare o cunoscuse din întîmplare pe stradă, prin cineva, o femeie, un bărbat, pe Felicia? Sau vorbise vreodată cu cineva la Albala despre Antipa? Sau în vacanțele ei studențești, vreun coleg, un lungan cu burta suptă și umeri drepți se uitase cam mult pe fereastra cofetăriei după Felicia și ea, Silvia Racliș, spusese: las-o, e bătrînă, tinere, trebuie să aibă treizeci de ani? Sau altcineva spusese și ea ascultase?... Dar acum Silvia Racliș își pune un halat alb, aude vuietul stins al flăcării albastre sub para de sticlă în care fierbe în clocote mărunte un lichid verzui, se uită la ceas, aproape opt, și din ușă o privește sprijinindu-se în coada măturii o babă gheboasă nu mai înaltă de șapte palme.

Clem, spune Antipa, am uitat aici pe masă...

N-ați uitat nimica, spune tutungiul. Zîmbetul lui este vinovat complice, gata să fie schimbat în altceva: n-ați uitat nici măcar să ieșiți cu domnișoara. Dacă mă credeți pe cuvînt seamănă c-o paniță care s-așeza pe patu meu în spitalu militar și nici nu clipea cînd scoteam eu mîna de sub pătură. Ce făceai? întreabă Antipa, și tutungiul se scobește în nas și fața lui seamănă acum cu a milogului care stă ceasuri întregi nemișcat sub bolta bisericii Precista din Albala: nu făceam nimic. Antipa face doi pași, se întoarce, se răsucește pe un călcîi, merge spre ușă, apoi în colțul întunecat de lîngă fereastra acoperită cu un oblon bătut în cuie, acolo unde pînă în tavan se înalță o stivă de cutii de carton, ambala-

je pentru încălțăminte și biscuiți, guban, scrie, cacao, scrie cu argintiu pe roșu, litere mari oblice, oare Clem face contrabandă cu pantofi Guban și biscuiți?! *Frangu*, spune încet Clem. Nu-l aude nimeni, poate gaura din zid sau șobolanul lung sau larva fluturelui. Stînd ceasuri în șir în spatele tejghelei, Clem nu se plictisește. El prinde o muscă mare (verde, albastră sau neagră, cîteodată cu un cap roșu) înfige un bold în capul ei și atunci musca nu mai zboară, bîzîie ca o morișcă de tablă, se învîrtește în cercuri largi, face cîteodată frumoase spirale cu acul mereu împins înainte și în jos ca un plug sau ca un instrument de cercetare. Lemnul tejghelei lustruit de coatele lui Clem, iar Clem, urmărind cu gravitate și încordare mișcarea neîntreruptă a mustei, spune din cînd în cînd o vorbă misterioasă: *frangu*. Ceva în capul lui se luminează, o anume schimbare a feței te poate face să crezi că se transmite sau se primește un mesaj. S-ar putea crede că în clipa asta de pe inelul lui Saturn se desprind lungi forme cețoase. Și Clem, în cușca lui mult mai mică decît un fir de nisip deasupra pămîntului. Dar el spune: *frangu*. Ciudat este că umilința cu care se încovoiase pînă acum în fața lui Antipa a făcut loc unui soi de trufie batjocoritoare. Dacă Pașaliu ar vedea totul, ar spune cu rînjetul lui de bețivan cam așa: Antipa este acum ca un robot primejdios deconectat și stîrpitura asta, gîndacul ăsta de Colorado care făcea pe el de frică, acum face pe tine și nu-i pasă, scrie măscări cu creta pe spinarea ta de oțel. Clem spune: *frangu*. O parte a feței se ridică, cealaltă se îngustează. Cu palma desfăcută mătură de pe masă musca. El bagă mîna în sertarul pe jumătate deschis, degetele lui rup din miezul unei bucăți de pîine care stă acolo într-un ziar pătat cu cearneală, face un cocoloș, lucrează

repede și cu îndemînare (pe vremea cînd avea amîndouă picioarele, înainte de război, mîinile lui păreau împiedicate, nu erau în stare să lege ca lumea nici măcar un șiret, acum el reușește să modeleze cu mîinile, din lut sau din miez de pîine, animale dormind sau stînd la pîndă și chiar chipurile cunoscuților, seamănă foarte bine, spun ei, și păstrează lutul sau pîinea murdară între acele lucruri ale lor care îi fac să creadă cu putere că trecutul a însemnat sau ar fi putut să însemne ceva) și apoi Clem aruncă în Antipa cocoloșul de pîine. Dar Antipa este orb, mut, surd. Clem nemișcat pe scaun. Antipa, la ușă acum, pare mai înalt, se întoarce încet, se lovește cu palma peste frunte, are chipul lui de toate zilele de la Dealu-Ocna : oho, mi-am adus aminte, nu aici, acasă *l*-am uitat, *îl* găsesc eu deseară. Antipa, așa cum îl cunoaște Clem. Dumnezeu știe ce-o fi uitat, ce mă privește pe mine, da' eu mă ridic respectuos în ciotul meu și spun : foarte bine, să trăiți, dom' Antipa, bine că ați găsit. Ascunse la spate, degetele lui Cem se frecă unul de altul, repede, orice urmă de pîine muiată, cocoloșită în gură, trebuie înlăturată, să nu se cunoască, degetele să fie curate, uita mîna, n-am făcut nimic, acum ar trebui aruncată, ascunsă bucata de pîine din sertar, totul făcut cu precauție, să trăiți, domnu' Antipa. Mîine capăt o țigară bună, nu mă ocoliți. Antipa iese, Clem se așază pe scaun, a scăpat de o grijă rea. Își scoase batista din buzunar, acum își poate șterge în voie degetele. Le bagă în gură și le șterge apoi cu batista. Nu spunea oare domnul Onu ieri : ce băiat manierat și distins e domnu Antipa ? ! Chiar aici în tutungeria lui, nu țigări, niște cutii de carton ca să pună nevastă-mea lucruri femeiești. Sărind într-un picior, fluturînd mîinile fără cîrje. Clema junge la ușă. Privește în urma lui Antipa. Tot așa în vremurile de demult privea sluga credincioasă în urma stă-

pînului. Domn Antipa, strigă el. Antipa se întoarce, este pe trotuar în umbra zidului, zîmbește cu nepăsare și bunăvoință. V-am pregătit o surpriză, mîine dimineață, nu uitați... Un biet om de treabă, gîndește Antipa, îi place să mă vadă mulțumit, asta îmi face bine, sigur e vorba de un fleac, vreun pachet de țigări americane sau grecești... mîna lui se ridică, un gest protector spre șchiopul din ușa tutungeriei, acela pare stăpînit de o mare bucurie. Antipa își curăță cu vîrful unghiei o bucățică de miez de pîine ud de pe cămașă. De unde o fi?...

Fișă de lucru (din *Jurnalul* romanului)

Specialiștii se îndreaptă spre munca nemijlocit productivă

Reporterii noștri relatează:

Îi așteptăm pe inginerii proiectanți, aportul lor va fi acum de un real folos — ne declară directorul Centralei industriale de utilaj tehnologic, chimic, petrolier și minier.

... Domnește o atmosferă de lucru străbătută de răspundere și exigență. Oameni din producție, de la uzina *Grivița Roșie* — pe care se grefează noua centrală — își declară deschis aprobarea. Repartizarea judicioasă a inginerilor și tehnicienilor, că și revenirea în secții a unor muncitori calificați, odată cu orientarea spre meserii productive a unor persoane din cadrul întreprinderii vor crea posibilitatea unei raționale dimensionări a tuturor celor trei schimburi ale uzinei, ceea ce va duce implicit la o mai bună folosire a capacităților de producție. Există părerea unanimă — atît la centrala aflată în organizare, cît și la uzina pe care se grefează — că perfecționarea și simplificarea structurii organizatorice a unităților economice vor conduce la raționalizarea aparatului de conducere, la reducerea treptelor ierarhice și apropierea conducerii de producție, la o mai bună

utilizare a cadrelor tehnico-inginerești, a specialiștilor cu pregătire superioară în activități legate direct de producție, de proiectare și cercetare...

S.T.

9

Antipa urcă șapte trepte de piatră. O clădire greoaie, masivă, ferestre dese și înguste, balcoane, cornișe, cupole. Construită îndată după primul război mondial. Nu seamănă cu nici o altă casă din Dealu-Ocna. Este din alt loc și din alte timpuri. De unde? de cînd? I se spune încă: palatul comunal. Localnicii nu spun: mă duc la *sfat*. Ei spun: am treabă la *palat*. La cîte o ședință chiar președintele sfatului popular mustruluindu-și salariații spunea: în palatul ăsta nu se prea muncește bine. Cînd găsea de cuviință, fie la ședințele bilunare ale biroului raional, fie la scurta adunare festivă din dimineața vreunei sărbători importante, cînd se lua la repezeală un pahar de fetească regală și o felie de pastramă de urs și o aripă de fazan sau un păstrăv afumat, înainte de a urca în tribuna oficială, primul secretar al raionului îl bătea pe umăr pe președinte: în palatul ăla al tău se prăjește slănină pe cărbuni în sobe și se coc ouă în spuză între zece și douăsprezece în fiecare zi, e adevărat? Poate iarna, cînd arde focu-n sobe, tovarășe prim, spunea președintele și toată lumea rîdea cu voioșie. Cînd venea la vînătoare în rezervația Șipote din raion, primul secretar al regiunii îi spunea primului secretar de la raion: ce faceți voi acolo la palatul vostru, nu-i prea mare pentru funcționărime? Să știi că ți-l iau și fac din el un magazin sau o casă de cultură. Luați-l, tovarășul prim, spunea celălalt dar îmi dați voie să-mi fac un sediu cores-

punzător. Procurorul Jehac îi spunea tînărului procuror Viziru: Vizirule, cumpără-ți pușcă de vînătoare. Mai tîrziu, fostul procuror Viziru va scrie: poate, dacă nu dădeam de *cazul* Antipa, astăzi aș fi fost un adevărat vînător. Ți-a plăcut mai mult vînătoarea de Antipa, scrie Viziru că ar fi răspuns Pașaliu. Rînjetul lui de beţivan cerea un pahar plin. Dacămi dai, îți dau un articol. Ce fel de articol? Un articol al meu despre Dealu-Ocna de pe vremea cînd scriam pentru ziar. Îți dau originalul, nu ce-a apărut atunci, a rîgîit Pașaliu, îl dai la Academie la cota Pașaliu, iei bani buni pe el. Nu te uita că rîgîi. De fapt, urmează fostul procuror Viziru, este vorba de un articol pentru numărul pe care ziarul din Albala îl consacra într-o duminică raionului Dealu-Ocna. Nu știu ce însemnătate are dar eu îl păstrez la dosarul Antipa. (Astăzi, stilul acestui articol mi se pare exagerat, retorismul discursului face să bubuie timpanele dar bunele lui intenții nu pot fi puse la îndoială. Poate altfel stăteau lucrurile dacă redactorul șef de atunci nu i-ar fi respins sistematic articolele, uneori amenințîndu-l, ciudat însă, primindu-le pe toate, cerîndu-i mereu altele, nedînd curs amenințărilor dar nepublicîndu-l. Pașaliu își intitula articolul: Pledoarie pentru un erou literar.) Pașaliu scria: clădirea căreia i se mai spune și azi Palatul comunal, este un document și un simbol. Aici a fost primărie, tribunal, judecătorie de pace, spital în timpul întoarcerii armelor în ultimul război, orfelinat și apoi școală de partid cu săli de clasă și dormitoare prin anii patruzeci și șapte și opt și nouă, atunci cînd noua putere populară își pregătea febril cursuri teoretice scurte, o lună, trei, șase, activiști, un fel de oameni, oameni cărora trebuia să li se încredințeze țara. Răspîndiți pe tot cuprinsul ei, o țară mică, un ban de argint aruncat pe hartă, dar treburile ehe, care, erau de făcut

întinse cît un imperiu. Oameni care mai tîrziu s-au ales, s-au împărțit și s-au ridicat și au căzut, caractere tari și o voință atotcuprinzătoare, încredere și simplitate, un scop și piedici nenumărate și furie apoi, ură, suspiciune. Și acești oameni vor obosi, și alții le vor lua locul. Istorie rătăcită în legendă și un tron înalt singuratec ascuns într-un nor de pînză roșie. Speranța însă nu te părăsește, omule, tu ești mai mult bun decît mai mult rău, vrei o schimbare, o desăvîrșire, faci ce poți, meritul tău este că vrei să poți mult. Discursul meu nu te apără, el te împinge înainte. Țăranii la temelie și țăranii încercînd să scape de țărănie, țăranii adaptîndu-se și pierind dar mulți reușind și păstrîndu-se în muncitori și în politicieni și în profesori și în directori de bancă și în ofițeri și în savanți, o nouă ordine dar în cîte vieți de om? Țăranii supraviețuind în orașe și clădind apoi orașe, înaintînd încet, țăran și orășean pîndindu-se neîncetat, descoperindu-se unul într-altul, orașul ademenindu-l pe țăran și țăranul încercînd să îmblînzească orașul pentru a-l supune în cele din urmă, cel care nu piere și se adaptează, dar ce rămîne din el?, și iată o lume care ia ființă în pîndă și luptă ascunsă, un imn al omului de care proștii rîd și își bat joc, iar Palatul comunal din Dealu-Ocna este un simbol al metamorfozei, un loc al vremurilor vechi și al fatalității timpului nou, nimic altceva decît o casă, ziduri groase de cărămidă și acoperișuri de tablă, ferestre și coridoare și odăi și un beci uriaș, dar el vorbește despre om ca și o carte sau un muzeu...

●

Antipa a ajuns sus pe ultima treaptă a scării largi. Ușile grele înalte în fața lui. Soarele izbindu-se cu putere și umbra unei albine uriașe deasupra bise-

ricii vechi în stînga lui. Unul din șoferii care își așteaptă jos șefii pentru plecarea zilnică în raion, spune: ce dracu pasăre o fi asta, se tot învîrte pe-aici, parcă-i o găină mare cu aripi de liliac. Fugi mă de-aicea, spune altul, nu vezi că-i o curcă? Primul rîde. Al doilea spune: nu se mai vede, cred că era un uliu. Mi-ar trebui un uliu, spune celălalt, l-aș umple cu paie. Aha, să nu uit, dacă merg azi la Mărgineni să fac rost pentru iepurii mei. Mănîncă paie? Nu, le-aștern în cușcă. Antipa își amintește de un articol scris de Pașaliu pentru ziarul Drumuri Noi, din Albala. Era un articol despre nenorocitul ăsta de Palat comunal. Ceva pretențios și confuz. Și redactorul șef Mihalache, în urechea secretarului beobe, Franzelaru: fă o notă pentru băieți... Gura lumii, firește. Dar pe Antipa nu-l interesează ziaristica. Totuși ar fi putut să-i publice articolul. Pașaliu vine aici, bea cu fel de fel de șefuleți și scrie un articol pe care nu i-l publică nimeni dar el nu se supără, scrie altul și dacă nu i-l publică nici pe ăsta, scrie altul. Dacă vrei să știi, îi spusese Pașaliu, tu mi-ai inspirat cugetările astea. Cum?! Ce harababură, ce-i trece prin cap! Cugetări face Gîgă. Da, spune Pașaliu, tu și nevasta ta. Înainte de a intra, Antipa privește în jurul lui. Un stol de porumbei se ridică greoi deasupra, au ieșit prin cele două lucarne deschise în acoperișul laturii din stînga. Un acoperiș în formă de capac de sicriu. Tablă vopsită în verde lăptos. În vitrina magazinului de la parterul unui bloc lung și îngust, în colțul cel mai depărtat se vede o roată de bicicletă și în jurul ei mici obiecte sclipitoare... Cupola bisericii bate în auriu. Cerul este înalt și gol, grindina nu dă nici un semn. Se vede acoperișul scund al vechii băi de aburi. Aburi de piatră, ceva din ce în ce mai rar, nici la Galiția nu mai găsești așa ceva, spune

Moiselini în fiecare vineri, cînd pe la unsprezece se întoarce în cîrciuma lui, roșu vînăt la față, cu mîinile puhave, buricele degetelor albicioase, părul încă ud, își freacă mîinile, dă pe gît un șpriț rece, se învîrtește de colo-colo, greu își găsește locul și din cînd în cînd oftează adînc și o mulțumire aproape nefirească, pînă la extaz, îl cuprinde cînd murmură cu ochii pe jumătate închiși: așa o baie, așa o baie, Dumnezeule, ce baie, ce baie. Secretarul sfatului raional, fost ucenic de frizer și apoi ofițer, acum student la Drept în anul trei, secția fără frecvență, un om încă tînăr, cu un păr cînepiu, des, tuns scurt și ceafă țeapănă, masivă (vinișoare subțiri abia văzute străbat obrazul lui roșcovan, plecînd chiar de deasupra nărilor răscroite, mergînd fie spre urechi fie spre colțul buzelor) un om hotărît și important ieșind mai ieri din biroul lui Antipa, el, Antipa, înainte, celălalt închizînd ușa în urmă, glasul lui autoritar pierzîndu-se într-un fel de veselie rar întîlnită la palatul comunal, nu mă pot supăra pe dumneata (auzi, *dumneata*, șoptește portarul Zamfir în urechea lui Gorovei, șeful pazei, auzi, ăsta numai lu' tovarășu' președinte îi spune dumneata. Și lui nea Antipa, spune Gorovei. Tovarășu' Antipa, spune portarul. Nea Antipa, mîrîie Gorovei, eu i-aduc de trei ori pe săptămînă o oală de lapte prins, îl linge ca un viperoi, mă are de bine și de băiat simpatic, om cu carte, ce-i suflă lui careva-n borș aicea? eu îi spui cum vreau fiindcă-l respect. Tovarășu, mîrîie portarul și tocmai atunci Antipa și secretarul trec pe lîngă cei doi, portarul lipește călcîiele ca pe vremea cînd era un ăla tuns și făcea armata la cavalerie și striga vagmistru la mine fuga marș, să trăiți, tovarășu Antipa, spune el, să trăiți, tovarășu secretar, spune Gorovei, frica îl cuprinde deodată pe portar, sigur, trebuia să spună și el să trăiți tovarășu *secre-*

tar și nu *antipa*, va spune acum, încă o dată tocurile bocancilor izbindu-se unul într-altul și portarul : să trăiți, tovarășu Antipa, spaima scofîlcindu-i acum obrazul dar Antipa tocmai îi spunea ceva secretarului la ureche și acela se îneca de rîs, secretarul are acum un cap cum vezi cîteodată în filme și Antipa lovește ușor cu pumnul strîns umărul portarului, recunoștința și o fericire adîncă, dureroasă cuprinde inima omului care stă la poartă. Gorovei simte sudoarea umplîndu-i podul palmelor. Antipa coborînd scările dus de braț de secretar, tovarășul Antipa, șoptește Gorovei și satisfacția împinsă pînă la cruzime pe fața portarului Zamfir : cînd eu spun *tovarășu* tu-i tot dai cu nea cutare, așa-i ? !) și vorbele secretarului : ia, dragă Antipa, dumneata darea asta de seamă și ad-o la zi, și Antipa : se face, și celălalt : mîine la prima oră, hai acum să inspectăm expoziția asta, să vedem ce notă dăm la ciosvîrta aia de căprioară. Și Antipa : nici nu încape discuție, *maxima* doar o dată pe an avem Săptămîna preparatelor culinare. Doi oameni coborînd scările în grabă.

10

Antipa intră. Un hol mare, înalt, cîteva bănci pe lîngă pereți, în mijloc o masă rotundă, picioare scurte, o vază cu flori de hîrtie (într-un colț un ciubăr vopsit în verde, cercuri negre, din care se ridică un ficus uriaș, frunze grele întunecate, susținut de o scară de lemn care se sprijină oblic de perete. Jos, lîngă buza tăvii de tablă în care stă ciubărul, o pisică grasă cenușie cu capul pătat și coada vărgată. Este pisica femeii de la bufet. Cînd acolo se prăjesc ouă cu șuncă, palatul întreg, curtea, se umplu cu mirosuri îmbietoare, eu îmi fac singură aprovizionarea, spune femeia, cînd vin tovarășii secretari de la regiune nu se duc să mănînce la restaurant, vin la mine să le fac

eu o friptură și să le dau brînză cu smîntînă. Masa stă pe o mochetă gălbuie, mozaicul lucește în mijlocul încăperii, dar prin colțuri poți vedea mucuri de țigări și ghemotoace de hîrtie. Două fotolii îmbrăcate în mușama, brațe curbe înguste, lemn fiert. Fotoliile sînt goale dar pe bănci stau unul lîngă altul solicitanți: tîrgoveți bătrîni și gînditori, cu toată căldura, îmbrăcați în haine de postav, cămășile încheiate la gît fără cravată, mîinile pe genunchi, femei cu basmale colorate și paporniţe așezate chiar lîngă glezne, țărănci și orășence totodată, astea stau cu un crac în sat și cu unu în tîrg și se pișă-n capu nostru, spun pensionarii cînd se tocmesc cu ele în piață, castraveți și gogoșari și o legătură de usturoi, o femeie tînără care alăptează un copil, cîțiva țărani tăcuți, pălăriile pe genunchi, unul cu o căciulă neagră înfundată pe urechi ca în mijlocul iernii, spatele drept, gîtul nemișcat, scurte de dimie sau flanele albe cu nasturi mari cusuți cu ață neagră, bocanci prăfuiți, un soldat descheiat la tunică. Miros acru de sudoare și tutun și un iz de varză fiartă venind de sus. Cînd în zidul din fund se deschide ușa îngustă a closetului, încăperea este străbătută de miros iute de amoniac. Murmurul nedesluşit al oamenilor, tăcerile bruște cînd se deschide o anumită ușă în apropierea scării largi care mai sus se desface în două aripi și închide deasupra un fel de balcon semicircular pe marginea căruia poți sta și privi totul în holul de jos. Priviri răbdătoare, o femeie de serviciu trece cu găleata de apă murdară, cîrpa udă cenușie atîrnînd pe unealta ei în formă de T ținută pe un umăr. Mersul ei este grav, o bătrînă se ridică repede, cum scîrțîie încheieturile ei, cît de încet zvîcnește sîngele, ce vînt rece suflă prin oasele ei, prin măduva scăzută, cît de stins foșnesc fustele lungi și largi, și Doamne, un nimb de gheață pîlpîie în jurul tîmplelor ei

supte. Femeia de serviciu oprindu-se, un picior întins înainte soldățește, apa soioasă clătinîndu-se în găleată, fața ei lată, gălbuie, întreabă, sprîncenele iscodesc; gura nu i se deschide dar poate fi severă și batjocoritoare, ea ascultă, bătrîna vorbește în șoaptă, mișcă mîinile, spatele ei mult încovoiat. Femeia cu căldarea se mișcă în încheieturile ei puternice. Treptat, fața i se îmblînzește, desigur ea poate să aibă grijă, cum să nu, doar lucrează aici, la *sfat*, dacă ea nu intră în toate birourile și nu are toate cheile, atunci cine intră și cine le are? Bătrîna se întoarce la locul ei. Femeia urcă scările. Lîngă ciubărul cu ficus un țăran gros și bine înfipt pe picioare (cizme ofițerești și pantalon cafeniu cu dungă cusută, chimir lat bătut cu ținte și vestă cărămizie) vorbește unui tinerel sfrijit cu ochelari și mînecile cămășii suflecate. Tinerelul are un păr sîrmos care se ridică în creștetul capului într-un fuior țeapăn. Ascultă cu urechea băgată în gura celuilalt, în mînă are un creion lung și cîteva hîrtii bătute la mașină prinse într-o clamă, acum el încuviințează ceva cu capul, celălalt își împinge ușor cu policarul întins pălăria pe ceafă. O pălărie verzuie, în loc de panglică un șnur verde împletit.

●

Antipa urcă scările, femeia de serviciu lipăie înaintea lui. Acolo unde scara se desface în două, el se uită pe fereastră și *vede* (curtea mare din spatele palatului) și simte deodată izbucnind cu putere în cap și în măruntaie căldura violentă a zilei, amenințarea unei schimbări, *acolo* soarele arde alb deasupra gheretei și un nor negru crește în spatele salcîmilor. Umbra unei vietăți care zboară. Solstițiul de vară, lunga zi fierbinte. Sticla ferestrei arde. Antipa se întoarce. Privește în holul rămas la picioa-

rele lui ca în pîlnia unei bombe. Albina uriașă a lui Anghel trece prin dreptul ferestrei. În coridorul lung și întunecos (căldură, înăbușitoare, aer închis mirosind a tencuială umedă, tinctură de iod, amoniac, varză fiartă, cu toate că mozaicul este bine spălat, curat, lucește în ape adînci pînă departe, în capătul opus sub fereastra de acolo pe jumătate acoperită cu un oblon) Antipa își amintește vorbele lui Muedin : ... Anghel a spus spune-i lui Antipa să trăiți... Cum arată un om care primește o veste proastă? Tiranul ridicîndu-se pe jumătate din tronul lui care poate fi din aur sau din lemn scump, o piatră scobită sau numai o ridicătură de pămînt acoperită cu piei de oaie, și degetul arătînd solul : la moarte, vestea adusă de el m-a tulburat. Și chiar acolo la picioarele lui, pe lespezile de piatră sau pe scîndură, pe pămîntul ars de soare, capul mesagerului rostogolindu-se. Dar mie nu-mi pasă, spunea Pașaliu scobindu-se în nas (el și Antipa plimbîndu-se pe malul riului) eu sînt și tiranul și soldatul ! Dar ce veste pot ascunde cuvintele grădinarului Muedin? Ușa unui birou este deschisă, lumină mare, vîntul umflă perdeaua în fereastră și pe acolo vine miros de soc și păcură. Oriunde te-ai afla : o lume de mirosuri peste o lume de lucruri nemișcate și ființe în mișcare, un nas uriaș, două nări străvezii mirosind globul. Închipuire. Veștile cu adevărat rele nu vin în fiecare zi. Se aude din stradă duduitul unui motor și glasul lui Traian, șoferul președintelui. În curînd îl vei auzi pe președinte urcîndu-se în Gaz-ul lui raional și plecînd în raion. Vei sta în biroul tău și urechea nu va scăpa nimic, un spectacol pe care azi nu-l vezi, îl auzi numai prin fereastra deschisă : pașii portarului, alergătura mărunță pe mozaicul de la intrare, coborînd prima treaptă, oprindu-se acolo. Glasul răgușit al șoferului Traian adresîndu-se unui om de serviciu,

a spus tovarășu președinte, și tropăitul grăbit al aceluia, el purtînd în urechi ordinul sever al șoferului care transmite de fapt un ordin mai înalt care vine și mai de sus, firește, iar Traian nu este și el, acolo, un șofer, sînt doar șoferi și șoferi pe lumea asta. Motorul ambalat, pocniturile, tusea scurtă, răpăitul, torsul ușor apoi, un motor sigur, glasul binevoitor al președintelui, un fel de lene și apoi vibrînd, răstindu-se, și omul tropăind din nou, gîfiitul lui, acum nu mai tropăie, fuge pesemne în vîrful picioarelor și apoi șoferul Traian suflîndu-și nasul, pufăituri ușoare, asta însemnînd, poate, eu ți-am spus măi frate, credeai că glumesc, și glasul președintelui, liniștit acum, părintesc într-un fel, cît facem pînă acolo, Traiane? și glasul șoferului, o trîmbiță respectuoasă : dau bătaie, tovarășu președinte, ca gîndu, portierele izbindu-se și strigătul unuia de la o fereastră deschisă, răpăitul țevii de eșapament. O lume de zgomote, sunete într-o scară nesfîrșită : urechea uriașă, o pîlnie cu multe meandre în care pămîntul se rătăcește și zumzăie ca o albină.

Antipa scoate din buzunar o verigă de chei, alege una, este așezat pe scaunul lui în spatele biroului, răsucește cheia, trage sertarul. Mișcări încete, prelungite parcă, cuierul din colțul odăii seamănă cu o sorcovă. Într-o ramură atîrnă o căciulă de blană cu urechi. Un semn al iernii, o minciună sfruntată, o sfidare? Antipa își șterge fruntea cu o batistă albă. Pînza scrobită, călcată. Foșnet. Mîinile Feliciei clătind rufele și apoi degetele ei pe mînerul fierului de călcat, aburii ridicîndu-se din țesătura umezită atinsă de talpa încinsă. Mîinile lui Antipa caută într-un sertar, dau la o parte dosare, hîrtii.

Vremea s-a schimbat pe neașteptate, scrie judecătorul Viziru. Două zile caniculare ploaie și grindină, este greu să găsești în orașul Albala un loc liniștit. Pe locul unui oraș mic, un oraș industrial crește la întîmplare după planuri bine gîndite. Zgomot, murdărie, lume multă. Șantiere deschise peste tot, praful de ciment ca o ceață înecăcioasă, gunoaiele înfundînd rigola, cu toată armata de măturători care în zorii tulburi se adună de pe străzile principale, purtîndu-și tîrnurile glorioase în bandulieră. Mari cartiere de blocuri uniforme înconjoară vechiul oraș, un centru nou cu mult asfalt, prefabricate, destulă sticlă și ciment, o arteziană și straturi geometrice de flori mărunte, o iarbă care se udă cu furtunul, ceva impersonal și rece, ceva întins și nu prea înalt, ceva ca un factor comun scos în fața parantezei, ceva dispare și noul nu-și face încă apariția, așadar sîmburele unei schimbări în vîntul nepăsător al istoriei, mă rog, ceva care ar tenta peste măsură un pietrar sau vreun scriitor. Turnurile și cupolele nu ascund vechiul tîrg de vamă dar fac din el unul în schimbare. Marile uzine fumegă în noile periferii. O goană nebună după bunuri materiale (așa cum le găsim bune, rele, multe, puține) casa și mașina. Este fără îndoială și o explicație: noile precepte micșorează complexele omului față de diferențele sociale și îi dau curaj să aspire la luxul inaccesibil al automobilului, și de ce nu?! la o casă, cum se spune, *gen vilă* cu scară interioară și hol pătrat. Tendința spre bunăstare cunoaște recrudescențe ale arivismului de tip burghez. Dar, scrie la gazetă, cazurile sînt din ce în ce mai rare. Transportul în comun este asigurat de autobuze pîntecoase, în care încape lume cîtă vrei. Sînt și taxiuri numite *mașină mică*,

un brîu de pătrățele albe și negre, sînt vreo trei-patru și cu ele ajungi repede la interesele tale, la gară bunăoară sau în vreun cartier de blocuri. Oamenii se plîng de uniformitatea produselor, de monotonia pieții, dar magazinele sînt pline de oameni, străzile pline, școlile de tot felul pline, perioada examenelor dramatică, o grabă febrilă cuprinde lumea. Vor fi, fără îndoială, parcuri și grădini și centura industrială va fi izolată, și liniște și statui, dar eu, judecătorul Viziru nu mai prind asta. Lumea se face încet. Dar spectacolul este magnific. Presa și instituțiile duc mari campanii permanente împotriva spiritului individualist. Prețul ușurinței. Specula de locuințe construite cu ajutorul creditelor acordate de stat. Bilanț pozitiv atunci cînd conștiința colectivă nu doarme. Vot de blam egoismului. Firul de aur al angajării conștiente. Scadența neglijenței. Armonia peticită nu-și află loc în climatul responsabilității comuniste. Sugestii întărite cu argumentul realității concrete. Opiniei colectivului o subliniere mai apăsată. Zăpada e bună pe cîmp nu pe arterele de circulație. Focul nestins al entuziasmului. Cînd cei controlați sînt receptivi la propunerile și observațiile ce li se fac. Realizări care evidențiază posibilități nevalorificate. Întreabă-te : cît ai depus astăzi în contul tinereții ? Impasul aprecierii pe sprînceană. Merită să te zbuciumi împotriva inerției și rutinei ? Merită ! Intransigență la ședință dar... părtaș la abuzuri. Pacienții alcoolului să-și plătească spitalizarea. Cum a fost oprită macaraua risipei. Omenia este întotdeauna modestă. Dau un sac de vorbe frumoase pentru un singur fapt. Campionii parametrilor optimali. Codițe care costă milioane și melcii cu... marșalieri. Forța asocierii și bilanțul hectolitrilor. Cel mai bun sfătuitor : uzina. Din rafturile magaziei direct la fier vechi. Și zidurile sînt strîmte în climatul tolerant. Strîm-

tă-i orbita învîrtelii. O stea cu renume pe firmamentul strungăriei românești. Dorința ei de afirmare într-o profesie a fost sufocată de comoditatea căsătoriei. ... Titluri de gazete, ele arată mersul vremii și mersul omului în vreme. Eu n-am puterea profeției, ochii mei sînt orbi. Nu pot pătrunde viitorul, știu, sînt un om neînsemnat și meschin, am o fire bănuitoare. Dar cu slăbiciunile mele caraghioase caut și eu adevărul. Poate că nu sînt decît un biet martor și ca fost jurist pot face o observație banală: cît de repede se poate ajunge de la rampa martorului la boxa acuzării. Știu că nu-și are rostul aici dar o scriu. Știu, am mai spus-o, nu apucă un nenorocit ca mine să vadă schimbările esențiale care se pregătesc încet, așa că nu-mi rămîne decît să mă grăbesc să descurc cazul *meu*. Dosarul Antipa. Iată, din cauza căldurii obositoare din ultimele zile, n-am mai umblat, n-am găsit, n-am scris un rînd. Pe neașteptate, în marea căldură, o noapte rece mă înconjoară. Apartamentul (unde eu locuiesc într-o cameră cu chirie, la o bătrînă, fiul ei, însurat de curînd, funcționar sau așa ceva, face economii, cum spune el rîzînd, la sînge, pentru o mașină, bătrîna ia de la mine o sumă frumușică, tinerii mănîncă prînzul la un restaurant cu autoservire, ei îi spun în bătaie de joc mila Domnului, dimineața ceai, duminica o cafea cu lapte, seara iaurt, mamaia, spune proprietăreasa mea, le pune la borcan o jumătate de porc cam prin noiembrie, crescut la soru-mea la țară, și au băieții pînă pe la sfîrșitul verii, murături, varză pune un cumnat care are beci în cartierul Cefere, nu pot ei pune chiar o mie pe lună la CEC da-n vreo optzeci de luni tot string ei suma, fiindcă azi, nu vedeți, dacă n-ai mașină, nu ești om) apartamentul are forma unui dreptunghi străpuns de ferestre și uși pe toate laturile. Vîntul pătrunde cu ușurință în casă și în

dreptul ușilor din interior umflă prețurile subțiri încît uneori te poți gîndi la o corabie cu pînze, așa, în treacăt, bineînțeles. Pot spune că acum, cuvintele pe care nu le-am scris încă, mulțimea cuvintelor neeliberate face în jurul meu un aer dușmănos. Puterea lor este mare. Iar contractul își aruncă umbra lui întunecată pe masa mea. Zornăială, scrîșnete, mirosuri care te duc în ispită : firma unui han deasupra ușilor ferecate, vîntul în balamalele ei străvechi, zidul de piatră, nevasta hangiului trezindu-se în zorii unei zile mohorîte. Iată ceasul vechi al proprietăresei pe colțul unui bufet greoi cu uși de lemn în mijlocul cărora atîrnă două lacăte mici, rotunde : limbile mari, negre au în capete un soi de peniță și acum stau în așa fel că între ele, ca într-o crăcană, stă locomotiva asta neagră cu un coș mare și o marchiză răsucită și-mi vine să-i spun Mary-Jane sau Belinda sau Sue-Ann. Lampa are un abajur cenușiu. Lumina este albă. Antipa nu se lasă prins. Ideea despre întîmplările lui are forma mișcătoare a unui nor. De unde și pînă unde behăitul unui țap sub fereastra mea ? Nu mai merg s-o deschid, sînt sigur că nu dau de el. În apartamentul vecin cineva trage apa la closet. Parcă s-ar dărîma peretele și chiar în capul meu ar năvăli, încet, încet vuietul se potolește, aud scurgîndu-se ultimul jet de apă și apoi rezervorul umplîndu-se, susur și pe urmă liniște și, de data asta în odaia de deasupra, cineva se răsucește în pat, patul nu scîrțîie, o fi bine uns încît pot auzi oftatul adînc al celui care doarme. Poate visează că stă cu picioarele lui păroase în locul gîlgîitor unde se întîlnește rîul de lapte cu rîul de miere și aruncă și el undița și uneori se mai apleacă și leorbăie cînd de colo cînd de colo. Deschid o carte veche și citesc : „dacă cineva, judecînd după dovezile menționate, va socoti totuși că lucrurile s-au petrecut așa cum

le-am expus eu, nu va greși de-mi va da crezare și nu va crede că au fost așa cum le-au cîntat poeții înfrumusețîndu-le, sau cum le-au povestit logografii, spre a le face mai atrăgătoare auzului, decît mai potrivite cu adevărul — căci sînt de necontrolat, și cele mai multe, cu trecerea vremii, au ajuns, în chip de necrezut, să fie mituri — ci va socoti că au fost aflate prin cele mai evidente dovezi, atît cît se poate face dovadă despre fapte vechi". Ce întîmplare ! Cuvintele grecului Thucydides îmi sună în cap și, ca un caraghios ce sînt, adaug fără sfială : chiar fruntea lui îngîndurată este fruntea mea, priviți ! Cățelușa Eromanga, îmi spunea Pașaliu, lătra mărunt și mișca din coadă, scîncea în timp ce cu laba din față săpa o groapă la rădăcina cireșului, uite, spunea, și cîinele Argus stătea în coadă și răsucea capul după muște biciuind aerul cu limba ca o mangustă, uite, asta voiam să-ți spun : înainte cu o zi de ajunul Crăciunului, dascălul Hărăbor de la biserica Sfinții Împărați a venit să întrebe cine primește popa și cine nu, fiindcă așa fac acuin ca să nu deranjeze omul, dacă. vrei ham-ham, dacă nu îl lași să urce scara mai departe Dascălul știe, aici da, aici nu-i nimeni acasă sau ham-ham și așa a bătut și la ușă la doamna Felicia și buna mea stăpînă l-a primit în casă și a zis da, să vină părintele, de ce să nu vină, Antipa nu-i acasă, așa că poate să vină, am să fiu eu și i-a dat dascălului Hărăbor o țuică și dascălul a ridicat capacul de pe un borcan cu măsline care era pe masă, vai, a spus doamna Felicia, domnu Hărăbor, unde mi-o fi capul să-ți dau și-o măslină la țuica asta, lăsați doamnă, îmi iau și singur, a spus dascălul în timp ce avea gura plină cu măsline, le și băgase în gură, scuipa sîmburii parcă ar fi mîncat cireșe și ținea restul de măsline în pumnul strîns ca pe semințe, am stat și eu la coada aia ieri la autoservirea asta dar pînă la mine s-au

terminat, a spus dascălul, poate mai vin luna viitoare. Dar altceva voiam să-ți latru eu, Argus, îți spun însă, cînd stai și te uiți la mine ca acum, latru alte cuvinte, ei, și dascălul i-a spus preotului (eu eram acolo jos în hol, a doua zi, căutam în lada cu gunoi sub scară mesajul tău, așa cum eram înțeleși pe atunci) părinte, a spus dascălul cînd popa s-a oprit în hol și și-a aranjat patrafirul înainte de a intra la doamna Stănciulescu, eu zic, părinte, să nu mergem sus la Antipa, păi de ce? a întrebat popa, ăsta-i păgîn, cum așa? păi cînd am fost ieri și am mîncat niște măsline acolo, de unde fac ei rost de măsline? dar asta nu-i nimic, pe perete acolo în colțul unde trebuie să stea icoana, era ușa deschisă la săliță și am văzut odaia, acolo stă o drăcovenie păgînă, anticrist, acolo-i o măsuță, un scrin așa îngust nu prea înalt, și pe el o drăcovenie de fier sau de aramă naiba știe, Doamne iartă-mă, un lucru urît și lucios. și pe perete un fel de calendar, un desen, un fel de balanță, roșu și negru și pe un taler o muiere slabă și pe celălalt una grasă dar amîndouă sînt la fel de grele. Balanța e dreaptă ca Judecata de Apoi și amîndouă rînjesc și deasupra fiecăreia flutură o eșarfă pe care scrie : solstițiul de iarnă și solstițiul de vară și de jur împrejur sînt semnele zodiacului și între ele versete scrise mărunt, n-am văzut de aproape ce-i în ele, dar ce poate fi decît din cartea Satanei? Dascăle, a spus popa, și zîmbea, mai dă-te cu lumea asta, nu ești o babă lecuitoare, ia aminte, dascăle, ești cam superstițios, facă-se voia Domnului, noi să ne facem datoria noastră, care Satană, dascăle,dacă-i place omului să aibă în casă un tablou? Hai, bate la ușă și fă-mi loc să trec, dacă ne primește intrăm, treaba noastră-i să ducem cuvîntul Domnului peste tot. Dar nici unul nu se mișca, tu înțelegi ceva, Argus? dascălul se uita la popă, avea un umăr căzut, ținea

căldăruşa cu amîndouă mîinile, iar popa se freca la ochi cu pumnul strîns şi atîta s-a mai frecat de i s-au înroşit ochii ca la un cîine turbat, fereşte-ne Doamne, şi de atîta frecătură curgeau lacrimile pe obrazul lui. Cred că-l ustura...

Dar acum mă voi aşeza la masă şi voi scrie. Simt că pot.

11

Antipa se lasă pe spătarul scaunului. Sertarul deschis, repezit parcă în burta lui. Acum e linişte. O albină bîzîie în fereastră, în spatele perdelei uşoare pătate cu ceva lăptos scurs de la verigi pînă aproape de poale. Antipa scoate un dosar, îl aşază pe masă, îl deschide. Întoarce cîteva foi, notează ceva cu creionul în rubricile liniate şi completate în parte. Îşi aprinde o ţigară. A început lucrul de fiecare zi. Nu se grăbeşte, nu este nici o grabă, nu e bine să te grăbeşti. O bătaie în uşă. Intră un om între două vîrste cu o haină cadrilată şi cămaşă cărămizie. Părul alb flutură în jurul capului mare ca şi cum fără întrerupere pe acolo pe la tîmple ar sufla un vînt uşor. August pălărierul? Capul lui Antipa zvîcneşte pe spate, faţa se modifică de surpriză, gura se cască, ochii se încrucişează dar totul se petrece numai pînă la jumătate, o putere prea slabă împinge apa într-un tub de sticlă, lichidul creşte şi deodată scade brusc, supt înapoi, ireversibil. Antipa îşi apropie trunchiul de masă, sertarul se închide izbit de pîntecele lui. Fumul ţigării îl apără ca o ceaţă deasă, celălalt aşteaptă în picioare. Cum să fie bătrînul August pălărierul?! Un gînd caraghios, omul cere ceva, Antipa spune nu, apoi da, pe urmă omul spune nu, Antipa nu, între da şi nu scapără şi alte vorbe

pe care nici unul nu le ia în seamă, în cele din urmă omul pleacă mulțumit, așa se poate înțelege de vreme ce pe fața lui pîlpîie speranța. Un om ieșind din biroul unui funcționar. Un om din Dealu-Ocna. El are o îndoială, se gîndește la casa lui, la sufletul lui. Cum merge după ce închide ușa și calcă singur pe lungul coridor și coboară scările, cine este el în stradă, cum vede el speranța, oare ca o bulă de aer care se ridică din mlaștină și se sparge sus în mîlul luminat de soare? Ce i se va întîmpla lui azi, ce îl așteaptă mîine dimineață? Cît de sănătos îi este trupul, cît de credincios ficatul, cît de ascunsă boala, cît de aproape de nebunie mintea? Este el un cetățean al universului?

Antipa scoate încă o țigară, ține filtrul între dinți, buzele depărtate, aprinde chibritul. În adolescență un tînăr trecut prin ciur și prin dîrmon, cum spunea el despre sine, îl învățase pe Antipa să aprindă într-un anumit fel țigara. Să știi, spunea tînărul cu multă experiență, asta face mai mult decît o clasă de liceu. Antipa trage adînc primul fum și în urechi îi sună glasul tînărului derbedeu (Antipa, un adolescent firav cu urechile cam mari și gîtul subțire și umerii înguști și acela o huidumă cu ochi albaștri, un golan nepăsător și plin de viață, amîndoi într-o după-amiază de vară ghemuiți pe un țol colorat în spatele unui geamlîc, scîndura și sticla dogorînd, praf și uscăciune, umbra viței-de-vie în partea de sus a geamlîcului, moviła de pere galbene lîngă ușă, o albină învîrtindu-se deasupra perelor și ei doi fumînd cu sete țigări *plugar*): ce fel de nume-i ăsta la tine, Antipa, n-am prea auzit, ia ascultă, nu cumva te cheamă Felix, nu ești tu Felix motanul? Ce-i cu urechile astea la tine?...

Nemișcat, mîinile umblînd singure în sertarul abia deschis acum. În întunericul de acolo, ele caută,

așteaptă ca hîrtia să se aleagă, să vină singură spre degetele atente și pînditoare ca niște clești vii. Gîndul unui om care stă pe scaun poate avea forma și duioșia caraghioasă a unei lalele pe cînd acolo, oho, sub tălpile lui, viermele se apucă să roadă dușumeaua. Mîinile în sertar și înfipte în umeri și apoi capul, trunchiul, picioarele. Antipa cel Întreg, un judecător și un prelat avînd de partea lui legea și o scînteie divină, stăpînindu-și slăbiciunile, imparțial și sever, un om de piatră pe soclul său de piatră amintind o pasăre uriașă clocindu-și ouăle într-o somnolență înșelătoare. Și un măgar care zbiară și se baligă nepăsător. Antipa pune hîrtia pe masă. Un formular care de fapt nu este altceva decît un act de deces. Rubricile completate cu cerneală, scrisul lui Antipa, data etc. Este vorba de domnul Costache Onu, șeful stației C.F.R. Dealu-Ocna decedat în ziua de... Necompletat. Mai lipsește ceva: numărul de înregistrare și ștampila. Se aude bătaia ceasului înșurubat în zidul palatului comunal, deasupra balconului principal: zece lovituri. Antipa își potrivește ceasul lui, trei minute în urmă. Vrea să-l corecteze, micul disc zimțat lunecă între degetele transpirate.

Ușa se deschide și intră inginerul Druică. El cade într-un scaun, mîinile îi atîrnă neputincioase, două mari pete se lățesc la subsuorile lui, ce spui dă căldura asta, ștabule, dacă Moiselini n-are nici azi gheață-l conving pe căpitanu Mazăre să-i fac-un control să-l scuture, ce-i aia să n-ai gheață? n-ai gheață n-ai, ce crimă-i aia să n-ai gheață da' pentru o mînă de oameni poți face rost acolo să ai două calupuri, nu? că noi ce sîntem, o mînă, trei-patru, acolo, este? ce-i aia un calup dă gheață? Aaaa, da' și Viziru ăsta-i o mămăligă. Ce procuror e ăsta dacă toți obării și barmanii și vaimburșii din lumea asta-i doare în fund dă el? Lipsă dă autoritate, problemă dă pres-

tigiu, nu? ! Auzişi că muri Onu azi-dimineaţă? Ieşi din casă şi căzu pă rigolă chiar acolo-n prag, da' ce-ai, frate-miu, nu cumva ţi-e rău? (mîinile lui Antipa făcînd să alunece pe nesimţite hîrtia, actul, *dovada* în sertar) ce-ai, dom'le, de te schimbi aşea la faţă, aăaa, căldura, păi cred şi eu ce cauţi, dom'le, creionul, ascuţitoarea? uită-le colea sub nasu tău. Cald şi nu scade. Ce este? Îl auzii aseară pă Topor ăla dă-i trage cu minciunile lor cu atîtea precipitaţii şi vînt slab pînă la potrivit, căldură, dom'le, da' ce-i omu ! Nu mai bine bei şi mănînci şi nici nu-ţi pasă? Iese omu şi dă drumu la tren, sănătos tun, băiat dă comitet din toate punctele dă vedere, şi cînd colo, mă, a dracu, aseară doar stătui dă vorbă cu el, n-avea nici pă dracu, gata s-a dus, ne vedem la Moiselini, să nu te prinz că tragi chiulu, lasă mîna, gata, saluti . . .

Chipul lui Antipa se liniştise. Degetele lui învîrt creionul în conul ascuţitoarei, fîşii subţiri de lemn roşcat se desprind ca şi coaja unui măr curăţat cu grijă. Se aude de pe coridor glasul administratorului Irimescu : mîine la prima oră, Vlădoiule, să nu te prind . . . duduitul unui compresor, jos în piaţă, acoperă restul vorbelor. Irimescu îl dăduse afară în urmă cu un an pe şeful pazei din sfatul raional fiindcă timp de opt luni cît acela fusese şef, nu dăduse nici o sancţiune oamenilor din subordine. Înseamnă că nu-i controlezi cum trebuie, a spus Irimescu. Ei învîrt tot felul de ciubucuri şi mişmaşuri şi dacă nu-i arzi înseamnă că n-ai fost destul de vigilent. Da-n astea opt luni n-am dat de nici o neregulă. Şi Irimescu : nu se poate, n-ai deschis ochii cum trebuie. Ce-i asta, nici măcar o mustrare scrisă? Opt luni ! Nu înţeleg. Poate cam exagerează, se spunea sus, sus de tot, la conducerea raionului, poate că da, dar e un bun organizator. Este greu de spus de

unde venea puterea obscură a acestui cuvînt, *organizator*, care-l apăra ca un aer invizibil pe Irimescu. Ușa se dă de perete împinsă cu violență. Capul inginerului Druică, mîna sprijinindu-se în clanță, trunchiul repezit înainte, picioarele pe coridor. Rînjetul lui Antipa flutură, cade, lunecă. Umbra albinei mari întunecă fereastra (prin birouri fără să-și ridice ochii din dosare, simțind o clipă scăderea luminii, funcționarii se gîndesc la vreo ploaie, cum vine ploaia de vară din senin, bună pentru recoltă, iar cine știe care șef de birou încruntă vreo sprînceană: ce-i cu ploaia asta?) duduitul compresorului încetează pe neașteptate, o muscă mare verde se mișcă încet pe tavan. Mă porc dă cîine, spune inginerul Druică (vorbește mai repezit ca de obicei, obrazul lui capătă un aer șiret din care nu lipsesc ciuda și admirația și îngrijorarea, totul într-un amestec fără ură, într-o schimbare continuă) catîrule, măgar cu iapă ce ești tu, nu cumva trișezi, mă față, mă?! șefu dă gară... nu era pă *listă*. Nu cumva bifezi aiurea, nu înșeli încrederea noastră, dacă ai registre duble te dau în gît... Ba era, spune Antipa. Nu era, urlă inginerul Druică. Se repede spre biroul lui Antipa. Izbită cu putere, ușa se închide însă încet în urma lui parcă reținută de un aer dens. Antipa fumează, mult lăsat pe spătarul scaunului. Era, spune el, ai uitat. Uite-l. Scoate din sertar, mișcîndu-și numai mîna, certificatul de deces al fostului șef de gară. Am uitat, face inginerul Druică. Fugi mă de-aicea. Cum să uit. Gura lui vorbește dar trupul nu-l prea ascultă. Iată-l, capul cu ochii sînt deasupra hîrtiei pe care Antipa o ține în mînă, pe cînd trunchiul cu mîinile și picioarele și cu burta cea lată și cu tot ce are el se duc de-a-ndăratelea spre ușă. Racul. Gîtul îl ajută, dar cît se poate el întinde? Pașii sînt rari, șovăitori. Trupul e la ușă, spatele s-a izbit de tăblia înaltă dar capul

a rămas lîngă bucata de hîrtie. Antipa rîde : ce naiba, bătrîne, glumim şi noi, mai las-o încolo de treabă. Inginerul Druică se freacă la ochi cu pumnul strîns, mîna lui pare prea mică, mîna unui pitic bondoc. Aveţi dreptate, sire, spune el. Spaima ta nu-i decît o încurcătură caraghioasă, prostule, gîndeşte Antipa. O slăbiciune îl cuprinde, o neaşteptată duioşie, acum simte că este bun, că poate fi bun iar răul nu este decît o gînganie pe care o striveşte sub talpă. Din ea ţîşneşte o zeamă verzuie, un scuipat. Emoţia face să-i tremure mîinile. Nu-l vede nimeni, inginerul Druică este plecat demult. (Nu înainte de a fi spus, ochiul lui închizîndu-se, un semn : ăilalţi au uitat dămult, numai eu mai ţin minte fleacu ăsta, ai dreptate mai rîdem şi noi. Credeam c-ai şi uitat . . .) O fi mergînd acum prin soare şi poate fluieră, înjură căldura şi o fi spunînd : a dracu ploaia asta pă unde-o fi . . .

Antipa scutură atent ascuţitoarea în scrumieră. Ţine hîrtiile cu o mînă, suflă cu putere deasupra mesei. Aşază creionul ascuţit într-un pahar de metal unde mai sînt altele, roşu, albastru, chimic la fel de bine ascuţite. Din scrumiera plină cu mucuri strivite, vine spre el un miros acru, iute. Cu scrumul adunat acolo poţi face să strălucească un sfeşnic de argint. Pentru chiştoace o poţi pedepsi pe femeia de serviciu. Nu le strînge la timp. Prin asta îi dai de lucru lui Irimescu. Recunoscător, el îţi va da la rîndul lui un Gaz cu care să poţi merge la Mărgineni. Într-o astfel de maşină puterea ta creşte. De la Mărgineni iei pe nimic, plăteşti un chil şi umpli cîte lăzi vrei, mere şi struguri. Dar nu e încă vremea lor. La toamnă. Aşa că te faci că nu observi nimic (cum spune Irimescu : o faci pe naivu cu mine) laşi să sporească în scrumieră mucurile pînă la toamnă şi atunci strigi : cine mai face curat pe-aici? Antipa

privește încruntat dreptunghiul de carton prins în perete. Acolo scrie cu peniță rondă: Fumați dar nu ne otrăviți și pe noi. Și mai jos cu tuș roșu: În acest birou nu se fumează. Cu îndemînare, fără să se grăbească, Antipa scrie în certificatul de deces al șefului de gară: 21 iunie 196... întoarce apoi foaia și șterge cu guma cîteva cuvinte scrise ușor cu creionul: pariat azi 29 mai 196... așadar, cu douăzeci și șase de zile în urmă, a mers destul de repede. Nu mai conta pe el! Dar jocul e joc!

Mîine sau poate azi chiar, spre sfîrșitul zilei de lucru, va veni doamna Anișoara Onu. Va fi însoțită de rudele ei apropiate, două femei și un bărbat. Vor fi cu toții îndoliați, femeile în rochii și baticuri negre. Bărbații doar cu un fel de eghilet negru la rever, prins pe dedesubt cu bolduri. Fețele obosite, cenușii, mari pungi vinete sub ochi, nările inflamate. Spaima ascunsă sub un fel de grabă și nedumerire. Vor vorbi femeile. Cu barba crescută pînă sub ochi, bărbații vor sta deoparte, unul lîngă altul. Cu toate că ei ar scoate-o mai ușor la capăt cu alergătura. Sînt bărbați. Căldura strică mortul. Trebuie să plătești peste tot. Este o lungă neașteptată călătorie. Așa a fost să se întîmple. Stă acolo pe masă și nu poți crede, ieri a fost viu. Nimeni nu știe, o, nu. Antipa va scoate în tăcere un formular alb, certificat de deces. Îl va completa solemn. Va murmura condoleanțe. Va fi invitat la praznic. Ca unul pentru care răposatul avusese multă cosideraţie şi simpatie. Vă mulţumesc, dar ce nenorocire, de necrezut, numai cu o oră *înainte* am stat de vorbă pe peronul gării. Vor pleca avînd în sfîrșit în buzunar o dovadă sigură a morții lui Costache Onu. Coborînd scările, doamna Anișoara Onu va spune rudelor ei, celor doi bărbați tăcuți (suflîndu-și în acest timp nasul în colțul unei batiste ude, tiv subțire, negru, pe care o ține mototolită în pumnul strîns în dreptul băr-

biei, cînd o fi avut timp să coasă şi un tiv negru la batistă?): drept să vă spun nu-l prea pot suferi, bietul Costache cu inima lui ţinea mult la el, zicea că-i *capabil*, ce şef o fi ăsta la serviciul lui nu înţeleg dar beau bere împreună, Dumnezeu să-l ierte, să trecem pe la brutărie să vedem comanda aia. În urma lor, Antipa va scoate actul vechi, completat de el în glumă, cum îi spusese inginerului Druică şi cum era într-adevăr, în urmă cu douăzeci şi şase de zile. Ehe-he, cu toată gluma, adevăratul act, dacă stai să te gîndeşti! În sertarul micului funcţionar, oricît de neînsemnat ar fi el, există un aparat special numit capsator. Folosind acest aparat, Antipa va face două găuri în marginea certificatului şi va prinde apoi hîrtia într-un dosar lîngă altele asemănătoare. Va închide totul cu o şină de tablă ascunsă sub o copertă obişnuită de carton. Dosar nr... Cheia sertarului va intra în buzunarul lui Antipa. Caută alt loc *cărţii* (aşa spune sărmanul Anghel rahaturilor din dosarul ăsta, rîde Antipa. Cartea!). Dar mîine, poate, va găsi, într-adevăr alt loc. Cu toate că este greu de crezut că cineva ar avea ce face cu *ele*. Cine poate să creadă în năzbîtiile astea? *Mîine!* Era o altă zi, o altă lume, alte lucruri, mîine ai multe de făcut din clipa cînd deschizi ochii în patul tău şi somnul se retrage încet şi începe ziua cu viaţa ei complicată, te prinde şi te aşteaptă lacomă, mereu alta. Mîine, spunea Paşaliu, şi Antipa îşi sprijină coatele pe masă şi îngustează ochii, gura i se face largă şi adîncă... mîine, spurcaţilor şi leneşilor, ciini jigăriţi şi necredincioşi care lingeţi de frică mîna stăpînului, sughiţa Paşaliu, şi nu daţi şi voi un pahar de vin, minunatul vostru vin de regiune de nouă lei, turnaţi în paharul magistrului, fiţi turnătorii lui şi iubiţi-l, scoateţi banii şi vă plătiţi vinul şi vă iert toate matrapazlîcurile. Fraţilor, mîine va fi o zi mai scurtă şi ea se va scurta mereu

și va trece vara și va veni iarna, ascultați voi, vulpi năpîrlite, și va fi frig și ziua se va scurta pînă va intra în oasele voastre frica de întuneric și veți urla de frică, fraților, dar scoateți o sticlă și vă dau o soluție optimistă, hai, umpleți paharul, hămesiților, lacomi de bani și de lucruri ca și mine. Ehe-he, caraghioșilor. În miezul frigului stă începutul căldurii, uitați frigul și vă lăfăiți de căldură după asta în casele voastre și pe trotuare și pe cîmpul cu flori, huo, ăsta-i adevărul adevărat, ce contează că voi crăpați azi sau mîine, ce contează asta! Îhm? Ia spuneți-mi voi mie, vin mai este în sticla aia?!... Antipa stă cu coatele pe masă, fruntea sprijinită de palmele încrucișate. Ridică ochii. Rîde. Discursurile lui Pașaliu! În aceeași încăpere cu Antipa mai lucrează doi funcționari, mesele (birourile) lor sînt așezate în stînga și dreapta lui Antipa, laturile unui fel de U foarte respectuos. Încît poți crede că Antipa este șeful în încăperea asta. Există un fel de a așeza mesele și scaunele într-un birou public, un cod obscur al ierarhiei și este bine, înainte de a intra într-un astfel de loc, să cunoști fleacurile astea importante. Oricine ai fi, călătorule.

Dar Antipa nu era șeful celorlalți doi. Peste măsură de ciudat. Aici lucrau trei oameni și nici unul dintre ei nu era șeful biroului. Fără îndoială ei nu lucrau de capul lor, aveau șefi, numai că șefii ăștia stăteau în alte încăperi. Fiindcă numărul funcționarilor era mult mai mare decît al încăperilor din Palatul comunal, oamenii din diferite servicii lucrau amestecați, care pe unde fusese repartizat încît nu era de mirare să vezi un contabil de la serviciul financiar stînd alături de un inginer de la drumuri și poduri, sau o economistă de la gospodăria comunală lîngă un planificator de la muncă și salarii și astea ar fi cazurile cele mai simple. Fiindcă jurist-consultul de la oficiul juridic ar fi putut sta în antecamera

vicepreședintelui, cot la cot cu secretara și cu un contabil de la contabilitate cum s-a și întîmplat o vreme. Și încă atîtea alte cazuri. Așa că nu de pomană se tot cer la regiune fonduri pentru o nouă clădire corespunzătoare noului ritm de dezvoltare generală a țării. Pînă cînd se va construi o nouă clădire (uite, i se spusese unui edil, săptămîna viitoare se deschide sezonul la rațe, ai grijă cum organizezi totul și îl prind pe cine trebuie și-i mai spun o dată, ai grijă, așa se fac treburile) pînă la o clădire frumoasă și albă și încăpătoare, cu multe scări și etaje și încăperi înalte și săli de ședință și lungi coridoare în care picioarele să calce pe covoare tăcute așa cum trebuie și cum se cuvine, pînă atunci, așadar, stăm pe unde putem și nu ne plîngem. Așa se face că Antipa stătea în același birou cu doi instructori comunali. Douăzeci și cinci de zile pe lună el era singur, fiindcă cei doi lucrau în raion prin niște comune. Și n-or fi fost ei te miri cine dacă aproape o lună stăteau în teren și controlau, îndrumau, puneau serios umărul la treabă acolo unde era cu adevărat nevoie, *jos* la comună. Cînd se întorceau la sfîrșitul lunii, două zile scriau tăcuți și încruntați, coatele sprijinind umerii, capul lăsat pe-un umăr, fălcile strînse. Scriau rapoarte lungi, fumau, din cînd în cînd mișcau picioarele sub masă, încheieturile trosneau ușor, tocurile pantofilor vara, potcoava cizmei iarna, loveau dușumeaua, unul mai tușea, celălalt se scărpina în furca pieptului, pe sub flanea trecîndu-și două degete între nasturii cămășii. Toate acestea fără să-și ridice ochii din hîrtiile pe care le scriau. Și s-ar putea face observația ciudată că nimeni nu-i văzuse picior peste picior. De ce? Greu de spus. Purtau încă haine de teren, groase, trainice, barba destul de mult crescută. A treia zi însă veneau îmbrăcați cu costume închise la culoare. Cusute trainic de un croitor res-

pectuos care punea multă pînză tare și multă vată la umeri și călca apăsat, cu mult abur. Stofa era țeapănă și netedă, mînecile făceau ceva cute la umeri dar orice s-ar întîmpla, mîinile trebuie să ți le miști. Cei doi erau bine bărbieriți, spălați cu apă de colonie pe față, unghiile tăiate, mîinile mari și viguroase altădată erau acum îngroșate, degetele se mișcau mai greu, luceau stins, ușor gălbui. Mirosul apei de colonie și mirosul stofei ținută mai mult în dulap decît scoasă la aer aminteau lucruri omenești, calmul unei duminici de altădată cu meseriași onești. Mirosul. Însă felul în care se mișcau cei doi era altul: nu puteai să nu te gîndești la un militar în haine civile. Cei doi treceau veseli și vorbăreți, fără să se grăbească prin toate birourile. Povesteau fel de fel de lucruri vesele de la țară, erau la curent cu evenimentele politice internaționale, unul scotea din buzunar o tabacheră chinezească dintr-o tablă aurie, mare, ușoară cu brichetă fixată într-un capăt, îți dădea și țigară și foc în același timp. Ei erau aproape în vacanță. Față de Antipa erau binevoitori, prietenoși chiar, nici nu-l tutuiau (cu toate că amîndoi, unul mare și gras, celălalt scund, pătrat, erau cel puțin cu zece ani mai în vîrstă decît el) așa cum îi tutuiau pe toți cei cu funcții mai mici decît ale lor, nici nu-i spuneau răspicat tovarășuantipa. Nu, ei găsiseră un apelativ intermediar și-l foloseau pe un ton aproape vesel. *Nea* Antipa, spuneau ei. În felul ăsta te poți adresa și unui tînăr și unui bătrîn, fără să greșești prea mult. Cei doi erau un fel de diplomați. Într-o zi de iarnă, îndată după venirea lui Antipa, după ce masa și scaunul lui fuseseră așezate *acolo*, cei doi (tocmai se întorseseră în oraș, era o iarnă cu geruri și viscole mari) își arătară fățiș nemulțumirea, nu atît față de instalarea unui necunoscut în biroul lor, cît față de toți cei care nu merg pe teren și trîn-

dăvesc lîngă sobă și altele asemănătoare. Ei spuseră, în timp ce focul duduia în soba de teracotă smălțuită într-un verde lăptos și putoarea cocsului ars umplea încăperea : lasă că se face el sediul mare și atunci nu vom mai sta la un loc cu toată lumea, vom avea locul nostru bine precizat. Așa : *precizat*. Iar Antipa ridicase capul din sertar (mînca brînză cu pîine și ceapă și se gîndea cu lăcomie la prăjitura albă făcută de Felicia, învelită lîngă cutia de bolduri în care avea sare, într-o bucată de hîrtie lucioasă, totul așezat pe un ziar în sertarul pe jumătate deschis) bine, spuse el, nu răspunzînd celor doi ci privind căderea tăcută a zăpezii dincolo de geamul aburit, pe sub perdeaua agățată de mînerul închizătorului înfipt în mijlocul cercevelei, ridicată naiba știe de ce ca poalele unei femei care trece apa, bine, dar gîndiți-vă că atunci și acolo, în palatul nou, voi avea și eu biroul meu, voi sta și eu pe *locul* meu, numai al *meu*, la asta nu vă gîndiți ? Tristețea lui părea să ascundă primejdii nenumărate. Cei doi se uitară unul la altul, se trezeau din somn, înțelegeau ceva important. Li se oferea șansa de a descoperi într-un fulger întîmplător adevărul ? Vreme îndelungată ei stătură cu capetele înfundate în rapoartele lor neterminate, incapabili să-și găsească frazele, cuvintele obișnuite, nu mai știau să facă ceea ce credeau că știu ei cel mai bine. Carnetele cu însemnări scrise cu creionul, alături. Ce puteau însemna vorbele tînărului ăsta atît de neînsemnat la prima vedere ? Un coate-goale care stă cu fundu pe scaun toată ziua și scrie un formular, un neisprăvit, se vede bine, fără nici o orientare politică ? Așa să fie ? Ce voia el să spună ? Era un răspuns, o întrebare, o profeție, o provocare ? Era un prieten sau un dușman ? Dar să mai așteptăm, să nu ne pripim, să vedem, să ascultăm, să întrebăm. Dar să nu vorbim. Ne înțe-

legem prin semne. Prin ce ascundem și prin ce ne leagă. Răbdarea celor doi deveni cu timpul un fel de lene pînditoare și în cele din urmă, absorbiți cu totul de treburile lor de teren, Antipa deveni pentru ei, din ce în ce mai mult, sensul unei probleme generale, s-ar putea spune că el ajunse să reprezinte speranța vigilenței lor oarecum amorțite de împrejurări. Iar cel care stătea pe scaun în carne și oase, în aceeași încăpere cu ei, se dovedi un băiat, zău așa, simpatic. Mai ales că este în stare să vadă numai dacă-și aruncă ochii pe un raport ce trebuie tăiat și ce trebuie subliniat. Are un ochi bun. Dar cine intra și vedea *locul* lui Antipa între cei doi, ocrotit oarecum de ei și dominîndu-i (chiar atunci cînd era singur în încăpere și numai mesele acelora stăteau în dreapta și în stînga lui cu spătarele scaunelor lipite de tăblie, în așteptare) gîndea, fără îndoială : ăsta e șeful, iar subalternii lui sînt plecați cu diferite treburi în oraș sau în raion sau cine știe poate prin țară. Și această părere generală putea lucra și asupra celor doi, fără ca ei s-o știe, ca o influență ocultă, aproape în felul în care apa sau pădurea lucrează asupra ființelor care trăiesc în preajma lor. Nimeni nu poate spune cînd cei doi începură să-i spună *neaantipa* urmărind cu plăcere neascunsă mulțumirea pe care acest apelativ o făcea tînărului venit de la Albala.

Lîngă ușă, în stînga, se află un cuier de metal care seamănă cu o sorcovă. În loc de măr sau pară, într-un braț al sorcovei, stă o căciulă de blană cu urechi. Căciula stă acolo de multă vreme, iarnă sau vară, nimeni nu se atinge de ea. În urmă cu un an sau doi, primăvara prin aprilie, se stîrniseră niște geruri cumplite, după un viscol din senin. Cei doi tereniști sosiră chiar în acele zile la Dealu-Ocna pentru rapoartele lor lunare. Aveau amîndoi căciuli de blană cu urechi cumpărate din depozit chiar în

ziua cînd fuseseră aduse, înainte de a ajunge în magazin fiindcă s-ar fi putut nici să nu ajungă. Gerul pieri pe neașteptate, după cîteva zile. Schimbarea se făcu simțită brusc pe la prînz. Soarele începu să ardă cu putere și cam pe la trei după-amiază, departe sus, în vîrful Muntelui-Ou, un cioban își lepădă cojocul și se întinse la soare pe o piatră. Cuprins de bucurie și toropeală, unul din cei doi oameni de teren uită să-și mai pună la plecare căciula pe cap. A doua zi vru s-o ia, tocmai îi căuta un loc în mapa lui de vinilin ticsită cu dosare (între niște nuci, un măr domnesc și un crap mare auriu băgat într-o pungă de nailon, cumpărat de la bufetul din curtea palatului) căciula nu mai încăpea în mapă și atunci . Antipa spuse fără nici o noimă : mai bine las-o să stea aici. Celălalt îl privi stingherit, tuși, căuta să apuce cu degetele lui mari un fir de păr (dintr-o geană, pesemne) care i se așezase pe o nară, făcu doi-trei pași prin încăpere și agăță căciula în cuier. Nu mai întrebă nimic. Poate discuția care urmă între el și tovarășul lui de teren, în urma acestei întîmplări neînsemnate să fi dezvăluit ceva, nimeni însă nu i-a auzit vorbind despre asta. Cu toate că au vorbit, au vorbit cu siguranță.

12

Antipa calcă ușor pe mocheta verzuie așternută de-a lungul coridorului, dintr-un perete într-altul. Ocolește scara principală, face la dreapta, coridorul este mai îngust acum, mozaicul este acoperit cu o fîșie de linoleum. Uși întunecate, tăcute, în stînga, ferestre murdare în dreapta. Linoleumul se termină și el, acum calci, după ce-ai făcut din nou la stînga, pe mozaicul crăpat din loc în loc, mucuri de țigări

aruncate pe lîngă pereți, în jurul unei cutii scunde cu nisip, nenumărate pete gălbui de scuipat uscat. Un ochi de geam este vopsit în alb cenușiu, altul spart este înlocuit cu o bucată de placaj. O scară îngustă abruptă apare deodată la picioarele tale. Primele trepte de ciment sînt acoperite cu gunoaie uscate mărunte, din adînc crește un aer umed care miroase a varză, iod, vizuină de șoarece, mucegai. Jos este beciul deschis sub toată temelia casei. În urmă cu cîțiva ani un om se spînzură în beciul ăsta, îl găsiseră tîrziu, scăzuse mult în greutate, pesemne, fiindcă frînghia nu mai stătea întinsă cum stă ea cînd atîrnă acolo un om, se înțelege, dacă nu s-ar întinde ca lumea atunci cînd trebuie, omul nici nu și-ar mai da sufletul, s-ar legăna vesel și cînd s-ar sătura, gata, ar sări jos și s-ar duce în voia lui, așadar frînghia se făcuse un cîrcel sfrijit, semăna cu o împletitură de papură pe care se înșiră usturoiul. Fusese atunci ceva mișcare prin palatul ăsta și întregul orășel fusese zguduit fiindcă se bănuia că ar fi vorba de tatăl sau de socrul sau de unchiul cuiva originar din Albala, un bătrîn deci care dispăruse pe neașteptate din capitala regiunii, bătrînul era cam bețiv și nu dădea doi bani pe grija fiunepotuginerelui, era cunoscut în toată regiunea, șefi mari și mici îl ocroteau și erau îngăduitori cu el, se întorcea acasă, în Albala cu o mașină de la raion, un *gaz* sau o *volgă*. Cei din Dealu-Ocna răsuflau ușurați după ce îl vedeau plecat (după ce ar fi putut răspunde la o eventuală întrebare : a, cînd a plecat era sănătos, chiar eu l-am condus, ce s-a întîmplat pe urmă nu știu, nu mai răspund eu) îl înjurau cu gura ferită într-o parte, unii aducîndu-și aminte de copilăria lor petrecută la țară, îl blestemau în gînd menindu-i pieirea cu cuvinte bătrînești care ar fi sunat caraghios în gurile lor dacă ar fi sunat, dar nu ajun-

geau acolo și blestemul nu se împlinea, firește, gîndul ascuns diavolul nu-l știe... Dar acum dispăruse și-l căutau cu cîinii, s-au speriat rău de tot cînd au dat de spînzuratul uscat pe frînghie, ne jupoaie tovarășu prim, nici de atîta lucru n-am fost în stare, să avem grijă de un bătrîn pensionar. Dar lucrurile se liniștiseră în cele din urmă, rîdeau acum de spaima lor : nu fusese cel căutat, fusese un vagabond fără căpătîi, nici la azil nu știau de el, un nimeni care pusese de pomană atîta lume pe drumuri. Un pomanagiu, iar cînd bătrînul cu pricina află că-l crezuseră mort se supără ca niciodată și se plînse și ieși o mare dandana de aici fiindcă era limpede că venerabilul bătrîn, fostul factor poștal de la Albala, fusese să se caute la niște doctori la București și nu băuse într-o casă la un pădurar atîtea și atîtea zile și nopți cum încercaseră unii să-l compromită... Și cînd totul trecu, bătrînul apăru într-o zi vesel la cîrciumă, rîdea în gura mare și spunea : nu-mi pasă mie cînd îmi zice *el* mie că nu-i de glumă cu el, o fi el cine este dar eu îs mai bătrîn. ... Acum, în beciul uriaș se ținea arhiva sfatului popular raional și tot felul de lucruri vechi, resturi de mobilă putredă, plușuri zdrențuite și mari bucăți de tăblii desperecheate de pe care mahonul se cojea în fîșii înguste, scos la lumină se făcea scrum, nobila lui strălucire de lemn rar păstrîndu-se încă o vreme în aerul de deasupra cenușii.

Dar Antipa nu coboară pînă în beci. El iese pe ușa care dă în spatele palatului. O curte largă asfaltată. O ușă fără portar. Un paznic stătea în ghereta de la poarta din spate. În curte erau garajele și bufetul unde funcționarii puteau mînca ochiuri, cîrnat prăjit, brînză cu smîntînă, pește și gem de caise. Puteau bea limonadă și bere și apă minerală. Soarele arde cu putere crescută, curtea este pustie și albă în lumină, umbrele scurte nemișcate. Ieșind din întu-

nericul și mirosurile scării, Antipa clipește mulțumit, căldura care curînd îl va face să blesteme, acum îl primește cu blîndețe. Dacă nu sînt primele îndepărtate semne ale bătrîneții : să simți în oase venind încet căldura de la soare și să simți că ai nevoie și ele să se încălzească și să auzi în adîncul urechii încheieturile trosnind, ceva înghețat care se dezgheață, să te bucure și încă să nu te înspăimînte asta. Bufetul e gol, se văd prin ușa larg deschisă mesele acoperite cu mușama de culoarea fisticului și portocalei. O portocală atîrnă în arborele de fistic crescut din rădăcina limbii sub bolta gurii. Se aude deodată vocea crainicului de la postul local de radioficare. În sfîrșit, se instalase un difuzor și la bufet. Cutia cafenie stătea în perete, deasupra frigiderului cu vitrină largă oblică. Ochiul de pînză gălbuie vorbește și cîntă. Olga bufetiera apare în ușă, cei mai mulți îi spun tovarășa Olga, puțini doamna Olga, și cîte unul madam Olga. Ea primește de la fiecare ce i se cuvine, dacă nu i se dă, cere. Ea știe *cine* trebuie să-i spună într-un fel și *cine* într-altul. Dacă greșești, ea îți spune : ai greșit, dar nu se supără. Ai greșit înseamnă de fapt : nu vreau, nu-mi place să mai greșești, să nu care cumva. Felul ei de a spune fără supărare că nu i te adresezi cum trebuie are efecte ciudate, este ca un leac miraculos : a doua oară nu mai greșești, ești vindecat, îi vei spune deci cum se cuvine, după rangul tău și plăcerea ei. Mie nu-mi suflă nimeni în borș, spune ea. Olga stă nemișcată în ușă, lumina orbitoare a zilei face din ea o umbră chinezească. O femeie de patruzeci, oase mari, încheieturi ca niște lacăte de lemn. Halatul alb, foarte curat, bine scrobit, niciodată pătat, cu toate că ea stă aplecată deasupra tigăii unde se prăjește carnea, cînd ea se mișcă printre cele cîteva mese din încăpere, halatul ei scrobit începe să semene cu

o podoabă de pene colorate. Aerul ei de stăpînă se păstrează numai dincolo, în spatele tejghelei scurte cu cîntar roșu unde primește comenzile, aici între mese ea este sprintenă și îndatoritoare, atentă pînă la umilință, masivitatea ei capătă forme plăcute, neașteptate. Ea singură merge unde trebuie și alege carnea și ouăle și smîntîna. Și atunci este o stăpînă de temut. Măcelarii îi știu de frică. Mie să-mi dați *fruntea* cărnii, cerea, și le spunea uriașilor blînzi și roșcovani cu satîre și cuțite că tovarășii pentru care ea cumpără carne or să le vină de hac într-o bună zi lor, măcelarilor. De ce? Măcelarii nu întrebau, ei se grăbeau să-i facă pe plac, s-o vadă plecînd cît mai repede, nu o dată primiseră amenzi grase din cauza reclamațiilor ei cu toate că ei înșiși alegeau carnea cea mai bună și chiar ajutau la încărcatul coșului și singuri îl urcau în duba albastră a Sfatului, Olga răstindu-se la ei, hai hai mai repede puturoșilor, stînd pe bordura trotuarului cu mîinile în șolduri șoferul scoțînd capul și un umăr, răsucindu-se în portiera deschisă : gata?, măcelarii plăteau bucuroși amenzile și tot ce voiau era s-o vadă pe Olga plecînd din prăvălia lor cu mese de piatră și grei butuci însîngerați, plecînd fiindcă nimeni nu îndrăznea să creadă în cealaltă, nesperată posibilitate : femeia asta cu o atît de importantă misiune politică să nu mai apară niciodată în pragurile lor tocite și de acolo să arate cu degetul bucățile de carne pe care le vrea, și în spatele ei ușile dubei date în lături ca niște aripi scurte. Dar Olga se desprinde din ușă. Apropiindu-se de Antipa făptura ei mare se face plăcută, odihnitoare în căldura caniculară, trupul bine frecat în fiecare dimineață cu săpun și burete, halatul scrobit pot aduce în minte o carafă cu apă rece aburită, umbră, și un cuțitaș de argint lovind încet gîtul înalt de sticlă.

Azi nu, madam Olga, spune Antipa fără să se oprească. O, spune femeia, azi nu? (îmi face plăcere, spunea ea într-o dimineaţă supraveghetoarei de la căminul şcolii nr. 2, să aud cum îmi spune el *madam*, e un cuvînt parcă m-ar gîdila la ceafă cu un fir de ceva iarbă). Tocmai azi am adus ficat proaspăt şi fudulii, păcat, într-o clipă vi-l fac, n-o să plecaţi flămînd, altă dată, madam Olga, spune Antipa, păcat, spune femeia, îl făceam repede, mai e o juma-de-oră pînă încep să vină tovarăşii să ia gustările, era timp... mîine, spune Antipa. Da, spune femeia. Priveşte în urma lui. El se destramă încet în straturile dense de căldură, deasupra asfaltului curţii. Ghereta paznicului între poarta îngustă şi poarta largă, creşte şi se micşorează. O albină uriaşă se desprinde din vîrful blocului, lîngă garaje, umbra ei lunecă pe asfalt. Ce boala uliu ăsta pe aici, spune femeia, şi deodată ridică braţele, le smuceşte din umeri, ţopăie pe picioarele ei grele, holiooo, iooooo, holiooooo, li-ooo, i-hahaa, li-oooo, urlă şi sare în mijlocul curţii urmărind umbra zburătoare. Un nor negru se ridică departe spre munţii care din Albala se văd dar de aici din Dealu-Ocna nu, scoarţa fumegă, aburi ceţoşi ling curbura ei. S-ar părea că ceasul este stăpînit de energia misterioasă a metalelor. Influenţa nichelului se simte îndeosebi în discul soarelui, pe cînd mercurul domină luna aflată în partea opusă. Nefaste pentru bolta care se apropie de pămînt pe măsura creşterii zilei par a fi, deopotrivă, fierul, argintul şi platina. Femeia se îndreaptă în grabă, acum fuge spre closetul de zid văruit în alb, în spatele unui hangar înalt.

13

Trei mese cap la cap, acoperite cu pînză fac o singură masă lungă. Rumoarea obişnuită a cîrciu-

mii nu pătrunde pînă aici, în *cămăruță*, în *odaie*. Cînd vorbea clienților importanți și apropiați totodată, Moiselini spunea *separeu*, cînd o șoptea într-o ureche de încredere, el spunea *cușcă*. Iar Agop spunea: *grajd*, eu plătesc întreținerea. Draperiile din stofă groasă, aspră, decolorată acoperă geamul. Inelele mari de alamă și vergeaua pe care ele umblă sînt pătate, rugină și muște, poate semnele bolii gîndacului care trăiește de mulți ani în interiorul vergelei. Un gîndac bătrîn. Cînd intri din lumina de afară, înăuntru e aproape întuneric. Cald, dom'le, cald, spune un glas, cald, coane Iancule, spune alt glas. Se vede o mînă care se mișcă, batista mare înmuiată de sudoare șterge o frunte, o ceafă. Două mîini storc acum batista, apa picură pe lemnele dușumelei, batista e scuturată apoi, plesnește ca o rufă scoasă din balie dar nimeni n-o întinde pe frînghie. Dacă pui spirt, spune un glas, faci o prișniță. Fumul iese prin găurile din capetele oamenilor. Este cînd vinețiu subțire, cînd lăptos greoi. Mirosul iute de sudoare. Dacă tușești, scuipi pe podea și ștergi cu piciorul. O albină bîziie deasupra mesei dar nu o vede nimeni.

Ușa se deschide, lumina pătrunde odată cu Moiselini, un triunghi, un trapez, o pată informă apoi, care cuprinde toată încăperea. Moiselini aduce un ventilator minuscul cu aripi verzi pe care îl așază cu grijă pe un trepied de înălțimea unui om, după ce cu aceeași grijă luase de acolo o vază lucioasă cu flori de plastic pe care o pune pe colțul unei mese în celălalt capăt al încăperii. Acum se vede bine, pe fețele de masă sînt imprimate carouri mari portocalii. În lumina puțină de mai înainte, portocaliul părea un cafeniu mîlos. Să vă aprind lumina? întreabă Moiselini. Nu, nu, spun cei așezați în jurul mesei lungi, închide ușa. N-ai decît să clipești pînă

te înveți, spune un glas. Scuzați, de ce să vă supărați pe mine, am înțeles, spune Moiselini, dar pot eu să le știu pe toate? Trebuie! se aude un glas. Nu-i bine, spune altul. Zîmbetul lui Moiselini, ca o tăietură a bunăvoinței și înțelegerii în oul începutului. A dracu albină, spune inginerul Druică, îmi intră-n ochi, da' nu dau eu de dînsa. Am să aduc aici zahărniță, spune Moiselini, albina bîzîie, bîzîie și se așază pe zahăr și atunci aduc și stuparul și el prinde albina cu o plasă. Treptat, ochii se obișnuiesc cu întunericul. Moiselini știe că nu trebuie să aprindă lumina dar știe și mai bine că este interzis să se tragă la o parte draperia. Pupila se îngustează și vocea capătă un trup. Adă și o pușcă, Moiselini, spune cineva. Dacă aș avea un permis aș avea și o pușcă, spune Moiselini. Și mai ce-ai vrea, vere? întreabă inginerul Druică. Domnu inginer Druică, spune Moiselini, ce-aș vrea eu nu vă trebuie dumneavoastră, așa să am eu bine dacă vă trebuie. Doctorul Pușlenghea rîde gros, profesorul Lăduncă rîde subțire.

Dar se face tăcere pe neașteptate. Ventilatorul este încă în mîinile lui Moiselini.

Dar unde o fi Agop? întreabă profesorul Lăduncă. Tusea scurtă violentă cu care el încearcă să-și ascundă îngrijorarea ciudată cu care întrebase, nedumerirea, nerăbdarea au un efect contrar.

Crezi, profesore, că nu vine? spune inginerul Druică. Buza de sus, în stînga, se ridică deodată, dezvelește un dinte alb.

Lasă, lasă, spune profesorul, n-o mai fă tu pe îngerașul, ți se văd ghearele.

Și smocul din vîrful cozii, rîde doctorul Pușlenghea.

Ehe, he, face inginerul Druică, nu sînt eu mai prost ca alții, sînt mai realist, he he he...

La urma urmei, spune profesorul Lăduncă, ce-i tot suflăm noi în coarne cabotinului ăsta?

Care cabotin? se miră doctorul Puşlenghea.

Ăsta, spune profesorul Lăduncă. Furia se opreşte în gîtlej, i se văd irişii lunecînd uşor în sus pe globul alb, ca o sferă grea care ar fi stat multă vreme pe fundul apei şi deodată uşurîndu-se cine ştie cum începe să urce.

Şi chiar aşa, ce dacă nu vine?! spune inginerul Druică. Acum rînjeşte de-a binelea.

Lăsaţi-o-ncolo, domnilor, spune doctorul Puşlenghea, pierdem timpul. Şi-aşa berea-i caldă, să ne grăbim.

Paştele mă-si, strigă profesorul Lăduncă. Ipocriţi nenorociţi, vă lăsaţi umiliţi de şmecherul ăsta, suflete de slugi, pupaţi în fund pe oricine dă o bere . . .

Ţeapăn, mişcîndu-şi picioarele ca pe nişte butuci prinşi la un capăt în lanţuri, liberi la celălalt, împiedicîndu-se, izbindu-se unul de altul, el se repede la inginerul Druică. Acela se ridică pe jumătate de pe scaun, rînjetul lui se închide într-o zbîrcitură oblică, nu fuge, se lasă încet la loc, se strecoară între muchia mesei şi spătarul scaunului care pare înşurubat în podele, brusc profesorul Lăduncă schimbă direcţia, furia lui înceată îi umflă trupul, acum el cade spre doctorul Puşlenghea dar nici acolo nu ajunge, doctorul îl priveşte nedumerit, spaima urcă în el abia cînd celălalt izbeşte neputincios cu pumnul în masă, sticlele mici de bere, paharele pline sau goale saltă, o sticlă se rostogoleşte, cade, se sparge jos la piciorul mesei. Lăduncă, strigă doctorul, sare de pe scaun, ajunge la timp pentru a-l prinde pe profesor în braţe. Trupul încordat este acum moale dar greutatea lui creşte, inginerul Druică apucă un sifon dintr-o căldare de lîngă uşă. Doctorul se clatină sub greutatea lui Lăduncă, încearcă să-l aşeze într-un scaun, se

prăbușesc amîndoi pe podea, Druică trimite spre el jetul albicios de apă gazoasă.

Profesorul Lăduncă zace în scaun, picioarele răsfirate, mîinile căzute pe lîngă spătar, brațele unei sperietori în lanul de porumb. Doctorul Pușlenghea își șterge fața cu batista. Se poate, profesore, se poate, prietene, să dai gluma pe o treabă serioasă? Păi unde ajungem? Se poate! Noi glumim și... Nu mai glumiți, gîfîie Lăduncă. Nu mai glumiți... Încearcă să se miște în scaun, pleoapele abia se ridică pe globi, irișii nu se văd, numai reflexul alb uleios din ghiolul ochiului, trupul nu se mișcă dar tresare dureros în mai multe locuri deodată ca un mare animal gelatinos animat de șocuri electrice. Stai liniștit, spune doctorul. Îi ia pulsul. Doctorul cu fața răvășită, nodul cravatei slăbit, lunecat sub guler, haina descheiată, cămașa ieșită pe jumătate din pantaloni, doctorul care s-a strecurat gîfîind prin mulțime, faceți loc, faceți loc, sînt medic și cu gentuța lui caraghioasă alături, oho, un medic demodat din alte timpuri, unul care merge cu trăsura sau cu șareta, sau chiar singur dormind în șaua calului peste o colină întunecată într-un amurg, trebuie să vină, îl așteptăm, da, medicul, doctorul îi spunem noi cu toții, stînd pe bordura trotuarului lîngă cel căzut, luînd pulsul, mulțimea așteptînd în tăcere, polițistul însuși neîndrăznind să se apropie... Se poate, prietene, spune doctorul Pușlenghea, noi glumim și tu o iei în serios, păi unde ajungem, frate dragă? ! Stai și te liniștește, în cîteva minute poți lua o gură de bere și peste o jumătate de ceas îți mănînci friptura, nu-i nici un pericol dar dacă mai faci așa de multe ori te facem membru la Ascar, se poate? Stai liniștit și nu ne strica ziua, bem berea, ne mîncăm friptura și valea, n-are rost să ne strici ziua, fii înțelegător...

Profesorul Lăduncă nu răspunde, gîfîie scurt. Mîinile se mișcă. Picioarele se adună sub scaun. Fața inginerului Druică se netezește, mirarea, spaima dispar. Își pocnește pe rînd degetele, apoi toate odată, un răpăit scurt în podul palmei stîngi, în podul palmei drepte. Așea fratele meu, așea, trezește-te, ce dracu, mă cam speriași, faci chestii dă astea, dă-oncolo. Bucuria lui nu este prefăcuta, ochii sclipesc de mulțumire, hai frățioare, doar nu erea să ne pierdem firea c-un fleac, bine că trăim, sîntem sănătoși și bem un pahar în casa asta, Moiselini, Moiselini, hangiule, unde ești? ... Vine, vine, se aude glasul cîrciumarului. Unde a fost? Cînd a ieșit, parcă se învîrtea prin odaie cu ventilatorul în mînă? El apare îndoit din mijloc în ușa odăii. Duce în mîini ca pe un lucru prețios, ventilatorul cu aripi verzui. Stînd pe scaun, spatele drept, picioarele crăcănate, profesorul Lăduncă dă peste cap un pahar cu bere. Cotul depărtat de coaste, cealaltă mînă sprijinindu-se ca un sceptru pe genunchi. Înghite încet, fără grabă. Ceilalți doi îl urmăresc cu încordare, pîndesc scurgerea lichidului din pahar și mișcarea ghemului de sub bărbie. Mărul lui Adam. Atenția lor este confraternă, îngrijorarea foarte omenească, mulțumirea plină de duioșia caraghioasă și adevărată a poveștilor cu oameni și animale. Felul în care stau cei doi este asemănător celui în care tatăl și fiul mai mare așteaptă ieșirea de la examen a mezinului. Profesorul Lăduncă așază paharul gol pe masă. Fața lui este imobilă, de nepătruns, fruntea acoperită de sudoare. Încordarea celor doi crește dar Lăduncă zîmbește deodată, fața lui se însufletește treptat, spaima licărește încă în ochi dar viața se întoarce la el, sigură în mizerabilul, veșnicul ei triumf. Abia acum cei doi se liniștesc. Paharele se umplu, se golesc, se umplu. Moiselini se mișcă fără să se audă. Cum

așază el ventilatorul pe trepiedul de lemn, cum îndreaptă axul elicei spre cei de la masă, cum îl potrivește și cum împarte de pe acum, în părți egale, pe oameni, aerul răcoros care în curînd va țîșni din elicea strălucitoare. O amăgire, un vîrtej. Ca unul din maeștrii fotografi de altădată potrivindu-și aparatul lui magic, sacul de pînză neagră pe cap, glasul ieșind grav și poruncitor și umil în același timp din întuneric, dar mîna lui fluturînd veselă, bărbații cu pălării tari și femeile încorsetate plutind în uriașele fuste suprapuse, gîtul și cocul înalt sau zulufii curgînd din înălțimea tîmplei pe lîngă urechi, mîinile în poală sau mîngîind vreo carte sau sprijinindu-se de un vas cu flori, mustăți impunătoare lîngă sîni opulenți, așa, așa, gata, spune Moiselini. Atinge butonul alb și părul rar începe să freamăte ușor în creștetul doctorului Pușlenghea. El grohăie încet de plăcere, închide ochii, se scarpină în creștet. Gratis, spune Moiselini. Nici un gratis, urlă Agop din ușă, oho, strigă inginerul Druică (sare de pe scaun, iese în întîmpinarea lui) bine venișî Agop, tocmai că zisei lui profesoru, unde-o fi artistu? Nici un gratis, mîrîie Agop (îi întinde o mînă moale inginerului Druică, acela i-o strînge, i-o scutură din umeri, Agop și-o smucește, ce nu-mi plac mie ăștia care-ți zdrobesc degetele, mîrîie printre dinți, totul spus într-un fel de singur sunet șuierător). Hai Agop, ești așteptat, se aude glasul doctorului Pușlenghea și profesorul Lăduncă spune cu toată gura, aproape vesel, fără să întoarcă însă capul spre ușă: salut Agop. Moiselini nemișcat. Nici un gratis, spune Agop, de ce gratis, doar nu dai nimic, e același aer numai înșurubat altfel, mă pricep la mecanică, o șmecherie mai mare ca ventilatorul ăsta nu există. Cît sînt eu de-al naibii, o șarlatanie ca asta n-am inventat încă. Moiselini rîde cu toată gura, nu-l aude nimeni însă,

înclină capul, răspunde în acelaşi timp unui semn de la masă şi prin uşa deschisă unei chemări din restaurant, da, spune el, se face, totul se face, nimic nu rămîne nefăcut, de ce să nu se facă? Am o treabă cu Pompilica, spune Agop, beţi voi că vin şi eu acuma. Moiselini a ieşit. Agop după el.

La mulţi ani.

Mulţi şi buni.

Sănătoşi să fim, bine că trăim şi putem bea un pahar cu vin.

Bere!

Bună şi berea, la mulţi ani.

La mulţi ani.

Ei, a dracu treabă, spune inginerul Druică, miadusei aminte cu ciocnitul ăsta dă pahare, mă nimerii în iarnă pîn decembrie înainte dă Crăciun, la Albala, avusei treabă pă la direcţie şi nimerii pă stradă la Antipa...

Antipa, spune doctorul Puşlenghea, şi ăsta întîrzie azi.

Vine el, spune profesorul Lăduncă.

Erea o moină a dracu.

Cînd cu dezgheţul ăla teribil?

Aşea, ce drăcovenie o fi fost şi cu moina aia dracu ştie. Călcam c-un pas pă zăpadă şi ălălalt dădea în baltă şi pă urmă ălălalt pîn noroi şi ălălalt pă pămînt uscat, pă o frunză sau pă o floare, erea ceva dat dracu dă parşiv. Aşa că nimerii înainte dă Crăciun da' dădui acolo peşte Crăciun în regulă. Cu haleală, colind, mă rog, tot tacîmu...

Ei, şi la noi aici la Dealu-Ocna tot aşa a venit pe neaşteptate. Doar ştim cu toţii ce-am tras.

Chestiuni de meteorologie, evident, sînt lucruri care se repetă la zece, la o sută, la optzeci de ani. Cicluri. Ce-ar fi acum să facem şi din asta o problemă! La mulţi ani!

E, da nu vă spusei cum fu cu petrecerea : Crăciun în toată regula, nu înţelesei dar băui şi mîncai fest. Are un tată simpatic şi încă un moş pă-acolo, unu al dracu dă caraghios cu capu mare şi gîtu subţire şi îmbrăcat aşea, cum să vă spui eu, nu ştiu cum... Da' simpatic şi ăla. Şi-unu Paşaliu dat în mă-sa dă cult şi dă spurcat la gură. Şi-o cocoană cam durdulie. E, petrecurăm noi bine, da' moina aia nu se uită.

Un terchea-berchea şi Antipa ăsta. N-a fost în stare să se înscrie la facultatea aia s-o facă şi el, toţi proştii o fac la fe-fe. Arde gazul. Ce se face el mai încolo?

Cînd?

Mai încolo! Acum dă-i cu gluma, cu pariul, cu rîsul, cu berica, fripturica.

S-o mai lase cu gluma că m-am cam săturat de glume. Ce-i porcăria asta, toată ziua...

Profesore, iar începi?

Uite că tac, gata, dar să mă scutească el cu acele astea...

Dacă înţelegeţi ce vă spui eu, dau un rînd dă bere : dă ce făcea el Crăciunul mai înainte şi dă ce-mi adusei eu aminte chiar acu dă treaba asta?

Căldura, domnule tehnocrat. Căldura. Din cauza căldurii. N-ai citit dumneata o nuvelă de Zweig?

N-am citit, sigur că nu.

În care mai mulţi inşi stau pe terasa unui hotel şi aşteaptă furtuna?

Pă dracu furtună, nu vezi ce soare şi că nimic nu clinteşte? Ce furtună! Murim dracu dă cald, n-o mai apucăm. Ehe he, dar ie-te procurorul, da' ereai aici, omule? Te uitai dă tot, ce făcuşi între noi că nu te văzurăm?

Am tăcut spune procurorul Viziru.

Al dracu ! Gata, sîntem aproape toţi. Popa poate să întîrzie, dă Antipa sînt sigur, e pă drum. E bine şi-aşea, nu se poate mai bine. Unu care-i aici nu-i, altul care nu-i — poate fi, nu ? ! El zise că aici erea, eu nu-l văzui, o fi stat sub masa aia sau eu sînt chior. Nu-i nimic, bine că sîntem cu toţii aci şi bem un pahar dă vin.

Bere.

Bere, trageţi fraţilor cu urechea cît puteţi, uite-l nu e, hopamiticăcadencapşiseridică . . .

Şi pe ăsta, pe Antipa, îl pupaţi în fund, parcă vi-i teamă de el, turmă de batali, nu ştiu ce mă împiedică . . .

Profesore, infarctul, ai grijă de el, e al tău, nu-l lăsa să-ţi scape . . .

Gata, m-am potolit, la mulţi ani.

La mulţi ani.

Noroc şi sănătate.

Măi să fie al dracu, ca la Antipa-n iarna asta. Moise, Moiselini Moise, Moiselini !

●

Moiselini apare în uşă. Îndată, spune el. Se aude ventilatorul, răpăit mărunt, un fel de tors repezit, procurorul Viziru întinde mîna în jetul de aer rece, răsfiră degetele, le mişcă uşor. Agop intră pe uşă. Îl loveşte pe Moiselini cu umărul. Moiselini zîmbeşte, sare într-un picior cade pe două. Se face, domnilor, spune Agop. Fripturile şi toate alea. Am aranjat. Am pus-o să adauge patru fudulii în plus şi ceva măduvioare, am exclus carnea grasă şi ficatul. De ce ficatul ? E de ieri, gata, să-l mănînce alţii, azi fără ficat. În regulă. Lîngă el se mişcă acum o tată voinică, îmbrăcată într-un halat verzui nu prea curat, mînecile suflecate. E îndesată, încheieturile groase dar pielea curată, netedă, şalele puse cu lopada. N-are

nimic pe dedesubt, şopteşte profesorul Lăduncă. Pompilia, vină-ncoa. Da, dom' profesor! Eşti tu eleva mea la seral sau nu? Da, dom' profesor. Fata rîde, buza de sus dezveleşte cam mult gingia roşie dar dinţii sînt puternici, albi, tăioşi. Mişcă-te, mişcă-te mai repede, şopteşte doctorul Puşlenghea, aşa, mişcă-te mai repede, mişcă-ţi picioarele alea, fetiţo. Miroase ca o iapă, mîriie profesorul Lăduncă. Procurorul Viziru îşi aşază palmele pe masă. Spatele drept, împins în spătarul scaunului (aşa stau copiii cu palmele pe bancă în fiecare dimineaţă şi învăţătoarea le cercetează unghiile şi riia dintre degete) ochii închişi, nările se dilată uşor. De asta o pune să se mişte, şopteşte profesorul Lăduncă. Şi cu glas schimbat, răguşit; hai, fată ia şi şterge de-aici din faţa mea de pe masă, mişcă-te mai repede, mai repede, Pompilia, mai repede, spune inginerul Druică, mîna lui alunecă desprinsă de trup ca o bucată de lemn verde şi greu prin apă, la întîmplare, jos, pe unde trec picioarele fetei, sus pe unde ele se desfac. Repede, sigur că repede, domnu inginer, spune fata. Să te cheme Pompilia! şopteşte procurorul Viziru. Pompilica, strigă încet Agop, un cuvînt înăbuşit. Fata se opreşte. Pompilica, rînjeşte Agop, fă ce-ţi spun domnii: mişcă-te mai repede. Ea se mişcă, toarnă în pahare, netezeşte feţele de masă, adună într-un şervet firimiturile, răstoarnă scrumiera plină de mucuri într-o farfurie. Stai, strigă Agop. Ea se opreşte. Mişcă, strigă el. Ea se mişcă. Pompilia, strigă Moiselini de dincolo. Ea se înalţă pe vîrfuri, întoarce capul spre Agop, rîde, el rîde, apucă paharul plin îl duce la gură, răstoarnă capul pe spate şi în aceeaşi clipă paharul e gol ca şi cum un vîrtej uriaş ar fi supt fără veste lichidul. Sugativă, rîde inginerul Druică. Pompilia, strigă Moiselini, dormi? Fata se mişcă fără grabă, cînd trece prin dreptul ventilatorului

se lungește, lasă capul într-o parte, pielea capătă reflexe întunecate, vîrful roșu și neliniștit al limbii ei subțiri se strecoară printre dinți, ochii se întorc spre bărbații din jurul mesei. Pompilia, spune doctorul Pușlenghea, ridică și brațele să simți răcoarea asta. Gîtlejul fetei se aude gîlgîind, ea ridică brațele și deodată începe să țopăie într-un fel caraghios și neliniștitor în același timp, fire din părul ei se desfac în șuvoiul de aer rece, *golfstriam*, rîde inginerul Druică, ăsta e cald, *Golfstream*, spune posomorît profesorul Lăduncă. Fata se îndreaptă spre ușă sărind într-un picior. Asta-i nerușinare. Lipsă de respect, spune deodată profesorul Lăduncă. Parcă scoțînd capul din apă, el apucă orbește paharul și-l dă peste cap dar în el berea curge greu, intră încet, paharul rămîne multă vreme la gură, mîna ținîndu-l tremurătoare, capul pe spate. Așa se scurge apa dintr-o chiuvetă cu vana înfundată.

Bravo, bravo, spune Antipa din ușă. Bate din palme. Îmi pare rău, am prins numai sfîrșitul spectacolului.

Hai, hai, spune profesorul Lăduncă, alinierea.

Repede în scaunul tău, spune doctorul Pușlenghea. Ai de recuperat primul rînd.

Antipa ajunge lîngă masă, cineva împinge spre el un scaun. Se așază călare, coatele pe spătar. Doctore, spune el, nu știu ce am, încă de dimineață m-am trezit cu o durere surdă în ceafă. Pe drum încoace era chiar nu știu cum, să cad, ce poate fi? Nu dau consultații pe stomacul gol, spune doctorul Pușlenghea. Căldura, spune inginerul Druică, ascultă, Antipa, tocmai le spusei băieților dă chefu ăla dă Crăciun la tine, cum nimerii eu din greșeală ș-o făcurăm latră, vezi nu uita dă-i transmite doamnei sărutări dă mîini. Antipa nu-l ascultă. El stă pe jumătate răsucit spre Agop, capul aplecat, gura aceluia în

urechea lui. Nea Antipa, chicotește Agop. Cînd mai omorîm un om?

Antipa rîde, asta voiai să-mi spui, mă pezevenghiule, mare caraghios și parșiv îmi ești, Agoape, credeam că ai să-mi spui și tu vreo treabă serioasă, să-mi propui vreo afacere cu mase plastice, și cînd colo, tu cu bancurile tale. Lăsat pe spate în scaunul lui fără spătar, sprijinindu-se în mîinile întinse, palmele pe muchea mesei, Agop îl privește cu admirație și supunere, urechea stîngă îi zvîcnește ușor, cine nu-l cunoaște ar putea spune că ăsta e semnul fricii, dar de ce i-ar fi frică lui Agop? Ești dat naibii, nea Antipa, spune el. Antipa bea pe nerăsuflate paharul cu bere. Doctore, rîde el, nu mă mai doare capul. Perfect, spune doctorul Pușlenghea, tratamentul meu a fost ca întotdeauna operant. Repeți medicația și vii să te văd după asta. Dumnezeu să vă dea sănătate, domnule doctor, spune Antipa, repet chiar acum. Golește paharul. Spumă albă în jurul gurii și în fundul paharului. Agop se ridică de pe scaun. Îi umple repede paharul, berea face guler gros. Proaspătă, spune el, în timp ce toarnă, spune în urechea lui Antipa dar nu atît de încet încît să nu mai poată auzi și altul care din întîmplare ar asculta: să-mi sară ochii, nea Antipa, pentru dumneata dau de băut la toată lumea asta, nu dau doi bani pe ei, da' te am la inimă, nea Antipa. Se urcă în picioare pe scaun, își sprijină talpa de muchia mesei, închină cu paharul plin: să trăiți dom' doctor, la mulți ani dom' profesor, adio dom' inginer, la mulți ani să trăiți să-nfloriți dom'le procuror, sluga dumneavoastră domnilor. Întinde gîtul spre ușă și urlă: Moiselini, Pompilica, ce faceți acolo, dați-i zor că pierdem întrecerea! Sare jos. Uite o albină, strigă el, sau ce mă-sa zumzăie pe-aici? Cu paharul pe jumătate plin trece de la unu la altul. Se vorbește, se rîde. Antipa

spune bancuri, da' nu din *alea* șoptește profesorul Lăduncă, eh, între noi mai merge, spune procurorul, Antipa, zi-o pe aia cu străinutul, vicioși, spune doctorul Pușlenghea, gusturi perverse, eu am rămas la bancurile sănătoase în care apar un bărbat și o femeie. Conservatorism, spune Antipa. Scrumierele grele și urîte de sticlă verde se umplu cu mucuri stinse, scrumul acoperă fața de masă, vorbe, strigăte, rîsete, gîlgîitul berei în pahare, spuma groasă. Gulerul înalt și scrobit al pendanților la pupitre înalte și în săli boltite, Agop oprindu-se în fața doctorului Pușlenghea, domnule doctor (călcîiele lipite, spatele drept, capul înclinîndu-se respectuos, umil, batjocoritor) domnule doctor, trec mîine cu bătrîna mea, știți ... nu-i nevoie să-mi explici, dragă Agop, se poate, la șase sînt la spital, la șapte jumătate în policlinică, vii unde vrei, intri fără să bați, ne-am înțeles? Să trăiți, spune Agop. Acum se apleacă spre urechea profesorului Lăduncă: am pe nenorocitul ăla de frate-miu, dom' profesor, știți ce am pățit cu el, l-am adus tocmai de la Tîrgoviște și acuma vedeți și dumneavoastră... Să nu-ți aud gura, Agop, nu-i nevoie să-mi explici, spune amabil profesorul Lăduncă, ridică mîna, îl bate pe umăr, cunosc problema, nu-ți fă griji, o scoatem noi la capăt. Să trăiți, spune Agop, sînteți un om mare, suflet ales, n-am să vă uit...

●

Îi vezi? spune procurorul Viziru (Antipa ascultă, expresia lui este vag concentrată, s-ar putea spune visătoare, gura mare ironică, răutăcioasă, ochii sînt însă plini de o întunecată neliniștitoare melancolie, fruntea senină, bărbia gînditoare, linia tîmplelor este gravă, umbra nasului caraghioasă) privește-i bine, sînt prietenii noștri, alții n-avem aici, ne vedem la masa asta. Venim aici, stăm un ceas sau două, ne

întoarcem în birourile noastre. Antipa, îi vezi ? Se tem de el. Agop ! Se spune că ar trage cu urechea, eh, cine nu trage cu urechea ! Așa ? ! Dar trage într-adevăr ? Și dacă ? La urma urmei, dracu' știe ! dar nu e, eu știu că nu e și asta mi-ajunge. Mie, nu ! Mai ciudat este că și ei știu ! Și atunci de ce se tem ? Ei, asta-i, fiindcă s-ar putea totuși să fie ! Ha ha ha, e bună, îmi place.

Cum dracu să nu rîdem ! Sîntem așa bătrîni, așii rîsului. Mai de mult, turcii prind un țăran și mai în glumă mai în serios ca să mai treacă timpul îl jugănesc și-i aruncă fuduliile în spuză, erau în bivuac, ardea focul și țăranul prăpădindu-se de rîs, în timp ce-și trăgea liniștit izmenele : mi-ați scos voi coaiele alea dar ați uitat, ha ha ha, cu toată dichiseala voastră păgînă că socoteala a rămas la locul ei ! Ha ha ha ha he he ha he he . . .

Fișă de lucru (din *Jurnalul* romanului)

OMUL FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU EL ÎNSUȘI

Fapte demne de calitatea de muncitor comunist

. . . Stăm de vorbă cu C. N. la stația de acetilenă. Alături — rezervoare cu blindaje puternice ce zăvorăsc mari puteri industriale domolite de om, subordonate cerințelor sale. C. N. în acest peisaj al energiilor — are 28 de ani neîntrerupți la Uzinele 23 August din Capitală — și, după spusele sale, nu-și imaginează un alt loc de muncă fără compresoare, fără pulsul firesc de vitalitate către toate sectoarele uzinei.

— Ați fost unul dintre muncitorii care au trăit un episod dramatic acum cîteva săptămîni. Vreți să ne spuneți cum s-au petrecut lucrurile ?

— Să vă spun. Lucrasem în schimbul I. Sosisem de cîteva ore acasă și numai ce aud sirena de alarmă. Știți, eu locuiesc aproape de uzină. „Nu-i semn bun — zic. Plec !“ „Unde omule ? — mă întreabă ai mei. Abia ai venit“.

— Cine era în schimbul II ?

— T. M. Gazo-genist de încredere.

— Cu toate astea, ați plecat !
— Păi voiam să văd eu ce s-a întîmplat. Dacă era nevoie de *mine*? Mai mult, ce să vă spun ! Am venit, am lucrat cot la cot cu ceilalți pînă dimineața, am mers acasă, m-am odihnit două ore și din nou la uzină. Asta a fost... Sîntem nevoiți să-l completăm pe tovarășul C. N. Nu, n-a fost numai atît ! Concizia relatării este străbătută de un sentiment de modestie care, desigur, îi face cinste. Dar pentru ca cititorul să înțeleagă despre ce-i vorba, trebuie să ne oprim mai pe îndelete asupra faptelor. Erau orele 18,30 cînd...

14

Moiselini, urlă Agop. Vine-vineeee, strigă dincolo de ușă Moiselini. Ușa se deschide. Apare o tavă. Un platou colosal, nu chiar Tibetul adică nu podișul sfînt, nu oul acela mare clocit în cuibarul lumii, turtit deasupra, întins. Și nici iarba sau grînele firave care ar crește acolo sau arborii piperniciți cu frunze lucioase și înguste sau buruienile păroase cu solzi și gheare din care înțelepții fierb leacuri miraculoase. Nu. Dar o movilă de felii de pîine și o movilă de carne friptă și o movilă de cartofi prăjiți, asta da. Și o alta mai puțin greoaie, înfoiată și fudulă, gata să fie împrăștiată de vînt, verde și luminoasă, minunata movilă de salată peste care s-a turnat untdelemn și s-a stors lămîie. Asta da. Mîinile groase ale Pompiliei parcă ar sprijini tava, dar făptura ei abia se zărește, mult micșorată de povară. Strigăte scurte, exclamații o întîmpină. Bătăi din palme. Furnica, furnică, să vină și greierele cu vioara. Unul muncește, unul mănîncă, unul cîntă, instaurarea armoniei depline. Bravo, bravo. Măi să fie al dracu, unde găsește Moiselini mușchiuleț ăsta, nici la atenepalas nu miroși friptura asta. De ce să nu se găsească ? Vreți dumneavoastră să nu se găsească ? Măi să fie al dracu, nici la Olga nu găsești așea o armă dă luptă să se topească-n gură. Olga ? ! Inamicu meu public număru unu și așa să am eu bine dacă-i vreau ei răul sau dacă nu mi-e mie simpatică, așa o femeie

de treabă și pricepută și iute, iute ... Tava se așază încet pe masă. Alături de masă, Pompilia crește, ajunge la mărimea ei de totdeauna. Furnica, șoptește doctorul Pușlenghea. Furnica, furnica. Iapa, mormăie profesorul Lăduncă, iapa, iapa. Fata chicotește strecurîndu-se printre cei din încăpere. Cînd în spatele ei, cînd într-o parte, cînd într-alta, la subsuoara ei sau ivindu-se lîngă urechea dreaptă sau stîngă, capul unuia sau altuia dintre meseni, nările acelor capete. Fata moare de rîs, face un pas larg spre ușă, aproape un salt și dintre picioarele ei țîșnește piticul Magot. Afară, afară, urlă profesorul Lăduncă. Pe unde dracu' s-a strecurat, cînd o fi intrat, acuma, o fi stat sub o masă din alea înalte din cîrciumă și cînd s-a deschis ușa hop și el. Magot Magot, afară, Magot, vino aici, nu, stai, pleacă, Magot Magot. În ușă, Pompilia stă cu picioarele desfăcute, mîinile în șolduri, gura largă de la o ureche la alta. În urmă cu mulți ani, Magot venise cu circul la Dealu-Ocna. După ce cortul a fost strîns și animalele băgate în cuști pe roate și perdelele mici verzi au acoperit ferestrele idilice ale mătăhăloaselor vagoane galbene și scările acestor vagoane au fost ridicate ca altădată podurile cu lanțuri ale castelului, după ce totul de la marele catarg pînă la ultimul inel de fier a fost strîns în furgoanele încăpătoare, legat și acoperit și după ce caii păroși și greoi și Fordul hodorogit al directorului s-au urnit și au început să se miște pe drumul îngust spre Albala și umbra omului pe catalige s-a stins încet în praful și ceața înserării, atunci, sau mai tîrziu, a doua, a treia zi pe seară sau într-o dimineață, mă rog, cînd cocoșul vestește bucuria vieții pe movila de bălegar și șobolanul piere sub pragul grajdului, după ce larma s-a stins așadar, l-au găsit pe Magot, căuta ceva, vreun fleac după care se dau în vînt piticii, în rume-

gușul spulberat unde fusese arena. La circ, Magot îmbrăcat într-o haină cu franjuri și o scufă roșie cu un clopoțel în vîrf ca un canaf, făcea măgari din iepuri folosindu-se numai de biciul lui uriaș cu coadă scurtă. Magot stătea în mijlocul arenei, iepurele îl privea înfricoșat, urechile pe spate, ghemuit, gîfîieli scurte și repezi, Magot plesnea din bici, rar la început, asurzitor, din ce în ce mai repede apoi, spectatorii priveau îngroziți, fascinați biciul șerpuitor, numai biciul și încet-încet iepurele creștea și se făcea un măgar roșcat sub care atîrna o vînă groasă și lungă, țeapănă izbînd cu îndărătnicie pîntecul ca brațul liber al balanței prinsă în grindă izbind grinda, trimis acolo de o prea mare greutate trîntită uite-așa într-un talger. La Dealu-Ocna piticul Magot avea un atelier de monograme. Măgarul, iepurele, nici pomeneală de așa ceva, nici umbra lor, doar biciul, ca un animal primejdios a cărui putere zace adormită într-un alt animal ascuns departe, stă pe fundul unui cufăr de lemn. Cu două feluri de clești — unul cu cioc ascuțit altul cu cioc lat, din sîrmă de alamă roșie sau din fir subțire de aluminiu, Magot îți face inițiala numelui tău sau al iubitei sau al logodnicei și al oricărei femei din lumea asta, numele doar să-l știi și te trezești cu ea alături, frumoase litere împreunate. Și tot din sîrmă, lucruri de atîrnat la gît, în cui, la cingătoare, flori ciudate, mici animale, păsări sau o insectă cu picioare lungi. Orice. Atelierul lui era o masă în aceeași încăpere unde despărțiți între ei prin perdele murdare de creton înflorat (între ele și un perete de placaj) prinse în verigi pe tije subțiri, lucrau mai mulți oameni. Unul era Magot. Altul repara ceasuri, al treilea aparate de radio și televizoare, al patrulea era Agop, artist care lucra cu mase plastice, cu piele, mușama și stofe colorate și era singurul din oraș care știa să

croiască și să lucreze fără greș o poșetă oricît de năzuroasă ar fi fost cucoana, doamna, domnișoara. Era în stare mai bine ca oricare să-ți spună în cîte feluri se poate deschide o cutie de conserve. Rîdeți, scria mai tîrziu judecătorul Viziru, dar cei patru oameni din încăperea unde lucra Agop, îi erau supuși, devotați întru totul și marea lor plăcere era să facă fără să crîcnească orice le-ar fi cerut el. Cu atît mai mult cu cît nimeni de data asta nu hotărîse pentru ei. Magot se repede între meseni, mîinile lui scurte fluturã lipite de trunchiul scurt, capul, gîtul unui om puternic, picioarele nu mai lungi de două palme, strîns lipite, rigide, el sare ca o ghiulea de cauciuc, ca o măciucă ageră cînd în creștet cînd în coadă, un falus caraghios și amenințător, se răsucește, cade se ridică, îi vezi cînd ceafa de taur, cînd fața zbîrcită spînă de copil bătrîn, Magot, Magot salturile lui par să aibă un sens, o țintă, o clipă pare derutat dar nu, se îndreaptă spre ușă, țopăiturile sînt din ce în ce mai scurte, zvîcnete violente, acolo în ușă, Pompilia rîde nepăsătoare, se sprijină într-un cot de tocul ușii, Magot, Magot, dar el a și trecut zvîcnind, s-a dus printre picioarele ei larg desfăcute. Pompilica, strigă Agop, piper și castraveți, îndată, spune Moiselini și se ivește în ușă, pe tavă aduce un castron de castraveți murați și o solniță cu amîndouă cupele pline cu piper. Așa să am eu bine, spune el, bea de alaltăieri, i-am spus să nu te duci, parcă am și avut cui, păcat de el, un pitic așa de treabă, dacă e cazul, Moiselini plătește daune! Daune, se miră doctorul Pușlenghea. Cum îl mai cheamă pe Magot? întreabă profesorul Lăduncă. Magot, spune Moiselini.

Dar se face pe neașteptate liniște. Mîinile apucă, gurile înfulecă. Plescăitul limbilor, trosnetul fălcilor. Dă-o dracului de salată, strigă pe neașteptate inginerul Druică. Moiselini, adu mujdeiu! Și mirosul

usturoiului ca o ceață, ca un nor de praf : poți vedea doar un braț, cotul sau degetele și podul palmei și din încheietură doar jumătate sau părul ud încîlcit pe frunte, un ochi clipind sau șanțul de sub nas acoperit cu broboane mărunte de sudoare, o gambă strîmbă și păroasă, o ureche mișcîndu-se în ritmul fălcilor și mărul lui Adam plutind săltînd la întîmplare. Și tusea, rîgîitul făcînd goluri și umflături în ceața mirosului, bășici spărgîndu-se sau pînză de corabie în vînt. Atent, grijuliu Moiselini veghează. Două perechi de aripi scurte, fumurii îl fac să plutească dintr-un colț într-altul al încăperii. El vede tot, aude tot. Nu la întîmplare, fără îndoială, din aerul odăii se întruchipează Neacșu. Fața lui măslinie, unsuroasă, în globii gălbui stau nemișcați irișii cafenii, părul lins, lucios, lipit de craniu de la frunte la ceafă. Pe umerii hainei (neagră, lustruită în coate și la poale, spatele boltit dar reverele bine călcate și o batistă mare albă ca o foaie de varză în buzunarul de sus) pe guler și chiar pe mînecă la încheietura cotului se văd cojile ușoare și albicioase de mătreață. Tărîțe pe gluga morarului. Scund și slab, Neacșu împinge înainte o burticică țuguiată care pare a altuia. Pantalonii foarte strîmți fac cute dese deasupra pantofilor dar pantofii trebuie priviți cu luare-aminte. Șireturile groase fac funde duble, jucăușe ca niște lungi neliniștiți viermi vii, bombeurile mari roșcate sînt exagerat de lustruite în timp ce ramele și ștaifurile sînt acoperite cu noroi uscat, colțuros, vînăt. Pe burtă, agățat cu curele late de umeri, atîrnă acordeonul. Capul lui Neacșu este ușor aplecat pe un umăr, pliscul cată spre clape, labele negre și rășchirate sînt în așteptare. Moiselini zboară ușor și nu se aude fîlfîitul aripilor, clefăitul, trosnetul fălcilor crește, berea gîlgîie și pesemne acolo jos în adînc, unde ajunge, face la fel ca și în pahar spumă groasă

gălbuie. Burduf cu guler. Moiselini trosnește ușor din degete. Neacșu începe să cînte cu irișii alunecați deodată sub pleoape, gura împinsă mult înainte sub nas, desfăcută ca pîlnia unei trompete.

Sihiiimt o desfăthaaaare.

În a lhoooor splendhoaaaare, burduful crește și descrește șerpuind, se vede roșu aprins printre muchii și colțuri nichelate, cum căptușeala roșie a unei haine negre s-ar zări dacă omul ar alerga descheiat sau ar bate vîntul. *Zaraza*, strigă cu gura plină doctorul Pușlenghea. *Purcica*, strigă profesorul Lăduncă. Neacșule, spune Agop, vină-ncoa la mine. Cu gura larg deschisă, limba lată vînătă, lucrînd neîncetat cu burduful lui, Neacșu se apropie de Agop. Merge greu, o parte din burticica lui țuguiată a trecut în spinare și face acolo o cocoașă care împinge mult gîtul omului înainte. Mulțumit, fericit s-ar putea spune după zîmbetul lui, plutește Moiselini printre oamenii și lucrurile din odaie... Moiselini, Moise fiul lui Ohazia, fiul lui Nathan, fiul lui Moise. Leagănul în aerul auriu din spatele șopronului unde se potcovesc caii, între butucii afumați, miros de copită arsă și sudoare de cal. Și tatăl Ohazia cu șorțul lung de mușama și mînecile cămășii cenușii suflecate pînă deasupra cotului. Brațele osoase acoperite cu păr roșcat. Umblînd repede, strecurîndu-se printre căruțe și animale rumegătoare, spinările osoase ale boilor, porcul scărpinîndu-se de lemnul porții, baliga și paiele adunate de argați din curtea hanului după zile de tîrg, și ținute într-o groapă nu prea adîncă pînă-n primăvară cînd erau vîndute pe bani buni bulgarilor de la grădinării. Oprindu-se îndelung de vorbă cu oameni străini, drumeți fără treabă sau negustori, cărăuși, geambași, samsari, ascultîndu-i cu luare-aminte și spunînd ca ei apoi, orice-ar fi spus ei, da, niciodată nu, și apoi intrînd în odaia

lungă şi joasă, unde la mese aşezate pe capre groase de stejar se bea vin adus de la podgoriile din *jos*, ţinut în mari butoaie aşezate pe butuci în beciul de sub han, şi jupînul Ohazia ascultînd, vorbind puţin, aplecîndu-se în dreapta şi în stînga, stăpînul hanului, un om de treabă care face temenele, cu toţi banii lui şi femeia, mama Ghita aducînd pilaful de oaie şi zeama de găină, aburul, seul fierbinte, Pelaghia, Varvara, strigă mama Ghita şi femeile aleargă în jurul ei, aduc oale şi străchini pe care mama Ghita le clăteşte în ciubărul cu leşie, se ridică, trece la plită şi învîrteşte cu un linguroi uriaş din lemn în vasul coclit de aramă care fierbe în gaura din mijlocul plitei, roatele scoase şi băgate într-un prepeleac înfipt lîngă vatră şi pe urmă ea aprinzînd focul în cuptorul din ograda mică şi aruncînd găleţi de apă în zori peste pardoseala de piatră şi apoi bărbatul, tatăl Ohazia trecînd într-o odaie scundă, printr-o uşă ca o gaură în prag, o singură fereastră cît podul palmei, închisă cu gratii, şi acolo aşteptîndu-l un om mărunt şi negricios (acela vine cam de trei, patru ori pe an, numai noaptea, o uşă deschizîndu-se tăcută în întuneric, omul dormind acolo zi şi noapte, mîncînd singur apoi un miel, vinul dintr-o cofă în burta lui şi pe urmă încă un ceas de vorbă cu Ohazia, nimeni nu ştie, nimeni nu aude şi, cum a venit, străinul pleacă). Într-un an, Ohazia dădea bani cu împrumut fără camătă şi cumpăra pămînt ca un ţăran, în alt an, dobînzile cerute se atingeau cu capetele. În alt an, cu umilinţă clădi din banii lui o sinagogă şi un spital la Albala. Ohazia. Ohazia trezindu-se într-o dimineaţă înainte de răsărit şi dînd foc hanului său, potcovăriei, şoproanelor, grajdului şi coteţelor, cramei, întregii aşezări, focul cuprinzîndu-o din toate părţile în acelaşi timp, fericitul Ohazia vrînd poate să topească şi să cuprindă întreaga lui avere

într-o singură piatră dură și prețioasă, nu mai mare decît un ou de porumbel. Dar vrînd să grăbească cine știe cum metamorfoza, intră el însuși în focul lui și arse iar mama Ghita și fiul Moise rătăcind prin ținut, hrăniți de comunitatea ebraică și într-o zi femeia se întoarse la locul unde fusese hanul și căutînd în cenușă găsi un loc ca un culcuș în care dormise un animal sau clocise o pasăre, era cald încă și în locul acela dădu peste o bucată de metal urîtă, răsucită în fel și chip, acoperită cu o crustă de cenușă, ei, da, era chiar aur o rămășiță, o scursură așa cum din urletul și zvîrcolelile unui nebun ar rămîne un strop de spumă pietrificată. Și apoi mama Ghita venind la Dealu-Ocna și deschizînd un atelier de croitorie și fiul Moise croitor puțină vreme, un cîrpaci care abia știa să croiască un pantalon și nu un pantalonar cu faimă (cu toate că ucenicise o lună întreagă la regele pantalonarilor, Iacubovici din Albala) și pe urmă curelar, vînzător ambulant de nasturi, ace și papiote de bumbac mercerizat și fabricant de halviță, cvas și borș de huște, brutar și tinichigiu o vară și o toamnă și băieș la baia de aburi, omul care băga ața în ac unui ceaprazar bătrîn, misit pentru case, lemne și cereale, curier la baroul avocaților și din nou vînzător la coloniale și pe urmă la mătăsuri și dintr-o dată *altceva*, după război: merceolog. Ceva nou și important, o îndeletnicire nouă pentru care nu se cerea diplomă ci doar o îndelungată experiență de viață și, poate, un anumit fel de a ține creionul după ureche. Dumnezeule al lui Israel, spunea mama Ghita, dacă n-a murit Puiu Poppliker la Toronto, fă să ajungă vestea asta la el: vărul tău Moiselini poartă cravată și costum pepit și sfaturile lui au mare căutare, el e un specialist foarte onorabil după toate nenorocirile prin care am trecut. Dar soarta, Moiselini spune că soarta lui este soarta

tatălui lui, hangiu, ei, nu chiar un han, dar un bufet, nu chiar proprietar dar un gestionar, alte timpuri, alți hangii, eu, tată Ohazia, sînt tu, văzut în oglinda strîmbă din peretele lui Iacubovici la Albala, m-am văzut, semăn cu tine ca iepurele cu măgarul dar trăiesc, tată Ohazia, și duc înainte numele tău, am să fac copii și ei au să facă copii. Vorbe, tată Ohazia. Fug, am clienți importanți. Am cel mai mic bufet din oraș dar la mine vine *elita*. Și *nu* în zilele de sărbătoare. Rămîi cu bine, tată Ohazia.

Moiselini, strigă Agop. Moiselini! Se scobește repede între dinți cu o scobitoare, folosește și două degete, coatele sprijinite pe masă, în fața lui farfuria plină cu resturi, bucăți de pîine, zgîrciuri mestecate, cîțiva cartofi sleiți, paharul pe jumătate plin, jumătate din marginea de sus, atît cît încăpuse în gură, unsă cu grăsime. Poftim, spune încet profesorul Lăduncă, am mîncat bine, vine și băşcălia, ușurează digestia. Nici o băşcălie, spune doctorul Pușlenghea. Amîndoi beau o singură gură de bere, împing farfuriile, unul în față, printre resturi de pîine și farfurii goale, celălalt într-o parte, dă peste solniță și o varsă. Semn bun, spune Agop, cînd se varsă sarea s-a dus neînțelegerea între persoane. Mussolini! strigă el înveselit deodată fără rost, saltă pe scaun ca un călăreț începător în șa. Fețe asudate, burți pline, se respiră greu, adînc, se mai tușește. Dar o încetineală, o moleșeală cuprinde adunarea. Somnul urît de după-amiază vara, cînd fierbi încet în urdorile tale, pielea se înmoaie, capătă cute și băşici, pleoapele se lipesc, gura se usucă amară, pute, un prurit general ca o ploaie de furnici face să te zvîrcolești în așternut, nu te trezești, mai adînc cazi în mocirla somnului cu burta plină. Nu e nici o băşcălie, spune Antipa. Își șterge mîinile cu un șervet alb, scrobit, imaculat, ochii doctorului Pușlen-

ghea îl urmăresc cu invidie și mirare, unde ai găsit, domnule, minunea aia răcoroasă și curată (degetele lui mototolesc un șervet unsuros de hîrtie) era aici, spune Antipa, răspunsul tău, Antipa, este răspunsul unui vinovat chemat în instanță, nepurtat prin tribunal, te înduioșează dar te și scîrbește, spune procurorul Viziru, a, prosopul?! face Antipa, păi tot timpul a fost aicea lîngă mine pe masă, porcărie, spune profesorul Lăduncă, de necrezut, șoptește doctorul Pușlenghea, unul trage toată viața și nu iese nimic, altul nici nu-l doare capul, nu-i pasă și iese pasiența, dă-mi și mie șervetul ăla, spune încruntîndu-se deodată, ridicînd glasul, poftim, spune senin Antipa, apucă șervetul, îl aruncă peste masă dar mîna lui Agop, întinsă la timp, îl prinde, Agop se înecă de rîs, își șterge mîinile năclăite de prosop, își șterge gura, tamponează cu el o pată mare întunecată pe masă, șervetul scrobit este acum o cîrpă murdară de vase, ridicat în scaun, în partea cealaltă a mesei doctorul privește uluit, neputincios, fața îngustă, ochii gata să-i sară din orbite, gura deschisă, iartă-mă dom' doctor, strigă Agop, se ridică și cu capul în pămînt, tîrîndu-și picioarele ocolește masa și ajunge lîngă doctorul Pușlenghea. Dom' doctor, spune el cu un fel de disperare caraghioasă, ce-am făcut rău? am întins și eu mîna și gata, dom' doctor, spune el și îl scutură de umăr pe omul care nu se mișcă din scaun. Doctorul Pușlenghea țeapăn, rezemat de spătar, ochii închiși. Agop se întoarce spre ceilalți, ce-am făcut, spune el, clipește repede, glasul lui răgușit nu-l ascultă, ce naiba cu șervetul ăsta, dom' doctor, ce-am făcut, mîine cumpăr o roabă de șervete și v-o aduc la spital, ce-am făcut? strigă, dar nimeni nu-l ascultă, vorbesc între ei, Neacșu urlă, *Zaraza e cea mai frumoasaaaasăăă*, Agop aruncă șervetul, îl calcă în picioare, uite, spune el, sînt un

beţiv şi plîng, şi plînge într-adevăr şi rîde apoi, şi doctorul Puşlenghea bînd cu ochii închişi, înghiţînd încet: nu-i nimic, şopteşte, caraghioslic, băşcălie. Nu e nici o băşcălie, spune tulburat Antipa. De ce băşcălie? Glumim doar, atita tot. El loveşte cu muchia cuţitului în masă (lama unsă cu grăsime sleită) şi strigă Mussolini! Prea multă băşcălie, spune profesorul Lăduncă. Prostii, spune inginerul Druică. Ce băşcălie, rîde, continuă cu vocea de mai înainte: prostii intelectuale. Ce-i aia băşcălie! Mai face omu şi băşcălie, n-o să stea el toată ziua posomorît şi cu capu între hîrtii, nu?! Glasul i se schimbă, Antipa, spune el, dă unde luaşi vere, vinul ăla dă astă iarnă, dă unde făcuşi rost, ia spune tu mie, dă unde vinu ăla?...

Dar, spune netulburat profesorul Lăduncă (dintre dinţi, împinge cu limba un sîmbure de măslină, sîmburele sare într-o farfurie unde clipoceşte berea scursă dintr-un pahar) dar vedeţi dumneavoastră, nu-i aşa, cine şi-ar fi putut imagina că nevinovatul, la urma urmei, diminutiv, nu-i aşa, Moiselini, va căpăta în gura noastră nuanţe grotesti. Nuanţe, bravo, strigă Agop. Zeflemeaua noastră nu cunoaşte măsură, domnilor, ascultaţi ce spune fanariotul Lăduncă, zeflemeaua noastră nu cruţă pe nimeni (să nu-i mai spun băşcălie, văd că lui Druică nu-i place termenul. Termenu, termenu, mormăie inginerul Druică, mare rahat de intelectual cu *termenul* ăsta!) pe nimeni, puterea ei este grozavă. Vezi un mort întins pe masă, mîinile pe piept? Toată lumea plînge, jalea este mare, moartea ne înspăimîntă? Sigur! Dar n-ai decît să te laşi puţin pe vine şi să-l priveşti de jos, nu-i aşa, şi din profil vei vedea atunci ce nas caraghios are şi ce aer de mirare prostească, un adevărat nătărău. Cum să nu rîzi!? Ce-i un mort? O bagatelă, un mort, ei, ce-aveţi de plîns aici? Nimic! Zeflemeaua face

viața ușoară și veselă, domnilor. Sigur, spune ușurat inginerul Druică, păi așea discurs mai înțeleg și eu, Moiselini, Moiselini.

Sînt aici, sînt aici, spune Moiselini.

Unde? întreabă mai multe glasuri deodată.

Aici, aici, spune Moiselini. Am fost în beci.

În *beci*?

Ha ha ha.

Fac niște rafturi, am doi oameni acolo. A venit în fugă Pompilia, era să cadă pe scări, te strigă, te strigă, și ce dacă mă strigă?

Cum și ce dacă te strigă?

Pardon, domnu inginer, este așa o vorbă fără noimă! și ce dacă mă strigă!

Adică?

Și-am venit, sînt aici.

Dar fata? Cum a căzut?

Pompilia, strigă Moiselini, vino să te vadă domnu doctor, n-a căzut, era să cadă.

Acum, acum, strigă Pompilia de dincolo, dar nu se arată în ușă.

Ar trebui, spune Moiselini. Dar e fată bună, ascultătoare. Mai aduc ceva?

Sănătate, spune inginerul Druică.

Respectuos vă aduc aminte că mi-ați atras atenția să vă spun de la început și-mi fac datoria ca-n fiecare zi: e doișpe și nu stăm niciodată mai mult de-un ceas. E înainte de prînz. Așa mi-ați spus să vă spun. Pardon, domnu doctor, dar chiar dumneavoastră mi-ați arătat uite-așa cu degetul, și mi-ați spus: Moiselini, să nu treacă de doișpe! Sîntem în cîmpul muncii.

Moiselini, spune profesorul Lăduncă, vino aici.

Poftiți, domnu profesor.

Ia-ți un scaun, stai jos aici lîngă mine.

Mulțumesc, domnu profesor, rămîn așa, pardon.

Ascultă, Moiselini. Profesorul Lăduncă se întoarce spre cei de la masă. Duce un deget la buze. Ssssst, face printre dinți, Moiselini, spune-mi te rog, tu ce părere ai, nu te simți, nu-i așa, jignit, cînd noi strigăm așa la tine?

Vai de mine, domnu profesor, se poate...

Ha, ha, rîde Viziru, ești bun, Moiselinică...

Eu nu înțeleg, spune Moiselini, cum așa o problemă importantă o tratați dumneavoastră cu paharul gol. Permiteți-mi să vă umplu paharele.

Mîna dreaptă a lui Moiselini a și umplut, dintr-o singură mișcare, toate paharele. Zîmbetul lui este o grădină primitoare.

Moiselini, spune profesorul Lăduncă, ai putea să te simți jignit, ai tot dreptul.

Ce să-ți spun, mă simt foarte jignit, spune Moiselini. Numai supărarea asta s-o am eu, domnu profesor. Pompilia, strigă el, adă scobitori și șervețele.

Bravo, Moiselini, spune Antipa.

Moiselini, spune Agop, unde sînt cafelele? E doispe!

Pompilia intră cu o tavă cu cafele. Un teanc de șervețele albe pe un colț al tăvii.

Moiselini, spune doctorul Pușlenghea, ești un as. Dar de ce nu aduci tu la toată lumea șervete din alea scrobite de olandă, ia spune tu mie?!

Printre scaune, Moiselini alunecă, plutește, se strecoară, mîinile lui umplu din nou paharele, farfuriile sînt stivuite într-un colț al mesei. Pompilia chemată și expediată, ea clătinîndu-se sub turnul jucăuș al farfuriilor, aburul cafelei se amestecă acum cu mirosul usturoiului, insule, estuare, continente, fălcile mai amestecă încă, inelele gîtlejurilor se mai desfac, mai primesc, cineva trage draperia grea la o parte, nimeni nu mai protestează, un *nu* vag de undeva, înăbușit într-un oftat lung, lumina și căldura zilei

cuprind încet odaia, ochii clipesc, pleoapele sînt frecate cu dosul mîinilor, lasă, și-așa plecăm, o clipă se face liniște și iar se aude bîzîitul slab al ventilatorului, fumul de țigară este atras în vîrtejul aerului rece și ajuns acolo, supt, împrăștiat, piere, mirosul însă se întoarce deasupra mesei, iarăși cafea, usturoi, bere, sudoarea se adună la rădăcina nasului și pe buza de sus, la ceafă, după urechi. Printre picioarele oamenilor și ale scaunelor se strecoară un soi de cîine-pisică, picioare scurte, cap de buldog pe un trup de pisică mare, părul moale și lung, coadă stufoasă, corcitură care mușcă pe furiș, nu o slugă, abia un cerșetor gras și umil cum găsești destui printre lăzile de gunoaie și sticle goale din spatele restaurantelor, acolo unde iese bucătăreasa și aruncă o cratiță cu zoaie și pe urmă urinează la repezeală lăsîndu-se pe vine între grămezile de coji de cartofi și țelină putredă. Cîinele mănîncă liniștit sub masă un os, nu resturi, ci un cotlet adevărat, folosind furculița și cuțitul. Neacșu întinde burduful pe burtă, cîntă cît îl ține gura.

Simt o desfătare
În a lor splendoare.

Ascultă, Moiselini, spune doctorul Pușlenghea, drept cine mă iei? Soarbe o gură de cafea. Lenea digestiei îl cuprinde încet. Adînc, sub osul sternului fermenții încep să lucreze fără grabă. Doctorul surîde deasupra ceștii cu cafea. Ascultă-mă, pezevenghiule, ai noroc de cafeaua asta. Dacă n-ar fi bine făcută ți-aș arăta eu ție... Nu vreau să-mi tulbur digestia... Numai nu-mi mai vinde mie gogoși. Auzi?

Niciodată, spune Moiselini, niciodată!

Ce zice? Inginerul Druică întinde gîtul, răsucește capul, în colțurile gurii urme de cafea.

Nimic, spune doctorul Pușlenghea, absolut nimic.

Absolutul, spune profesorul Lăduncă.
Moiselini, spune Agop, umple-mi paharu.
Nu vezi că-i plin, spune Moiselini.
Eşti dat naibii, spune Agop. Umple-mi paharu.
Umpleţi-l singur, spune Moiselini.

Agop stă între Antipa şi profesorul Lăduncă, dar Moiselini vorbeşte acum cu el ca şi cînd ar vorbi cu un necunoscut plin de zdrenţe care ar intra prima oară în cîrciumă *dincolo* şi s-ar aşeza cu coatele pe una din mesele înalte, unde se bea *în picioare*, un necunoscut dintre aceia care se vîntură cu miile prin cîrciumile mici ale ţării, un om care priveşte stingherit în jurul lui, parcă ruşinat, se mişcă stîngaci, are mîini mari, neîndemînatice, unghii murdare, netăiate, înghite băutura de parcă ar fi fierbinte şi aşează apoi paharul cu multă grijă să nu-l spargă, să nu-l verse, pare înspăimîntat de zgomotul asurzitor pe care l-ar putea face fundul paharului în clipa cînd ar atinge tăblia mesei. Agop se ridică pe jumătate din scaun, stai liniştit să strîng asta, spune Moiselini fără să-l privească, vocea lui este seacă, de nerecunoscut, autoritară cu toate că rămîne joasă, aproape şoptită, cu o singură mişcare el a schimbat cele trei feţe de masă murdare cu altele curate scrobite pe care le-a adus Pompilia.

Altă viaţă, spune Antipa.

Moiselini, urlă Agop, acum el sare în picioare, scaunul se răstoarnă, loveşte o frapieră goală, căldarea se rostogoleşte spre uşă.

Stai dracului jos, spune printre dinţi procurorul Viziru.

Oho, spune Agop, furia lui scade brusc. Ochii se îngustează, gura se desface într-un fel de rîs larg, sigur, liniştit, da, tovarăşu procuror, linişte, ridică arătătorul, ssst, linişte, şi în acest timp cu mişcări neaşteptat de moi, fără să-i piardă din ochi pe cei

de la masă, se lasă încet pe vine, bîjbîie cu o mînă la spate, cu cealaltă se ţine de muchia mesei, găseşte scaunul, îl ridică, se aşază, bea cu precauţie parcă, îşi trece limba peste buze. Adun spuma, rîde el.

●

În bucătărie, Moiselini îşi priveşte ceasul. Record, spune el, Pompilia învîrteşte debreţinii în tigaie pe aragaz, da, spune ea, cu o mînă ţine coada tigăii, cu cealaltă în care are o furculiţă, întoarce cîrnaţii scurţi, graşi. Ceva o stinghereşte pe dedesubt. O bretea, o cusătură, faţa ei spune că ar vrea să se scarpine, mîinile îşi văd înainte de treabă, ochii caută un stîlp, un zid, o ieşitură mai aspră, un colţ, o muchie, nu găseşte şi atunci îşi lipeşte coatele de coaste, pieptul îi iese mult în afară, şanţul dintre ţîţe se îngustează, se adînceşte, pînza halatului se întinde, nasturii de sus sînt gata să iasă din cheutori, jos la poale halatul se despică pînă la primul nasture, un picior se îndoaie, se sprijină pe vîrf, omoplaţii ei se strîng unul într-altul, se freacă între ei sub pînză, ceafa se roteşte şi ea, umerii la fel. Subsuorile ei exală un miros puternic care închide ca într-un clopot de sticlă toate mirosurile din bucătărie, un miros care se desprinde de la ea şi ca un animal ciudat venit din alte locuri se tîrîie prin încăpere, urcă pe pereţi. Ce record? spune ea şi lasă deodată coada tigăii, mîna caută în raftul de deasupra, apucă un baton de ciocolată început, muşcă din el, îl pune la loc. Record, spune Moiselini, azi au mîncat într-un timp record, e abia douăşpe, mai au o jumate de ceas şi au şi terminat. Pe aşa o căldură, asta face cît un record jumate, am să vorbesc cu Carol să-l omologheze. Moiselini apucă cu două degete un castravete murat de pe o farfurie şi îl bagă în gură.

●

În odaia mică e liniște. Plescăituri leneșe cu limba în cerul gurii, fumul țigărilor, ventilatorul. La o masă, lîngă ușă, Neacșu înfulecă dintr-o farfurie bucăți de carne rece și cartofi sleiți. Acordeonul închis stă lîngă el pe scaun. Ție nu-ți dau, mormăie Neacșu, ai cîntat îți ajunge, acuma eu mănînc.

15

Puah, cum am uitat, spune procurorul Viziru, unde mi-o fi fost mintea? ! Stăm aici bem și mîncăm și nimeni nu întreabă de el, parcă nu de atîtea ori am combătut noi aici. Onu ! A murit azi-dimineață.

Eh, spune inginerul Druică, nu te grăbi, știu înaintea ta !

Și taci !

Uitai !

Mi-a zis Druică, spune Antipa.

Oooo, geme Agop, cel mai de treabă om din orașu ăsta. Și nimeni nu spune nimic ! Oooo, face el și se izbește cu fruntea de masă. Neacșu nu mai mănîncă, gura plină a rămas deschisă, o mînă în aer, cealaltă apucă, cu un gest de disperare neașteptată, neînțeleasă, cureaua acordeonului ca și cum cineva ar fi încercat să i-l smulgă de acolo . . .

Onu, spune doctorul Pușlenghea.

Șeful gării, spune profesorul Lăduncă.

Bîzîitul albinei se aude bine acum, umple aerul odăii. Nu o vede nimeni.

Marș javră, face inginerul Druică și încearcă să lovească pe sub masă cîinele-pisică, îl caută cu un picior, fața lui arată cruzime și frică. Cîinele se ferește, scoate un fel de scîncet, încă nu a fost atins, dar, pe neașteptate toți cei de acolo încep să-și agite picioarele pe sub masă, cîinele urlă lovit în coaste, în cap,

vrea să scape dar picioarele oamenilor nu-l lasă, ca și cum ochii ar fi coborît acolo îl găsesc, lovesc bine, închid orice ieșire, deasupra mesei capetele oamenilor nemișcate, imobile, degetele mîinilor încleștate, umerii crispați. Neacșu se ridică de pe scaun, își șterge mîinile de poala hainei, se apleacă, încheieturile nu-l ajută, răstoarnă capul pe o parte, vrea să vadă. În sfîrșit, ciinele scapă, se repede spre ușă și atunci tresărind, îndreptîndu-se cu un urlet, sprijinindu-și șalele cu amîndouă mîinile, Neacșu aruncă piciorul cu furie, nimerește în burta cîinelui, cîinele se rostogolește pe prag, dispare. Neacșu privește o clipă spre masa unde cei cinci stau nemișcați, chipul lui este stăpînit de un fel de triumf în care se amestecă frica, rușinea, mirarea. Cei de la masă par să fi uitat de el. Neacșu se așază la loc pe scaun, își umple gura cu pîine și cartofi. Venii doar cu asta-n cap, spune inginerul Druică, îmi spuse un mecanic d-al meu, navetist care vine cu trenu, da' uitai, cum dracu se făcu, uitai... Se bate cu palma peste frunte.

Am stat de vorbă cu el pe peron, spune Antipa. Cred că n-am ajuns prea departe și el era mort. Antipa vorbește cu bărbia în piept, privește în jos. Nu știu cum, poate nu spun bine, dar eu mergeam pe stradă și poate suflarea ei de gheață atingea fața mea...

În timp ce el vorbește, doctorul Pușlenghea se ridică de la masă, o face încet, ferindu-se parcă de zgomot, depărtează cu precauție scaunul, se duce la fereastră, în spatele celui care vorbește. Același lucru, aproape în același timp, îl fac și ceilalți trei. Antipa ridică ochii. Nu-i vede.

Unde sînteți? spune el încet.

Se întoarce. Ceilalți fumează, privesc pe fereastră, prin perdeaua gălbuie. Agop se apropie de el.

Nea Antipa, spune, mata ştii, dom'le, ce om bun era ăsta. Cum paştele mă-si să moară aşa omul? El clipeşte, lacrimile curg pe obrajii lui pămîntii. Cum, nea Antipa, cum, dom'le, te întreb, cum să moară? Izbeşte cu pumnii în masă, ridică deodată capul, gîtul i se îngroaşă, se face rigid : Mussolini, strigă el, coniac, adă coniac. Moiselini apare în uşă. Mussolini, spune Agop blînd, prăbuşit peste masă, Mussolini, spune tu, italianule, cum să moară omul aşa? Cum? ! Eu sînt un beţiv şi acuma plîng ca un beţiv între oameni onorabili, dar spune tu, omule, cum dracu să moară omul? ! Ţîşneşte în picioare, se răsuceşte spre grupul de la fereastră. Coniac, urlă el, adă coniac! Eu plătesc, ca-ntotdeauna. Cine vrea mă urmează.

Nu, şopteşte profesorul Lăduncă.

Nu prea pari convins, suflă în urechea lui doctorul Puşlenghea.

Eu te urmez, fiule, bubuie un glas nou, şi iată, omul apare în uşă.

Ba eu te urmez, părinte, strigă Agop. Faţă de glasul profund, muzical al noului venit, strigătul lui Agop pare un cîrîit de găină care cîntă cocoşeşte. Te urmez, Sfinţia ta. Cuprins de o frenezie întunecată, Agop sare de pe scaun, ţopăie înaintea omului de lîngă uşă. Neacşu s-a ridicat din scaun, s-a tras lîngă canatul uşii, îşi ţine haina strînsă parte peste parte cu amîndouă mîinile, capul retras între umeri. Prin uşa deschisă, Pompilia, în spatele tejghelei de zinc, îl vede şi spune unui tînăr cu păr des nisipiu, dat într-o parte pe fruntea îngustă, sprîncene groase, acela cu trunchiul lung şi subţire întinzîndu-se peste tejgheaua udă : mai bine uită-te la ţiganul ăla lîngă uşă, vino mai încoa, unde te uiţi, colo lîngă popă, nu mă mirosi, uită-te unde-ţi-arăt eu, zău aşa, parcă ar sta pe marginea unei gropi şi l-ar bate vîntu din spate,

zău așa. Te urmez părinte, te urmez, răcnește Agop, da' pe mine cine mă urmează? ...

Mesenii zîmbesc, se așează pe scaune, doctorul Pușlenghea se scarpină cu arătătorul, făcut cîrcel, la tîmplă, un gest obișnuit al lui. Toți îl privesc cu bunăvoință, cu un fel de ușurare bine-venită pe omul care încă stă în pragul ușii.

Agop fiule, spune noul-venit, mă duci cu vorba.

Nu mai ajung să le fac pe toate, părinte, spune Agop. Cînd oi fi în cer iau cu mine un geam întreg de avion și umplu raiul cu suveniruri.

Gură de aur ai, fiule, și o minte isteață. Dar nu huli. Am să trec din nou mîine pe la tine. Să-i faci preotesei un mîner pentru satîr, să fie un lucru trainic, să nu-i sară din mînă cînd o da o dată cu satîrul, și să-i pui înăuntru o floare de busuioc.

Înalt slab, obrazul osos, noul-venit se desprinde din pragul ușii, vine în mijlocul încăperii, își sprijină mîinile de spătarul unui scaun, cercetează cu grijă adunarea ca și cum s-ar fi aflat pe un podium de unde se pregătește să vorbească mulțimii îngrămădită la picioarele lui. Privirea tristă, întunecată, gura surîzătoare, gîtul stă drept pe umeri, poate cam lung dar vînjos, bărbătesc, capul pe gît într-o creștere solemnă, părul sur, des, tuns scurt, capul unui luptător din arenă. Pălăria deschisă la culoare cu boruri foarte largi a fost luată din mîna lui de Neacșu și așezată pe masă lîngă acordeon.

●

Părinte Zota, spune Agop, cam tîrziu azi.

Niciodată nu este tîrziu pentru un păcătos, fiule. Spartul tîrgului părinte, spune Agop.

Prea multă liniște, spune preotul Zota. Au venirea mea vă întristează? Credeți-mă, am avut treburi în parohie. Și apoi umblu după niște ciment și

var și nimeni nu pune o vorbă bună. Vorbiți, frați ai mei, vă ascult.

Un popă, un preot, un slujitor al bisericii. Un om al păcatului și al virtuții, spusese el odată, luați aminte fraților la pilda popii Zota: beți cu măsură și iubiți-vă între voi, nu vă puneți de-a curmezișul drumului, mai cu credință este cel care tace decît cel care vorbește. N-aș fi eu oare un fariseu și un înșelător dacă aș bea pe ascuns și aș striga în gura mare: nu puneți gura pe vinul ăsta?! Adevăr grăiesc vouă: măsură și nu abstinență. Nu rîdeți și nu batjocoriți pe cel care vă aduce adevărul! Eu am făcut trei ani pușcărie la Canal și mi-au dat drumul fiindcă mă luaseră din greșeală și pot să vă spun că un gardian dintre cei mai puțin iubiți atunci de noi cei de acolo mi-a mulțumit cu lacrimi în ochi și s-a făcut blînd ca un miel după ce i-am dat eu un leac pentru durerea de măsele, fiule, i-am spus, scoți tot răul din tine dacă bagi în măseaua dureroasă un grăunte de mușțar. De unde paștele mă-ti, boaită, mi-a zis el, să scot eu acuma un grăunte de mușțar? L-am iertat fiindcă era furios din pricina durerii din măsea. Am eu, i-am spus, și am scos din buzunar un bob de piper pe care-l găsisem acolo cînd primisem haina, cine știe cum o fi ajuns, Dumnezeu știe, haina nu era chiar nouă, cel dinaintea mea, poate chiar Domnul să fi strecurat bobul nevinovat de piper în buzunar și eu îl găsisem. Poate era chiar din grădina raiului. Centurionul s-a uitat la mine, a luat bobul negru în mînă, l-a mirosit, te omor cîine de popă, a urlat, îți bați joc de mine, ăsta-i piper. Mușțar, fiule, ai credință, eu sînt față preoțească, nu cunosc minciuna și înșelătoria, bagă-l în măsea și dacă nu ți-o trece omoară-mă atunci.

Centurionul și-a slăbit zaua, s-a așezat pe un butuc, și-a scos casca lui de fier și a băgat gemînd de durere

bobul de piper în gaura măselei. A stat așa cam la un minut și deodată îl văd fraților, scoate un suspin de ușurare și cu un glas de privighetoare zice : mușter, părinte, nu mă mai doare. Și ditamai omul mai mai să plîngă de bucurie. Asta-i durerea de măsele, te face neom ! ! Cît am mai stat acolo, am fumat din țigările lui și cu acest obicei lumesc i-am cîștigat pe deplin încrederea. Așa că vă spun : fiți omenoși și ascultători. Eu sînt un popă al vremurilor noi.

Preotul Zota stă pe scaun. Este îmbrăcat deopotrivă lumește și popește, dar în așa fel încît nimeni, nici Dumnezeu din cer nici mai-marii lui de pe pămînt nu ar fi putut spune care din vestminte sînt ale bisericii și care ale mireanului. Cald, spune el. Mișcă picioarele, ghete mari prăfuite, talpă groasă, șireturi bățoase. Încălțăminte nepotrivită pentru vremea asta. Brațele îi atîrnă de o parte și de alta a spătarului. Dați-mi să beau, spune. Asta aștept părinte, spune Agop. Îi întinde un pahar cu bere. Preotul bea fără lăcomie, încet, pînă la fund. Încă o cupă, fiule. De data asta bea numai jumătate din pahar. Rămîne o clipă cu el în mînă. Agop îl ia cu o mișcare prevenitoare, îl așează pe masă. M-am înviorat oarecum, spune preotul Zota. Se ridică. S-ar putea spune că e slujitor al bisericii? Haina e lungă dar nu îndeajuns de lungă. Un om de rînd ar putea spune : un pardesiu mai lung. Nimic nu ar îndreptăți un preot să nu spună : poate rantia este un pic prea scurtă. Nu este îndeajuns de neagră, dar nici roșie sau portocalie. O culoare nici închisă nici deschisă și dungi înguste, abia văzute. O haină elegantă, o redingotă de altădată? Nici îndeajuns de neagră, nici îndeajuns de lungă pentru preot, prea îngustă și prea lungă pentru mirean? Cu o mișcare complicată, dar foarte rapidă, preotul Zota scoate haina. Rămîne într-o flanea ușoară, cenușie, descheiată la

gît și pantaloni cu curea lată. O cruce minusculă argintie prin deschizătura flanelei atîrnată de un lănțișor cu zaua mare. Așează haina pe un scaun care vine singur spre el, săltînd pe toate cele patru picioare. Tu popă stai aici, spune, așezînd cu grijă haina îndoită să nu se boțească și să nu atingă dușumeaua, și tu Zota stai aici, își spune sieși, și se așează în scaunul lui. Frați ai mei, spune el, însetată este gura mea, putem începe lucrarea. Sufletului vostru vorbesc, haidamacilor, iar nu faptelor voastre rușinoase. Robi pîntecului, mîncați fără mine. Vă iert și spun vouă : beți cu mine. Ceilalți rîd, ciocnesc paharele. Moiselini, strigă Agop, ți-am cerut coniac. Prea cald pentru coniac. Agoape, spune preotul Zota, eu îmi iau vorba înapoi, să rămînem la bere. Eu nu, strigă Agop, Moiselini, adă coniac, cine bea bea, cine nu nu, beți, spune preotul Zota, iată coniacul a venit în mijlocul vostru. Pe masă tava cu păhărele de coniac. Lichidul auriu întunecat se clatină încă în cupele mici cu picior. Agop întinde mîna, apucă paharul, îl dă peste cap. Fața i se strînge o clipă ca un burete uscat. Gura se face pungă, un frison scurt îi zguduie umerii. Beți și vă veseliți, spune preotul Zota. Băutură este și dacă polobocul se golește, minunea din Caana se va mai făptui o dată în casa acestui om cinstit. Fraților, ce a fost nu va mai fi, cine a avut nu va mai avea, cine s-a ridicat mai jos se va prăbuși, dar cine a rîs va mai rîde încă.

Binecuvîntează părinte, spune Agop.

Pace vouă, spune preotul Zota.

Agop bea. E tîrziu, spune inginerul Druică. Gata, trebuie să mă-ntorc la *bază*. Baza este credința, spune preotul Zota. Dar credința, fraților, este cenușă în vînt. Eu nu mai cred. Părinte, nu-i frumos! spune profesorul Lăduncă.

Preotul își întinde brațele în lături, încheieturile trosnesc, părul scurt se ridică în creștet și acum se vede și o bucată, un rest sau un început sau un sfîrșit de barbă. Nu se poate ști. Nu este nici barbă nici fără-barbă. O spumă neagră întunecă fălcile cînd ele se deschid, dar dacă stau strînse pielea este curată. Unde o fi trăind bărbierul care știe să facă asta? Și, miracol, dacă te uiți bine, flaneaua lui cenușie este un fel de vestă cu mulți nasturi, mai lungă decît o tunică militară, mai răscroită decît vestonul stalinist de gală. La naiba, dar este totuși o flanea pe care acum și-a scos-o din pantaloni și o tot întinde peste cureaua lată, da, fraților, spune el, poate că nu-i frumos, dar adevărul nu-i frumos...

Uite părinte, spune profesorul Lăduncă (pe măsură ce vorbește, ființa lui pare a se depărta de ce spune, omul dispare și în locul lui, ciudat, se instalează cu o putere de sine stătătoare cel puțin la fel de mare cu a omului viu pe care îl înlocuiește, un fel de ființă-obiect, o stare — amestec de indiferență, datorie oarbă, plictiseală, milă, furie, teamă, plăcere, curiozitate — aerul comun pe care îl capătă oamenii care își lovesc copiii, între militari mai ales plutonierii și sergenții care instruiesc trupa, pădurarul care își pedepsește cîinele, regii care îi umilesc pe cei apropiați și devotați tronului, politicienii care apără principiile) uite, părinte, am să-ți spun una cu Arghezi, cum bine știi și el a fost un fel de popă...

cum să nu, spune preotul Zota, acum o umbră gravă îl întunecă dar un gest obscen stîrnește veselia, nedumerirea, teama mesenilor, cum să nu fiule... *fur* și *tîlhar întru Hristos, el printre frați trecu sfios*...

așa că, popă fiind, continuă profesorul Lăduncă, nu-i așa, călugăr, Arghezi n-a rămas toată viața

popă, călugăr, mă rog, asta era de fapt, nici nu se putea, nu?! Dar a trecut și prin, nu-i așa, școala asta. După mulți ani, pe cînd rămăsese singur numai cu ai lui și cu mîțele și cei care nu-l uitaseră îl înjurau de mama focului în presă, nu-i așa, prin cabinete, pe unde apucau, iar cei care se făceau că l-au uitat se fereau să-i pomenească pînă și numele cu glas tare, într-o iarnă cu zăpadă mare, Arghezi cu o bundă cam jerpelită între umeri, peste o jiletcă de finet înflorat cum poartă precupeții, călcînd cu grijă prin troianul de zăpadă, îl conducea, nu-i așa, pînă la poartă pe popa din mahalaua Mărțișorului, era ajunul Crăciunului, tocmai sfințise bucatele coanei Paraschiva. Nu ajung ei bine la poartă, oameni în etate nu-i așa, că popa se oprește, îngropat pînă la briu în zăpadă, ridică ochii în cerul negru și întreabă ca pe unul mai bătrîn uns, nu-i așa, cu toate alifiile, pe deasupra și teolog cu care se mai întîlnise la vreun pahar cu vin de măciește: ce spui domnu Arghezi, oare există într-adevăr Dumnezeu? Și Arghezi, împingîndu-l cu umărul spre poarta rămasă deschisă, înțepenită în zăpadă: ia ascultă părinte, de ce nu te-ai făcut dumneata căcănar?

Ehe, fiule, departe bați, spune preotul Zota. Prea departe. Afară că știam povestea asta, a scris-o Bogza în *Contemporanul*, trebuie să spun că nu m-ai înțeles. Eu nu mă îndoiesc, așa negustorește, ca popa din Mărțișor. Eu *nu* mai cred.

Dar slujbe ții, părinte? întreabă deodată Agop, izbindu-se cu pieptul în muchia mesei.

Țin, spune preotul Zota. Nu-i răspunde lui Agop, se uită la profesorul Lăduncă.

— Asta-i principalul, spune Agop. Se repede înapoi în spătarul scaunului, capul se clatină pe umerii lui.

Acum preotul își întoarce ochii spre el. Fericit ești, fiule, spune. Toarnă în pahar, văd că nu vrea să se umple singur, pierit-a minunea. Știut este: credința a murit, dar fără popă nu se poate! Și nu uita, pezevenghiule și filistinule, să-mi faci un ou de țiplă și să-mi pui în el Bethleemul și magii care se închină Pruncului și suflarea boilor să se vadă în timp ce steaua luminează prin ninsoare, păginule. Auzitu-m-ai? De cînd tot spui că faci și nu mai faci!? Acum te afurisesc...

Bașca mînerul pentru satîrul coanei preotese, spune Agop. Mîine, ce mîine, noaptea asta le fac, părinte.

Nu noaptea, spune preotul Zota, greșești culorile.

Moiselini, încă o dată cafele, spune procurorul Viziru.

Timbrul lui îmi amintește o replică dintr-un film, spune Antipa: sever dar drept!

Băscălie, șoptește pentru el profesorul Lăduncă. De ce să-ți bați joc de adevărul ăsta: sever dar drept? De ce?

Procurorul Viziru varsă din nebăgare de seamă un pahar cu bere. Nimic de văzut aici. Dar fața lui se învinețește de furie, ce dracu am, spune, strînge din dinți, pata se lățește pe fața de masă, o băltoacă în care clocotește spuma gălbuie, fără să vreau, spune Viziru, glasul îi tremură, cuprins de o rușine inexplicabilă, bîlbîindu-se el repetă: fără să vreau, nu știu cum am mișcat mîna, poate vrei să plîngi acum, dă-o-ncolo de treabă, spune doctorul Pușlenghea, îl privește pe Viziru gata să izbucnească în rîs, n-am vrut, fără să vreau, n-am nici o vină, spune procurorul Viziru, marginile pleoapelor se înroșesc, sprîncenele se adună în mijlocul frunții, dinții intră adînc în buza de jos, n-am nici o vină spune el, mîna lui

tremurătoare apucă paharul gol, îl învîrteşte, îl duce la nas, termină odată, spune doctorul Puşlenghea, nu înţelege, pofta lui de rîs a dispărut, Viziru izbeşte cu putere paharul în masă, cioburile sclipesc în mijlocul petei mari, sîngele ţîşneşte între policar şi arătător, doctorul Puşlenghea sare de pe scaun, nu-i nevoie, spune procurorul Viziru... Furia a trecut, ruşinea apăsătoare s-a transformat într-un fel de stinghereală copilărească, un fel de încurcătură în care intră de obicei preşcolarii şi pe care părinţii o privesc încruntaţi, gata să izbucnească în plîns de duioşie, n-am nici o vină, spune încet Viziru şi îşi leagă strîns în jurul palmei batista mare albă. Sîngele pătrunde prin pînza subţire. Doctorul Puşlenghea, nemişcat, priveşte mîna, batista, pata de sînge care creşte încet stăruitor, chipul devine inexpresiv, rigid, numai ochii lucesc neliniştitor fascinaţi de o adîncă, nelămurită înspăimîntată curiozitate.

Dă-l naibii de piper, îi spune Antipa inginerului Druică, lasă-l încolo, domnule, trimiţi în aer unde primejdioase! El strănută cu putere, rîsul ţîşneşte în acelaşi timp din gura lui şi se împrăştie pe faţa lui ca o spumă foşnitoare. De cealaltă parte a mesei, Druică lua cu două degete piper măcinat din solniţă, îl presăra în palmă după ce-l freca îndelung ca pe un purice prins într-o cută a izmenelor şi-l sufla uşor deasupra mesei.

Moiselini apare cu tava cu cafele, un şervet alb scrobit pe mîna lui îndoită din cot. La aşa o căldură, spune el, o cafea fierbinte merge, zău aşa că-i mai bună decît toate ceaiurile leşinate care le beau englejii.

Degeaba, fiule, spune preotul Zota. Vorbind, priveşte pieziş în sus spre colţul cel mai întunecat al odăii, pînă unde ajunge vergeaua care susţine draperia. Eu nu beau cafea.

Dar părinte, spune profesorul Lăduncă, nici un dar, spune preotul Zota. Eu beau, spune doctorul Puşlenghea, el întinde mîna, ia cafeaua, soarbe, îşi frige limba, înjură şi mai soarbe o dată.

Preotul şi doctorul, spune Antipa, doctorul reprezintă ştiinţa şi lumina umanităţii — omul care vindecă, preotul este întunericul mistic — boala spiritului!

Îţi baţi joc, spune profesorul Lăduncă.

Nu-şi bate joc, spune preotul Zota. Fiul Antipa rîde. Uitaţi-vă la el, rîde. Capul lui coboară, se îndreaptă spre Antipa. Trăsăturile feţei i se şterg ca şi cum cineva i-ar fi lipit o foaie de celofan pe faţă, ar fi întins-o pe nas, frunte, fălci, şi ar fi strîns-o la ceafă, are acum un singur ochi în mijlocul frunţii, ochiul umed şi roşietic al unui ciclop care nu trezeşte spaimă şi dezgust ci doar milă. Citesc în tine prea bine, stăinule. Braţul preotului se ridică, arătătorul se înfige în pieptul lui Antipa. Eşti un biet om slab şi neajutorat. Cioclul de la Casa de Apă, iată, Doamne, un om tare, cu sufletul negru de putere. Ia aminte, neghiobia ta nepăsătoare curge ca mierea şi pîlpîie ca mireasma de mosc şi ambrozie. Cine eşti tu, vierme? Crezi că nu ştiu? Te duci la el, te uiţi la cactuşii lui şi la pompele lui de apă şi la stupi. Îl cunosc, îl cunosc bine. Te tot învîrţi prin grădina lui. Tu rîzi, el nu rîde. Ar putea fi chiar Belzebut dar, amăgirea amăgirilor, dacă Dumnezeu a murit, ce putere mai are diavolul?! Mă uit la tine. Ştiu ce vrei să spui: du-te, părinte, şi caută-ţi o slujbă la vreo cooperativă sau la banca agricolă sau la căile ferate sau la vreo asociaţie la vînători, la pensionari sau la vreun oceleteapele, fă-te contabil sau normator sau tehnician, părăseşte biserica şi mergi să desfunzi closete, ai de lucru, dă jos rantia dacă nu crezi. Ştiu! Asta gîndeşti! Tu care în odaia ta te crezi poate

profetul, trimisul Domnului pe pământ, poate cine știe ce putere crezi că ai dobîndit cu bătaia ta de joc. Prost și trufaș, pumn de țărînă, ție îți spun: tocmai de asta nu plec! Slujesc ceva ce nu există și tocmai ăsta este blestemul și plăcerea mea. Pedeapsă să fie? Dar ia spune, frățioare, la urma urmei, cine să mă pedepsească și de ce? Dacă El nu există! Așa că nu pot pleca, înțelegi. Rămîn unde sînt! Adevăr vă spun vouă: slujesc ceva ce nu există, sînt deci slujitorul veșniciei, eu însumi veșnic. Luați aminte...

●

În spatele perdelei înflorate care acoperă trecerea spre closetul cu două uși, pe lemnul cărora fostul gestionar, cel de la care preluase Moiselini bufetul, desenase cu vopsea albă un pantof cu tocul înalt și un joben (un tămpit, spune Moiselini, parcă dacă nu scrie *rece* pute mai puțin? Atunci de ce nu schimbi?! Eu să schimb? se miră Moiselini de ce să schimb?) doctorul Pușlenghea încheindu-și nasturii la prohab îl ascultă pe Moiselini: domnu doctor, ce om extraordinar este părintele, abia s-a-ntors de la dezalcolizare, așa să fiu eu sănătos dacă eu vreau să sufere cineva din cauza rachiului, dar vă spun, pe copiii mei, este un om extraordinar, deștept ca Iorga și un suflet uite-așa de mare, și o voce, vă spun ca la fratele meu, iertați-mă, domnu doctor, eu n-am auzit un cantor de-al nostru să aibă așa un glas, n-o să mă credeți, dar mătușa mea Debora merge la biserică și se așează într-un colț acolo să n-o vadă nimeni și-l ascultă pe popa Zota, nici la operă nu găsești așa ceva și pot să vă spun la ureche, să nu m-audă mama Ghita din groapa ei săraca, dar eu cred că numai Moise, patronul meu, poate a mai avut așa un glas. Sau poate nu, ferească Dumnezeu, eu n-am mai auzit, mare păcat

de așa calități, dar spuneți-mi, domnu doctor Pușlenghea, dacă cere de băut pot eu să nu-i dau? Ce fel de crîșmar aș fi eu atunci dacă n-aș da de băut cînd mi se cere?

Și doctorul Pușlenghea săltîndu-și pe sub haină pantalonul bine încheiat, clătinînd capul în tăcere.

●

Dar, dreptcredincioșilor, spune preotul Zota, să vărsăm o picătură din băutura asta apoasă pentru fratele nostru care se desfată acum în grădinile de măslini din ceruri, robul lui Dumnezeu, Costache Onu. Glasul lui vibrînd deasupra adunării, ascultă-l acuma, spune Moiselini rezemat de tejgheaua de zinc, aplecîndu-se pentru a privi prin ușa întredeschisă în odaia mică, și Pompilia lipindu-se de el, privind și ea, zîmbind neîncrezătoare, absentă, o minune, o minune, spune Moiselini.

Preotul Zota răstoarnă încet paharul cu bere. Spumă întîi, apoi un fir auriu, elastic spărgîndu-se jos, împroșcînd dușumeaua dată cu gaz, picătura morților. Rîsetele, vorbele, rîgîielile încetează, cîteva mîini urmează pilda popii. Iarăși și iarăși, spune el, și paharele se golesc în gîtlejuri.

Săracul, ieri am vorbit cu el, era viu.

Era viu.

Eu azi-dimineață, era viu.

Mi se pare că are un băiat student, nu?

Avea ceva cu ficatul?

Urmările nefaste ale alcoolului.

Suferea cu inima?

Nimic.

Era viu, extraordinar, era viu.

Patru scînduri, doi metri cubi de pămînt. Era viu.

Mai puțin de doi.

Cine stă să calculeze !
Era viu. Era viu. Era viu.
Azi eşti, mîine nu eşti. Era viu. Era viu.

Palavre, vorbe de clacă, spune preotul Zota, frica vă scormoneşte maţele şi umple gîtlejul vostru, de voi vă e milă, păcătoşilor. Frica este piinea voastră cea de toate zilele. Adevăr zic vouă : eu sînt cel care şi-a pierdut credinţa, aşa că sînt singurul care merită să fie ascultat. Ascultaţi...

Moiselini, spune rîzînd procurorul Viziru, încă un rînd de bere ca să putem pleca, şi ia-l de aici pînă nu pun să-l aresteze. Vai de mine, domnu Viziru, spune Moiselini, de ce să-l arestaţi fiindcă şi-a pierdut credinţa? Scuzaţi-mă, vă rog (spunea cuvintele într-un fel nou, ciudat, le rostogolea dar nu numai atît, vorbea ca unul care parodiază o limbă străină folosind cu îndemînare şi farmec sunetele ei specifice fără ca să cunoască un cuvînt adevărat din această limbă : există asemenea mici spectacole în care cel care cunoaşte într-adevăr limba, ciuleşte urechea, ascultă, ce naiba, îşi spune mirat, neliniştit în cele din urmă, asta e limba dar eu nu înţeleg nimic) nu vă supăraţi, continuă Moiselini, dar asta-i bine ! Sau eu sînt un bou şi o vacă încălţată. Şi ce, domnu procuror Viziru, parcă dumneavoastră nu mai aveţi ce aresta?! Viziru îl priveşte cu încordare, fruntea mult încreţită, ce rahat mănînci tu acolo, mă? mîrîie şi, în acelaşi fel, Moiselini adaugă : sînt atîţia hoţi şi pungaşi de buzunare şi derbedei care bagă mîna în avutul obştesc. Ce spui?... procurorul Viziru se încruntă şi mai tare dar furia nu are cînd izbucni, se modifică, se retrage, în locul ei apar surpriza şi relaxarea fiindcă Moiselini nu mai vorbeşte şi acum trebuie privit şi nu ascultat : capul zîmbitor duce un trup firav şi agil, picioarele aleargă, lunecă spectaculos, un patinator îmbrăcat cu o jiletcă roşie şi fes

verde cu clopoței care se pregătește să sară peste un șir de butoaie în timp ce fete frumoase în costume tirolez fac bucle lente pe patinoar. Dar mult mai importante sînt mîinile care duc fiecare cîte patru sticle de bere, sticlele ținute între degete cu mare meșteșug, așa cum jonglerii își duc perele lungi de cauciuc sau de lemn ușor. La circ, la circ, cine cunoaște? Mă, băiatule, mă, spune blînd procurorul Viziru, în mînă are acum un pahar plin, Moiselini umple celelalte pahare, gesturi curbe încete, nimic pe fața lui liniștită respectuoasă nu arată că știe că a cîștigat. Vizirule, Vizirule, întreabă doctorul Pușlenghea, unde a dispărut țiganul ăla? Poftim? întrebă absent Viziru. Neacșu, lăutarul cu vioara lui nenorocită cu burduf, unde-i să ne cînte marșul tinereții noastre de aur *mimireaua*, unde a intrat păcătosul? Poftim? întreabă procurorul Viziru... Pe masa de lîngă ușă, pălăria preotului Zota, lîngă o farfurie goală, lucioasă, un miez de pîine cu care ea fusese ștearsă mușcat pe jumătate, așezat pe un șervețel de hîrtie, lîngă borul lat al pălăriei.

Ascultați, spune preotul Zota, glasul lui vibrînd ușor nazal dar profund, păstorul vă cuvîntă: oi sînteți și behăiți pe marginea gropii în vîntul deșertului. Nimeni nu știe nimic. Eu știu totul. Luați aminte: în ziua aceea l-am văzut pe tînărul nostru Antipa pe malul lacului Ghenizaret, stătea de vorbă cu cioclul Anghel. Și am ascultat totul. He, he, dar nu vă așteptați să vă spun. Rumegați iarba voastră în pace, închideți ochii să nu vedeți golul. Știu ce gîndiți acum. Uite ce gîndiți: răspopitul nerăspopit nu crede dar vorbește în numele Domnului. He he, treaba mea. Ție îți vorbesc, Pușlengheo: Dumnezeu este omul, crezi tu acuma, vindecătorule, el nu e în altă parte decît în om și tot acolo și diavolul, boala este în om și el poate fi vindecat, ești un umanist

înrăit, Puşlengheo ! Universul este o succesiune de plinuri şi goluri, asta trece prin capul tău, un ritm, Lăduncă, Lăduncă, te ştiu eu, beţivanule, cînd bei eşti plin, cînd nu bei eşti gol, hau, hau, sună burduhanul tău gol. Lupule ! Şi tu, Druică, tu care preacurveşti cu nevasta ajutorului tău, şeful de la atelierul de reparaţii, te ştiu, linguşitorule, limba ta nu te ajută s-o spui, dar eşti omul lucrurilor exacte, da, ai putea spune tu, universul este rezultatul unui calcul de rezistenţa materialelor, suma unor linii de forţă, ceva cu un ax şi o grindă de oţel. Aşa crezi tu, trufaşule, crede mai departe, un calcul, o formulă un loc geometric, osia lumii poate fi lucrată la strung. Lucreaz-o, academicianule ! Şi prin capul tău Agop, şacalule care rupi cu dinţii dintr-un hoit şi te uiţi cu frică în jurul tău, ciubucarule şi hămesitule, te crezi plin de noroc şi cu o minte ascuţită, dacă din fleacurile tale lucioase faci bani ! Tu, neghiobule, nu ştii că eşti un om de treabă şi prin capul tău, dacă ai fi un filozof, ar trece gîndul unui călugăr desculţ : universul este milă ! Ai o minte de cerşetor dar poţi crede asta cîtă vreme din poşetele tale de muşama şi din ce mai faci curg arginţii. Puţini, păduchiosule, dar tu crezi că sînt mulţi ! (Ilahahahahehehahihiha, se auzea rîsul celor de la masă, bravo, mare orator popa, hahahahahehehehihihihoho, spune, părinte, spune, bravo, bravo, le zice, hohohihi, asta da, merge, îmi place, hîhîhî, şi dincolo de uşă Moiselini către un bătrîn cu nasul lung şi mîinile acoperite cu pete cafenii care bea dintr-un ţoi, în picioare, la o masă înaltă : ce glas, auzi, auzi, ce glas poate să aibă, ce minune ...) şi tu, Vizirule, arhanghele, stinge-ţi sabia ta de foc în paharul cu bere şi ascultă un renegat ; tu spui : universul este respectarea legilor iar dreptatea rezultatul aplicării lor. Aşa este, fii liniştit, cugetă în tihnă,

în loc să fierbi în smoală ai să te bălăcești în frișcă, ferice de tine, centurionule! He, he, Antipa, preafericitule, ai auzit tu trîmbițele din cer și ți-a vorbit ție porumbelul? Ai ținut mielul în brațe? Ai făcut tu pe orb să vadă și ai ridicat un olog din așternutul lui? Crezi că știi într-adevăr ce știi? Fum și amăgire, glasul lui Anghel în urechea ta. Nebun acela! Și acum trec prin mintea ta vorbele lui, universul este voința mea și puterea mea de a pătrunde destinul. Dacă este așa, te întreb, caraghiosule, eu, eu cît mai am de trăit și cînd voi trece eu rîul cel întunecat?

Foarte curînd, spune Antipa, azi chiar.

He he, rînjește preotul Zota. Și crezi tu cu adevărat că nu eu am să slujesc la groapa bunului Costache Onu?

Nu, spune Antipa.

Liniște și hohotele de rîs reizbucnind, ura, strigă Agop, încă un rînd de coniace, Moiselini, Moiselini, toată lumea pe coniac.

Antipa s-a ridicat. Moiselini, spune el, ce am de plată aici? asta, spune Moiselini și îi întinde nota (cînd o făcuse?) pentru dumneavoastră. Nimic, strigă Agop. Nea Antipa (glasul este plîngăreț, un fel de umilință caraghioasă, un clovn care se umilește într-adevăr și nimeni nu-l crede — suferința lui adîncă, *adevărată* capătă astfel alt sens?) nea Antipa, dom'le (procurorul Viziru nu se oprise sau nu se putea opri din rîs, mici gîlgîieli, icnete, sughițuri vesele, profesorul Lăduncă vorbea în șoaptă cu doctorul Pușlenghea, din cînd în cînd chicoteau ca fetele tinere în internate cînd își spun înainte de culcare fel de fel de lucruri, amîndoi cu capul în piept, picioarele întinse în lături, sprijiniți în călcîie și în spătarul scaunelor ca niște cioate nu prea grele și nu prea noduroase care proptesc ușa șopronului, preotul Zota stă nemișcat, tăcut, cum a ajuns

în colțul din fund al odăii?) nea Antipa, nu se poate, scîncește Agop, asta-i *masa mea*, eu plătesc, și nimeni altu, nea Antipa, masa mea... O fi, spune Antipa, dar nu și a mea, azi îmi plătesc singur.

Plătește, mulțumesc, să trăiți, spune Moiselini, făptura lui firavă nu-l ajută dar el înclină capul ca un *ober* cu experiență, vă salut, spune Antipa, căposule, istețule, spune inginerul Druică, pînă acum nu te miști, eu sînt ăla cu treabă și tu spargi gașca, la douăsprezece am o întîlnire, spune Antipa. Vă salut. În drum spre ușă. Mîna pe clanță, de fapt nu pentru a deschide, ușa este pe jumătate deschisă.

Preotul Zota se repede pe neașteptate spre el, se oprește la jumătatea drumului, pare mai înalt, pieptul lat, umerii osoși. Obrazul lui de anahoret se schimonosește. Nu huli, urlă el. Proptit pe picioarele larg desfăcute, bărbia repezită înainte, mîna întinsă spre Antipa care fără să se întoarcă tocmai deschide larg ușa. Nu huli, urlă preotul, ceilalți încă rîd. Moiselini aplecat peste umărul lui Agop (picior peste picior, cu o scobitoare între dinți, Agop dictează răsturnat în scaun, un picior întins în lături, mîinile în cureaua de piele lucrată cu motive naționale), nu huli, nuuu huuuuuliiiiii, nu hu... mîna întinsă a preotului cade, genunchii se îndoaie încet, glasul se întrerupe brusc, încă se mai aud vorbe rîsete, acum un om înalt și greu zvîcnește pe scînduri între scaune răsturnate, pahare sparte, cioburile transparente și vinete subțiri și groase, tăioase, mucuri de țigări și scrum, berea gîlgîind fără zgomot dintr-o sticlă, mijlocul omului acoperit cu fața de masă umedă, pătată, cum o trăsese după el în cădere, un om încă, apoi o insectă uriașă cu aripi grele și în cele din urmă o vietate mare, moale, căzînd în somn în liniște în moarte.

Da, e mort, spune doctorul Puşlenghea ridicîndu-se de lîngă preot. Îşi scutură absent cu degete moi pantalonul, stătuse într-un genunchi, palma moale lovind stofa ca o mătură, obiectul mic galben şi ţepos pe care frizerul îl mînuieşte cu îndemînare, umeri şi revere, după ce te-a tuns. Da, e mort ! Fata Pompilia rezemată de canatul uşii alunecă uşor, se prăbuşeşte. Apă, strigă un glas de femeie, ţipătul păsării mari şi greoaie din fruntea cîrdului deasupra mlaştinii întunecate. Cei din odaie, prinşi cum îi apucase marele frig, îngheţaţi ca peştii, ca ferigile în straturile minerale. Dincolo de uşă o singură mişcare, o scurtă undă furioasă şi adîncă anima frunţiile aşezate la mese, murmurul lor se stinge, creşte într-un zumzet înfricoşat, panica ivindu-se ca un abur gălbui, repede dominată de curiozitatea tragică şi caraghioasă, lacomă nerăbdătoare, vicioasă, o mie de capete schimonosite, rostogolite în uşa smulsă din balamale şi aruncată pe jos, făcută targă la strigătul doctorului Puşlenghea (da, liniştea, încremenirea lui dispărînd pe neaşteptate, el şi cei din odaia mică începînd să alerge şi să strige în jurul mortului, o targă, salvarea, strigă doctorul, ai spus ai spus ai spus că-i mort, strigă Lăduncă, e mort, da, o targă, salvarea, se părea că propriile lor strigăte îi înspăimîntă şi mai mai tare, salvarea, dar ai spus zero şapte, telefonul, salvarea, miliţia, strigă Viziru, mîinile picioarele aruncate în toate părţile, balele scurgîndu-se pe bărbie, salvarea, o targă, dar acum spuneai, o targă, salvarea, da, da da) un morman de capete rostogolindu-se spre uşă crescînd, gurile crăpate, gîtlejuri înspăimîntate oprindu-se în prag la strigătul (cine ştie cum auzit) al procurorului Viziru : opriţi, nu intră nimeni aici, rămîneţi pe locurile voastre !

●

Doctorul Puşlenghea descheind bluza fetei Pompilia, umblînd cu mîna pe gîtul ei neted, nu prea curat, pielea întinsă jilavă, sudoarea rece. Apă, spune el calm, răguşit cu un fel de nepăsare ciudată, şi în capul lui: oare cîtă apă şi săpun nemţesc, nemţii care put atît de frumos pe litoral, detergenţi, creme, cîtă apă caldă, fulgi de săpun, spume colosale parfumate, cît? să scoţi ceapa, uleiul prăjit din pielea ei de iepuroaică şi să rămînă numai mirosul ei de iepuroaică. Apă, spune el încă o dată şi i se aduce, un braţ din mulţimea de capete ca un cleşte lung care ţine o cană smălţuită plină cu apă. Procurorul Viziru lîngă telefonul agăţat de perete izbeşte cu pumnul în cutia metalică. de culoarea plumbului, învîrteşte precipitat discul. Alo, alo, alo ! Un miliţian se iveşte nechemat în uşă, tace, priveşte impasibil şi abia cînd îl zăreşte pe procuror face un pas spre el, aşteaptă, procurorul nu-l vede, omul în uniformă aşteaptă ca el să se întoarcă şi atunci să spună : să trăiţi. Profesorul Lăduncă priveşte trupul preotului Zota, acum întins pe uşa care stă pe două scaune. Clanţa de alamă intră pe jumătate sub şalele mortului, mîna lui este în aşa fel răsucită, piciorul astfel îndoit uşor într-o parte încît privind de sus ai putea spune că preotul o face pe grozavul, se cam fandoseşte încercînd să se strecoare pe vreo uşă dosnică să pătrundă pe furiş undeva, însăşi faţa lui o spune : şireată, iscoditoare, complice, poate punînd la cale ceva pentru sau împotriva cuiva, uneltind, fără îndoială, uneltind. Inginerul Druică priveşte cu atenţie o furculiţă pe care o ţine în mînă. Nu se ştie ce-l atrage mai mult : luciul mat al mînerului ca un peşte mic de apă dulce sau dinţii încovoiaţi de pe care picură grăsimea.

Mă uitam la el, va spune mai tîrziu Agop, era acolo vreun clenci de-al lui, nu stătea el de pomană cu ochii pe rahatul ăla de tinichea, îi umbla lui ceva prin cap, nu se poate ! Agop în atelierul lui : perdeaua înflorată trasă în lături. Glasvandul de placaj care nu ajunge pînă în tavan. Poze din reviste lipite pe placaj. Brigitte Bardot, Liz Taylor, Virna Lissi, Adamo, Lollobrigida în Cinematograful de altădată, Benone Sinulescu, Racquel Welch, fetele din Takarazuka, Tom Jones, Claudia Cardinale. Fotografii colorate, sepia sau alb-negru. Poze destul de serioase, luate în mare parte din reviste românești, cele mai multe din Cinema. Explicații, acolo unde se mai păstrau în tăietură, demne, sobre, aproape severe, întotdeauna moralizatoare. Să nu ne pierdem cu firea. Dar băuturile și mașinile și țigările, oho-ho ce băuturi și ce mașini și ce țigări, Dumnezeule Doamne, mai puțin înțelept ești, stăpîne, dacă nu-ți iei toiagul și cămeșoiul de cînepă și nu cobori între noi la Dealu-Ocna în atelierul lui Agop, fiindcă al lui e totul acolo, ceasornicarul și Magot și cel care repară aparate de radio și televizoare și toți lucrătorii din cooperativa aia, frizerii, croitorii, blănarii, cei de la perii, casinci, tricotaje, toți și președintele și contabilul lor, toți, toți sînt supușii, robii lui Agop și nu ai tăi, Doamne... Aur și azur : *A New Embassy Cigarette Extra Mild.* O hartă, *Gold Area*, capul unui tîrnăcop, prundul vînăt și punga grosolană de piele din care curg pepitele de aur : *Benson and Hedges, Special Filter.* Sticla ca o gheață lăptoasă și dopul auriu, cupa de cristal cu picior, cubul de gheață, felia de lămîie în cerul răcoros al gurii : *Gilbey's, London Dry Gin, When the case is clear...* Peronul *chalet*-ului, familia fericită în bluzoane, pulovere roșii, cizme scurte moi căzute pe gambe ; *The Peugeot 504. Remove, the French chic...* Gentlemenul

cu plastron, paharul ca un con lung: *Henkell, by Apointment Purveyors to his Majesty King Gustav VI Adolf. Rover 2000, Une automobile d'avant-garde née de la grande tradition Rover*, 100 c.v. — 170 km/h. *Pour petits weekends, ou grandes vacances. Toujours frais, toujours nets. Kangourou, Ban Lon.* Bere, bere gîlgîind groasă, bulbuci aurii ca aurul turnat pe gîtul ostașilor lui Cortez: *Kronenbourg* 1964, *BMW*, 1600 *GT*, *une voiture exceptionelle à un prix exceptionel.* Roșu, galben, argintiu, vișină putredă. *Citroën TT Hors Taxe. PPA, Agent Exportation autorisé.* Albastrul marin, verdele colinei, fațada patinată a hanului, bîrnele afumate cu măsură, fierul forjat, sticla topită, piatra pe care mușchiul poate crește într-o jumătate de zi. Culorile esențiale, nuanțele subtile, degradeurile adînci. Manșetele butonii, cămășile, zîmbetul atotputernic declanșat la o pocnitură din degete. *The greatest name in cigarettes, Rothmans King Size, filter, partout et toujours incomparable.* Sticla neagră uriașă, *Established 1793, Queen Anne rare Scotch Whisky.* Calul alb în pătratul negru pe orizontul galben: *White Horse*, minunatul cal alb care urcă, plutește ușor tăcut cu aripile întinse din adîncul stomacului spre aerul pur de sus, în lumina ideilor savante... O singură fereastră în atelierul scund larg, o vitrină luminată cu un fir de neon, mostre din monogramele lui Magot, sprijinit pe un raft de sticlă prăfuit se vede ecranul unui televizor și tubul catodic, lămpi de radio înfipte într-un șasiu de Phillips vechi, ceasornice de masă și cîteva de mînă curele gălbui și negre, trei poșete așezate pe o scară făcută din cuburi învelite în staniol verde, un cub, două cuburi, trei cuburi, cîteva din piesele lui Agop, un miner pentru o ușă de șifonier, suport pentru creioane, un breloc, nasturi, mărgele, broșe, ace de păr, piepteni și un castel

cu trei turnuri. În mijlocul vitrinei un ceas suspendat pe patru coloane subțiri de bronz, cadranul de bronz cu cifre romane și ace negre, ceva ca un fel de casă lacustră mecanică, totul sub o cupolă înaltă de sticlă, praful ca un polen cenușiu. Tot felul de oameni căutîndu-i pe cei patru : chelneri, profesori, neveste de militari, activiști culturali, milițieni, doctori, ingineri, învățătoare, funcționari, țărani, meșteșugari, precupeți, elevi de la școala profesională, artiști amatori, avocați, fete de la fabrica de confecții, șoferi etc. Și cei patru, fiecare la masa lui. Pe fiecare masă o lampă electrică lumina mîinile lor. Stive de cutii goale, rafturi pline cu toate piesele de radio și tele, lămpi condensatoare, tuburi catodice, difuzoare, capete și motorașe de pick-up etc. plus aparate întregi de radio și tele aduse la reparat și pe care le aștepți săptămîni în șir, mîine, mîine, plătești, nu știi ce schimbă, ce adaugă, ce scoate mîna meșterului. Și alte rafturi pe care zac obiecte de fier, porțelan, aluminiu, ebonită, piese desperecheate de aparate și mașini mici și mari fără nici o legătură cu ce se făcea acolo, unelte, dălți, ciocane, clești, bomfaiere, șurubelnițe, letcon, lampă de benzină, pistoane, robinete, carcase de tot felul, lanțuri, roți dințate, pinioane, trei cauciucuri de automobil unul peste altul într-un colț, cîteva cadruri de bicicletă și un mănunchi de spițe legat cu o sîrmă, sprijinit de un godin de tuci care, iarna, este instalat în mijlocul încăperii și alimentat cu cărbuni, Magot, Magot, mîrîie Agop fără se se întoarcă de la masa lui, și piticul sare de pe scaun (el sprijinindu-se cu amîndouă mîinile de muchia mesei, sărind cu amîndouă picioarele de pe scaunul înalt, înalt fiindcă el nu vrea o masă și nici un scaun *pentru* el, lucrează ca orice bărbat puternic la o masă *adevărată*, stă pe un scaun *adevărat*, doarme într-o odaie *adevărată*, lucru-

rile lui sînt ale unui om întreg și el are dreptate: oare nu poartă pantofi numărul 42 și o căciulă care unuia ca Agop, de pildă, îi este mare, îi cade peste urechi, îi ajunge la gură, mușcă din ea? Și atunci, dacă labele picioarelor sînt ale unui bărbat înalt și lat în umeri și capul la fel, nu este oare o nedreptate că toți bagă de seamă numai trupul lui care nu trece de un metru și zece și mîinile lui scurte ca aripioarele peștelui?) nea Agop, spune piticul, gata, i-am pus, arde bine, și se cațără pe scaunul lui cu mîinile, un genunchi întîi, al doilea și uite-l călare. Ai grijă de cenușa aia și vezi tirajul, spune Agop, piticul sărind iarăși de pe scaun, cățărîndu-se la loc, gata, întorcînd capul spre Agop, privire tulbure, devotată așteptînd altă poruncă. Bine bine, mîrîie Agop, și piticul se răsucește brusc spre lucrul lui, mîinile, apucă sîrma, cleștii se mișcă repede fața lui iradiază mulțumire, o ciudată beatitudine. Și ceasornicarul cu lupa înfiptă în ochi, mereu degetele lui cam groase, rigide, uimitor de îndemînatice însă, de necrezut, învîrtind pe toate părțile un ceas minuscul, desfăcîndu-l, folosind mereu penseta lungă, ciocul de oțel cromat intrînd de o mie de ori pe zi în capacul de tablă umplut pe jumătate cu benzină și scoțînd de acolo roți dințate abia vizibile și lungi spirale de oțel nu mai groase decît firul de păr. Este un om bătrîn, cu o chelie bombată, lucioasă și urechi puternice, mereu la pîndă, primul gînd care trece prin cap cînd le privești este că ar trebui să fie acoperite cu un păr des, scurt, țepos, și poate într-o zi se vor acoperi într-adevăr. Lucrurile lui nu sînt ținute pe rafturi ci pe masa lungă și în sertarele numeroase de sub tăblie. Al treilea, el își spune tele-tehnician-și-radiofonist, mereu cu capul băgat într-o cutie prăfuită, învîrtind un buton, ascultînd, lipind cu letconul, sfîrîitul cositorului fluid, picătura argintie solidifi-

cîndu-se într-o clipă, lămpile pîlpîitoare acoperite cu praf gros, scala cu lumina ei verzuie, roata scripetelui învîrtindu-se, eterul năvălind în cutia prăfuită, scîrţie, cîntă, vorbeşte, scîncete, gemete, miorlăituri, negrii, albii, galbenii, glasurile lor amestecîndu-se şi ţîşnind unele dintr-altele şi sărind ca puricii din blana unui cotoi bătrîn, caleidoscop, carusel sau cum s-o fi numind învălmăşala asta caraghioasă, *lumea* care face să vibreze pînza, cînepa mătăsoasă care acoperă difuzorul vechiului nostru Philips, el însuşi semănînd cu un tort cafeniu, cam mult aluat, ţi se urăşte pînă dai de o alună, ei, da, şi la urmă şi în fruntea tuturor Agop. Agop venind într-o noapte cu trenul la Dealu-Ocna, omul de plexiglas călătorit prin ţară, Turda, Focşani, Calafat, Baia Mare, Timişoara, Brăila, Constanţa, Bucureşti, elevul şi apoi asociatul, nu, tovarăşul de muncă al vestitutului Ionel, singurul care ştie să ţină în mînă o bucată de geam de avion şi să facă din ea un glob minunat, închis ca şi oul începutului şi limpede ca ochiul lui Dumnezeu. Maestrul Ionel, în trecut, şi acum Agop, numai din întîmplare la Dealu-Ocna şi nu pentru multă vreme. Masa lui îngustă, uneltele lucioase, ascuţite, prelungi, menghinea liliputană, flacăra albastră a metanului. Agop îndreptîndu-şi spatele, frecîndu-şi cu mulţumire mîinile deasupra mesei, trăgînd cu putere aer în piept. El a citit de curînd într-o revistă că inima este o pompă, o spune un savant renumit, o fi, dar în toracele lui pompa asta nu are o atît de mare însemnătate, nu face decît să ticăie acolo neîntrerupt, un greier caraghios, un gîndac la urma urmei, nimic nu este mai important decît aerul care intră acum vîjîind prin tunelurile cartilaginoase, da, aerul care îl face să se simtă sănătos şi stăpîn, Magot, laptele şi parizerul, mi-e foame, da, aerul pătrunde în turbina formidabilă de acolo şi turbina asta, ţi-o

spun eu, Agop, este mai importantă decît pompa ta, doctore, da, este cea mai rentabilă afacere, băgăm aer, materie primă care nu costă nici un sfanț și scoatem cîștiguri mari, dar și din pompa ta o fi picurînd ceva, fiindcă uite-așa îmi vine să plîng și să mă lovesc cu pumnu-n osul pieptului și după ce-i trag un picior în șale piticului și un pumn după ceafă îl ridic și-l pup pe obrazul lui zbîrcit și-i dau două sute de lei și plîng, îmi dau sufletul pentru viața lui batjocorită de pitic...

●

Moiselini, strigă Agop, Moiselini! ridică greu capul de pe masă, se sprijină cu mîinile îndoite, coatele aruncate mult în afară ca și cum ar ieși dintr-o groapă. Dormise? Dar ce se întîmplă? Doctorul Pușlenghea are capul profesorului Lăduncă, pe umerii lui Viziru stă capul lui Pușlenghea, inginerul Druică poartă capul lui Antipa. Dar trupul lui Antipa? S-o fi topit în căldura mare? Chipiul milițianului plutește peste movila de capete. Moiselini! Moiselini! Moiselini ia ființă din nimic, se apropie, se vede nu se aude, el este dar șchioapătă și trage după el o coadă grea, păroasă.

Omule, dacă ești întreg și viu, vorbește! Crezi într-adevăr că moartea aproapelui te face să vezi ceva? Apropierea morții te face mai înțelept? Ehe, vorbe fără noimă. Moartea deasupra casei neînsemnate, un biet acoperiș de tablă și două hornuri, palatul de chirpici în care domnește regele Moiselini, un Moise prea mic, un fir de nisip nimerit în coaja unei răni pe care o căpătase în talpă Singurul Moise pe cînd cobora Muntele și apoi rana uscîndu-se și coaja pierind în vînt și firul de nisip smuls și aruncat peste timp și acum un omuleț înfricoșat de amintirea sîngelui dar o fire veselă, un prințișor al vinului îndoit

cu apă și al cîrnatului fript în tigaie, așadar moartea dînd o atît de mare importanță acestei case și oprindu-se deasupra ei? Haida-de! Cine ar fi crezut, cu toate acestea?! O vizită atît de însemnată și neanunțată, cîtă cinste și o considerație atît de mare, atît de mare... Moiselini și Agop fac socoteli, Agop dictează, Moiselini scrie. Moartea a venit, poate să și plece, poate chiar să și moară aici! O primim cu foarte mare plăcere. Îi dăm și un om care să aibă grijă de ea, un fel de valet sau un fel de secretar, un fel de fratele nostru ca și cum am fi noi înșine. *Noi* încă nu! Avem treburi și dacă nu-i convine nu are decît să ne lase în pace, cu toate că plătește bine, e o mare cucoană, dar mai plătesc și alții bine și mai sînt cucoane, chiar dacă Ea e cea mai mare! Piperul și ardeiul nu, spune Moiselini, oameni sîntem, dacă punem și asta în nota de plată unde ajungem?! Bine, spune Agop piperul și ce mai vrei tu, nu. Își răsucește ghiulul de aur pe inelarul drept. Mai departe, gata, trage linie și adună, da, sigur că da, spune Moiselini. Tragem și adunăm. Cîți sînteți dacă *trageți* atît de greu? Dacă n-am avea un mort în casă, am putea să și glumim, spune Moiselini. El se înalță ușor, plutește, tălpile cam la două palme deasupra dușumelei și apoi (ca și cum jumătatea lui de la brîu în jos s-ar fi ușurat și mai mult se ridică, este mai ușoară decît jumătatea superioară, acum este mult deasupra și încă se ridică) omul se sprijină în creionul lui, filfîie cumva la capătul creionului, cine nu a văzut un săritor la prăjină? Semne ciudate pe foaia îngustă de hîrtie care înseamnă pîine, carne, usturoi, cafea, coniac, bere, murături, gras, acru, sărat, prăjit. Unde ești, Moiselini, ce dracu te-ascunzi, mîrîie Agop. Gata! spune Moiselini. Să fie, da' să n-aduni și data, Moiselini, nu uita, 21 iunie, da' nu-i vorba de asta, mă știi, dau de la mine

oricît numai nu-mi place să fiu păcălit. Cui îi place ? ! Moiselini, spune Agop, îmi vine să-ţi cîrpesc nişte perechi de palme ori să-ţi trimit un bombeu ceva mai jos sau mai la spate, adică chiar la noadă şi să-ţi rup vreo două coaste afumate, băgate-aş unde ştiu eu, mă auzi ? Agop se ridică pe jumătate în scaun, cade înapoi. Am terminat spune Moiselini. Nici nu e mult, cîţiva poli peste un sfert de mie . . . Cîţi ? Şapte ! Mulţumirea, calmul neaşteptat, bucuria da, venea şi bucuria ca un fel de ovaţie, un nimb al mulţumirii, o stare nouă cuprinzîndu-l pe Agop. Aaaa, Moiselini, parşivule, mă ungi la inimă, cît spui ? Şapte peste o litră ? mai spune o dată ! Şapte poli, spune Moiselini. Şapte poli peste sfertul ăla nenorocit, ducele meu ? Şapte ! ! Nu mai eşti aici să vezi minunea. Cifră record, părinte, Oooo, face Agop, unde eşti, părinte Zota, să binecuvîntezi ! Nu mai eşti aici să vezi minunea. Cifră record, părinte, unde ai plecat, binefăcătorule ? Şi nici nu sînt în stare, *nici unul* din ei să protesteze măcar aşa de formă, de data asta nimeni nu se opune ! Vino să te pup, Moiselini . . . Cîrciumarul întinde fruntea, larma, mirosurile, strigătele sînt în jurul lor dar departe de ei, claxonul puternic repetat care se aude acum însoţind strigătul sirenei, ***salvarea*** (ce mama dracului salvaţi voi acuma, se gîndeşte procurorul Viziru în timp ce vocea lui autoritară dă ordine, încă un miliţian, încă doi stau la spatele lui) Agop, la fel de solemn ca şi clovnul care se lasă bărbierit de trompa elefantului în arena circului, înclină capul, ţuguie buzele, le lipeşte de fruntea lui Moiselini. Rîsul îi zguduie pe amîndoi dar nu izbucneşte, ceva comun nevăzut îi apropie, o înţelegere obscură, Agop şi Moiselini înfricoşaţi de vestirea morţii dar trăind, trăind, doi oameni încă vii, o întîmplare, un lucru solemn şi gro-

tesc, da, da, cum ar fi de pildă nasul maiorului Covaliov, îmbrăcat în uniformă de gală intrînd într-o biserică. Cineva a îndreptat ventilatorul spre trupul întins pe ușă, fața de masă cu care mortul este acoperit freamătă ușor, mișcată parcă de o respirație calmă. Moiselini, spune Agop, ia zi-i repede cum îmi place mie să se bea? Repede și mult. Așa bravo, cît mai repede și cît mai mult. Dar stai, oho, oho-oho, Moiselini, zbiară pe neașteptate Agop, creionul ciciumarului este acum suspendant în aer, omul se leagănă agățat de el, bate aerul cu picioarele, Moiselini, vino mai aproape, unde dracu tot fugi și te tot clatini, toarnă-mi restul ăsta de bere și uită-te o dată la mine, ascultă, stai... Moiselini privindu-l pe Agop în picioare, îndoit de mijloc, cotul pe masă, bărbia în podul palmei, o mină resemnată în felul în care o fac actorii amatori pe scenele înguste de scîndură, o resemnare făcută din nerăbdare, batjocură, mulțumire de sine, cei din sală îngrămădiți sub rampa scundă, rîzînd, aplaudînd, băiatul nostru, ia te uită ce talent are al naibii, bravo bravo, îl cunosc foarte bine, lucrează cu ei, se întîlnesc în fiecare zi la chenzină și ei dau de băut și el tot mutre de-astea face ca să-i facă pe ei să rîdă și rîsul lor să-l facă și pe el cineva dar aici pe *scenă* are un haz grozav, orice s-ar spune, am văzut artiști la teatru să nu dai doi bani pe ei, ăsta-i mai bun de o sută de ori ca ei cu mutrele lui care le face el, da, sala cinematografului duminică dimineața în colonia forestieră, pantofii noi țepeni, tălpile gălbui și bombeurile ca niște bile de bachelită, mîncatul semințelor, părul fetelor spălat cu oțet și apoi dat cu ulei de nucă, apa de colonie, baticurile colorate și fișfiș fișiitul hainelor numite fiș, beica, mititeii și norii de zahăr vanilat și fanfara și orchestra de mandoline a elevilor de la școala profesională

și în tavanul afumat burțile colorate ale ghirlandelor de hîrtie creponată rămase de la revelionul comun. Moiselini așteptînd. Pleoapele grele ale lui Agop. Ia ascultă Musolini, spune el, ai tu vreun frate miner sau agricultor? Nu ești la curent domnu Agop, spune Moiselini, azi problema evreiască se pune altfel! Eu te-ntreb dacă ai! N-am! Hi, hihi, nici eu n-am, chicotește Agop, hi-hi vezi ce înseamnă egalitatea sexelor, hi, hi, hi, uite c-am păcălit chiar și un ovrei deștept ca tine, l-am făcut să creadă că s-a mai născut un antisemit, adică eu, hi, hi, hi, un evreu deștept nici nu crede că se naște așa ceva vreodată, spune Moiselini. Hi, hi, chicotește el. Oooo, face deodată, nu mai rîde, pielea obrajilor atîrnă sub ochi, nu-i părintele Zota să strige la tine o dată: fariseule! Luciri neașteptate de bucurie în colțul ochilor, zău așa că nu-mi arde de glumă, spune posomorît cîrciumarul, Moiselini, spune Agop (acum pare treaz pe neașteptate, încordat, gata să sară) ia spune tu Moiselini, spune-mi să aud din gura ta, ce-mi place mie, plătesc, un leu, doi lei, trei lei cuvîntul, spune, spune..! Și parcă dacă nu spun nu tot așa se întîmplă? de ce să spun?! Spune sau îți trag vreo două șuturi unde ți-am spus și-ți pun coada pe tăietor și ți-o retez, auzi, spune, spune. Agop lunecă de pe scaun, strigătele lui se fac scîncete umile, cade în genunchi, cu o mînă apucă glezna cîrciumarului, își lipește fruntea de ea, cealaltă mînă trage de poala hainei lui scurte de pînză albă, tivul pătat de grăsime, spune, scîncește Agop, spune, uite, plîng, și-mi mînjesc obrazul ăsta nenorocit, spune, spune... Și Moiselini încercînd să-l ridice, trăgîndu-l fără putere de umeri, încercînd

să-și scoată haina din mîna cu dinți a celuilalt : spun, gata, spun, de ce să nu spun, ridică-te de acolo și spun, dă-mi drumul și spun, nici nu-i așa o mare scofală, spun ... Spune o dată, urlă iarăși Agop, spune că acu-ți crăp capu. Dacă nu mă lasă să spun ! spun ... Aici e vorba de o răzbunare, spune gîfîind cîrciumarul (pleoapele coborîte, ceafa încordată ca și cum ar vrea să memoreze ce spune sau, dimpotrivă, spune ceva știut înainte, învățat cu voie sau fără voie pe de rost). Marele mahăr Agop se răzbună

așa Moiselini, așa, așa, se răzbună, spune
nu mă lași în pace, cum să spun, nu mă lași
spune, te las, spune spune spune ...

●

Faceți loc, strigă procurorul Viziru, faceți loc, iar milițienii de lîngă el spun în dreapta și în stînga, fără ca cineva să-i asculte, circulați, circulați, doi oameni în halate cenușii duc targa pe care este întins trupul preotului Zota. Omul care merge în față are mîinile foarte lungi, cel din spate sprîncene groase, păr întunecat și țeapăn ca în coada calului și la spate, acolo unde părul înțeapă gulerul halatului în dreptul urechii stîngi, o pată albă de forma unei mici potcoave, strălucitoare ca blana iepurelui de angora. Încercînd să străbată prin mulțime, cei doi calcă în contratimp parcă ar alerga țopăind. Trupul mortului acoperit cu rantia (picioarele înfășurate, ca atunci cînd stai iarna în sanie și caii aleargă, într-o pătură albastră cu dungi albe) saltă ușor, se rostogolește scurt într-o parte și alta ca un obiect greoi cilindric legănat în covată. Un om îmbrăcat în uniforma verzuie a pădurarilor, cu un rucsac gol atîrnat în spate ca o bășică dezumflată, bocanci mari prăfuiți, învîr-

teşte în mîini pălăria preotului, o priveşte îndelung, o cercetează tăcut, nemişcat. Pompilia trece cu tava plină cu farfurii şi pahare murdare, resturi adunate de pe mese, ventilatorul învîrtindu-se face să-i zboare de pe tavă un şervet mototolit de hîrtie. O ţărancă bătrînă cu broboadă neagră şi fotă în dungi înguste vişinii îşi face cruci mari largi, din traista ei umflată iese coada unui peşte îngheţat.

Fişă de lucru (din *Jurnalul* romanului)

Însemnări dintr-o fabrică nonagenară

... Ne aflam acum mai bine de două decenii, pentru prima oară în halele fabricii de hîrtie din Buşteni. Eram fascinaţi şi priveam cu mare admiraţie muncitorii şi meşterii care mînuiau cu dibăcie maşini şi utilaje de mari proporţii, asigurînd diurn, deopotrivă şcolarului şi savantului, scriitorului şi tipografului, hîrtia necesară pe care se aştern atîtea gînduri, idei, visc. Despre acest prim contact cu făuritorii de hîrtie am discutat o seară întreagă cu directorul unităţii, tovarăşul N. B. Nu era o seară obişnuită. Eram în ajun de aniversare : Fabrica de hîrtie din Buşteni a împlinit de curînd respectabila vîrstă de 90 de ani.

Au trecut aproape patru generaţii de oameni pe aici, spunea interlocutorul. Dar numai acestei generaţii, a timpurilor prezente i s-a oferit prilejul să cunoască schimbări înnoitoare radicale. (...) O cifră edificatoare : faţă de anul 1938 — an de vîrf al economiei României burghezo-moşiereşti — producem acum de 5 ori mai mult ...

C. CONST.

17

Eram acolo, scrie judecătorul Vizirul, vedeam şi nu înţelegeam. Atunci nu făceam vreo *legătură*.

Ceva se întîmpla peste puterea mea de înțelegere sau nepăsarea în care trăiam făcea ca totul să pară confuz și mulțumitor? Jocul era simplu. Acum, cînd scriu, după atîtea vreme, adevărul faptelor cercetate de mine îmi este, pare a fi, mai aproape. Pîlpîie lîngă tîmpla mea, cum ar spune poetul; o rămășiță de lectură, un poet român; felul lor de a fi numai *liric* și de a uita *cuvîntul!* Nu are nici o legătură cu viața mea de acum, cu aceste caiete, ehe, dar o spun fîndcă sînt ale mele și eu scriu în ele și nu caut un stil (dacă nu cumva spre asta mă îndrept împotriva voinței mele!) scriu ce-mi trece prin cap pînă prind, pînă ajung acolo unde am nevoie. Cuvîntul, dar *ei* folosesc prea multe cuvinte. Un adevăr simplu cum este sfera, ei îl fac să se rostogolească mereu pe un plan înclinat, fac din el o bilă de ruletă! Sfera eternă și impenetrabilă, nemișcată scînteind în vîntul cosmic, din care ei meșteresc o bilă neastîmpărată! Fiindcă, spun ei, și bila de ruletă este tot o sferă! Ca și bila de biliard sau bila de popice! Nu știu, poate au dreptate, dar mie mi se face scîrbă. Nu eram așa, m-am schimbat. Mă înțelegeam bine cu Antipa dar a trebuit să treacă atîta vreme pentru ca să știu că a fost singurul meu prieten. Priveam cu plăcere și încîntare și nu fără invidie traiul lui liber în nepăsare, minciuna lui surîzătoare. Iubeam nepăsarea lui neproductivă și sublimă ca și lenea marilor artiști. După cum am iubit pedeapsa ce i-a fost trimisă și pe care trebuia s-o primească. Ciudat este că venind la Albala în orașul unde trăise de fapt Antipa, am aflat că aici era *alt* om. Nimic din relaxarea, libertatea, farmecul, puterea lui ascunsă cu care îi fascina pe cei din Dealul-Ocna. Pînă și înfățișarea lui fizică îl deosebea la Albala de cel din Dealu-Ocna! La Albala, cum am înțeles din cercetarea mea, ar fi arătat ca un șoarece de bibliotecă etc. La Dealu-

Ocna, știu bine, putea fi luat uneori drept un vesel antrenor de handbal. Nu înțeleg. Dar nu trebuie să înțeleg fiindcă nu dau nimănui socoteală de gîndurile mele și de ce scriu aici. Scriu ca să-mi amintesc. Scriu ca să păstrez vie în sufletul meu imaginea unui prieten iubit pe care l-am cunoscut și pentru ca prietenia despre care n-am știut nimic să nu piardă nimic din strălucirea ei orbitoare. Puteți rîde și puteți să mă batjocoriți. Sînt un caraghios, dar asta este marea mea performanță, gloria mea : am descoperit că sînt un caraghios și nu mi-e rușine, stau în calea voastră și vă las să mă arătați cu degetul. Luați pietre și aruncați în mine. N-am să mă apăr. Cuvîntul, da ! Antipa pe care mulți din Albala îl credeau un neputincios, alții din Dealu-Ocna un șmecher, un potlogar simpatic și primejdios cu care ar fi mai bine să nu te certi (doamne, să nu te certi ! adică Antipa ar fi fost unul dintre acei oameni primejdioși cu zîmbetul pe buze, vreun codoș, vreun turnător de marcă, oho-ho, ce nepotrivire, dar Antipa însuși spunea : privește-l pe circar pe scîndura lui între clovnul cu joben și muierea cu fleacurile ei roz, uită-te la genunchii ei răpănoși și ascultă pe magistrul care urlă în pîlnie : luuume-lumeeee !) așadar, Antipa îmi spunea că numai Bacovia între poeții români a descoperit *cuvîntul*. Ce voia să spună ? N-am înțeles, îi știam pe clasici din școală și pe Bacovia nici de acolo. N-aveți decît să rîdeți și să vă bateți joc. Dar am venit la Albala și am văzut că orașul ăsta unde a trăit Antipa seamănă într-un fel ciudat cu orașul lui Bacovia. N-am fost în orașul ăsta niciodată dar îl știu acum pe Bacovia și știu cum era atunci. Ehe, dacă aș ști că nu rîdeți și nu vă bateți joc de mine, aș putea să jur, așa, pe nevăzute, că am dreptate. Dar n-aveți decît să rîdeți ! Ehe, și acum la Albala cînd nu scriu și nu lucrez la afurisitul ăsta de contract al

meu, nu citesc altceva decît Bacovia. Știu : numai el a descoperit *cuvîntul*. Altul nu este. Nu rîdeți ! Ce iubeam eu la Antipa, era felul lui de a trăi în nepăsare și așa se poate, într-un fel, înțelege pasiunea lui, fire schimbătoare și fericită, întrutotul asemănătoare norului, pentru poetul dur și grotesc, înspăimîntat și singur pe pămînt, ehe, astea sînt vorbe spuse de un ageamiu dar nimeni nu mă poate împiedica să le scriu în caietul meu, după cum nimeni nu-l poate opri pe Pașaliu să-și bea romul sau ce-o mai fi bînd. Era cu totul opus felului meu grav de a fi, caraghios grav, pe lîngă al lui caraghios nepăsător ! Iubesc deci viața lui nepăsătoare fiindcă ea se opune vieții mele sobre și naște în același timp nostalgia părții mele inexistente, partea pierdută a fiecărei ființe, rîvnită și inabordabilă. Iubesc de asemenea sfîrșitul lui, pedeapsa lui (ca și cum eu însumi l-aș fi pedepsit) după cum îmi iubesc firea mea adevărată vizibilă, partea cunoscută.

Eram mereu în preajma lui și, cu cît îi disprețuiam și condamnam felul lui batjocoritor și nepăsarea, pe atît îi admiram și iubeam firea veselă, prietenoasă și nestatornică. Eu n-am reușit niciodată să-mi complic viața nici prin poezie, nici prin cinism ! Trăiam pe lîngă el ca unul din chibiții, cum se numesc oare microbiștii de teatru ? (la fotbal sînt la fel, *microbiști*, nu ! ?) fericiți că își pot vedea în fiecare seară actorul favorit, puteți aplauda cum aplaudam și eu ! Sau poate lîngă Antipa semănam mai degrabă cu slujbașul mărunt care poartă pe umerii lui umanitatea, povara umanității cum se spune, tragic prin aspirații, caraghios prin faptele lui mărunte în care se amestecă frica, lașitatea, ipocrizia, ființa aceea dezgustătoare, care te umple de milă și scîrbă și care se duce în fiecare săptămînă la operă unde asistă la montări fabuloase și acolo în mijlocul mul-

ţimii etc., necunoscut, masturbîndu-şi cu fervoare spiritul, *trăieşte* o lume care nu există. Dacă aţi ajunge vreodată să citiţi caietul ăsta ! He, he, he, n-o să ajungeţi, sînt sigur ...

●

Se poate explica, firește, dar asta nu e totul. Nu ajunge. Cînd a început ? Ce ciudat, cînd încep să scriu, spaimele, neputinţa trec. Chiar dacă nu ştiu pentru ce scriu şi unde voi ajunge şi dacă trebuie să ajung undeva. Deznădejdea mă cuprinde pe neaşteptate, vechi dureri în viscere, sub coaste, în omoplatul drept îmi dau o frică nedesluşită de moarte, abdomenul mi se umflă uşor, nemotivat, odată cu lăsarea serii sau dimineaţa în pat cînd mă trezesc în aşternutul umed în timp ce somnul cel mai adînc stăpîneşte încă lumea care mă înconjoară, încolţit, hăituit, aş vrea să fug, mă ghemuiesc într-o pîndă jalnică, palpit ca o guşă de broască, trebuie să fug, să scap ... şi atunci încep să fac fraze, propoziţiuni scurte, gînduri din capul meu în caietul ăsta sau pe vreo hîrtie scoasă de te miri unde, mototolită, o netezesc cu podul palmei şi scriu pe ea mărunt, rînduri strînse, înghesuite (de obicei am un scris neglijent, trei-patru cuvinte pe un rînd) mă tem parcă să nu se termine bucata de hîrtie în care a fost împachetată vreo drăcie cumpărată undeva, ceva de îmbrăcat dar poate şi ceva de mîncare, fiindcă, uite, e cam pătată de grăsime, scriu şi pe partea cealaltă, rînduri dese, mărunte, piezişe ca şi cum n-aş mai putea continua pe altă hîrtie, o coală netedă şi curată pe care peniţa să alunece ca în vremurile de demult ... scriu fără să mă opresc, nici un fel de punctuaţie şi boala (oare nu ale bolii sînt semnele prin care trupul meu mă înştiinţează ?) se ascunde, se retrage, oho-ho, nu cred eu că am scăpat de ea, nu scapi dar

o poți face să tremure de frică și o poți sili multă vreme să se ascundă. Da? Cîți ani? Poate optzeci?...

Dar cum a început totul acum șapte ani? Nu cumva de la o glumă? E drept, ne cam plictiseam în orășelul nostru. Oare nu mintea preotului Zota a născocit asta? Sau Agop? Nu, el nu, sigur nu, și nici Antipa. El s-a prins bucuros în joc, a aplaudat primul, dar nu de la el pleacă. Eu însumi să fi fost? Ehe, asta-i chiar *bună*, cum să fi fost eu?! Pe vremea aceea eram procuror, eram tînăr încrezător și plin de zel, Vizirule, spunea procurorul Jehac, ești un june cu disponibilități. Eram animat da, așa se spune, și ăsta e chiar cuvîntul potrivit, animat de ideea de justiție, spuneam întotdeauna justiție, nu dreptate, cuvintele mi se păreau foarte importante pe atunci, cuvinte tabu pe care le respectam și le iubeam, cuvinte dușmănoase pe care le uram, le disprețuiam, cuvinte fosile pe care le ignoram, îmi băteam joc. Justiție, suna bine în gura mea! Suna! Eram plin de justiție. Eu aplicam legea, făceam justiție. Vizirule, Vizirule, spunea Jehac, ești dat naibii! Rînjetul lui îl luam ca pe un omagiu, Vizirule, procurorul are întotdeauna dreptate. Ceilalți, cei doi arhangheli care se năpustesc împotriva lui, avocatul și judecătorul sînt niște uzurpatori! Asta sînt! Oho, reconstituirile procurorului Jehac, probele aduse de el, cuvintele lui. Da, da, era un stăpîn, un adevărat stăpîn. Celorlalți nu prea li se potrivește. Profesorul? Doctorul? Inginerul? Haida-de, spectatori ca noi toți. Anghel? Nu, el a aflat ultimul! Că el încheie într-un fel povestea asta și totul capătă un sens prin intervenția lui brutală, absolută, fără echivoc, ăsta este adevărul. Ehe, poate sînt un mîrșav, un ticălos, dar uite ce-mi trece prin minte: Anghel a găsit măsura glumei noastre! Dar oare nu a fost ideea mea?...

Fiindcă glumă a fost. Mare plictiseală, mare amorțeală în tîrg la Dealu-Ocna. Scapă cine poate! Cîți eram? Șapte, dacă-l punem și pe Costache Onu, șeful gării, dar el venea rar, din cauza slujbei lui în *ture*, venea rar dar îl putem socoti între noi, fiindcă își avea totuși locul lui la masă. Și cînd lipsea, întotdeauna se găsea unul care întreba: unde-i Onu? Cum s-ar spune era de-al *nostru*. Era mai în vîrstă, poate zece ani sau mai puțin, șapte opt dar era ca și noi. Cum? greu de spus. Era însă un om plăcut. Antipa era mezinul. Cine eram noi? Niște oameni de la Dealu-Ocna. Cînd l-a văzut pe Antipa: ăsta-i un băiat care are stofă. Și Druică (erau numai ei doi și Pușlenghea, cel care mi-a povestit pe urmă): ce fel de stofă, n-a terminat și el o facultate acolo, ce fel de stofă, numai că știe bancuri și le zice bine la spriț? Și Onu: hai noroc dom' inginer! Cam rîdeam de el: artistul! Nu se supăra. Dacă mă făceam actor, spunea, n-o nimeream mai bine ca la gară. Între toți artiștii noștri (ridica mîna, zvîrlea capul pe spate, adăuga cu glas schimbat, pieptul însă nu-l ajuta, glasul nu cobora mai jos de corzi, dar te neliniștea printr-un fel de hîrîială bizară, ceva de ventriloc, semnele vocației lui pierdute sau curajului sau nepăsării cu care își accepta împrejurările ceva nesigur, neterminat, nu știu ce) între toți de la noi cel mai mult mie îmi place Beligan. Nu-i cel mai bun artist el, dar cel mai bun nu există, domnilor! Ultimele cuvinte le spunea, iarăși, altfel, o expresie de șiretenie și batjocură cu totul neașteptată, nepotrivită pe fața lui de om cumsecade, trecea repede, dispărea și puteai să-ți dai seama cît de mult se bucură că cel mai bun actor *totuși* nu există! Bea bine, se îmbăta rar și cîteodată, ei, dar asta într-adevăr rar, obrazul i se deforma îngrijorător, părea dintr-o dată văzut în oglinda de lîngă ușa bătrînului August pălărierul. Tîmplele i se acopereau într-o clipă de sudoare, maxilarul cădea,

e desprindea ușor de *sus*, din dreptul urechilor cum se întîmplă prin laboratoarele de anatomie ale vreunei școli, vezi craniul înfipt, în primele vertebre cervicale (cine nu-și amintește clămpănitul oaselor atunci cînd *scheletul* este purtat de elevul de servici, de lîngă catedră mai spre fereastră, la lumină?) da, spunea Costache Onu, eu singur știu : cea, mai bună piesă de teatru din toate timpurile este *Hamlet*, și numai eu, numai eu aș fi putut să-l joc într-adevăr pe Hamlet, he, he, prințul acela, he, he, cam nebun.... Cu asta bunul Costache Onu nu făcea rău nimănui. Nebunia lui nu făcea două parale. era cu desăvîrșire anonimă, banală etc., dar prin asta el nu era mai puțin nebun, cum a spus Pașaliu atunci cînd nu știu prin ce prilej i s-a vorbit despre șeful de gară și eternitatea lui caraghioasă. Și tot Pașaliu : mai ales că este fără îndoială un actor, gîndește ca un adevărat actor și numai din întîmplare joacă la gară și nu pe o scenă : ca un adevărat profesionist, el știe că Hamlet nu a fost încă jucat pînă la el!! Unde-i romul meu?

Așadar șapte. Dar Anghel? Dacă nu aș fi ateu și scientist și fratele vostru bun, nemernicilor, cum spune Pașaliu, aș putea crede că nimic nu există, că întîmplările noastre și noi toți nu existăm decît în nebunia lui Anghel, nu sîntem altceva decît umbre ale minții lui întunecate, fantezii, oho, ho, n-o să mă creadă nimeni, dar chiar așa, noi nu sîntem, nu există nimic în afara nebuniei lui Anghel.

Glumă, da, dar pînă unde poate ajunge gluma? Antipa era de cîțiva ani între noi. Ne cunoșteam bine. Ciudat, abia acum cînd scriu îmi dau seama că ceva s-a schimbat din ziua cînd el a acceptat pariul. Mai mult : de atunci, da, chiar de *atunci* am încetat să ne vedem cu regularitate serile și am luat obiceiul gustării zilnice de la ora unsprezece. Nimeni n-a spus-o

atunci dar acum știu : Antipa mergea serile acasă la Albala, rareori rămînea cu noi la cîte un chef, dar venise vremea și nu ne mai puteam lipsi de el. Eram astfel împreună aproape în fiecare zi. Poate greșesc. Acum mă opresc. Nu mai scriu. Mă gîndesc. Recitesc ultimele pagini, nu le-am scris eu. Nu reușesc să spun ce am avut de gînd să notez în cîteva rînduri. Reiau. Nu înțeleg. Cînd totul mi s-a părut simplu și amuzant. Cum totul părea uitat, o glumă cum și fusese, și cum din ascuns s-a ivit și cum frica ne-a izolat unii de alții, cum nu îndrăzneam să credem că ar putea să existe. Și a existat într-adevăr o *putere* a lui Antipa? Ce fel de om sînt eu? Un neputincios, de bună seamă, fiindcă, iată, încep din nou să scriu și în loc să spun în două trei propoziții viguroase ce voiam să spun, ocolesc iarăși, după ce numai cu un sfert de oră înainte făceam același lucru. Mi-e frică? Ehe, poate chiar mi-e frică, cine scapă de frică? Ba chiar mă și mîndresc cu frica mea și o iubesc, sînt plin de stimă și recunoștință pentru ea. Fiți credincioși fricii voastre cum ea vă este vouă credincioasă. Oare cine spune asta? Pașaliu? Popa Zota? Hm, poate chiar eu? de ce nu eu?! De curînd am citit a noua oară *Însemnările unui nebun*, de Gogol. Da, acum știu : singurul care nu era nebun dintre *ei* era sărmanul Axenti Ivanovici Poprișcin, conslier titular. Singurul om de încredere din tot departamentul, ce spun, din tot ministerul. Dar glumă a fost. Ce putea fi altceva?! Ne și plictiseam. Antipa avea un neobișnuit spirit de observație. Bunăoară el stătea picior peste picior la cofetărie, privea un bătrîn care mînca o înghețată și din fiecare gest al lui, din ticurile mărunte, din frînturi de vorbe, din tusea uscată și plăcerea cu care își trecea limba peste înghețata care se topea în linguriță, Antipa reconstituia un om viu. Chiar dacă nu semăna deloc cu bătrînul ramolit din

cofetărie, era la fel de viu ca el. Mai viu. El reținea întotdeauna amănunte care ne umpleau de mirare și neîncredere, al dracu, făcea Druică, cum dă ține el minte chestia asta, e neserios, pă cuvîntul meu, să-ți umpli capu cu d-astea, o căpiță dă gunoaie îți intră-n ochi, pă cinstea mea și pă urmă nici nu-s chiar așea, dă unde atîtea, eu dă ce nu le bag în seamă, că n-oi fi tîmpit, nu ? ! Și Pușlenghea doct, grav altfel decît inginerul : uite ce, Druică are dreptate în felul lui, astea-s speculații, domnule, un fel de delir al amănuntului, gogoși, dar băiatul e simpatic. Și Lăduncă : a citit mult. Agop, privindu-l fascinat, nea Antipa, dom'le, e colosal, de unde le scoți, mai zi-i... Ciudat : toți aveam impresia că vorbește mult, dar el era mai degrabă tăcut. Exagerează, spuneam cu toții în cele din urmă. Dar atunci cînd el le dădea drumul îl ascultam cu gura căscată. El știa ce fel de nas (borcănat, ascuțit, plin de coșuri etc.) are tînărul care a trecut adineauri pe lîngă noi (care ? nu l-am văzut, domnule, ce tot îndrugi ?) cum călca bătrîna cu coșnița, ce căutătură are militarul de lîngă femeia cu palton verde, aia care-și ridică într-un fel curios colțul gurii și pare cam stînjenită de alunița de sub sfîrcul urechii, e drept, mai mult un neg dar pe care îl acoperă de fapt umbra părului pieptănat cu grijă în acest scop etc. etc.

La Sfat nu se prea omora cu munca, era îndemînatec, plec într-o zi și o să auziți de mine, spunea, pregătesc *loritura*, și rîdea, avea mare haz cînd spunea bancuri, mă rog, asta face mult în provincie, oho, și nu numai acolo, cărui șef mai acătării ocupat pînă peste cap cu treburi serioase, răspunderi pe capul lui mai mari decît ale unui general al lui Alexandru, ehe, să-mi spună mie careva că nu-i convine unuia de ăsta să țină în întrepvindere unul care să-i mai descrețească fruntea, unul care să-i spună bancuri,

să nu mă contraziceți, matrozi, striga Pașaliu, mă duc pînă afară și cînd mă întorc vă spun restul. Pașaliu ! De ce îl tot amestec pe beţivanul ăsta ? ! De fapt, aici un singur lucru explică totul : farmecul lui, și nu ușurința cu care plăcea oamenilor. Da, nici îndemînarea cu care scria referate pentru șefii lui, nici glumele pe care le plasa ca un mare diplomat, strateg sau mai știu eu ce. Numai că *farmecul* nu explică nimic fiindcă el însuși nu are o *explicație!* El este sau nu este. Dar Antipa era un privilegiat, un copil fericit al norocului, cum a spus un scriitor, da ? pe care îl tot cita Pașaliu, parcă el ... discursuri, cuvîntări, articole pentru ziarul regional, nu știu dacă le făcea chiar el, le *stiliza*, mă rog, dar președintele și restul îl aveau pe Antipa la mare cinste, era un *favorit*, poate nu făcea nimic pentru asta, dar el era *băiatul bun* cum se numeau pe vremea aceea favoriții. Să nu se rîdă : în alte timpuri, Antipa, cu toată originea lui obscură s-ar fi învîrtit poate printre curteni : sfetnic, confident, măscărici, de toate și nimic, aburul veseliei și nepăsării, principele trebuie să rîdă. Ei, dar în vremea noastră s-a cam terminat cu toți prinții ăștia și cu capriciile lor nesăbuite ! Acuma, vreun director de la vreo uzină cu patru-cinci mii de oameni, dacă are și el vreun protejat, doi, ăștia trebuie măcar să joace fotbal în echipa uzinei sau a orașului, adică fac ceva, nu stau chiar de pomană și umblă toată ziua în haină de atlaz, cu părul încreţit și cizmulițe de safian după vreo slujnicuță cu stăpîna ei cu tot și ține-te numai de intrigării, nu, acum tînărul asudă pe teren ca să avem și noi o duminică plăcută. Ehe, dar Antipa nu juca fotbal. Prezența lui era într-un fel misterioasă, Pașaliu, care afla mai tîrziu totul de la mine, rînjea, umbla cu degetele în fundul gurii, prin măselele lui găunoase, așa, Judex, să știi de la mine !

Era știut însă că o *pilă* la glumețul Antipa te face om în raion, cum a spus o dată Agop. Nici nu știu dacă era chiar în grațiile celor puternici din neînsemnatul orășel dar toată lumea se purta cu el ca și cum ar fi fost ! Iar nepăsarea lui și zeflemeaua erau luate drept armele unui mare strateg. Firea lui plăcută și deschisă însă făcea să nu fie urît de nimeni.

În ultima vreme, Antipa lucra la starea civilă. Erau două birouri. Într-unul se oficiau căsătoriile, în celălalt se înregistrau decesele. Antipa nu era chiar *ofițerul*, omul acela important și solemn care întreabă dacă o iei de nevastă sau te ia de bărbat, dar ceva învîrtea pe acolo și, sigur, era funcționarul din cealaltă odaie unde primeai scris negru pe alb că mama, fiul, tata, unchiul, sînt morți, au murit și nu se mai întorc, au fost scoși din *scripte*, nimeni și nimic nu-i mai poate întoarce, el era omul care-ți *elibera dovada* că celălalt nu mai există. Antipa era funcționarul neantului.

Oho, dar din asta a ieșit gluma. Orașul era mic, toată lumea cunoștea pe toată lumea. La circiumă și la primărie vin toți. Într-o seară a trecut pe lîngă masa noastră Biducă, paznicul de la baia comunală. Unul care abia se vedea din conopida uriașă a tiroidei lui, un colos nu mai înalt de un metru și șaizeci și cinci, o sferă de osînză, cu un diametru de un metru și șaizeci și cinci, nasul se putea ghici pe fața lui, ochii însă nu, gura ca o ploșniță mare roșie, umedă, lucioasă, asta se vedea, și urechile ca două foi de varză filfiiau atunci cînd capul încerca să se rotească pe umeri, înfipt chiar în mijlocul spinării unui cașalot și apoi picioarele chiar din subsuori coborînd cu tot cu burtă pînă jos la tălpi. Asta era Biducă. O parte doar din el, cum spunea omul acela în timp ce urca scara de piatră. Să vă fie bine baia, spunea Biducă, instalat sub geamlîcul adînc de la intrarea băii. Îi

dădeai un leu. Biducă, apucă-ți buricul, spuneau copiii, el își aduna mîinile rămase prea scurte, late, groase, le mișca numai din umeri, le aducea spre burtă dar nu reușea să-și încleștezе degetele pe buric. Lua și pentru asta un leu. Avea un basc cafeniu, decolorat, pentru un leu mînca țumburucul care a doua zi era la locul lui, cusut sau poate crescut peste noapte acolo. Mînca în mai puțin de o jumătate de oră trei pîini și un kilogram de parizer (sau douăzeci de mici) și bea cinci halbe de bere. Nu-mi place să beau, spunea, dar mi-e sete după ce mănînc. Omul cînd iese de la baia de aburi este mulțumit, ușor obosit dar ce plăcută oboseală, ceva boieresc, o moleșeală, oho, obrazul este încă roșu, rădăcina părului mai scoate încă un fel de abur, buricele degetelor sînt albe și crețe, stai într-un scaun de răchită și bei o halbă sau un șpriț. Rece, paharul, sticla, halba să fie aburită, gîtlejul uscat se deschide și primește cu o poftă care nu poate fi pusă pe seama lăcomiei. Iarna, îmbrăca peste cămașa cadrilată pe care o purta în restul anului, un vechi *trench-coat*, revere late, nasturi desperecheați, dar în căptușeala slinoasă de mătase subțire, destrămată în multe locuri era brodat cu negru și auriu murdar, numele firmei pariziene care înainte de război mai făcea astfel de haine. De unde ai haina, Biducă? Dai un leu? Aflai astfel că este o haină de la Paris. Atunci cînd își cerea leul Biducă era agresiv, tonul lui răstit, batjocoritor, *tu*, spunea, *ție*, *dă-mi*, tutuiala lui era provocatoare. Dimpotrivă, cînd stătea în ușa băii și spunea: să vă fie de bine baia, era umil, abia deschidea gura, oricine-ai fi fost erai boierul și el sluga. Biducă își făcea cu greu loc printre mese. Îl-vezi? a spus pe neașteptate Antipa, joi moare! Era luni. De fapt, nu l-am auzit decît cînd a spus a doua oară: *joi moare*. Cine? a întrebat doctorul Pușlenghea, Biducă. Unde-i Biducă? a

întrebat profesorul Lăduncă. Ne-am uitat în jur, erau puține mese ocupate, început de săptămînă, *relache* la orchestră, același lucru ca și în marile restaurante din marile orașe. Dar Biducă nu mai era acolo, ne-am amintit că trecuse pe lîngă noi, iar Antipa a spus : a trecut pe aici. Hi, hi, a rîs Pușlenghea și de ce să moară ? Moare, a rîs și Antipa și am început toți să rîdem. Fără să arătăm asta, eram bucuroși că Antipa rămăsese în seara aceea cu noi, nu plecase acasă la Albala. Ești dat dracului, sughița Druică și se înneca de rîs. Am și certificatul, a spus Antipa. A băgat mîna în buzunarul hainei și a scos o foaie împăturită. A desfăcut-o încet, a netezit-o pe masă. Era într-adevăr certificatul de deces al lui Biducă, completat de Antipa, data era aceea anunțată de el, joi, știu bine, joi, nu țin minte data exactă dar era iarnă, cam un an jumătate înainte de moartea preotului Zota. Hîrtia a trecut prin mîinile fiecăruia, aș putea spune, fără să greșesc prea mult, ca și scrisoarea unui prieten comun sau textul vreunei bine cunoscute parodii după Coșbuc sau Topîrceanu. Nu mai rîdea nimeni dar nu putea fi vorba de teamă atunci, încă nu. Curiozitate și neîncredere, dar în felul ăsta priveam o mie de lucruri. Ești un potlogar, a spus în cele din urmă Pușlenghea, un mare șmecher care se plictisește mai al naibii decît noi toți, dar știu de unde ai *luat* asta, erai în spatele meu alaltăieri la cabinet, veniseși pentru ipohondria ta (Antipa se temea de boală, cerea mereu tot felul de analize și consultații, obsesia cîtorva boli îl măcina pe rînd, plămînii multă vreme, apoi ficatul, rinichii, pielea, mîncărimi ciudate, dar, ca și în alte împrejurări, firea lui nepăsătoare îl scăpa : bolnavul închipuit e drept, își cultivă cu grijă obsesia, face din ea un spectacol complicat artificial dar el nu scapă niciodată de spaimă ; Antipa însă nu era un adevărat bolnav închi-

puit, el *uita*, teama lui înceta dintr-o dată, obsesia se pulveriza într-o blîndă nepăsare veselă : reapărea pe neașteptate într-o altă formă dar între timp *pauza* asta îl *vindecase*, primejdia nu mai era atît de mare, *boala* revenea mereu într-un organism sănătos, aproape imun ...) erai acolo, spunea doctorul, amenințîndu-l cu coada unei furculițe și ai văzut cînd l-am consultat pe nenorocitul ăsta, i-ai citit fișa aia a lui și cine știe ce-ai înțeles ! Antipa, mă băiatule, poate ai citit și *Medicina la domiciliu*, sau asculți dimineața *Sfatul medicului*, poate și că ai priceput că nu stau bine lucrurile cu grasul ăsta, poate, dar pînă să moară cine-o mai știe pe asta și chiar ziua ? ! Joi, a spus Antipa. Fața lui era senină, zîmbitoare, dar, mi-amintesc bine, atunci am trecut peste asta, părea un străin, avea aerul unui călător atunci sosit care spune localnicilor lucruri noi. Păi de ce joi, mă băiatule ? a rîs Pușlenghea. Facem pariu ? (dar, cine, cine a spus întîi : *facem pariu?* ...) asta ne-a electrizat, a readus printre noi buna dispoziție, da, vrem, am urlat unanim, am ciocnit paharele și, ca unul mai în vîrstă, arbitru sever și imparțial, Costache Onu a *tăiat* pariul : o ladă de sticle de bere ! Ei, da, joi Biducă nu a murit. Antipa a plătit berea. De unde să știu eu că joi, a spus el senin. Ce sînt eu ? ! Am rîs de el, beam cu un fel de ușurare la care nu ne gîndeam atunci. Tupeu la băiatu, rîdea Druică. Biducă a murit lunea următoare. Am făcut o horă în jurul lui Antipa, mă scap pă mine dă atîta rîs, spunea Druică, țopăiam pe lîngă Antipa : n-ai ghicit, n-ai ghicit, mincinosule, lăudărosule, n-ai ghicit. Iar el se apăra senin, așa ca la ziua onomastică, toți se reped la tine cu strigăte scurte și prietenoase și tu încerci să scapi în același fel, ce aveți dom'le, gata, ajunge.

Ne-am obișnuit repede cu cîrciuma lui Moiselini, nu mai mergeam la restaurantul ăla unde făcusem

pariul. Ne vedeam zilnic, *cafeaua* se făcuse o masă în toată regula, ba, cum spunea Lăduncă, o dădeam uneori pe un chef substanțial. Vreo lună-două n-am mai vorbit despre asta. Într-o zi, eram pe Strada Mare, eu îl căutasem pe responsabilul de la *mobilă*, era vorba să primească sau și primiseră niște covoare dintr-astea cam țepene, ei da, voiam să-i spun gestionarului să-mi oprească și mie unul și trebuia să-mi oprească. Să mi-l pună deoparte. Mă întîlnesc cu Antipa care se grăbea, stau numai un minut, și tocmai atunci apare între noi căpitanul Breţcan, un om cumsecade, șeful circulației la miliția raională. Transpirat sub cozorocul șepcii. A murit Gaiu, spune, cine? tresar eu, îl cunoșteam bine pe doctorul Gaiu, da, chiar el, nu se poate ba da, motocicleta aia nenorocită a lui, nu o dată i-am spus eu, las-o mai moale, domnu doctor, doar nu vrei să cîștigi campionatul. Uite că l-a cîștigat. Breţean a dispărut, am avut timp să văd că vestonul lui era foarte boțit la poale, parcă ar fi dormit pe el sau naiba știe unde-l ținuse. Am privit obrazul senin al lui Antipa. A băgat mîna în buzunar, avea o haină subțire de doc și a scos o *hîrtie*. Da, era chiar certificatul de deces al lui Gaiu. Să nu crezi că am nimerit mai bine de data asta, a spus Antipa : data *fixată* era alaltăieri, iar am pierdut pariul. Cu cine? am întrebat, o întrebare stupidă, nepotrivită dar trebuia să spun ceva. Nu înțelegeam și o teamă obscură mă cuprinse acolo în mijlocul străzii, ziua, alături de un prieten. Ce se întîmplă? Cu Druică, bineînțeles, a spus Antipa. Motociclist și el. M-am pomenit în circiumă la Moiselini, lîngă Antipa întrebîndu-l mereu fără rost ; cum faci? Voiam să *aflu*, teama din stradă făcuse loc unei stări ciudate : eram stăpînit de invidie și curiozitate și un fel de admirație amestecată cu dezgust, poate așa stăteau la masă în vreun ținut aurifer doi pribegi care por-

niseră să-și caute norocul cu sita și tîrnăcopul, și cel nenorocos îl iscodește cu șiretenie și disperare pe cel norocos, cum faci, arată-mi punga ta, unde sînt locurile tale, odată am pornit la drum, nu se poate să izbutești numai tu... Dar Antipa rîdea și, aș putea spune, se apăra fără echivoc: Vizirule, dă-o-ncolo, ce-i cu tine, doar nu crezi că am vreo alifie magică, Vizirule, ești nebun, stai liniștit, fac și eu o glumă și tu o iei în serios: păi nu mai glumesc bătrîne, gata, închidem dugheana! nu vezi că nici nu sînt măcar în stare să aflu ziua exactă?! Ce fel de vrăjitorie e asta? Încearcă și tu! Nu-i mare lucru să-ți închipui că unu ca Gaiu o să dea cum a dat el cu motocicleta într-o cisternă. Păi tu nu știi cum gonea? Eu i-am făcut un pronostic, stau în biroul meu și mor de plictiseală. Cunosc o groază de lume în tîrgu ăsta cum cunoști și tu. Eu îmi pun la încercare spiritul de observație și *mirosul* meu. Știi doar, *nasul* meu este mai înțelept decît mine! Pot trăi foarte bine olog, orb, surd, numai *mirosind* lumea. Îmi ajunge. Asta cu certificatul este așa, un truc, o încercare, dacă iese, iese. Dacă nu, nu, uite spune și tu, dacă aș fi eu un profesionist ți-aș vinde ție tertipurile meseriei?! Avea o față senină, curgătoare, prietenoasă, fața unui om de încredere. M-am liniștit nici eu nu știu cum, rîdeam amîndoi, eram un caraghios și el era un caraghios și jumătate. Uite, unde căutam eu demoniacul și magia neagră, eram un idiot fără pereche. Ăsta, Antipa era un măscărici, un provincial ca și mine, un omuleț. Pe neașteptate mi-a venit în minte chipul energic și batjocoritor al procurorului Jehac. Acolo era puterea.

●

Oho ho, eu luam în serios gluma lui Antipa! Anghel era departe. Nu știam nimic despre el. Dar

mă întreb acum : nu eram noi doi, atunci, eu și cu Antipa, discutînd despre moartea doctorului Gaiu, nu eram oare proiecția scenei finale, un semn nedeslușit, o prevestire a sfîrșitului ? Gravitatea mea intolerantă atît de aproape de fanatismul lui Anghel (și atît de departe prin lipsa de finalitate !) nepăsarea lui Antipa nu erau scurte fulgerări enigmatice, adieri venite din viitor ?

●

Nu știam încă nimic de Anghel, nu bănuiam puterea fanatismului. Presupuneam că în această perioadă Anghel a aflat, și forța care dormita în el s-a trezit (prin *atingere* cu substanța contrară a lui Antipa ?) și l-a luat în stăpînire pe nepăsătorul, netulburatul Antipa.

●

Dar noi, cei care ne vedeam la Moiselini, făpturi de o seamă cu Antipa, nu am mai vorbit despre asta. Iarăși mă întreb : cît poate să țină o glumă ? O uiți, n-ai să faci din ea un zid de care să te lovești neputincios, nu ?! Ai atîtea lucruri grave de făcut în fiecare zi, n-ai să-ți pierzi vremea cu fanteziile unuia ca Antipa ! Se înțelege am uitat gluma noastră. Uitare să fi fost într-adevăr ? Atunci de ce în ziua de 21 iunie, cînd s-a aflat la masă de moartea lui Costache Onu, de unde spaima nelămurită care ne-a ridicat pe toți de pe scaune și ne-a îngrămădit, da, departe de Antipa, undeva într-un colț al odăii sau lîngă fereastră, unde era mai lumină sau poate strada animată mai aproape, geamul pătat de muște și de labele murdare ale beților, semne sigure că sîntem vii. Dar acum îmi vin în cap cuvintele lui Pașaliu : oare nepăsarea în care trăiești nu este chiar felul tău zilnic de a-ți duce viața, felul obișnuit,

calm, în care poți fi al familiei și al obiceiurilor tale, felul în care nu ieși din comun și nimeni nu te bagă în seamă, adică ești *normal*, acceptat în turmă, de fapt modul în care supraviețuiești, singurul fel de a te apăra de spaima morții, de încordarea violentă, starea gravă a cărei consecință ultimă oricum n-o poți afla fiindcă nimeni nu s-a întors încă din moarte? Nimeni nu știe. Nu este oare felul în care te faci că nu observi propria ta moarte? (Și nici nu te gîndești la ea, nu ți-o poți închipui și nebun sau impostor, plicticos și de prost gust ți s-ar părea acela care în fiecare zi ți-ar aminti că ești muritor, că se apropie, că vei muri, că ești mort! Nu nepăsător deci, ar numi fanaticul pe cel care nu trăiește în fanatism? Și nu l-ar pedepsi cu dreptul pe care i-l dă fanatismul? Pașaliu! Dar cine poate să asculte pînă la capăt bolboroseala unui beţiv?)

●

Așadar, noi uitasem, dar legenda se închega încet în jurul lui Antipa. Legenda creștea din ea însăși, îl ignora pe Antipa și el la rîndul lui habar nu avea de legenda asta.

●

În panica și deruta care ne-au cuprins în momentul morții preotului Zota, am încercat să-mi păstrez calmul. Strigătul meu era un semn de ordine. Ordinea nu poate înlătura frica dar o face suportabilă. Eram omul legii, nu? ! Dar abia mai tîrziu la morgă, lîngă trupul galben și umed întins sub cearșaf pe masa de piatră mi-am amintit de Antipa. Unde, cum dispăruse? Tot ce țineam minte : mîna lui pe clanța ușii (cum de-mi erau atît de vii în memorie, degetele lui pe mînerul de metal, antebrațul îngust aproape

luminos, fără păr) și trupul mare al preotului încercînd să ajungă la ușă oprindu-se...

Dar în timp ce mă învîrteam prin cîrciumă îi auzeam vorbind pe cei doi, Moiselini și Agop, despărțiți de colțul mesei ca de vîrful unui cuțit cu lamă lată și-mi amintesc acum cînd scriu fiecare cuvînt, de parcă lîngă piciorul scaunului meu stau ei acum ghemuiți și se tocmesc. Sau naiba știe, chiar în melcul urechii. Trăsnită tocmeală! Nimeni nu-i lua în seamă. Eu însumi abia acum îi aud. Sigur că da, spune Moiselini, de așa o răzbunare le crapă leibărul la dușmani, o răzbunare ca asta nu s-a mai pomenit, zău așa, să moară toți odată de necaz cînd Agop se răzbună pe ei, nu fă mișto, italianule, că nu capeți un ban, eu nu fac nici un mișto, domnu Agop, eu rabd, eu am răbdare, eu n-am, spune odată, am să spun, nu capeți un ban dacă nu spui tot, de ce să nu spun? Agop se răzbună pe societatea asta în care trăiește el, așa, așa, aici în tîrg la Dealu-Ocna, o societate foarte subțire, oameni cu carte, doctori, ingineri și un om simpatic, domnu Antipa, dar atîta ... dă-l în mă-sa și pe ăsta, pentru el aș plăti dublu aș băga în el numai whisky să mă coste cît mai mult, nu-l înghit, Agop, ești un mincinos, sigur că da, sînt un mincinos, el e singurul pe care-l iubesc, spune mai departe, da, societate cultă, oameni învățați, eh, și lui Agop îi place să stea între ei, așa să am eu bine, și-i urăște fiindcă ei sînt așa de aroganți și-l privesc de sus și el așa de modest și cumsecade, săracu, și el îi pedepsește fără ca ei să aibă habar măcar de pedeapsa asta așa de gravă, îi pedepsește ca un mare specialist ce-i și ca un afacerist angro, ca un mare galanton, el le plătește masa la mine și băutura și tot, nu-i lasă să scoată un ban și dacă domnu Antipa n-ar pleca seara cu trenul, Agop ar plăti și toate chefurile în toate nopțile, dă-l în mă-sa, zi-i mai departe,

am să-i cumpăr un abonament, și-acuma vine partea care-i place cel mai mult lui Agop și eu i-o spun de fiecare dată cum îi place lui : *lor* nici nu le trece prin cap că cu cît prețu-i mai ridicat, plăcerea lui Agop este mai mare și răzbunarea lui mai reușită, unde vrea să ajungă nici maistrul Agop nu știe. El spune că nu vrea să ajungă nicăieri, să dea Dumnezeu, așa-i, așa-i, zi-i italianule, în lumea asta numai tu știi, în afară de Agop, pentru ce-și risispește Agop banii cîștigați cu talentul lui, cu tot capu tău bun am să-ți spun că asta nu pricepi : cu adevărat eu nu vreau să ajung nicăieri, eu le dau de băut și gata, dar termină odată, că nu știu ce dracu fac ăștia în jurul nostru că nu ne lasă deloc în pace. Termină cu ce-mi place mie mai mult și mai mult, eh, și cel mai mult îi place lui Agop atunci cînd societatea înaltă cu care stă el la masă (cînd vin eu cu nota de plată) începe să se scotocească în buzunare, adică se fac că vor să plătească și Agop care știe tot se uită la ei și rînjește uite-așa și ei bagă mîinile în buzunare și nu le mai scot de acolo Dumnezeu știe dacă n-or fi avînd niște curse de șoareci și-și prind degetele acolo dar nu țipă nimeni, poate rabdă fiindcă sînt oameni culți și Agop spune atunci cînd crede el că trebuie : de data asta plătesc eu, nu mișcă nimeni, și atunci ei scot mîinile din buzunare, nu se poate, încep să spună, nu se poate, cîte unul mai flutură cîte o hîrtie de o sută, nu are mărunt și Agop îl lovește peste mînă, bine, bine, spune acela, numai de data asta, să știi, ultima oară, și cîteodată Agop intră pe ușa din dos, stă în closet și atunci cutare întreabă, unde-o fi Agop ? Întîrzie, ehe, pe la ciubucurile lui, cu abțibildurile lui colorate, l-am văzut ieri cu fata aia, ehe, dar întîzie prea mult azi, își face de cap și atunci Agop, hopa în ușă, hai, omule, ce naiba, ei dau paharele peste cap, friptura, mai adă un rînd, a

venit omu-nsetat de la lucru și Agop se așează la masă, bravo, italianule, ai spus bine rugăciunea, ți-ai cîștigat cinsit pîinea, ia de aici și pentru tine și cară-te...

●

Aud glasurile lor, scriu repede ca și cum *ei* mi-ar dicta, din literele care se usucă repede se degajă mirosul familiar de cerneală Kores, eu, în copilărie, la o masă în curte sub un păr, tema la caligrafie și dopul călimării: K în relief, un nume venit poate din insule. Călimara semăna cu o brioșă. Cînd îi vorbesc lui Pașaliu despre Agop și restul, dau de obrazul lui de beţivan, umil de data asta, nici urmă de trufia lui caraghioasă. Îmi spune ca pe un lucru știut, de la sine înțeles, ușor plictisit, în treacăt: da, asta cu complexele și accesele de furie ale lui Agop o știu de la cățelușa Eromanga, ea o aflase prin Argus, bineînțeles un tip cu multe relații și cu informatori pe unde vrei și nu vrei, cîțiva din cîinii lui se învîrteau prin vremea aceea și pe la voi prin Dealu-Ocna, unde-i romul meu?

Pe măsură ce ideea *contractului* meu devine mai posesivă, scopul cercetării mele se întunecă. Zelul însă nu-mi scade! Ca o casă albă în lumină stă în mintea mea începutul: după zece ani de procuratură, cariera mea se anunța în sfîrșit strălucită. După ieșirea la pensie a procurorului Jehac, fusesem numit procuror șef al raionului, în noua împărțire administrativă mi-am păstrat funcția pentru *oraș* și tocmai primisem numirea într-un post cu mari perspective în minister, trebuia să plec, îmi sunau în cap și-mi făceau plăcere vorbele bătrînului, incoruptibilul Jehac: Vizirule, ai stofă, Vizirule, nici o clipă de slăbiciune, Vizirule, tu trebuie să ai întotdeauna dreptate, ține minte, da, poate bătrînul era prea rigid

dar cinstea lui nu putea fi pusă la îndoială. Trebuia deci să plec. Lăsam în urmă invidie și admirație. Așa gîndeam atunci, nu cunoșteam răutatea batjocoritoare a cuvintelor! Cînd s-a întîmplat deodată povestea cu dosarul pădurarului. Pădurarul fusese judecat pentru omucidere. Jehac condusese ancheta. Fusese o lecție exemplară, logica lui zdrobise orice argument al apărării, mai ales că acuzatul nu recunoștea crima și cu atît mai mult cu cît ea fusese comisă cu mulți ani în urmă. Dezgroparea scheletului victimei (de fapt oase, fragmente, craniul lipsea etc.) a pus capăt anchetei în cîteva zile. Mut de spaimă, pădurarul înghețase, nimeni nu a mai putut scoate un cuvînt de la el. Ancheta mă uimise prin precizie și durată, fusese parcă făcută, cum se spune în sport contra cronometru, și, iată, după alți ani cînd Jehac își uda liniștit grădina, pensionar în putere încă, temut în oraș, plin de viață, hotărît să trăiască o sută de ani, se redeschide dosarul, m-am opus dar s-a redeschis și a fost un fleac să se dovedească, o cazma, o lopată, că oasele dezgropate de Jehac erau oase de urs. S-au luat în discuție încă treisute de dosare încheiate de Jehac și s-a văzut că două sute dintre ele, oameni cu condamnări mari, mii de ani, exemplare în articulațiile lor formale, erau alcătuite prin abuzuri și falsuri grosolane. Fără să dau vreo explicație cuiva am renunțat la postul de la București, m-am retras din procuratură, am obținut un post de judecător la Dealu-Ocna. Și într-o dimineață m-am pomenit gîndindu-mă la Antipa. Gîndul a crescut, mi-a umplut capul și a făcut din voința mea un monstru. Lecția lui Jehac s-a întors împotriva mea. Acum sînt fostul judecător Viziru, am o slujbă oarecare care-mi ia foarte puțin timp, în rest mă ocup de Antipa, iată, scriu. Pe o foaie de hîrtie uitată pe pervazul ferestrei găsesc o efemeridă.

Este o întîmplare norocoasă, fiindcă asist la stingerea ei. Văd viața trecînd în altceva. Nimic nu mă poate convinge că zbaterea asta istovită și caraghioasă este zadarnică. Elitre suple străvezii, o țesătură verzuie destul de gingașă pentru ca aerul chiar să însemne pentru ea o primejdie, dar mandibule puternice. Dacă aș vedea cum sub ochii mei totul se face scrum și apoi cu o înfiorare piere în aerul odăii, nu aș crede: această dispariție îmi dă certitudinea că o ființă asemănătoare se naște chiar acum în altă parte. Ciudată, neliniștitoare vară. Ploi violente în fiecare zi, nopți în care căldura ajunge la treizeci de grade. Zilele trecute cineva îmi spunea că l-a văzut pe Jehac la Dealu-Ocna în fața casei lui, în zori, se pregătea să plece la vînătoare. N-a îmbătrînit de aproape deloc, spunea acela. Îl aștepta o mașină latră, era fără îndoială invitatul cuiva, a apărut în poartă, nu prea înalt, spătos, cum îl știi, cu cizme și scurtă cafenie, pușca frîntă în husa ei, un ogar cu burta suptă care s-a așezat în față lîngă șofer.

●

Dar cum lucra legenda în jurul lui Antipa! La cîtva timp după moartea lui, m-am întîlnit cu căpitanul Bretcan. Știți (mă lua pe departe, părea stingherit dar în același timp hotărît să afle ceva) ce fel de om mai era și Antipa ăsta, tovarășu procuror? L-ați cunoscut, știu bine. Cum ce fel de om?·Așa, să vedeți, nu știu cum să vă spun, acuma vă știu om dintr-o bucată, lucrați în procuratura noastră de atîta timp și n-ar trebui... Spune, omule! Eh, ce să fie, tovarășu procuror, să vedeți, eu am auzit despre el că toți s-ar fi purtat cu el așa cam cu mănuși, știți, nu avea el vreo funcție cine știe ce ba chiar deloc, doar nu de pomană îl corcoleau colea ca pe nepotu nu știu cui, eu trebuie să am și eu nasu meu, tovarășu

procuror, am zis poate nu-i, dar dacă-i chiar nepotu, finu, mai știu cine al cuiva, vă spun drept, taică-meu a fost pîndar la viile lui Iurașcu, măi băiete, fii cu ochii-n-patru, paza bună trece primejdia rea, cum se spune în popor, așa că am pus doi băieți să facă cu schimbu, nu chiar să-i stea în spate dar așa să-l păzească, face el naveta acuma dar poate-i o plăcere, un moft acolo sau vreo pedeapsă de-a lui babacu, de-a lui unchiu, ia să am eu grijă, băieții aveau consemnu să nu se bage, să-l lase în pace, numai dacă vreun borfaș, mă înțelegeți, ei să intervină așa din întîmplare, să-l păzească și dacă face și el vreo prostie să scrie acolo băieții, nu mi-o luați în nume de rău. Asta ajută și într-o parte și într-alta, mă înțelegeți. Acuma a trecut totul, dar, spuneți-mi, nasul meu a fost sau n-a fost, nu vă supărați ? ! M-am uitat la el, avea ochii de un albastru apos, atenți dar nu siguri. Brețcane, am spus, ai un nas bun, dar spune-mi unde erau băieții tăi în noaptea cînd s-a întîmplat ? Nu, tovarășu procuror, a zîmbit căpitanul, nu mă puteți scoate vinovat, că eu n-am avut nici un ordin, eu am mers pe nasul meu și sigur că în noaptea aia băieții nu erau pe urmele lui, doar nu aveau numai asta de făcut, vedeți, eu vă iau ca pe un frate și acum dumneavoastră căutați un vinovat ! Mă privea batjocoritor, privire dură, acum concentrată. Brețcane, am spus, n-ai înțeles, eu... Tovarășu procuror, eu îmi fac meseria și am vrut să știu dacă am avut sau nu nas. Ai avut, am spus. Abia acum s-a dezumflat, și-a ridicat ușor șapca de pe cap, și-a șters fruntea și ceafa cu batista, era necăjit ca un țăran care a pierdut rîndul la moară, oh, a spus blînd, iertați-mă, tovarășu procuror, mi-am permis și eu să vă întreb, vă cunosc de-atîtea vreme, am lucrat cu dumneavoastră, m-am dus (și încruntîndu-se pe neașteptate, strîngînd fălcile) praf îl

fac, unu din ei a ieșit din miliție dar ălălalt este — e plutonier, îi rup oasele... Și iarăși întors pe jumătate spre mine, după ce făcuse cîțiva pași: acuma măcar să știu tot, tovarășu procuror, era mare grangur? Mare, am spus, mare de tot, Brețcane. Și el: soarta omului, tovarășu procuror.

18

Silvia Racliș. O încăpere îngustă, înaltă. Un perete despărțitor, scînduri acoperite cu o mușama colorată, un verde-gălben instabil. O ușă scundă tăiată în acest perete într-o margine. Dincolo era *farmacia*. Aici era *laboratorul*, pe peretele despărțitor, deasupra ușii, pe o parte și alta scrie pe o bucată de tablă îngustă, albastru pe alb: laborator. Și o firmă la intrare, aceeași ca la toate farmaciile din țară și în orășelele de pe graniță, ca și cum un singur om într-o magazie sau într-un beci lung ar fi copiat întreaga lui viață, în mii de exemplare, aceleași semne: pe un fond gălbui, litere de tipar, farmacie, și în capătul din stînga paharul cu picior și șarpele încolăcindu-se, capul lui ca un semn de întrebare deasupra cupei și la celălalt capăt numărul. În casa asta a fost pe vremuri un depozit de mangal, prin anii '50 ea a fost podită, văruită, etc. după care a fost adusă aici în întregime, de la stativul de eprubete pînă la masa de piatră acoperită cu plăci de faianță, farmacia bătrînului Malhasovici, deschisă în 1910 peste drum de depozitul de mangal, și el foarte vechi, mangalagiul făcuse și comerț cu sare, pentru asta ridicase în spatele casei o încăpere de zid. Îndată ce farmacia fu mutată, în locul ei se deschiseră birourile Centrului teritorial al viei și vinului, reprezentantul Uniunii compozitorilor care percepea taxele

pe baluri și orice fel de manifestări publice cu muzică avînd și el un birou acolo. Silvia Racliș stă acum în fața balanței, un obiect fragil, un simbol și o unealtă cu care lucrează în fiecare zi. Balanța stă acum nemișcată, talgerele ei minuscule argintii arată fără îndoială dreptatea și adevărul. Acum lumea se află în armonie și înțelepciune, nimic nu o tulbură. Măscăriciul poate să-și scuture cît poftește scufa cu clopoței, dar balanța asta arată. Femeia tînără ia cu un vîrf de cuțit un praf alb și-l răstoarnă în talgerul din stînga. Ce a fost nu mai este. Femeia însă nu pare îngrijorată. Ea rîde. Dintr-un vas de porțelan care seamănă cu o jumătate de ou, ea răstoarnă în palmă cristale colțuroase fumurii, străbătute de vine subțiri roșietice. Palma ei îngustă, osoasă, pielea bine întinsă, mată, făcîndu-se căuș, vîrfurile degetelor ca niște lungi picături dintr-o licoare tulbure. Acum balanța se înclină, femeia tînără chicotește privindu-se într-o tavă de nichel, își scuturâ pletele înclină capul, mișcă umerii iar făptura din adîncul metalului își biciuiește șalele cu coada ei vînoasă înspicată la capăt. În fața și în spatele ei, rafturile înguste vopsite în alb pe care se îngrămădesc flacoane borțoase de porțelan, sticle lungi, negre, albastre, verzui, dopuri de sticlă ca niște mari capete de șurub, femeia tînără se mișcă, se răsucește, se apleacă, ia un vas cît o carapace de broască țestoasă, capacul de plumb, trage adînc în ea cu fiecare nară pe rînd, mirosurile necunoscute, aburul, drojdia, ce o fi fost acolo.

Achilina, strigă deodată femeia tînără. Pe ușa din fundul încăperii, așezată între două ferestre peste care cad storuri fumurii, cercevele albe, vopseaua coșcovită din loc în loc, se ivește femeia bătrînă. Poartă încă hainele ei de călugăriță, cu toate că de mulți ani a ieșit din mînăstire. Acoperindu-și capul și

trupul cu negru, pînză, stofă ușoară — vara, lînă, dimie — iarna, un șorț cenușiu înfășurînd-o de la mijloc în jos tot timpul anului, ea se mișcă lunecă, ușor adusă din spate, ochii totdeauna în pămînt, urechile acoperite, numai astfel ea poate vedea și auzi totul. Mîinile, cînd nu au treburi, stau adunate în față, pe pîntecele ei pe care nu-l vede lumina. Smerenie și umilință, mersul mărunt, dar o călcătură bărbătească. Chiar cei care o cunosc sau o așteaptă de la drum lung sau scurt nu o recunosc cînd îi aud pașii sub fereastră sau în pragul ușii, ea apare deodată în fața lor, ei se miră, unii par înfricoșați: da, pe ea o așteptam, cu toate acestea nu erau semnele ei, nu era pasul ei, și totuși ea intră pe ușă ... Este bătrînă, dar cît de bătrînă? Povestește cum a stat cîțiva ani (după ce numărul maicilor scăzuse la jumătate în mănăstire, jumătatea rămasă scăzînd mereu) la o maică bătrînă care avea o casă de lemn așezată pe un mal de piatră în preajma mănăstirii și închiria cele două odăi din față turiștilor veniți să se odihnească și să privească zidurile străvechi și sfinții zugrăviți pe pereții mănăstirii de un pictor cu daruri mari, mintea unui păstor de capre și sufletul unui apostol, mănăstirea devenise monument istoric, maicile bătrîne se mai rugau seara și dimineața, clopotele și toaca băteau la vremea lor dar starețа era acum directoare de muzeu, la fel însă de aspră și neînduplecată ca mai înainte, pleca o dată pe lună la oraș într-un docar cu roți înalte, două iepe, una roșcată ca o vulpe, alta pestriță, strînse în hamuri înguste bătute cu ținte de alamă, stătea de vorbă cu protoiereul, cu vicarul, cu directorul muzeului regional, un învățat fără îndoială, slab, ochelari cu rame subțiri de metal, și care îi dădea teancuri de bilete galbene și roz, cotoare prinse cu clei de oase din care cauză miroseau urît, un leu intrarea la muzeul

de stat al mănăstirii, de trei ori pe an stareța mergea cu trenul la București, pe la cursuri și instruiri ca toată lumea. Stareța Fotinia Greaca ținînd hățurile iepelor cu mîna ei ca un pieptene de fildeș, spatele drept abia atingînd spătarul înalt de lemn lustruit, podelele luceau în chilii la fel ca înainte, lespezile care pavau incinta nu se toceau sub pașii turiștilor iar clopotul mare trăia încă bine între zidurile clopotniței străvechi, printre bufnițe și lilieci. Este și nu este, spunea Pașaliu; ceva care continuă, se ascunde, se transformă, o confuzie dezvoltă un șir de confuzii, noi, amatorii de paradoxuri, trăim emoții rare, nemaiîntîlnite, dă-mi romul meu și-ți spun : confuzia este o ipoteză a minciunii și dacă ar fi numai spectacolul și merită să trăiești, e-he-hei, rînjea bețivanul. Poate n-ar fi greșit să spună că el continua într-un fel gîndurile Achilinei pe care nu a văzut-o și nu a cunoscut-o. Femeia bătrînă amintindu-și mereu de bătrînul colonel : pe cînd se afla într-un fel de slujbă la maica Tecla, nădăjduind, în virtutea obiceiului din așezarea mînăstirească să-i moștenească grădina și casa, printre străinii veniți într-o vară acolo se afla și un colonel bătrîn, pensionar. Un om vorbăreț și autoritar care vînturase lumea în război și în timp de pace. Ce om era acela, multe mai văd militarii ăștia în viața lor, și cum vorbea, Doamne iartă-mă, țîșneau din gura lui numai năpîrci și păianjeni, dar gîndiți-vă cîtă lume a tremurat în fața lui : un colonel... Și iată, împotriva voinței și hotărîrii ei, Achilina ridică fruntea din pămînt, se văd neașteptat de limpezi ochii ei de culoarea bălții înghețate, ceva rău, încremenit și resemnat străbate din adîncurile liliachii, un triumf și o amenințare : gîndiți-vă cîți oameni au tremurat în fața lui. Dar totul dispare în aceeași clipă, Achilina coboară capul, scade, reintră în umilința ei biruitoare ca

iarba. Ușa întredeschisă, silueta ei întunecată și în spate lumina clocotitoare a soarelui.

Achilina, spune Silvia Racliș, dă cu mătura pe-aici. Încet, mișcîndu-se greoi dar tăcut, lunecos, vîscos, femeia bătrînă ridică un scaun, mută un vas, în ghebul ei sta ghemuită altă femeie mult mai bătrînă, uitată de Dumnezeu, cu dinții moi și bărbia ca o talpă de sanie, mîngîind un motan gras. Din cînd în cînd piciorul Achilinei se îngreuează, izbește surd podeaua. Poate nu e ea. Femeia tînără tresare, se întoarce repede spre ușă, așteaptă o secundă, se liniștește apoi, o umbră de dispreț pe fața ei poate o încercare de a răspunde cu demnitate spaimei încordării de mai înainte. Gura femeii bătrîne se face subțire, rea. Tu îl aștepți pe Mamona, spune ea, te simt eu, nimeni nu aude, vorbele se pierd în șorțul cenușiu cum se mișcă încovoiată printre lucrurile din odaie. Un tremur străbate scurt oasele reci cu măduva uscată. Se gîndește să iasă din odaie, să plece, să se întoarcă mîine în zori sau să nu se mai întoarcă niciodată, dar în loc de asta, pe furiș, răsucind capul peste umărul din care începe să crească ghebul, ea privește spre femeia tînără. Ce-ai mai necheza, afurisito, cum ți se umflă nările, armăsăroaico, și ce duhoare iese din tine. Ciotul de mătură împrăștie în loc să adune. De ce să plec eu, pleacă tu, dacă-ți vin căldurile. Eu am să stau aici, să vină armăsarul tău și să-l scuip. Un zvîcnet uitat, o durere scurtă, aținătoare, izbind și pierind în aceeași clipă în ceafă, sub țeasta bătrînă. Nechează tu și asudă cît vrei. Achilina, ai spus ceva? întreabă femeia tînără, glasul ei plăcut se asprește pe neașteptate, nu, nu, spune bătrîna. Ajutați-mă să scot borcanul ăsta de sub masă. Achilina, vino și în colțul ăsta,

dă şi aici. Ceasul ca o monedă mică de argint atîrnă deasupra unui stativ de eprubete, catarama aurie de la capătul curelușei subțiri este prinsă într-un bold cu gămălie roșie bătut de Achilina în marginea raftului de lemn. Femeia tînără privind acele ceasului. Femeia bătrînă urmărind-o cu lăcomie. Lucruri mici sînt mutate mereu dintr-un loc într-altul bătrîna nu se grăbește dar în urma ei încăperea se schimbă.

Femeia tînără lîngă un perete. Femeia bătrînă în colțul opus. Lumină vineție. Balanța se mișcă. Mișcarea balanței este tăcută. Dar ceva de sticlă cade jos, pe pardoseala de ciment acoperită cu fîșii verzui de linoleum, fusese plin, zgomotul înfundat întîi şi pe urmă sticla plesnind, cioburile, *ceva* a căzut singur, nimeni nu l-a atins, cele două femei nu s-au mișcat din locurile lor. Dar bătrîna ar trebui să strîngă totul în fărașul ei de tablă. În căldura umedă apăsătoare de aici ar trebui să crească șerpii. În aerul fierbinte şi umed, iată, hîrtia de turnesol își răsucește singură colțurile, se înmoaie. Nici femeia tînără, nici femeia bătrînă nu se mișcă. O dușmănie, venind din noaptea speciei, le face să se ferească una de alta, să se miroasă, să se dispreţuiască, să-şi dea ocol, viclenie şi pîndă. Femeia tînără se mișcă prima. Ea merge spre ușă, deschide, soarele arde, pe măsură ce ea pătrunde în fișia de lumină, starea ei se schimbă. Rămîne acolo un timp scurt, mai fierbinte decît în odaie dar mai puțin umed. Femeia bătrînă continuă să stea nemișcată. Femeia tînără se întoarce, ușa rămîne întredeschisă, se oprește în mijlocul odăii. Acolo este un scaun alb cu spătar zăbrelit. Cu mișcări somnolente prelungi, femeia tînără se dezbracă, își

aruncă pe spătarul scaunului lucrurile ei subțiri și colorate. Labele ei înguste ies cu ușurință din sandale. Face astfel pași mărunți. Trupul ei nu transpiră, lungi fișii întunecate și luminoase acoperă pe rînd formele prelungi încît s-ar părea că se mișcă într-o apă limpede. Mirosul ei este umbra ei. Femeia bătrînă o privește fără ură, cu un început de simpatie, nu se mai ferește, nu-și mai coboară ochii. Unde îți ascunzi coada și copitele? o întreabă în gînd dar în sufletul ei nu se ascunde acum nici o urmă de dușmănie. Femeia tînără smucește capul pe spate, gîtul se arcuiește iar părul se clatină. Nu jilav, ușor în fluturare, fără greutate, părul i se așează pe umeri. Umbra unui cîine apare în dunga de lumină din dreptul ușii. Botul foarte ascuțit. Umbra se retrage. Împinsă parcă de o forță străină femeia tînără se îndreaptă spre bătrînă, se oprește însă la jumătatea drumului, se răsucește și cu pași largi se duce spre ușă, mișcarea picioarelor făcîndu-se nu ca de obicei la ea, de sus din înălțimea șoldurilor, dacă nu de la subsuori, ci din genunchi, ceva șovăitor care abia *începe*, un mers care este poate o rămășiță din veacurile primordiale cînd ea mai era acoperită cu păr și peste sexul ei cădea o coadă vînoasă. Așadar, spre ușă, în locul unde dispăruse umbra cîinelui. Femeia tînără se lipește de zid, lîngă canatul ușii. Picioarele se despart încet, unul pătrunde în fișia de lumină. Încet, restul trupului vine după el. Acum femeia tînără stă în soarele fierbinte, în ușa pe jumătate deschisă, acolo unde mai înainte se ivise femeia bătrînă. În fața ei se întinde o curte îngustă năpădită de iarbă înaltă, deasă și buruieni întunecate. Cîteva butoaie de benzină vechi, ruginite, goale și scheletul unei căruțe fără o roată. Doi pruni uscați și, departe, gardul cenușiu de scînduri acoperit din loc în loc de tufe stufoase de liliac. O plută înaltă nemișcată chiar

în faţa uşii. O albină uriaşă trece prin dreptul soarelui, aruncă o umbră lunecătoare pe pămînt, nu, este o pasăre care se roteşte greoi deasupra curţii, piere în lumină. În stînga se vede o stivă înaltă de scînduri acoperită cu bucăţi de carton gudronat. O cloşcă roşcată se ghemuieşte între scînduri, se sprijină în aripile desfăcute ca în două cîrje şi cîrîie, cotcodăceşte stins, neîntrerupt, ca bolboroseala unui nebun. Pui mici, roşcaţi, ies din bălării, din spatele bolovanului pe care creşte muşchiul, picotesc în lumină, dar nu răspund încă la chemarea cloştei. Femeia tînără se apleacă uşor înainte, sprijină palmele de genunchii îndoiţi, o picătură de sudoare, una singură, grea, lăptoasă, se desprinde din ceafa ei şi se rostogoleşte, alunecă între omoplaţii aurii. În adîncul odăii, femeia bătrînă se mişcă, ea înţelege că cealaltă *vede* ceva, fără se se audă, ea se apropie de uşă. Amîndouă aud acum gîfîitul căţelei, văd mişcările sălbatice ale cîinelui căţărat în spinarea ei, şalele lui supte zvîcnind, dinţii muşcînd-o cu cruzime de ceafă. Deasupra ziua fierbinte, lumina necruţătoare a soarelui. Auoooo, urlă pe neaşteptate bătrîna huoooooo, huuuuoooo, se întoarce, se apleacă, înhaţă de jos fierul ruginit al unei greble fără coadă, huoooo, se repede, dar cealaltă femeie o prinde de mînă, îi scoate fierul din degetele încleştate, îl aruncă, amîndouă intră în casă, uşa se închide.

Dincolo de peretele subţire de lemn, în farmacie, se aude tusea unui om. Achilina, spune cu blîndeţe Silvia Racliş, vezi că-i bătrînul care aşteaptă reţeta, du-te şi spune-i că vin îndată. Privind din nou acele ceasului, ea îşi îmbracă halatul, tălpile se lipesc fără zgomot de linoleum, intră în sandalele care seamănă cu nişte cuşti înguste pentru animale mici şi sperioase. Uşoare, luciu stins, lucrurile ei de dedesubt atîrnă pe spătarul scaunului.

Oare acest Antipa a înțeles? Oare el *înțelege*? Ceasul arată două și cinci. Oare nu este același Antipa pe care Margareta i-l arăta astă-iarnă la Albala, uite, caraghiosul, o cunosc pe nevastă-sa, în zilele astea primăvăratece cînd nu știi unde să ascunzi paltonul, el merge cu șubă și cu șoșonii ăștia mari, cred că-i înfundă cu obiele, și cu căciula asta trasă pe urechi, un aiurit care se teme de curent și face în fiecare zi gargară cu ceai de mușețel... Prietena ei, profesoara de istorie, Margareta Livescu. Oho, ce relații are asta, spunea lumea, catedră la liceul doi din Albala azi, cînd profesoare bătrîne și cu experiență fac naveta și umblă după supliniri pe la școlile generale? ! Grăsuna Margareta ! Nici nu arată grozav și nici relațiile pentru care o invidiază toți (o urăsc dar se feresc s-o supere, mai bine așa, lasă, lasă, nu se știe...) nu le are, ce are ea este un noroc nemaipomenit. *Noroc.* Cu aerul ei de studentă fruntașă, responsabilă de grupă, prima pe la cercurile științifice, cu jachetele ei galbene și pantofii ieftini. Nu poartă sutien cu toate că, ho, ho, i-ar cam trebui iar iarna își pune chiloți flanelați suflecați deasupra genunchilor, se spală pe dinți cînd dă Dumnezeu și își smulge părul din nări cu penseta. O, dar este o fată bună și fără fantezie, poate fi întîlnită în piesele de teatru cu tineri plini de calități, ea este camarada săritoare la nevoie, cam stîngace dar iubită de toată lumea (ei, da, asta nu i se prea potrivește la Albala !). În piesele astea ea se poate numi chiar Margareta. Înainte de a merge la facultate a fost un an în învățămînt la țară și ea însăși juca pe scena căminului cultural în asemenea rol. Cînd sînt la Albala, Silvia Racliș și Margareta Livescu sînt nedespărțite și orice om serios care a citit zece cărți îți poate spune că asta se întîmplă din cauza firii și înfățișării lor

opuse. Dar Silvia Racliș știe : ceea ce o atrage pe ea spre Margareta de toate zilele este cealaltă Margareta, ciudata fiică a norocului, însăși întruchiparea unor întîmplări norocoase. Sigur, nu-i poți spune asta, dar de ce să i-o spui ? Te gîndești acum la ea : da, azi-dimineață în tren, în clipa cînd dădeai cu ochii de Antipa, ți-ai amintit : treceam strada astă-iarnă, eram cu Margareta și mi l-a arătat, ce caraghios... Diseară te vei întoarce ca de obicei la Albala, o vei întîlni și îi vei spune : Margareta, îl știi pe Antipa, astă-iarnă cînd ieșeam din cofetărie și...

Cine poate spune cum te apropie de o altă ființă ceea ce de fapt te desparte de ea ? Cum se alcătuiesc cuplurile ? Cine întreabă ? Unde este răspunsul ? Nu va veni, este trecut de trei jumătate, se face patru. Dar de ce trebuie să vină ?

●

Silvia Racliș prepară într-un mojar un amestec plumburiu cu miros de sulf. Îi va spune Margaretei : uitasem, el mi-a vorbit despre asta, dimineața în tren, ba nu, la tutungerie, nu-l știi pe Tata Clem cu piciorul lui de lemn și cu rezerva lui de *snagoave*, n-a venit totuși, trebuia să mă văd cu el pe la prînz, dar nici nu știu cînd le-a spus pe toate, meteorologia asta ne dă peste cap toate planurile, spunea, nu înțelegeam nimic dar îl ascultam, știi că azi este solstițiul de vară, ziua cea mai lungă, nu știam, acum mă gîndesc la asta, tu știai, te-ai gîndit ? altădată se înălțau imnuri soarelui, oamenii se și gîndeau la iarnă, fiindcă iarna chiar acum începe, odată cu declinul luminii cînd ziua începe să scadă, după cum vara, adevărata vară începe în iarnă, cînd ziua începe să crească, știi, după solstițiul de iarnă, lucrurile sînt răsturnate, înțelegi, nu te-ai gîndit la fleacul ăsta, Margareta, de ce n-o fi venit totuși ? Fumam și el a

spus : de ce este mai important că trăim pe un glob în loc să trăim pe o tipsie? Ce caraghios și plin de farmec, nu! Ce spui, Margareta, nu-i amuzant și neașteptat pentru o dimineață plicticoasă după ce ai coborît din tren la Dealu-Ocna? De ce n-o fi venit? Facem de atîta timp drumul ăsta și nu ne-am văzut pînă azi, ce poate fi asta?...

Antipa apare în ușă, în timp ce Silvia Racliș îi întinde bătrînului o cutie rotundă de tablă, dai în fiecare zi, dimineața și seara, și înfășori cu un bandaj, bătrînul poartă bundă și căciulă țuguiată și nu pare să sufere de căldură, nu se închină el oare la soare și nu celebrează, împotriva lumii, azi, 21 iunie, începutul iernii? Antipa îl privește cu un interes neașteptat, și ca și cum pentru el ar fi venit, îl conduce pînă la ușă, pare îngrijorat și mulțumit totodată, bătrînul nu se miră, îi vorbește despre eczema lui, mîncărime mare, pentru asta a venit aici la domnișoara, el stă într-o comună la patru kilometri și pe pămîntul care i-a mai rămas în jurul casei a pus vie, o palmă de loc dar are vin pentru toată iarna cu toate că nu-i decît de trei ani pe rod, da, da, veniți, a treia casă de la biserică spre primărie, nu în partea cealaltă.

Antipa privește dușumeaua de scînduri, simte puternic mirosul de petroxin. În capul lui are loc să crească o căldare umplută pe jumătate cu acest petroxin gălbui, pe marginea căldării atîrnă o cîrpă udă, alături peria de sîrmă. O femeie la capătul unui lung coridor, mersul ei lătăreț de pasăre de baltă, într-o mînă căldarea, în cealaltă peria. Dar găleata plină ochi acum este chiar capul lui Antipa. Domnul Petroxin, alături de domnul Bayer și de domnul Bazedow și de domnul Piramidon. Oameni cumsecade, burghezi bătrîni de alădată, rătăcind din întîmplare în capetele noastre de azi.

Cînd ridică ochii, bărbatul întîlnește femeia. Ea așteaptă. El întinde mîna, cunoaște drumul. Ochii ei îl privesc cu ură și dispreț, cu o curiozitate rece, neprefăcută. El șovăie. Am pierdut destul timp, spune ea. Ce mai aștepți? Glasul ei este răgușit, poruncitor. Știi, spune el, (încearcă să rîdă, fața i se schimonosește doar, simte că vlaga se scurge din el într-o clipă, îl cuprinde încet o toropeală căreia nu poate și nu vrea să i se opună) știi, am venit, spune, e o căldură afară, mai spune, foarte cald, spune iarăși. Ce mai aștepți, întreabă ea din nou. Cuprins de furie și rușine, el apucă brațul femeii, îl răsucește, o trage la el, ca pe un stîlp lunecos încearcă să se cațere pe ea, alunecă neputincios, cade, o caută cu dinții, dar puterea lui secătuită nu se întoarce la el, este gol, mic, flasc. Hăituit de poftă, umilit de neputință, el încearcă din nou, ea se desprinde fără efort, se depărtează. Dar acum fața ei este supusă, ascultătoare. Nu vorbește, se apropie de el, ochii ei sînt calzi, înțelegere nu lipsită de o licărire de veselie. Sămînța lui se revoltă în adînc, trimite vagi impulsuri, dar totul se petrece încă în cap.

Nechemată se ivește femeia bătrînă. Femeia tînără poruncește (aceleași vorbe pe care le spusese bărbatului): ce mai aștepți? Antipa nu înțelege, neputința, furia, rușinea încă lucrează în el, dar bătrîna se supune..Antipa nu înțelege, îngăduitoare, tăcută, femeia tînără îl călăuzește. Ce mai *aștepți?* Oho, ho, bătrîna a înțeles, *eu nu*, ea poate să înțeleagă, îi dă mîna, he, he, mie nu-mi dă mîna... Încordarea se topește într-un lung, ascuns hohot de rîs, bună glumă, zău așa, și în timp ce merge în urma celor două femei, bărbatul începe să-și simtă încheieturile, mușchii cresc, vlaga urcă în el, gîlgîitul ei stins, amenințător. Sînt în laborator, bătrîna înainte, ea a și ieșit pe ușa din spate. Trasă cu putere

sau numai din întîmplare, ușa se închide singură în urma bătrînei, cealaltă femeie pune mîna pe clanță dar bărbatul este în spatele ei. Cu amîndouă mîinile o întoarce spre el, dinții lui licăresc triumfător, obrazul este supt, arcadele mult împinse înainte. Surprinsă ea scoate un strigăt scurt, înăbușit, nu, spune înfricoșată, nu așa. Revoltă, dezgust, mirosul ei ieșind din ea ca aburii, iarna, din crupa și nările animalelor înhămate la sanie. Nu așa, dar mîna bărbatului o desface încet, fără grabă, fără furie, de neînlăturat. Dușumeaua este rece, jilavă, aspră.

●

El își aprinde o țigară, nu se uită la femeie, flacăra chibritului pîlpîie. Țigara este un semn al izbînzii, da? Gluma salvatoare, cu asta ai redevenit stăpîn, da? Se întoarce spre femeie, rîde, caută un cuvînt nu găsește, își simte încă umerii și genunchii puternici, vlaga urcă din nou, încet, sigur, el rîde, face un pas dar lovește cu cotul un vas de sticlă așezat pe colțul mesei. Își smucește în aceeași clipă antebrațul dar mîna nu-l ascultă din umăr, ea se lungește și mătură de pe tăblia de faianță un stativ cu eprubete, micile tuburi de sticlă fluieră prin aer, se sprag sec jos. Se trezește în fața femeii, zîmbetul lui de triumf este acum o strîmbătură jalnică. Ea este acolo întreagă, neatinsă, inaccesibilă. Zîmbetul ei este calm batjocoritor, dar întreaga ei ființă emană o căldură ocrotitoare, o mare tristețe inundă deodată obrazul pînă acum atît de viu și mai ales *odihnit*, de neînțeles, fusese obrazul unei femei tinere care deschide încet ochii după un somn adînc odihnitor, ferit de vise rele. El întinde mîna, vrea s-o atingă, nu îndrăznește. Aruncă țigara, o strivește cu tocul îndelung, capul în pămînt. Acum glasul ei este aspru, poruncitor ca mai înainte. Hai, spune ea, e bătrînă, să n-o

facem să aștepte. Pornește spre ușă, el o urmează. Ies. În picioare, dreaptă, nemișcată în vestmîntul negru, singură în lumina orbitoare, bătrîna îi așteaptă. Amîndoi trec pe lîngă ea, o ating cu coatele și genunchii lor. Se opresc în cărarea invadată de buruieni. Vin și eu, spune bătrîna. Treci în față, poruncește cealaltă. Da, spune bătrîna. Diavoli afurisiți, mormăie nu semănați unul cu altul, pe ăsta nu l-am mai văzut, nu seamănă cu nici unul, țapi fuduli. Toți trei urmează cărarea neîngrijită, ocolesc un chioșc dărăpănat de lemn și departe în fața lor, printre trunchiurile negre ale cireșilor, ajung la un perete alb, o ușă. Bătrîna alege dintr-o legătură de chei, o labă uscată de găină și descuie ușa.

19

Cum ai ieșit din cîrciuma lui Moiselini?

Te-ai oprit lîngă o cișmea cu țeavă lungă de fier parcă arsă de acizi, zgrunțuroasă, cenușiu-roșcată, o veche cișmea care scoate apa cu o pîrghie de mînă, mînerul ca o coadă de lingură era fierbinte, ai scos batista, ai împăturit-o în palmă, ai început să pompezi, nimic nu luneca, fierul se freca de fier, scrîșnea în adînc, nu mai erai un om însetat, erai un dușman al apei, în gura cișmelei a apărut un fir subțire de apă fierbinte, un șuvoi călduț pe urmă, mîna ta lucra cu furie dar în straturile profunde apa nu mai era rece. Apă de *vară*, cum spun gospodinele apei care stă într-o balie în mijlocul curții, o încălzește soarele și copiii se scaldă în ea. Ai înmuiat bine batista ai pus-o pe față. Nu era rece, dar era mai bine. În picioare, capul mult pe spate, batiste înfierbîntîndu-se, uscîndu-se repede. Ai luat-o de pe față, țineai ochii închiși, cînd i-ai deschis ai văzut o albină zumzăind deasupra ta, între fruntea asudată și coroana arțarului. O pasăre zboară în partea cealaltă din

frunzișul întunecat, prăfuit pe margini, nu o vezi, a auzi, trebuie să fie *mare*, greoaie, bătaia înceată o aripilor, panica frunzișului. Cît de mare? O pasăre... Ai înjurat încet, ai luat încă o dată apă în pumni, cealaltă mînă mișcînd pompa, ți-ai udat fața. Ai pornit mai departe, prin mijlocul drumului. O femeie cu un coș plin cu rufe ude a ieșit dintr-o curte îngustă dintre două case gălbui, a traversat strada. Te-ai uitat după ea, avea o fustă roșie, decolorată. Un camion cu lada goală, droaie de zgomote, lemn, fierărie, motorul înăbușindu-se, n-ai urcat pe trotuar, în ultimă clipă șoferul a ocolit, ai auzit înjurătura lui urîtă. Ai zîmbit, și tu înjurașeși la cișmea, erați chit! Așadar, într-o farmacie erai așteptat de o farmacistă. Ai înțeles bine? Berea băgată în tine urca abia atunci în cap. Amețeai încet, era prea cald dar era bine. În farmacie la farmacistă va fi bine, răcoare, toate medicamentele, prafurile, alifiile, licorile alea put dar va fi răcoare, trebuie să aibă ea niște aiureli, niște săruri care să facă răcoare și dacă nu, măcar vreun ventilator ca la Moiselini, o porcărie care se tot învîrtește. Farmacista trebuie să aibă ea pe undeva vreun ibric și o cutie cu cafea în care mai demult a fost ceai, *five'o clock tea 100 years reputation*. Așa se întîmplă: cafeaua se păstrează în cutii de ceai, poate e vorba de un principiu, o regulă, ceva trebuie să fie!... cald, dar dacă ar fi frig ar fi mai bine? Înțelepciunea lui Moiselini! Să-ți fie frig. Te-ai oprit dar frigul nu era acolo. O pasăre sus, sus, se rotește, un uliu, pîndea el vreun pui de ceva, rață sau găină, curcă. Era trecut de douăsprezece, oho, era spre două, dar dacă ea nu te așteaptă? Pleacă, miroși a sudoare, ce cauți aici, cine te-a chemat, eu? ieși afară, chem miliția. De ce să ies? dați-mi, vă rog, un antinevralgic. Pe farmacistele astea nu le poți da gata decît cu un antinevralgic. Dar ce

te-a apucat, urcai niște scări și vedeai sus, în spatele ușii cu geamuri, capul portarului... mergeai cumva la biroul tău, intrai înăuntru, ai pornit? Omul zîmbea, se pregătea să-ți deschidă ușa. Ai coborît repede, în cap duceai zîmbetul portarului, nea Antipa și-o fi uitat bastonul pe undeva, ha ha. Te-ai pomenit iar în stradă și din toate părțile numai mirosuri, pepene verde, urină, cîine plouat, varză, oțet, ceapă prăjită, brînză iute, iarăși urină. Eu cum miros oare? te-ai întrebat. Oare m-am îmbătat? te-ai întrebat din nou. Ei drăcie, dar în loc să ajungi unde trebuie, te-ai trezit lîngă gară, dădeai tîrcoale peronului, ce naiba? Pesemne merseseși destul de repede sau mai repede decît se poate fiindcă ceasul care arătase mai înainte pe cînd fugeai de pe treptele palatului comunal aproape două, era acum numai unu jumătate. Eh, gînduri, prostii, ai intrat în closetul văruit în alb, nu departe de pompa de alimentare, lîngă chioșcul de ziare. Te-ai oprit înainte de a ieși fiindcă dincolo, la *dame* ai auzit o tuse cunoscută. Closet bun de ciment, solid dar peretele despărțitor nu ajunge pînă în tavan. Peste tot dai de pereți de ăștia care despart o încăpere și nu ajung pînă în tavan, era o tuse cunoscută, pe cînd mergeai iarăși pe drum te-ai gîndit că ar fi fost bine să fi intrat dincolo să te convingi că tusea nu te înșelase... Cu toate că ești singur, amănuntul ăsta neînsemnat nu te poate înșela, după cum profețiile tale sînt sigure... Jocul este perfect, gluma atotputernică. Ăsta, uliul, vulturul nu greșește niciodată, dă tîrcoale pe la grădini, vede pasărea jos, o pîndește și cînd îi vine lui bine, cade ca un bolovan, înfige ghearele și se ridică ușor, se tot duce. Pasăre sus, pasăre jos. Mergeai și erai vesel, te gîndeai: îmi umblă mintea, îmi trec lucruri ușoare și hazlii pe-acolo, aș vrea să vorbesc, poate aș transpira mai puțin și îmi place cum aș putea vorbi acum,

aș avea mult har, aș zăpăci societatea, zău așa, în cap îmi vine o limbă vie și lipsită de prejudecați cum sînt și gîndurile și simțurile mele acum, o limbă viguroasă, cum o cheamă pe fata din romanul englezesc care spune : un stil viguros nu mă poate face niciodată să roșesc ? Da, o fată educată, crescută în precepte morale severe și în rigoare puritană și nu azi sau ieri, tocmai în secolul trecut și cui răspunde ea ? Unui om mult mai în vîrstă care îi recomandă un scriitor bun dar îi cere să nu-l creadă etc., dacă în stilul lui se vor găsi asprimi, expresii dure etc. Fiindcă sînt destule ! Și fata : un stil viguros nu este niciodată vulgar, nu mă poate face să roșesc. Dar cum se numea fata asta minunată ? Și cum se numea cartea ? Mergeai. Tăcut și amenințător urca în tine acest : mă simt excelent. Te gîndești : farmacista stă în farmacia ei, se numește Silvia, știu. Arată foarte bine dar cum se poate spune asta în stilul viguros în care aș vrea să vorbesc eu acuma ! ? Cuțitarii, bișnițarii, hoții de buzunare cînd stau între ei la bufet și toarnă în ei lăzi de bere au un stil viguros ? Dar sportivii, fotbaliștii la cheful de după meci ? Dar țăranii după ce au băut sîmbătă și duminică la nuntă, cam pe luni dimineața, cînd își povestesc întîmplări din armată, au un stil viguros ? ! Cum să găsesc eu stilul viguros care s-o încurce pe farmacista Silvia în farmacia ei ? ! Gînduri fără rost care te făceau să rîzi. Ai întîlnit un cîine, uite-l, ai spus, oare nu ne-am mai văzut azi ? I-ai dat un cub de zahăr din buzunar, cîinele l-a luat cu botul lui ascuțit, murdar, un cîine care umblă prin gunoaie. Am onoarea, domnule cîine, ai spus, dar n-ai avut cînd să te ferești. Ai privit urmele dinților în osul piciorului, carnea nu părea ruptă, dar iată-le învinețindu-se, umplîndu-se cu sînge. Oare cine povestea despre băiatul mușcat în glumă de un cîine ca ăsta, căutați cîinele să vedeți dacă n-a fost cumva turbat, și tot căutînd cîinele au uitat să-i facă băia-

tului injecțiile și după vreo cîteva zile, ce să facă, dacă n-au găsit cîinele l-au împușcat pe băiat fiindcă începuse să latre. Oare era vorba de un stil viguros? Erai mirat că nu te întîlnești cu nimeni pe stradă, dar asta te făcea să rîzi. Unde or fi oamenii spuneai, și rîdeai singur. O mare slăbiciune venită deodată te-a făcut să te sprijini de un gard înalt, vopsit în verde și atunci ai spus: ehe, dacă aș fi găsit pînă acum un stil viguros nu mi se întîmpla asta, sînt un vierme, un melc caraghios, mi-e frică de ea, dar am să găsesc pînă la urmă un stil viguros, și rîdeai singur, rezemat de gard, în timp ce încercai să alungi o albină care se tot învîrtea în jurul capului tău. Ai intrat la Tata Clem, el s-a bucurat, se uita iscoditor și prietenos la tine și tu ai spus: nu sînt beat și ai cerut țigări Snagov, două pachete și el a rîs urît, sîntem complici, era bucuros de asta, mîndru, ușor tulburat, dar această complicitate scăzuse prețul tău la jumătate și asta îl bucura cel mai mult, știți, a spus, a murit domnu Onu, ei, dacă-i pe-așa, ai spus, să-ți zic și eu una, a murit popa Zota, cum așa? a spus el plin de teamă, așa, ai spus și ai rîs, doar n-a murit din vina mea sau a dumitale, nu, a spus șchiopul dar te privea îngrijorat, ai ieșit de la el, te-ai oprit, ai ridicat piciorul pe ciotul unui burlan și ai privit mușcătura cîinelui. Bine făcută, ai spus. Prinde coajă, este ca atunci cînd ți se pune o lipitoare. Ți-ai amintit de bunica ta. Tu un copil pe lîngă fustele ei largi și ea umblînd cu borcanul de lipitori prin chilerul scund cu lut pe jos, lipitorile trebuiau să-i sugă sîngele rău din cel bun, îmi vîjîie capul, spunea, și tu îl auzeai vîjîind. Cum ai luat o lipitoare din borcanul ei pe cînd ea dormea, și cum ai pus-o pe piciorul tău, chiar acolo unde te-a mușcat cîinele azi, poate chiar de asta o fi mușcat el... Mergeai, casele, cișmelele de la încrucișarea străzilor, stîlpii de beton tre-

ceau pe lîngă tine, ciudat, tu mergeai încet dar ei, ele alergau parcă ar fi fost într-un tren, o mașină, o cușcă pe roate care fugea bine. A trecut un camion cu prelată și te-a înfășurat într-un nor gros de praf ca o ceață gălbuie și atunci ai văzut că erai afară din oraș, căldura crescuse, mergeai pe un drumeag de țară, ultimele case rămase în urmă, treceai pe lîngă niște depozite lungi, un siloz, niște mari rezervoare cilindre și cupole întunecate sau argintii. Praful stîrnit de camion se lipise de ceafă, pe obrazul tău, intrase în gură. Multă căldură și prea puțină apă, spuneai și rîdeai. Ai văzut casa lui Anghel printre cactuși, aleea cu plopi, întinderea verde din jurul Casei de Apă, zidurile albe, gardul de sîrmă ghimpată. Ai văzut pasărea coborînd, aripile ei mari aruncau umbre pe pămînt. Ai auzit uruitul unei mori dar putea fi zumzetul albinei lui Anghel, albina mare despre care el îți vorbise. N-o văzuseși pînă atunci. Rîdeai : poate o văd, ce hahaleră bătrînă, să-mi toarne el mie una ca asta cu albina ... Te-ai întors spre oraș, mergeai fără să obosești, farmacista mă așteaptă în farmacie, trebuie numaidecît să găsesc un stil viguros. Mergeai pe taluzul înalt, vedeai furnici cum urcă pe picioarele tale. Nu le alungai, citeai pe marginea taluzului scris cu cărămizi vopsite în alb : trăiască prietenia între popoare, oho, Anghel o fi stînd acum pe scaunul lui din spatele casei, gîndeai și nu mai scăpai de rîsul tău, era chiar umbra ta, cînd înainte cînd înapoi, țișnind de sub tălpi, și o fi scriind vreo scrisoare în Guadelupa, să-i trimită prietenul lui de acolo cutare specie de cactuși. Și chiar o să-i trimită, poate deschide o expoziție. Cu cîteva zile înainte îți arătase unul din Grecia, semăna cu o broască cu țepi. Mergeai fără să te clatini, repede, și veselia gîlgîia în tine, ai făcut două tumbe în iarba prăfuită de pe taluz și ai strigat : cred

că am ajuns la stilul viguros! Dar ai ajuns iarăși în oraș. Erai pe strada Veniamin Costache Mitropolitul. O fi fost un om sărac și umil, strada lui se dărîmă cu tot cu casele ei de chirpici. Gîndeai: numai să vreau eu să fac puțină tevatură, să izbesc cu pumnii ăștia în pereții ăștia coșcoviți și s-ar prăbuși naibii, treceai, alergai pe lîngă grădini de zarzavat, te-ai oprit sub un nuc mare și ai vrut să dormi acolo. Dar nucul era într-o curte largă și tu lîngă gardul cu nuiele. Așa spuneai: dacă nu ar fi farmacista cu farmacia ei și cu cafeaua ei în cutia de ceai, m-aș folosi de stilul meu viguros și aș face harceaparcea strada Mitropolitului Veniamin Costache. Altă dată. Rîdeai și izbeai pietrele cu piciorul. Slavă Domnului, spuneai, sînt pe drumul cel bun. Asta te făcea să rîzi și mai tare. Mai tare decît ce? Ai văzut copilul, ieșea ca un miel printre șipcile gardului. Ce-i cu tine aici? Șapte ani. Așa? Bravo! Ține un leu. Erai darnic din cale-afară, una-două dădeai un leu oricui îți cerea sau nu. Ia arată-mi piciorul, ai spus, nu cumva în ghetuța aia ai o copită despicată? Na-ți un leu, cum o cheamă pe mă-ta? Floarea? Bine, mai ține unul și arată-mi un loc unde să vărs. Dar micul derbedeu țopăia în jurul tău și scotea strigăte scurte. El crede că se poate apăra cu gluma de minciunile lui, ți-ai amintit, glumele lui ascund minciunile (lui, ți-ai amintit iarăși vorbele Feliciei, dar cîte nu spunea biata Felicia cînd o încolțea neîncrederea. Eu nu sînt geloasă, striga, dar nu vreau să-și bată joc de mine. Cine să-și bată joc? Copilul negricios și murdar, cămașa ieșită din izmenele de cînepă, dar niște ghete zdravene legate cu sfoară verde, îți turna apă în pumni dintr-o oală de lut. Apă caldă, clocită, dar curge și spală. Ți-ai smuls capul din gard. Dăduseși afară, pîntecele se golise dar nu se dezumfla. Fusese greu, acum era gol. Un foarte mare gol

prin care mațele tale și pipota, ficatul, ce mai aveai pe acolo pluteau la voia întîmplării fără să se atingă între ele, constelații abia mijind în întunecatul univers mic. Ca niște muște verzi în burduhanul crăpat care se usucă la soare. Pe urmă, burta umflată te duce singură ca un dirijabil. Pluteai, nu mergeai chiar așa, atîrnai și erai dus. Capul te trăgea în jos. Dar ai ajuns în centrul orașului. Pustiu, liniște, toropeală amenințătoare. Obloane trase, prelata în dungi decolorate din loc în loc, deasupra trotuarului, frizerie, croitorie, magazin universal. Te-ai privit în vitrina largă, încăpeai între două manechine urîte, înfipte în grăunțe de polistiren. Erai mulțumit de cum arătai, obrazul tras, adîncit sub ochi, burta suptă, ehe, he, o fi umflată *înlăuntru* sau, s-o fi dezumflat, cine știe... Cămașa ta în dungi, pantalonul nu este boțit, ruptura nu se vede : cîinele ținuse cu tine, nu mușcase pantalonul, mușcase piciorul. Mîine, da, mîine îi vei face o vizită domnului Pasteur, alt bătrînel cumsecade, dar azi, azi, știai ce ai de făcut, cu tot avîntul într-un stil viguros, la farmacie, la farmacie... Ți-ai trecut palma peste față, erai mulțumit... Ai simțit arcadele tari, globii ochilor în mediul lor elastic, firul scurt și unsuros al sprîncenelor, barba rasă dimineața asprea ușor obrazul, nu era rău. Ai băut un sirop galben cu gust de leșie. Călduț. Tot așa a fost și valul de apă care te-a oprit. O duhoare de lături, părul ți s-a lipit de frunte, de pe buze limba a cules ceva ca un fir de pătrunjel cu gust de legumă putredă, cu două degete ți-ai scos dintre dinți o coajă de salam, degetele îți miroseau a untură rîncedă. Pe față ți se scurgeau încă lăturile, cămașa udă duhnea, pe vîrful pantofului ai văzut o boabă moale de fasole, o bucată de cartof fiert. Ochii ți se lipeau, te usturau, în gene se usca ceva gelatinos. Vai, vai, ai auzit, chicoteli, rîsete înfundate, o voce răgușită,

ce-ați făcut, nenorocitelor, și iarăși rîsete înfundate. Chicoteli și o ușă izbită cu putere. Din ce parte fusese aruncată căldarea cu lături? Din stînga, sus, parcă o fereastră, sau poate un om cocoțat pe o scară într-o poartă sau umblînd pe catalige... Te-ai întors spre stînga, te-ai uitat, acolo era un zid orb, nici ferestre, nici uși, nimic, un zid coșcovit, înalt, larg, lung, da, zidul unei vechi mori cu aburi care va fi dărîmat zilele astea. Liniște, nici om, nici animal, ba da, o pisică cenușie se strecoară printr-o spărtură, lîngă un bolovan mare, printre buruieni crescute în șanț. Pasărea sus se rotea. Foarte sus. Fața ți se strîngea ca o mască de nămol, cămașa se scorojea în spate. Strada pe care te aflai era iarăși una de la marginea orașului, da, strada Morii, dar era spre binele tău, nu departe ai văzut o fîntînă și un jgheab de piatră plin cu apă. La urma urmei nici nu era o atît de mare nenorocire, sînt altele și mai rele și în afară de un fir subțire și moale de fidea, (pe care l-ai scos cu două degete din păr în timp ce mergeai pe strada Bobîlna) nu mai rămăsese nici o urmă. Capul cădea greu, oricît ai vărsa, capul nu se golește. Aha, îți spuneai, ajung eu înăuntru la farmacie, am făcut un ocol pe străzile astea, așa, ca să se vadă că am un stil viguros. Aha, ce cauți pe aici Muedine, unde-i căruța ta cu răsaduri? Cum, mă așteaptă Anghel? Uite, colea, Muedine, o placă memorială ștearsă în zidul ăsta dărăpănat: aici a locuit între anii cît? cînd? marele poet național Vasile Alecsandri, ascultă, împielițatule, mai scrii poezii, ia te uită în cerdacul șandramalei, vezi lada aia mare cu capacul rezemat de perete, ce-o fi înăuntru? Mare lepră-mi ești, Muedine, ia spune-mi tu mie, unde-i fata aia care stă mereu cocoțată pe răsaduri cu pantalonii ei de trening, să mă duc la Anghel, oare nu cumva te ții de dimineață de mine și mă tot trimiți la Anghel, ascultă, Osman-

liule, semeni cu măgarul tău, toată ziua pe drumuri, roșcați amîndoi, răsaduri și mai știu eu ce. Spune-i că am să vin dar săptămîna viitoare. Oho ho, mor de rîs cînd te văd, ești dat în paște, Muedine. Du-i măgarului bucățica asta de zahăr și scoate-i pantalonii ăia de trening. Am să mă duc. Te-ai oprit lîngă o poartă de sîrmă împletită, ai văzut în ogradă porcul fugărind o rață. Ai făcut un pas înapoi ca și cum ai fi vrut să te ferești : unde să fug, babo, ești nebună, ce tot strigi? Fugi tu dacă poți cu tîrtița ta mare. Na-ți un leu, du-te. Dintr-o ogradă, din casa asta de sub frunza de brustur e? Cum, tot aici ești ! Cară-te, babo, eu am stil viguros, he, he, nu mi-e frică, he, he, fugi tu, eu nu vreau să fug, unde, de ce să fug? Ți-ai luat leul, pleacă. Unde ai mai văzut o scorpie ca asta? Într-un film, un castel în care o liotă de cerșetori își fac de cap, basmaua ei murdară, șuvițele albicioase de păr încîlcite, obrajii căzuți, toată bolboroseala și fleșcăiala și răutatea ei, traista plină cu resturi, cîrpa unsuroasă în care-și ține banii. Fiindcă are bani. Ai mai văzut una ca asta demult, într-o noapte, într-o ospătărie populară, ehe he, la film ca la film dar s-o vezi lîngă tine, adevărată, și chelnerul luînd banii cu aceleași mîini cu care își așează ție tacîmul pe masă și-ți aduce pîinea, ea dă un bacșiș gras și el ia, și spune sărut mîna, da, o femeie bătrînă, puteai să-l vezi cînd tu ți-ai întors capul, ce-i, domnule, ce-i? nu-i și ea om al muncii, ce dacă cerșește, asta-i munca ei de femeie bătrînă, a fost cucoană mare asta, ce ți-e scîrbă, ce-i cu mîinile mele? He he, ea nu-i tot om? ! două mîini am, cu astea servesc pe toată lumea, dar voi, la masa asta, ce fleșcu meu sînteți, studenți, campioni de tir, Oastea Domnului sau poate nepoții lui rocfelăr și puțiți de bani, nu? ! Vă e scîrbă de oamenii muncii din localu ăsta, da? !... Chelnerul, o gorilă cu capul teșit, cîrlionți scurți și

deși, negri pe frunte, pe tîmple, pe ceafă, și o ceafă de unul care aruncă bile la circ și le prinde între omoplați și ține pe cap o prăjină de care atîrnă vreo cinci inși și ce umeri, și ce uitătură, Doamne, te așezi la masă (spunea unul dintre voi?) și vine unul dintr-ăștia să te-ntrebe ce vrei și ai vrea să pleci dar ți-e teamă, ăsta mă omoară, în loc să ceri coniacul pentru care ai intrat, ceri de mîncare, băutură multă, te faci că mănînci, plătești înainte să termini dai ciubuc gras și într-o clipă, cînd l-ai văzut dispărînd după perdeaua vișinie din fundul încăperii te ridici și fugi, nu te mai întorci, dispari, oho, ho, gîndeai tu, Antipa, dacă pe atunci aș fi avut un stil viguros mi-ar fi plăcut să-l bat, să-l pot bate pe ăsta, încet, bucată cu bucată, gură, abdomen, coaste, da, dar în loc de asta te uitai la el cum rînjește și încercai chipurile să zîmbești cînd el îți băga sub nas pumnii lui, unde vezi că pute pumnii mei? Sau poate banii, mă, ia să vedem, cu toate că ei nu pute nici atît, a băgat o mînă în buzunarul halatului soios și a scos hîrtiile babei, multe, hîrtii de un leu, unsuroase, mototolite, răsucite, și vi le împingea în obraz, le simțeați pe buze duhnind dar nu mișcați nici unul, dacă v-ar fi poruncit să mîncați una o mîncați acolo pe loc, și o priveai înfricoșat pe baba care nu auzea nimic, își vedea de molfăiala ei : fața acoperită cu pete vinețiii și scame albicioase, nasul pe jumătate mîncat și traista lîngă piciorul scaunului și mestecînd în gingii carne, pește, ciocolată, frișcă, dînd peste cap pahare cu bere nemțească și pe urmă cafea, încet, fără nici o grabă, toată povestea semăna cu a chelnerului, adică baba asta te obliga s-o privești și să-ți fie frică (ceva ca o imagine înfricoșătoare din propria ta existență) molfăind totul și ce era mai grozav la ea era că la fiecare două-trei minute își scotea din mînecă o batistă subțire, albă, jilavă, spuma unei dantele pe mar-

gini, își tampona ușor fruntea, pe urmă scuipa în ea sau numai o apropia de buze după ce înghițea ce avea în gură, ce era însă de neînțeles și te umplea de grijă și oroare era felul cum stătea pe scaun, o adevărată cucuoană, o cneaghină, nu una care o face pe boieroaica și o dau ifosele de gol. Nu. O marè doamnă cum se mai vede încă în fumul adînc din frescele votive, un jilț și ea stînd în jilț, cei mai înalți demnitari sfiindu-se să se apropie. Da. La naiba cu stilul viguros, dar ai fi putut uita unde te afli, dacă bineînțeles reușeai să înțelegi cum stă și ce se întîmplă cînd stă în jilț o cucoană adevărată și mare. Tot ce rămînea în farfurii, ea strîngea în niște foi de caiet dictando, o felie de pîine căzută în ciorbă, ciolane lucioase, o jumătate de perișoară, hîrtie mînjită cu cremă în care a fost o prăjitură etc., făcea pachete mici și le punea în traista ei . . . L-ai întrebat cît e ceasul, patru făr-un sfert, ți-a răspuns un om cu basc cafeniu și pantalon de doc larg și boțit cam scurt, fluturînd deasupra gleznelor, ciorapii uitați pe acasă sau în vreun loc unde-și spălase picioarele, vine ploaie, trebuie să plouă, a spus, unde? ai întrebat, amîndoi v-ați uitat în cer: fierbea încet ca un mare cazan în care, la foc scăzut, bolborosește plumbul, culoarea albastră se pierduse demult dar nori nu se vedeau, se adună, a spus omul, ai privit acolo unde îți arăta el, pe cît se părea izvorul căldurii cumplite de pe pămînt și ai văzut o umbră întunecată, nu norul, doar o *înaintare* fumegîndă, ceva greoi și aspru, orb, de neînlăturat ca și mirosul unei fiare și în același timp o adiere tăioasă, neașteptată a mișcat blocul de aer fierbinte deasupra voastră, sus dar nu atît de sus încît să nu vă înfricoșeze și să nu vă aducă în suflet speranța unei schimbări. Asta-i grindină mare, a spus omul, poate ninge, ai spus, și el nu a rîs, a clătinat doar capul grav, tăcut, ai simțit din-

tr-o dată că te poți apropia de el și ai vrea să stai de vorbă cu el dar s-a depărtat grăbit și curînd a dispărut după colțul străzii... Ai aprins o țigară. Fum în nări, în gură, lingînd mucoasele, coborînd în adînc. În cap gîndul că de mult n-ai mai aprins o țigară. Afnar. Grețos. De ce să-l întrebi cît e ceasul? Ai și tu ceasul tău. Ai îndoit mîna cu gestul tuturor oamenilor care poartă o morișcă de asta la mînă, da, atît cît spusese șarlatanul, de mirare, părea un mincinos, un înșelător, un hoț de buzunare, trebuia, în stilul tău viguros, să i-o spui. Oho, ce ochi de șnapan avea, nu cumva și o haină cadrilată? Ăștia cu haine cadrilate sînt toți niște șmecheri, vor mereu să stoarcă ba una ba alta. Farmacia o mai fi la locul ei? Farmacista s-o fi urcat în tren, nu-l mai așteaptă ea pe Antipa, de ce să-l aștepte? Farmacista la farmacie, se înțelege. Mergeai, zăpușeala creștea, în cerul plumburiu foarte jos se aprindeau fulgere scurte, întortocheate, nu se auzea tunetul. Îți spuneai: pleacă cu trenul ăsta la Albala, *eu mă simt bine.* Se adăuga o stare nouă: un fel de ușurare, un sentiment ambiguu de felul celui care se exprimă cam așa: mă duc la tîrg, dă doamne să nu găsesc ce caut! Un fel de proverb! În același timp o durere surdă, o adîncă părere de rău. Ai rîs în timp ce săreai peste gura deschisă a unui canal, nu pun și ei aici un semn, trebuie sancționați, ai gîndit ca un bun funcționar la primărie, ai dracu, ai rîs amintindu-ți de inginerul Druică... Las-o-ncolo de farmacie, ai spus, te-ai dus la gară, ai un tren peste o oră, mă duc la gară, ți-ai spus, nu mă autoanalizez (te-ai lăsat pe vine de cîteva ori, *genuflexiuni*, mureai de rîs, de după o perdea lăsată te-a privit un bătrîn cu o pungă fleșcăită în loc de bărbie, o fi ținînd în ea semințe, cîteva vrăbii au zburat dintr-o baligă din mijlocul drumului, mureai de rîs, ce cuvînt, sughițai ce-he cuhuhuhu-

vîhîîînt, *autoana* ...) nici prin cap nu-mi trece, eu merg unde vreau în cea mai deplină libertate, am un stil prea viguros ca să mă las dus de nas cu ce cred că se petrece cu mine, oho-ho ... și am mare noroc că toți analiștii, chiar și cei mai cunoscuți, dorm acum cu burțile umflate în puterea marii digestii. Moarte bună, domnilor, mort ușor ! Dar te-ai pomenit în fața farmaciei. Obloanele laterale erau trase dar nu scria *Închis* pe ușa cu geamuri. Deschis 7—3, duminica etc., negru pe galben, un carton îngust atîrnat de un șnur subțire în mijlocul cercevelei. Palma ta a atins fierul clanței. Cald, umed (carnea ? fierul ?) ai văzut prin perdeaua opacă mișcîndu-se ceva înăuntru, poate ai auzit voci, o schimbare bruscă se petrecea în tine adînc, adînc clătinător, vîrtej, teamă rușine, triumf, *nu vreau* amestecat cu *pot*, *nu înțeleg*, *nu reușesc*, *nu* ... Te-ai și văzut în geamul curat, capul tău tăiat în două, în trei de ramele înguste ale cercevelei. Stările prin care treceai erau repezi, nedeslușite, voiai să ajungi la cuvînt, cuvintele în capul tău te-ar fi liniștit, nu reușeai, ai apăsat pe clanță Multă sudoare vîscoasă. Fierul mergea greu în lăcașul lui vechi, ușa se împotrivea, o balama părea desprinsă, joacă, scîrțîie, geamul zornăia în rame cum se întîmplă la casele unde lipsesc bărbații. Ai intrat.

Fișă de lucru (din *Jurnalul* romanului)

Omul față în față cu el însuși — a n c h e t ă

Climatul echității, climatul înfloririi personalității umane

... Lucrez de mulți ani în administrația de stat, am avut prilejul să cunosc mii și mii de oameni și mi-am putut da seama că pe omul simplu, pe omul cinstit nimic nu-l indignează mai mult ca nedrep-

tatea — ne spune A. S. din G. Omul de azi nu poate să conceapă și nu vrea să îngăduie sub nici un motiv ca nedreptatea, abuzul să-și afle culcușul în viața noastră. El are o judecată simplă și limpede ca cristalul : socialismul și nedreptatea sînt două noțiuni diametral opuse, aflate într-o incompatibilitate organică. El consideră socialismul ca fiind orînduirea sa ; de aici sentimentul de stăpîn în țara sa ; de aici insistența cu care acționează împotriva celor care — oricît de mari ar fi — ar vrea să drapeze, în hainele noului, moravuri moștenite de la vechea societate. Înregistrăm cu toții profunda satisfacție și aprobare cu care au primit milioanele de oameni ai muncii din patria noastră măsurile luate de conducerea partidului și statului în ultimii ani pentru a statornici temeinic în viața întregii societăți spiritul de dreptate, de echitate, începînd de la retribuția muncii și pînă la garantarea prin lege a drepturilor și libertăților cetățenești.

Desigur, nu întotdeauna totul se desfășoară sau, mai ales, s-a desfășurat firesc. În fața unei stări de lucruri necorespunzătoare într-un domeniu sau altul de activitate, există sau nu temeiuri reale care i-ar putea determina pe oameni să se abțină de la critică, să nu-și spună părerea? — l-am întrebat pe tovarășul A. N. — Promovarea noului, dezbaterea deschisă, principală a problemelor economice și sociale care frămîntă masele largi de oameni ai muncii — ne-a răspuns — presupun un generos climat social, o deplină libertate de opinie. Și cea mai elocventă dovadă că în țara noastră există un asemenea climat este modul în care sînt abordate de cetățeni aceste probleme. În ultimii ani, un aer proaspăt, pur, a pătruns în toate compartimentele vieții sociale, în relațiile dintre oameni. Ceea ce aș vrea să subliniez cu deosebire este rolul stimulator al unui asemea climat, caracterul său umanist ; dezavuind public suspiciunea, ellminînd-o pentru totdeauna din relațiile sociale, partidul i-a îndemnat pe oameni să gîndească — pe toți laolaltă și pe fiecare în parte. Dezvoltarea gîndirii umane, a spiritului său creator este o latură fundamentală a politicii partidului nostru. Socialismul nu înseamnă numai asigurarea unui belșug de bunuri materiale, ci și promovarea celor mai înalte principii etice, a unui climat de echitate și dreptate socială. (...) Adevărul iese întotdeauna la iveală. Și asta v-o spun

cu, un om care a avut de suferit, cu mulți ani în urmă, din pricina unor nedreptăți; pentru că, în acea perioadă, într-un climat social nu pe deplin așezat pe temeiuri principiale, suspiciunea, arbitrarul își mai făceau loc...

N. T. R.

20

De ce numai aici? întreabă Antipa.

Numai aici, spune Silvia Racliș.

Plouă, spune Antipa.

El stă întins pe un pat de fier, vopseaua albă scorojită pe zăbrelele subțiri de la capete. Capetele sînt făcute din șină subțire, unghiuri drepte, vopseaua albă pare să fie aici mai proaspătă, nu se cojește, este numai zgîriată în zig-zag, treabă de copil, cine s-o fi ocupînd cu asta pe aici? Undeva pe la mijloc, atîrnă legată cu sîrmă subțire o plăcuță de aluminiu: un număr de inventar. Patul cred că l-ai luat de la dispensarul TBC sau de la spital, și masa la fel și scaunele, amîndouă lucrate din țeavă subțire și tăblii de plastic, nichelul ruginit pe ici-colo și tot așa, zgîriat, ros, tocit. Dar podeaua este de scînduri înguste, galbenă, bine frecată cu leșie, lustruită nu de vreun meșter lemnar sau lustruitor, tocite de umblet mult cu picioarele goale sau în ciorapi de lînă, nodurile lemnului par de sticlă topită. Pereții sînt acoperiți pînă la jumătate cu hîrtii albe, pătate de muște. Între masă și taburetul pe care se află un lighean cu apă limpede, o coală de hîrtie lipsește, în locul ei s-a pus un ziar îngălbenit, parcă dogorit de foc. Literele mari, literele mici, fotografiile, titlurile de ultima oră. Ziare acoperind pereții bucătăriilor deasupra sobelor afumate sau în magazii de lemn între două dulapuri descleiate și prăfuite (de ce un

ziar prins acolo în ţinte sau în pioneze?) întotdeauna titlurile mari de pe prima pagină la vedere. De ce numai aici? Numai aici. De ce? întreba o dată de sub bascul lui uriaş un prostănac cu lavalieră şi jachete largi, pictor specializat în flori de cîmp şi animale domestice: de ce cade, atunci cînd cade, felia de pîine cu unt întotdeauna numai pe partea unsă?! Quadratura cercului era un fleac faţă de problema pîinii cu unt. De ce? Un prostănac care din ciuboţica cucului şi din pisicile şi caii lui cu breton a lăsat un palat la Albala şi o fermă pe malul Lacului Întins şi un testament bizar: toată averea lui nu rămîne moştenitorilor de drept, ci numai aceluia care studiind structura cristalelor va descoperi în cele din urmă piatra geniului, un fel de grăunte opalin, care, scria bietul prostănac, trebuie să existe. De ce? Să te întrebi mereu: *de ce?* Un copil de trei ani şi un idiot de treizeci şi trei de ani, întrebîndu-se, obrazul lor senin, curios, nedezvoltat: de ce? Nepoţii şi surorile şi micul fiu necăpătînd un ban, blestemîndu-l pe prostănacul cu lavalieră şi murind şi ei în cele din urmă... De ce numai aici? Numai aici...

Silvia Racliş stă în picioare la fereastră. Strînge sub bărbie un prosop care îi acoperă şi-i descoperă în acelaşi timp goliciunea. Se uită pe geamul acoperit numai pe jumătate cu o perdea de stambă colorată, în felul în care ar privi printr-un loc îngust şi foarte jos. Aşa te uiţi pe gaura cheii sau printre două scînduri late din gard. Aerul în odaie este jilav, fierbinte. Mi-e frig, spune femeia. Mi-e frică. Antipa se ridică într-un cot, se uită după hainele lui aruncate prin odaie, sub masă, lîngă uşă. Pieptul nu prea puternic, umerii uşor aduşi înainte, gîtul, fruntea mustesc în sudoare. Cu un colţ al cearşafului îşi şterge fruntea. În sprîncene sudoarea se iveşte din nou, aproape în aceeaşi clipă. Îşi scoate picioarele de sub

cearceaf, acum stă pe marginea patului. O durere surdă urcă prin piciorul lui stîng, mușchiul se dezmorțește, în țesuturi se insinuează o panică obscură, la suprafață lucruri mărunte care amintesc o baltă cu apă gazoasă, bătaie cu urzica, furnici. O albină bîzîie undeva în încăpere. Fereastra se întunecă pe neașteptate. În aceeași clipă, grindina izbește acoperișul de șindrilă, o grindă pîrîie scurt deasupra într-o margine, arborii, buruienile, boschetele cuprinse în ochiul ferestrei se adună într-un vîrtej verde întunecat plumburiu, fulgerul despică bolta, odaia se luminează ca un arc voltaic, trăsnetul vine la urmă, geamul se crapă piezis, o muche îngustă, pămîntie, de chit se desprinde încet și cade pe pervaz. Femeia urlă dar nu se mișcă de lîngă fereastră. Grindina cade pieziș într-o răpăială asurzitoare, ouă mari de gheață lăptoasă umplu repede șanțul săpat de sub burlanul din colțul casei spre adîncul grădinii. Un ritm nou schimbă bucata asta de lume, sîngele o simte, pămîntul primește, încearcă să se adapteze în grabă, straturile lui adînci sînt rezistente, somnul mineral încă le protejează dar coaja roditoare, ca și o ființă vie, cunoaște îngrijorarea și spaima. Frigul pătrunde pe sub ușă, o rafală tăioasă și odată cu el pulbere fină de gheață, un fel de zăpadă înghețată care se topește repede pe scîndurile podelei. Asta nu ajunge. Ușa este trîntită de perete cu o putere neobișnuită, coada vînoasă a diavolului biciuie încăperea cu smocul ei tăios, fulgerul despică din nou bolta, Antipa se repede la ușă, o închide cu greu, împotriva vîntului năprasnic, Silvia Racliș ghemuită acum sub fereastră strîngîndu-și prosopul sub bărbie îl privește îngrozită. Și ce ușă croită din două scînduri groase de stejar, legate cu stinghii și un drug de fier, o scoabă din Brobdingnag așezată în curmeziș, niturile mari ale cuielor și două belciuge grele. Ușă de pușcărie, dacă

s-ar dărîma acum șandramaua ușa ar rămîne în picioare întreagă și belciugele ei țigănești pot ține un lacăt pînă la sfîrșitul lumii. Din care parte s-a desprins, din belciuge, din balamale? Naiba știe, acum e la locul ei. Vijelia cuprinde casa din toate părțile, vîntul își schimbă des direcția, grindina bate cînd dintr-o parte cînd dintr-alta în acoperiș, în pereți, nu ajunge niciodată în geamuri din cauza streșinilor largi, dar în curînd poate coșmelia se face zob și putem dansa în ploaie, doi romantici. Bărbatul țopăie prin odaie, sudoarea îngheață pe el, bărbățiile lui nu mai atîrnă ca la țap, ca la taur, s-au strîns într-o nucă vînătă, femeia se ridică și rîde. Unde-o fi, acum bîzîia pe aici, spune el. Trebuie s-o omor. O albină, spune femeia, ce te-a apucat?! mai bine pune-ți ceva pe tine. Acum era aici, spune el. Ea rîde din nou, nu-i mai este frig și frică? se întreabă el, ciudat, gîndul se vrea răutăcios, un gînd ca o glumă care te apără, dar nu iese nimic, gluma se pierde, golul din cap face frică, eu tremur și sînt supt, micșorat, neputincios, nu exist și ea crește. Frică, rușine, dezgust. Umerii ei lucesc stins. Dinții sînt foarte albi. În odaie este aproape întuneric. Ea ridică din mijlocul dușumelei un ou de gheață. Îl ține în palmă, îi privește cum se micșorează încet. Printre degete se scurg picături grele de apă. Antipa s-a așezat pe marginea patului. Spinarea încovoiată, brațele, șalele înghețate. În stînga lui, dulapul îngust cu o singură ușă cu oglindă. Furnirul roșcat și-a pierdut strălucirea dar nu se coșcovește. De mînerul ca o pară atîrnă un lung canaf galben. În oglinda ovală (aici, da, timpul lucrase mai bine, pete ruginii) Antipa se vede întreg. Abia se mai cunoaște că a fost un bun sportiv. Antipa-tipa-tipa, strigase în vara trecută blonda Anabella, ești de nerecunoscut, bătrîne, ce-i cu tine, stai să te văd mai bine, să mă dau zece pași

înapoi, tu ești băiatul ăla subțire și băscălios care-mi plăcea mie cel mai mult din clasa voastră : Antipa ? ! (Antipa alerga cu plasa după fluturi ca în benzile desenate, era o duminică dimineața în pădurea rară de pe malul Lacului Întins, pălăria lui de pînză cu boruri mari, căzute, pantalonii cam largi, flaneaua demodată, nasturi mulți, prin iunie parcă, clipind des, ochi de miop, spaima caraghioasă a miopului cînd nu simte lentilele la locul lor — oare n-ar trebui să port ochelari ? și străina care minte cu nerușinare și spune că au fost *colegi* și toate rahaturile astea, de unde știe ea că am fost ? ce-o fi bărbățelul ei că o ține așa ? gîndul lui și zîmbetul lui stingherit și Anabella învîrtindu-se în jurul lui, tînără, nedumerită, batjocoritoare, prietenoasă, și Felicia, mai tîrziu : dacă spui că ți-a fost colegă de ce n-ai pomenit pînă acum nici o vorbă despre ea ? Ea spune că am fost colegi ! Aha, *ea*, ce minciună, cîtă minciună, nu se face o gaură sub tine și nu te înghite pămîntul, Doamne, și eu iubesc toate minciunile tale și pe fîța asta o iubesc și toate vorbele tale mincinoase . . .) nu ești tu, Antipa, ce naiba s-a întîmplat cu tine, alergai cel mai bine dintre toți, erai cel mai bun înotător, nu ți-am spus încă dar cînd săreai în apă eram foarte îndrăgostită de tine, a, da, nevasta ta, îmi pare bine doamnă, țineți-l din scurt, trimiteți-l la sala de gimnastică. Antipa, unde ești, aveai o bilă rotundă și o ceafă de maciste și un aer de catîr care-mi plăcea al dracului, erai campion, Antipa, arăți acum nu știu cum, ia spune, nu cumva ești profesor, doctor sau așa ceva, semeni cu Fabre nu cumva iese din tine un savant ? . . . O nouă rafală de vînt izbește dintr-o parte și de jos acoperișul, tavanul pîrîie, o crăpătură subțire se ivește în mijlocul lui, praf și nisip se scurge pe acolo, se adună într-un fel de dună minusculă pe podea. S-a topit, spune Silvia Racliș.

Zîmbește, își trece palmele ude peste față. Antipa ridică ochii. Spatele încovoiat, mîinile sprijinindu-se, drepte, depărtate de mucheа patului, tălpile pe podea. Semeni cu omuleţul lui Gopo, spune Silvia Racliș. Vine iarna, mormăie Antipa. Iarna, spune Silvia Racliș, nu mai rîde, amîndoi privesc prin geamul aburit acum. Ca prin ceață văd cum grindina acoperă curtea, ouă mari de gheață. Mi-e frică, spune ea. Poate ți-e frig, spune el, unde naiba s-o fi ascuns albina asta? Dar femeia vine acum spre el. Mirosul ei umple odaia. Picioarele ei vin spre tine, gura deschisă, lacomă, limba udă, subsuorile. Ai văzut-o întinsă, suptă, fără putere, în timp ce tu te ridicai rînjind, săreai în mijlocul odăii, te mișcai neliniștit dintr-un colț într-altul. Erai singur, erai stăpînul. Te-ai întors spre femeie, ea avea nevoie acum de înțelegere, de puterea ta ocrotitoare, nu? Și-ai văzut cu teamă și încîntare: ea era mai mare și mai vie acum, sînii erau plini și se umpleau. Era în așteptare. Unde era izvorul? Cine era stăpînul? Ea știe să primească în locurile cele mai adînci, carnivore. Ea știe să se strecoare și să scape. Să spună cîteva cuvinte și între ele să lase destul loc în care să te învîrtești derutat, aţiţat, lacom, nesatisfăcut. Deasupra norilor este înainte de amurg dar pe pămînt este noapte. Grindina s-a transformat în aversă. Apa cade în șuvoaie violente. Vîntul a mai slăbit. În odaie este aproape întuneric, teama obscură care de la origini te cuprinde odată cu căderea nopții, ea rămîne ascunsă, nu rămîne sus decît ca o îngrijorare nedesluşită și trecătoare, ceva stins, uneori numai un gest neînțeles, un cuvînt spus altfel, o ușoară încetinire a pasului dacă mergi (și asta îți amintește poate de o boală vindecată, o suferință din copilărie) o tuse, o răsuflare adîncă, dacă vorbești. Femeia rîde, dinții ei sînt tăioși, laţi, se înmulţesc, îi acoperă faţa, bărbatul

pătrunde cu violență, mintea se micșorează, în sînge se adună o putere primejdioasă.

●

Acum trebuie să vorbim, spune Antipa.

Dă-mi țigările, spune Silvia Racliș.

Trebuie să vorbim cu niște cuvinte care să nu strice, să nu compromită nimic.

Unde-ai pus chibriturile? Ai și început să strici. Ce fel de cuvinte?

Nu înțelegi, nici eu nu știu ce se întîmplă, dar acum trebuie să găsim niște cuvinte, nu cred că trebuie să rîzi, eu nu rîd, asta nu-mi spune nimic bun, dar trebuie să încerc.

Cuvinte? Cînd eram mică mergeam cu tata în docar la un joagăr unde rumegușul umed și roșcat

niște cuvinte care să ne apropie acum cînd vorbim ca și atunci cînd facem dragoste. Ceva se întîmplă. Uite, vezi cana, masa, dulapul, scrumiera, cuvintele astea

știu, să fie la fel de adevărate, să nu ascundă nimic. Am citit asta undeva

nu înțelegi. N-ai citit. Vreau să nu rîzi

nu rîd. Am văzut niște iepuri într-o cușcă, am o mătușă care crește iepuri

ceva se întîmplă, spune Antipa. O privește îndelung, inexpresiv, imobil. Dar expresia lui obișnuită revine încet. Iepurii? întreabă el. Ce-i cu iepurii ăștia? Trebuie să fie o poveste a naibii de potrivită cu grindina asta.

Antipa, spune Silvia Racliș. O deznădejde neașteptată în locul batjocurii și nepăsării. Antipa, aluneci, te duci ești laș, ești destul de laș, chiar așa cum stă bine unui bărbat. Antipa, vorbește, vreau să vorbești, spune ceva.

Chibritul este sub pernă, spune Antipa.

Da, spune Silvia Racliș, ne înțelegem mai bine decît s-ar fi crezut. Nu mai vreau să vorbești. Ciu-

dat, pe trupul ei tînăr se tot mișcă, într-o parte și alta, capul unei bătrîne. Dar Antipa își apropie palma de obrazul ei și cucuveaua, sora ei bună, țipă de trei ori undeva prin frunzișul care a mai rămas după grindină, pe vreo grindă sub acoperișul șopronului, o pasăre de noapte care cîntă în amurg, bine cîntă, spune Antipa și rîde, femeia se răsucește lîngă el, rîde și ea. Ești o fată înțeleaptă, spune. Sînt înțeleaptă, spune ea, sînt cu vreo zece ani mai tînără decît tine. Stau întinși pe pat, acoperiți pînă sub bărbie cu un cearceaf. Odaia s-a luminat, lumina purpurie a amurgului. Geamul se usucă. Streașina picură, în burlane se aud lovituri înfundate. Un fum albicios se înalță ca un stîlp subțire în fundul grădinii. Cerul se curăță. În pod miaună o mîță. Sub podea, șoarecele roade fără grabă.

Dacă Anghel ar fi fost aici, spune deodată Antipa, dacă el

Anghel? Cine-i Anghel?

un prieten, he, he, nu știu de ce nu spun un frate, he he, unul care crede că azi îți mai dă mîna să fii mistic (vorbind, Antipa nu reușește să ascundă sub zîmbetul lui nepăsător un fel de jenă, rușine, o neliniște nouă) un caraghios dar un om care știe o mulțime de lucruri. Stă aici.

Aici? la Dealu-Ocna? Vreau să-l cunosc!

Bineînțeles. Nu sînt sigur că o să-ți placă, dar cu atît mai bine! Crește cactuși, are relații în toată lumea, firește, cu alți crescători de cactuși.

Extraordinar. Vreau

bine. Mîine. Sau altă dată cînd

mîine. Are vreo două sute cincizeci de ani dar e un om puternic. o voință neobișnuită, este prietenul meu și mîine. Mîine!

mîine!

În sfîrșit, spune Silvia Racliș. Fața i se face vicleană, surîzătoare. Lumina scade încet în odaie. Femeia își

ridică pieziș trunchiul, se sprijină în coatele lipite de coaste, înfipte în saltea. Cearceaful lunecă pe sînii ei mari și grei, leneși acum, ușor lăsați într-o parte și alta, sfîrcurile vinete retrase, ascunse în țesuturile moi. Ghearele pisicii în catifeaua labei. Știi, am o mătușă care are o idee înaltă despre conversație. Dacă ne-ar auzi vorbind

știu. Antipa rîde. Și eu am o mătușă, avem de la ea o oglindă

oglindă? *Avem o*

nu chiar ceva cum știi tu, stai și te miri vreo două ceasuri și îți faci ochii, nu, ceva vechi și zău așa, plin de taină, mătușă-mea spune o *piesă*

oglindă? Antipa, dar tu ești chiar partenerul de conversație care ar face-o pe mătușă-mea praf. Știu: cînd vreau să scap definitiv de ea te trimit s-o ții de vorbă...

●

Îmbrăcat, Antipa stă pe scaun, spatele încovoiat, aruncă țigara în ligheanul cu apă. Jarul sfîrîie. Întinsă în pat, Silvia Racliș îl privește, cearceaful ținut pe dedesubt, cu pumnul strîns sub bărbie. Totuși se întîmplă ceva, spune Antipa. Vreau să vorbesc și asta mă sperie. Nu, nu spune nimic, ascultă. Nu te mișca acolo unde stai, sub cîrpa asta, ascultă. Asta-i odaia bătrînei, da? Achilina, ăsta-i numele dracului. Se întunecă. Stau aici ca și cum aș fi martorul unor întîmplări care mi se întîmplă mie. Ceva se pregătește poate demult, dar acum îmi vine mie în minte. Mi-ar trebui un punct de plecare ferm. Sînt aproape gata să dibui despre ce este vorba dar îmi scapă. Departe. Sînt apa din ceașca asta care este tot eu, dar o clătinare, uite, o adiere face să-mi scape sensul, apare, se scufundă, nu este. Peseinne pămîntul pe care stă ceașca asta se mișcă. Știu eu?

Vezi, nu vreau să spun nimic, cu toate astea, un sens mă pîndește ! Dar eu vreau să fiu liber și să nu mă tem de vorbele mele, să le fac să țîșnească din mine aiurea și să umple lumea. Nu rîde. Eu spun : vreau să te văd mereu, acolo la *noi* și ziua pe lumină, vreau să nu mai vin aici și tu spui *numai* aici dar sînt eu sigur că vreau ce vreau și mîine nu spun altceva ? Sînt un caraghios, știu bine, nu pentru că nu știu ce vreau, dar atunci ce ? Mă uit la tine, mă lași să vorbesc, taci, simțurile tale femeicești știu totul mai bine decît tine. Știi totul și greșești mereu, asta te-ar putea face să rîzi ? Tu ești stăpîna, he he, cum s-ar spune călăuzești specia, dar încotro o duci ? Și cu toate că nu-mi răspunzi și poate nici nu mă asculți, oho, cine știe pe unde ți-o fi umblînd ție mintea acuma, văd cum te umpli și crești, numai sub talpa ta mi-aș putea găsi un locușor acolo, o omidă, vreo gărgăriță, o rîmă. Taci ? Știi ce vreau de fapt. Vreau să nu-mi mai fie frică de tine. Aha, văd eu, văd eu bine, ești o muiere vicleană, trebuie să mă întorc la Anghel, acolo eu sînt stăpînul ... Vezi, vezi, mereu simt că sînt aproape de ce vreau să spun și mereu îmi scapă. Nu pot, nu știu ...

Eu știu, spune Silvia Racliș. Iarăși vine spre el, iarăși mare, lacomă, dominatoare, tandră, luciul mineral al cochiliei, o scoică uriașă deschizîndu-se încet în întunericul licăritor de pe fundul apei. Dar, în scăunul lui, bărbatul a adormit. Capul lunecat pe un umăr, trunchiul rezemîndu-se gata să cadă în spătar, pantalonii boțiți, cămașa murdară. Supt de somnul adînc. Femeia se ghemuiește la picioarele lui. Trează, atentă, pînditoare. Gura ei se taie crudă, neîndurătoare în obrazul prelung. Dormi, trezește-te și vei afla, șoptește ea. Își lipește obrazul de genunchiul lui nesigur. Făptură supusă, umilă în marea ei

putere. Dormi, trezește-te și vei afla. Zîmbetul viclean taie în două fața ei.

●

Mult mai tîrziu, vorbind Margaretei, profesoarea de istorie : ascultă-mă, Margareta, lasă-mă să vorbesc, vreau să vorbesc. Nu vreau să spun nimic cu toate că un sens mă pîndește. Nu rîzi? Ascultă-mă. Nu m-am gîndit pînă atunci la cuvinte, cine se gîndește la cuvinte cînd vorbește? Cuvintele nu există. Oare tot el a spus? Dar tu nu știi, atunci vedeam cuvintele lui ca pe niște animale inteligente și înțelegătoare cum sînt cîinii și delfinii. Asta înseamnă oare să vorbești și să nu spui nimic? ! Tu nu-mi răspunde, nu-mi cere explicații, ascultă. Există oare un alt răspuns? Trebuie să mă întorc la Anghel. El a spus, Nu înțelegeam. Este prietenul meu. El a spus. Tonul lui batjocuritor de mai înainte devenea exaltat fără voia lui. Era bătaie de joc, orgoliu și iubire. Tot el a spus? Știi ce știu cel mai bine? Știu că înainte chiar să se trezească din somul lui neașteptat își lua singurul răspuns pe care puteam să i-l dau atunci. Dar aș avea astăzi altul? Pătrundea atît de departe și cu atîta ură și furie încît nu reușeam să păstrez nimic, nu-i puteam ascunde nimic. Eu îl voiam stăpîn și el spunea : tu ești stăpîna. Încotro mergem? Ce vrem? Dar exista un alt răspuns și el nu era destul de puternic să și-l ceară, destul de tenace să mă facă să i-l dau? Poate era orb ca o cîrtiță, poate era peste măsură de slab, un maimuțoi jigărit și ambițios. Ce s-a petrecut cu mine atunci (să fi fost numai căldura blestemată sau schimbarea bruscă gheața, vîntul înghețat și pe urmă liniștea senină?) dimineața și mai tîrziu? De unde să știu? Dar nici nu vreau să știu. Era ceva nou, neașteptat, neînțeles care-mi stîrnea peste măsură curiozitatea și lăco-

mia şi toate impulsurile noastre tandre şi tiranice. Tot el a spus? Cum l-am aşteptat toată ziua şi dacă nu venea îl aşteptam toată noaptea în dugheana aia amărîtă şi a doua zi, fără să dorm şi să mănînc şi pînă la urmă ar fi venit, eram sigură, trebuia să vină. Şi cînd a intrat pe uşă era îmbătrînit, murdar se clătina. Mirosea urît a băutură, era plin de praf şi năclăit de sudoare. Vărsase pe el şi se spălase într-o troacă, se băgase acolo cu totul, nu ştiu, era rupt de un ciine, dar cînd s-a apropiat de mine era treaz, o trezie severă şi poruncitoare de care mă loveam ca de o plasă de oţel (el îmi vorbise de o astfel de plasă cu ochiuri mărunte orbitoare, tăioase, el spunea, dură, impenetrabilă, el spunea, elastică fiindcă atunci cînd te aruncai sau erai aruncat în ea, erai trimis înapoi, el spunea, cu o brutalitate a cărei lipsă de sens te înspăimînta). Acuma o pîndesc de multe ori pe nevastă-sa, o văd pe stradă, intră într-un magazin dă colţul. Traversează. N-o văd niciodată vorbind cu cineva. Se mişcă. E singură, este singură, singură. Şi eu sînt singură. Nu-i pot vorbi. O singură dată am văzut-o stînd de vorbă cu un bătrîn ciudat cu părul alb şi capul mare, îmbrăcat nu ştiu cum, nu prea vezi aşa ceva. Vezi, ceva se întîmplă. El a spus? Nimeni nu ştie unde a fost el atunci, după-amiază, *nimeni*, înţelegi, fiindcă n-a avut cînd povesti, dacă ar fi făcut-o cum facem toţi pînă la urmă. Nimeni. Eu nu exist în povestea asta cu toate că sînt chiar în mijlocul ei. Nu înţelegi. Vreau să stau de vorbă cu ea, dar nu mă pot opri. Dar am să mă opresc. O vezi, îmi spunea doamna Zamfirescu, este cam nebună, săraca uite-te cum se îmbracă, Doamne fereşte, dar eu în locul ei aş profita, zău că da, de nebunia asta şi m-aş îmbrăca aşa, ca o regină nu ca o precupeaţă... Precupeaţă? Avea un coş de papură în mînă şi fusta cam lungă şi ceva cam nepotrivit pe cap. Madam Zam-

firescu însă nu e deloc nebună, e numai tîmpită. Știu cum trăiau, am aflat, am învățat o mulțime de lucruri despre *ei*. Aș putea-o iubi. Știu că nu ne apropie nimic, firea, înfățișarea, gusturile. Nimic nu seamănă, totul se respinge. Mă gîndesc mult la asta în ultima vreme, este ca o lume nouă care ia ființă în mine. Într-o zi am mers mai mult timp în spatele Feliciei, vezi, îi spun ca unei vechi prietene. Felicia, la un moment dat s-a oprit, s-a întors, m-a privit o clipă dar apoi a trecut dincolo de mine, nu știu unde. Este încă frumoasă, mersul ei îmi place cu toate că nu știu cum, nu prea se potrivește cu capul ei de păpușă cam ofilită, dar umerii sînt drepți și elastici. Ar trebui să ne spunem cîteva lucruri. El este în ea, este acolo, nu vreau să-i iau nimic, vreau numai să știu totul despre el. Totul? Am să-mi fac rost de o cheie de la casa ei și am să intru în casa *lor* și am să găsesc acolo urmele lui, poate, o, Doamne, am să găsesc cheia asta. Să fie într-o după-amiază, vara, să fie foarte cald, cald, cald. Lipsă de apă. Multă sudoare. Mult miros.

I-am spus, Antipa, să rămînem aici, nu, a spus el, trebuie să plec, să rămînem, am spus, nu, a spus, plec. Și brusc am gîndit *altfel* decît pînă atunci, poate ca o nevastă, oricum o femeie care trăiește de mulți ani cu un bărbat, fără să mă gîndesc, i-am spus: te duci la vreo curvă de-a ta de pe aici, vreo nevastă de ștăbuleț plecat la reciclare, vreo chelneriță sau o domnișoară bătrînă ca tine sau o țigancă din casele alea de chirpici dintre porumburi. Îmi plăcea să-i spun asta și așteptam chiar răspunsul lui. Eram o femeie care-și apără și vrea să-și păstreze bărbatul. Nu aveam de gînd să pierd nimic din ce credeam că trebuie să fie al meu. Ai o părere prea bună despre mine, a spus el, și a rîs. Am să dorm tun. Mîine să vii la fel de tîrziu ca și azi, am zis, și

el a rîs, tu, a mai zis şi a rîs. A plecat. Achilina a apărut în locul lui în uşă. Poate stătuse tot timpul ghemuită sub fereastră sau în vreo gaură sub pat. I-am dat toţi banii care-i aveam în poşetă şi a behăit ca o capră, be-he-he, sînteţi nebună, domnişoară, vreau să dorm, i-am spus. Du-te. În timp ce gîndeam să mă întind şi să dorm, m-am pomenit îmbrăcîndu-mă, am ocolit cu ceva străzi pînă la gară, dar n-am dat de el. Aveam un tren înainte de miezul nopţii.

Şi Margareta Livescu : am de corectat o sută de teze. Ce-ţi pasă ţie, toată ziua învîrţi un praf, o alifie, şi-ţi lăcuieşti unghiile. Eu mîine am patru ore şi două şedinţe şi întîlnire cu părinţii.

21

. . . am terminat de citit ultimul caiet al lui Viziru. Prin tavanul subţire aud pendula vecinului de deasupra. Patru bătăi. Un ceas mare, rotund cu disc auriu, îl agăţi de perete, l-am văzut ieri pe vecinul mic şi gras urcînd scara, îl ducea în braţe ca pe un lucru de preţ. Nici zi nici noapte. Mintea îmi este limpede dar sufletul cunoaşte o stare de nelinişte, o exaltare întunecată, străină firii mele. Simt apropierea zilei. Lumina mă va linişti. Sînt liniştit. O spun oare ca fricosul care fluieră în întuneric ca să-şi alunge spaima? Puterea vieţii a fost întotdeauna mai aproape de mine decît gîndul morţii. Îmi cam amorţesc încheieturile. E frig. Mă mănîncă nasul, cred că fac un guturai. Lucrurile vieţii mi se par simple. Latră un cîine? Dau perdeaua la o parte, îmi lipesc faţa de geam. Întuneric. De mult n-am mai auzit un cîine între blocurile astea. Lătratul unui dulău care aleargă toată noaptea pe lanţ, aduci unul ca ăsta în curte şi nu-ţi mai fură nimeni rufele de pe frînghie. Îl ţin

oare pe balcon, în baie? Îmi torn o cană de ceai. L-am făcut aseară: mușețel, mentă, pojarniță și o frunză de tei. Ajută la digestie iar frunzulița asta de tei, cît e ea de mică, face să nu-ți mai tremure mîinile pentru orice fleac și dacă tușești ia tusea cu mîna. Parcă ar merge acum un pahar de vin roșu dar mă uit în sticlă, e goală, așa că ceaiul e mai bun. Vorbele dau năvală în capul meu și nu apuc să le scriu pe toate Cînd îl citeam pe Viziru îmi venea chiar să și rîd. Era altul decît cel pe care îl cunoscusem. De unde zăpăceala asta a scrisului? Un caraghios exaltat și veleitar. Iresponsabil, a renunțat pe rînd la tot. Așa gîndeam. Zîmbetul meu trebuie să fi fost batjocoritor și plin de neîncredere și dispreț, de fapt, mai tîrziu mi-am dat seama, aveam în clipa aceea fața suficientă, mulțumită, opacă a celui care nu înțelege. Am văzut destui dintr-ăștia și uneori i-am surprins, ciudat, de neînțeles, acum mă gîndesc, privindu-mă chiar pe mine în felul ăsta. Înfățișarea mea obișnuită care nu atrăgea în nici un fel atenția! Așa gîndeam, dar nu aruncam caietul, citeam, nu mă puteam opri. Ceva necunoscut, perfid și atrăgător mă împingea spre cuvîntul scris. Nu-mi amintesc să fi scris *înainte* mai mult de vreo trei-patru scrisori nu mai știu cui. Jurnale, confesiuni, mărturisiri de tot felul etc., tipărite sau ținute în sertar, mi s-au părut dintotdeauna convenționale, numai pe jumătate adevărate în cel mai bun caz. Și acum, eu însumi! Cuvinte grele ca pietrele de moară, cuvinte ușoare ca frunza. Nu știam. Nu aleg, nu ordonez. Nu caut *stilul*, asta ar mai trebui! (Viziru o spune și el?)

Viziru! De la început n-am înțels un lucru. Nu l-am găsit, l-am așteptat cu răbdare, nu s-a arătat nici în ultimul cuvînt. Mă întreb: oare nu asta m-a făcut, înainte de orice, să scriu eu însumi ce cred?

Nu înțeleg : de ce Viziru nu pomenește nici în treacăt numele meu? Măcar atît : Alexandru a tăcut, sau Alexandru era lîngă mine și a spus... Fiindcă am fost cu ei! Îi cunosc bine, ne vedeam des, uneori zilnic. Ne-am împrăștiat acum cu toții. Dar eu eram acolo, mereu cu ei, la Moiselini, pe stradă etc. Și cînd a murit Zota și cînd s-a pus pariul pe Biducă, băieșul de la baia comunală. Am fost la Antipa în casă, la Albala, și la Druică, l-am ascultat pe Pașaliu iar doctorul Pușlenghea una-două mă punea să scot limba și să spun aaaaaaa, și Lăduncă mi-a fost profesor la seral, cum să nu-l cunosc!? Cît despre Viziru, pot spune că am împărțit amîndoi binele și răul la Dealu-Ocna. Atunci de ce tace? Am fost împreună și în alte împrejurări pe care, de asemenea Viziru nu le amintește. Să se fi pierdut vreun caiet?... Da, am lucrat cu toții ziua și noaptea, în timp ce pămîntul se surpa sub picioarele noastre. Era în primăvară cînd s-au întîmplat marile prăbușiri de teren în ținutul deluros de sub Muntele Ou. Dealtfel, s-ar putea spune, nu găsești om în Dealu-Ocna să nu fi dat atunci într-un fel sau altul, un ajutor. Am fost în aceeași echipă cu Viziru și Antipa. Am lucrat cu lopata, cu cazmaua, cu frînghia, cu targa. Poate nu mă crede nimeni, dar nici unul dintre ei n-a plecat din Brustura pînă cînd nu s-a terminat totul. Terminat? Nu spun bine. Pînă cînd s-a salvat ce se mai putea salva. Armata și noi, echipele de cetățeni din Dealu-Ocna. Brustura, așa se numea locul unde surpările făcuseră pagube mari. Un sat întreg, casele toate înghițite de pămînt și jumătate din oameni și animale, totul pierind într-o clipă. Cine spunea că gura de rai s-a pierdut în cuvînt? sau am citit undeva? poate chiar Viziru a scris asta? Fiindcă atunci cînd am ajuns noi, a doua zi, era un soare mare iar cerul senin fără vînt, fără nori și cîntau păsările și se băteau

în coarnele lor cît alunele mieii chiar deasupra locului de unde începuse spărtura. Iar pe fundul văii care semăna cu burta spintecată și putredă a unui om gras, am văzut odată cum arată așa ceva, se ridica o apă tulbure. Mustind la început, în zilele următoare urcînd încet, fața neclintită, numai spartă din cînd în cînd de o bolboroseală în adînc și sus o băşică gălbuie. Dar Viziru nu pomenește nimic din toate astea. Viața noastră la Dealu-Ocna mi se părea ușoară — poate fiindcă eram foarte tînăr între atîția bărbați încă tineri care trăiseră alte experiențe decît ale mele, erau sceptici dar trăiau și lucrau cu plăcere și bucurie, Antipa chiar voia să se mute la Dealu-Ocna. Mi-a spus el asta sau numai mi s-a părut? Dar cred că l-am înțeles în cele din urmă pe Viziru. Trebuie să spun însă cîte ceva despre mine. Eu am lucrat la Combinat. Întîi am fost zidar, pe urmă m-am calificat operator chimist. Încrederea mea în oameni și evenimente era atît de mare încît de multe ori eram privit cu îndoială : ăsta e ori demagog, ori prost. Lucram însă bine, eram căutat de mulți ziariști de la ziarul regional sau din Capitală. Stăteau de vorbă cu mine. Nu întrebau însă bine. Ce scriau ei era adevărat, lucram conștiincios și eram un om de nădejde dar articolele lor erau nu știu de ce convenționale încît, cel puțin eu, nu eram deloc convins că exist cu adevărat. Am făcut liceul seral și pe urmă am plecat la școala de maiștri și m-am întors la Dealu-Ocna. Era locul unde mă simțeam între ai mei. M-am înscris la Politehnică, la fără frecvență. Îi convine să nu se enerveze, auzeam uneori, toate îi merg din plin, e omul zilei. Ce voiau să spună? Într-o zi s-a întîmplat ceva la o instalație complicată, am pus și eu umărul și a ieșit din asta că datorită mie s-au salvat trei vieți omenești și vreo cîteva

milioane de lei. Și ce-i cu asta? Am făcut-o fiindcă eram acolo, trebuia și pe urmă am avut și ceva noroc. Am scăpat teatăr, aș fi putut să ard într-o clipă. Poate aveau dreptate, avusesem mereu noroc, în ciuda vieții mele ascendente eram un ageamiu, condamnat poate să rămîn mereu tînărul fără experiență, maturitatea îmi era interzisă. Nevastă-mea născu un copil mort și muri și ea în aceeași seară. Oare soarta nu mă lăsa să mor prost și mă fericise, în sfîrșit, cu o experiență fundamentală? Eram din nou în atenția tuturor. Oameni cumsecade acum mă compătimeau, mă ocroteau cu o atenție nemăsurată încît mila lor îmi amintea în fiecare zi că, iată, începusem să mă maturizez. Nimeni nu era vinovat de nenorocirea mea. Viața este mai aproape de om decît destinul. Iar de urît nu puteam urî pe nimeni. Am renunțat la examenele la Politehnică. Eram cu valiza în gară, așteptam trenul, mergeam la prima sesiune de examene, de la moartea Mariei trecuseră cîteva luni. Din senin se porni o ploaie cu ninsoare, lumina zilei scăzu și vîntul purta printre picioarele celor de pe peron un coș de răchită ca o vîrșă. Mi s-a făcut deodată lehamite de drumul ăsta pînă la Iași cu valiza plină de cărți, și tot felul de întrebări și planșe, ce atîtea examene și profesori? M-am urcat în autobuz și m-am întors acasă. Într-o zi, la o halbă de bere cu niște cunoscuți (asta era înainte de a mă fi apropiat de Antipa, Viziru și ceilalți) tocmai povesteam o întîmplare veselă. M-am pomenit privit cruciș, cum adică, ăstuia i-a murit nevasta acum un an și el rîde și spune bancuri ce fel de om e ăsta...

Dar nu aveam de ce și nici nu puteam urî pe nimeni. Ce vină aveau ei? Citeam mult, reîncepusem să joc handbal. Viziru juca și el. La antrenamente venea uneori și Antipa. Îmi amintesc unul dintre ei i-a spus celuilalt: în Alexandru s-a pier-

dut un filozof ! Rîdeau. Rîdeam şi eu. O mulţime de lucruri ne deosebeau, firește, dar îi simţeam alături. Spun bine ? Nu sîntsigur. Știu însă că spun *exact* ce simţeam. Şi mai ştiuacum : Viziru a fost cinstit cu el însuşi pînă la capăt. El cunoştea ca şi mine şi iubea la fel locurile pe care trăim. Dar toţi sîntem aşa, eu voi continua să cred asta. Pentru mine răul e doar semnul că binele există pretutindeni. N-o să mă schimbe nimeni. Viziru a lăsat la o parte lucrurile ştiute de toată lumea, cunoscute şi de el foarte bine. În viaţa particulară şi în soarta prietenului său Antipa el a încercat să găsească adevărul : schimbarea şi mişcarea neîntreruptă a vieţii. El a văzut lucruri peste care eu am trecut cu nepăsare. Sînt poate o natură fericită care nu face *sechele*. Dar asta nu înseamnă că sînt mai puţin adevărat. Şi acum cînd scriu şi aud cocoşul, cum şi el îl auzea în puterea nopţii cînd ciudatul lui *contract* cu Antipa îl făcea să caute, să scormonească în adînc fără odihnă, m-am hotărît : n-am ajuns un inginer bun, voi fi un judecător strălucit. Încă n-am împlinit treizeci de ani. Trebuie să mă grăbesc. Am întîrziat zece ani. În loc de şaptezeci am nevoie de optzeci pentru a duce la capăt tot ce mi-am pus în cap. Îi voi avea.

Da, cine ştie, poate eu sînt omul acela bun pe care îl ocolesc romancierii. Sînt greu de *făcut!* Par convenţional, cum erau şi articolele scrise despre mine în ziare, cînd lucram la Combinat. Dar eu exist, sînt *adevărat*. Îmi descopăr slăbiciuni. Nu m-am gîndit la ele. Textul lui Viziru ? Sînt vanitos : vreau să se ştie că trăiesc. Iată că nu-mi displace retorica şi nu mă tem de ridicol. Sînt viu şi nu mă ascund. Liber în emoţii, în presupuneri, în îndoială. Nu ţin o predică. Eu aşa gîndesc este felul meu, îl credeţi sau nu. Dar, să ştiţi, de mine este

nevoie ! Aveți nevoie de mine : și în cărți și în viața vie. Unde începe una și sfîrșește cealaltă ? Vă semăn, am calitățile și defectele voastre și în același timp sînt omul bun și ridicol prin care vă justificați, prieteni, dar pe care, ciudat, nu-l prea credeți și îl cam luați în rîs. Cînd nu mă vedeți eu sînt acolo. Chiar acum cînd scriu, aflu : citiți încă o dată, eu sînt și în caietele lui Viziru, numai cei care din răutate sau prostie nu vor să mă vadă nu mă văd. Trebuie să mă luați cum sînt, naiv și sentimental, n-aveți încotro fiindcă exist cu adevărat. Așa că nu dați din colț în colț, nu mă inventați, căutați-mă, sînt pierdut în mulțime ca și voi. Dacă sînt melodramatic, asta nu mă împiedică să spun încă o dată : exist. Și pot crede ceea ce fiecare, haida-de, crede, din cînd în cînd : lumea începe cu mine. Știu că nu mi-o iertați fiindcă este, în aceeași măsură, gîndul vostru. Nu tocmai o greșeală cum s-ar putea crede, numai un gînd în capul unui om ! Ascultați : oricît de al dracului de aspru ar fi omul și oricît de înaltă mintea lui și de adînc sufletul, el are nevoie de puțină melodramă. Mulți nu recunosc dar asta nu schimbă nimic. Să nu vă mire că eu cobor lucrurile pînă la mine (vă este cu atît mai ușor să le urcați pînă unde puteți) dar, drăguților, de unde aerul *(aerul!)* de melodramă al tragediilor lui Dostoievski, dacă nu din gustul omului de geniu pentru păcătoasa de melodramă, atît de ispititoare, convențională și oportunistă și care face atît de bine la glande ? Chiar dacă spiritul domină spațiul absolut al tragediei, glandele rătăcesc în melodramă. Trăim în același timp cu spiritul și prin glandele noastre. Credeți-mă, sînt un om bun, merită să fiu ascultat. Ehei, mamă țară, tu ne duci pe toți pe spinarea ta, și buni și răi. Tu ești veșnică și noi trecători. Pe toți ne primești în pămîntul tău și din cenușă te-ai ridicat de atîtea ori. Mîngîie-ne

pe creștete, tu demult ai lăsat la o parte asprimea și te-ai obișnuit cu firea pruncilor tăi. Prunci ! Acum tac. Despre mine trebuie vorbit cu sfială, altfel nimeni nu te crede. Cînd mă voi întoarce la Dealu-Ocna, după ce voi fi depășit viața cuvintelor și voi avea destulă experiență și voi fi cu adevărat senin, voi scrie povestea unui om cu desăvîrșire bun, adevărata măsură a lumii, un principiu și o ființă vie care înțelege și acționează. Nu un uriaș cu mintea unui copil de trei ani, nu un idiot cu redingotă și sufletul lui Isus, nu un nebun în armură care-și pune pe cap lighcanul bărbierului. Va fi o poveste cu totul nouă de care mă tem dar pe care am început s-o gîndesc... *(Din însemnările judecătorului Alexandru Ionescu.)*

22

Strada nu este bine luminată. Dar la un capăt al ei, acolo unde se găsesc magazinul alimentar nou, cinematograful, palatul comunal și liceul, stîlpii înalți și subțiri, bifurcați la capătul de sus, aruncă o lumină rece, pătrunzătoare. Fiindcă se află în apropiere, ridicată cam cu o sută de ani în urmă, biserica Înălțării ia și ea o parte din lumina asta, așa stau lucrurile, dar locul nici nu arată rău, zidurile de piatră ale vechiului lăcaș și clopotnița bizantină dau austeritate împrejurimilor încît edilii se gîndesc s-o declare monument istoric (un singur act mai lipsește pentru asta, și o semnătură) să pună o placă de marmură. Nu este prea greu fiindcă oricînd se poate dovedi că pe același loc se ridica din timpuri imemoriale o biserică de lemn care a ars. Trecînd pe sub zidul de piatră, Antipa își amintește cum stătea între membrii comitetului executiv raional, invitat la sugestia președintelui, ascultat cu

atenție, da, ai dreptate, nu ne-am gîndit, ai o inițiativă bună, și în pauză ascultînd, el la rîndul lui (în timp ce șeful secției financiare se grăbește să-i aprindă țigara, un bătrîn cu picioare scurte și burtă țeapănă, grea și păr sur, des, scurt, țepos) dînd din cap cu măsură, adînc preocupat de avantajele care ar reveni raionului dacă biserica, și așa așezată acolo, în coasta autorităților, ar fi fost declarată monument istoric. Asta ar veni și în sprijinul hotărîrii care prevedea sarcini precise cu privire la valorificarea tuturor resurselor locale și descoperirea pe teritoriul corespunzător de noi locuri istorice, monumente naturale sau turistice. Antipa fumînd în holul rombic, aruncînd scrumul în vasul cu marele ficus de lîngă fereastră, călcînd cu plăcere pe covorul vișiniu moale și adînc, bucurîndu-se de stima edililor (nimeni nu pare să se mire de prezența lui acolo — un funcționar pîrlit care în alte timpuri ar fi stat lîngă ușa șefului și i-ar fi ascuțit dimineața penele; dacă el este acolo înseamnă că cineva o fi știind ce și cum și atunci ce rost mai are să ne batem noi capul, ba să ne și legăm la el cu vreo batistă sau c-un fular mai gros...) da, poate îl convingem să se mute cu totul la noi, la Dealu-Ocna, este un tînăr plin de calități, bun organizator și plin de inițiativă, un salariat model, îl facem șef de secție, se înscrie la fără frecvență, și iată, avem un om de nădejde, disciplinat. Din frunzișul întunecat al marilor arbori cad picături grele de apă. Ouăle de gheață lucesc stins în rigole, movile răzlețe, împrăștiate de vînt în mijlocul drumului sau între două case. Nu se topesc. Amestecate cu crengi și frunze. Vitrina largă a croitoriei este spartă, geamul pulverizat ca de o explozie dar nu se văd nici hoții nici oamenii legii. Manechinele tăcute, îmbrăcate ca de obicei, aerul lor batjocoritor (ființe vii prinse de vreun îngheț

teribil, gestul cotidian firesc devenind în eternitate caraghios și amenințător) un bec slab arde în interiorul croitoriei, tăcere și liniște, stofe, haine în lucru, tejgheaua și foarfeca uriașă așezată pe o bucată de postav verzui. Obiectele par să emane o lumină proprie și în marea tăcere înghețată muchiile, formele capătă o foarte clară irealitate. Aerul este rece, jilav, străbătut însă de niște curenți calzi, neobișnuiți, imprevizibili. Bolta rămîne întunecată. Norii sau ceața nu lasă să treacă lumina veșnică a stelelor. Stelele reci deasupra omului, mult deasupra primejdiilor și nepăsării și batjocurei, deasupra bucuriei și în afara morții. Pîlpîitoare, intangibile, străine.

O pasăre de noapte țipă deasupra lui Antipa, îl atinge cu aripa ei moale, jilavă. O alungi ca pe o găină, huşşşşş, du-te, locul tău e în clopotniță. Antipa se așează pe o bancă de lemn. Este udă, rece. Nemișcați arborii uriași din spatele lui. Ziua cînd trece pe aici, nu se gîndește la ei dar acum cînd nu-i vede, prezența lor uriașă trezește în simțurile lui impulsuri uitate în noaptea speciei. Ar fi o afacere dacă măcar unul din ei ar fi declarat monument al naturii : o placă de alamă bătută în scoarță. Rezemat de spătarul băncii, Antipa rîde, hohote prelungi. Ce-ar trebui pentru asta? La început o propunere. Apoi o comisie de specialiști. Nepăsarea, ușurința cu care plecase de lîngă Silvia Racliș făcea loc îngrijorării, unei ciudate stări a ireparabilului. Dorința intensă, dureroasă de a se întoarce era sufocată, se risipea în sentimentul confuz și nejustificat al unei pierderi definitive. Ca și cum nu ar fi fost în apropierea ei, la cîțiva pași, îl despărțeau de ea piedici de netrecut, ceva ca un război sau un mare cataclism geologic. Starea era nouă și durerea adîncă, apăsătoare îl înfricoșa, spaima urca încet necunoscută, atrăgătoare, imaterială ca o duhoare, ca o esență rară. Dar

firea lui îl ajută, îl salvează și de data asta... Avea treisprezece ani, mama lui stătea întinsă pe masă cu un sac de gheață pe burtă. De două ori pe zi, un vecin, agent veterinar venea cu o seringă uriașă plină cu formol pe care-l injecta în trupul deja putred. Era o vară fierbinte. Gura moartei se deschidea încet, poate femeile din jur nu legaseră cum trebuie de cu seară bărbia trupului cald încă. De unde stătea, băiatul Antipa văzuse colțul gulerului de dantelă, pătrunzînd încet în gura mamei. Mai era oare mama lui? O undă de veselie nepăsătoare trecuse pe fața fiului și fără să se gîndească la asta el începuse să rîdă încet. Cineva, un adult înalt și lat se așezase între el și cadavru, o palmă grea îl lovise peste gură, îl scosese în curtea plină de brusturi și tufe de măcieș, unde la o masă lungă, două femei cu broboade negre, ochii și nasurile înroșite de plîns, pregăteau praznicul, una spunea ceva în șoaptă și cealaltă chicotea, carne multă, tocătură roșie într-un lighean, frunze crude de viță și trei găini despicate pe un fund de lemn, cazanul pe pirostrii sub care ardea un foc potolit și mai tîrziu, întorcîndu-se de la cimintir în docarul înalt, lîngă unchiul lui, administratorul depozitului de petrol, trotuarul plin de lume și în mulțime cîțiva dintre băieții cu care el bătea mingea în stradă, aceia întorcîndu-se spre el, fețele lor deodată schimbate, întrebătoare, răutăcioase, severe, nepotrivite cu trupurile care abia se înălțau, Antipa aplecîndu-se din scaunul de lemn legat în fier, dedesubtul lui roata învîrtindu-se, căutînd ochii băieților, rîzînd și făcîndu-le un semn prietenos cu mîna, și ei dîndu-se înapoi, încercînd să dispară în mulțimea mișunătoare a străzii, neînțelegînd, fețele lor deodată cuprinse de un reproș plin de dispreț, de milă și stupoare, dacă nu de teamă, și glasul unchiului îndemnînd calul.

Frica, îi spunea bătrînul August pălărierul fostului judecător Viziru, are un cap fioros acoperit cu solzi, dar o coadă veselă de șopîrlă. Mă întrebi ce fel de om sînt eu ? De unde să știu ? Eu am trăit mulțumit : niciodată o nenorocire nu mi s-a părut prea mare. Cea mai mare nenorocire nu există. Întotdeauna alta mai mare decît cea de anul trecut sau de ieri se poate întîmpla. Și atunci cum să nu trăiesc mulțumit între ai mei ?! Nu eu am făcut legile, eu nu le-am călcat, dar n-am spus : gata aici începe și sfîrșește totul. Cine poate vorbi despre început și sfîrșit în lucruri ? Este caraghios să te gîndești la asta ? Deasupra capului tău este cerul. Stai întins pe pămînt. Ce mai poți spune ? Ce au spus și alții înaintea ta ! Astronomul stă pe terasa unui turn înalt și privește cerul printr-un ochean lung. Filozoful stă în chilia lui de sub terasa astronomului. Tînărul flușturatec și perechea lui se tăvălesc în iarbă pe malul rîului. Călătorul se așază pe o piatră. Mama îi spune copilului : mergi. La ce se gîndesc toți ăștia ? Noi sîntem pe pămînt și deasupra noastră e cerul. Niște vorbe obișnuite, banale, aproape vulgare. Dar în ele se închide și adevărul meu. Și ce sînt eu ? Un biet pălărier. Nimic mai mult. Eu am învățat că nu trebuie să te gîndești la moarte ca la cea mai mare nenorocire, oricînd se poate întîmpla ceva și mai rău, dar de ce să nu trăiești să le vezi pe toate ! Am dat fiecăruia ce i s-a cuvenit și în felul ăsta mi-am luat mie ce mi se cuvenea. Am fost senin. Mi-am zis că nu e chiar atît de grav dacă nu iau viața întunecată în serios. Cum, ai mai auzit asta ? Foarte bine ! Am rîs, da, dar nu mi-am bătut joc. Nu ! Dacă am greșit sau nu ? De unde vrei să știu ! Am trăit ca mine însumi fără să-i spun altuia : fă la fel. La ce mi-a

folosit asta? La nimic. Am trăit. Sînt un filozof slab? Asta e sigur, tinere, am fost însă un bun pălărier, aici nu m-a întrecut nimeni. Pe ai mei n-am reuşit să-i fac să înţeleagă asta. Dar eu sînt mulţumit fiindcă principiul l-am respectat: nu i-am silit să creadă şi să facă ce nu voiau! Mai nemulţumiţi sînt ei, fiindcă n-au reuşit să mă facă şi pe mine să cred ca ei! Proprii mei copii! Cum ai spus? Antipa? Da, el înţelegea ce spun. Eram prieten cu tatăl lui, pe urmă copilul a crescut şi a devenit prietenul meu, oho, un pălărier n-a mai avut niciodată un ucenic atît de priceput! Eram prieteni şi bunul tată, naivul tată îmbătrînind, micşorîndu-se mereu, s-a făcut un copil neajutorat, noi doi aveam grijă de el. Adevărul este că bătrînul Antipa a fost toată viaţa lui un om bun. O făptură cu capul în nori dar întrutotul neajutorat fiindcă neavînd voinţă era lipsit întrutotul şi de fantezie, o făptură în care nu se compensa nimic, asta înseamnă că nici nu puteai să-l ajuţi cu ceva. Noi aveam grijă de el ajutîndu-l să trăiască după cum îi era firea, adică lăsîndu-l în pace! Înţelegi, tinere? Antipa era într-atît prietenul meu încît era fiul meu şi fratele meu. Să nu-ţi închipui că vorbeam vreodată despre asta sau că puneam mereu ceva la cale! Nu vorbeam nimic, dealtfel Antipa era tăcut, nu l-am prea auzit vorbind. E adevărat, ştii şi tu asta? Aşa, da, că-mi spuneai că v-aţi cunoscut. Eraţi prieteni? Poate? Ca să înţelegi ceva din firea lui (dar să nu-l judeci sau măcar să n-o faci cît eşti cu mine, nu-ţi mai spun nimic) am să-ţi povestesc cum s-a purtat Antipa şi ce au crezut cei din jurul lui, neînţelegîndu-i firea, pe cînd mama lui zăcea pe masă şi mai tîrziu cînd băiatul se întorcea cu unchiul lui de la cimitir... Dar înainte de asta, spune-mi, trebuie să ştii, *ce fel de om era Anghel ăsta, cum trăia el...*

●

Antipa își aprinde țigara. Fumul albicios în întuneric, după ce chibritul s-a stins. Un ou de gheață se rostogolește spre el, s-a desprins dintr-un fel de cuib, un ghem mare de frunze ude, rupte de grindină, oprit cine știe cum pe taluzul scund de unde începe micul scuar. Ceva mai mare ca un ou de porumbel. Sub flaneaua subțire, umerii lui Antipa sînt înghețați, el simte frigul dar durerea sfîșietoare de mai înainte se pierde într-o altă stare nouă, ceva jucăuș, chiar așa, trage adînc din țigară, o aruncă. Așadar, Antipa, să faci cum îți stă ție bine, propunerea cu arborele monument istoric. Să fie, da, ultima ta inițiativă, cuvîntul ți se potrivește ! Ultima, un fel de răzbunare și să pleci, da, da, acum știi ce ai de făcut : să pleci din locurile astea, să nu te mai întorci. O bucurie calmă îl domină acum, un fel de eliberare, ceva așteptat parcă demult. Să pleci, să înceapă altceva. Ai să știi mai tîrziu *de ce*, acum știi numai că trebuie să pleci. Acum știi că vrei și poți să pleci.

Sufletul lui Antipa iese din adîncurile ființei, crește și, ca o făptură vie, se așază alături de el pe bancă. Un om cu trup prelung de jivină gingașă și cap îndurerat, cu blană moale și o coadă, acolo, ascultătoare, abia mișcîndu-se ca o umbră și obrazul cald înspăimîntat de atîta duioșie, de o durere fără margini, cîtă tristețe și neputință în ochii omenești și ce tremur ciudat face să scînteieze șira spinării. Să-i punem un joben pe cap și vestă cu picățele și un frac stacojiu. Și să privim cum scoate iepurii din mînecă. *Mîine.* Mîine nu te mai întorci la Dealu-Ocna. Mîine începe altceva. Mîine vei urca scara de lemn, capul tău va pluti în gaura din podeaua atelierului. Bătrînul August pălărierul va fi acolo, pălăriile înțepenite pe calupurile lor : Iacubovici, a venit Antipa. Și Iacubovici : da ?! să fie sănătos. Ca

și cum nu pe lîngă el va fi trecut Antipa și nu el va fi spus (privindu-l pe deasupra ochelarilor, răsucindu-se greoi în scaun) : ehei, erai nou, și nu Antipa îi va fi răspuns : erai nou !

Banca este în întuneric, lumina lămpii cu mercur cade mai încolo. Te ridici de pe bancă. Între salcîmii plantați în scuar și un chioșc de ziare cilindric cu acoperiș conic (negru acum, semănînd cu creionul uriaș atîrnat în ușa vreunei magherniță în care se vinde papetărie) vezi o bucată bună din strada principală. Cîteva firme cu neon care fac viața mai ușoară la Dealu-Ocna, cum spunea Agop. El o fi stînd acum pe scaunul lui și o fi lucrînd vreo casetuță, o broșă minunată pentru iubițica lui sau a altuia, o fi supunînd plexiglasul la mari prefaceri, sau poate-l așteaptă pe cel de la radio să termine cu lada lui de gunoi care cîntă și să meargă în vreun loc, deh, o casă de om caldă și nu o ghețărie. Într-o jumătate de oră, cîteva duzini de oameni vor ieși somnoroși și tăcuți, îmbulzindu-se fără violență pe ușa laterală a cinematografului. Scuipă, aprind țigări, cască, se grăbesc să dispară. Omul de servici va veni să închidă ușile mari ca de hambar din alte timpuri. Odată cu dispariția lui în spatele ușilor, se va aprinde afară becul de deasupra încît ai putea crede că el însuși a țîșnit și s-a ghemuit într-o clipă în para de sticlă afumată. Trec doi milițieni. De mîinile lor atîrnă niște lujere negre, țepene, vînoase, nu cumva ei le smulg de sub burțile armăsarilor? Nimeni nu strigă : te văd, te văăăd ... și nici formula cealaltă, mai familiară, nu?! cetățeni ai Madridului, dormiți în pace ... Dacă te grăbești, mai poți prinde trenul ăsta ... Scuipi și vezi apoi trăsura lui Foială. El stă cocoșat pe capră dar ce duce în trăsură? Un om gros și nemișcat, clac-clac, clac-clac, copitele calului, felinarele aprinse de o parte și de alta a caprei înalte. Omul gros și nemișcat se vede astfel

în întunericul de sub arbori : ca și cum ar fi îmbrobodit cu un șal, capul și umerii sub șal și deasupra în creștet o pălărie înaltă, un joben. Iar un joben? Noaptea. Dacă trăsura ar fi fost goală l-ai fi fluierat pe Foială. Să trăiți, domnu Antipa. Acum ai fi fost la gară. Dar auzi fluieratul locomotivei. Se aude din orice parte a orașului. Stă un minut. Cîte povești cu un tîrg în care trenul stă un minut, peronul și femeia singuratică, oho, Mona-Vera-Vanda, cum s-or fi numind oare? Dar vei dormi la camera *oficială*. Vei urca scările, portarul va sări speriat din somn, mîna lui spre telefon și apoi zîmbetul lui prietenos, servil, complice : să trăiți, dom' Antipa. Te vei întinde în așternutul jilav, perna tare, studențească. O fi curată?

Dar în timp ce te gîndești la asta, picioarele te duc în altă parte. Aha, încă puțin și ieși din oraș. Casa de Apă, zidurile ei albe, ferestrele orizontale lungi, acoperișul plat, ceva de atelier mecanic, becuri puternice în cele patru colțuri. Și mai încolo, între pomi, casa lui Anghel. Gardul de sîrmă ghimpată care înconjoară terenul vast. Dar abia le ghicești, sînt dincolo de grădinile bulgarilor, dincolo de porumbiște. Lumina se vede însă. Da, oare nu spunea Muedin? Ce spunea?

măgarul lui și fetele care pun răsaduri și felul roșcat în care arată totul. Ce spunea?

un cîmp de cartofi, l-ai uitat, înainte de grădini, înainte de lanul de porumb sînt cartofii. Și o colibă, o casă de chirpici acoperită cu paie. Un gard de mărăcini. Mult noroi, clisă, trig. Grindina s-a așezat aici în fîșii triunghiulare, aproape regulate, dar ouăle de gheață sînt foarte mici. Poate se topesc. Aici nu atîrnă nicăieri vreun bec, lună sus nu-i, dar o lumină ciudată, cețoasă plutește pe deasupra pămîntului. O fi venind din gheața asta. Naiba știe.

Vezi un porc slab, lung, negru și în spinarea lui o pasăre neagră ciugulește mărunt, face ceva cu ciocul în țepii de pe spinarea țepoasă. Asta ar trebui să se întîmple ziua, dacă se întîmplă, noaptea porcii dorm, ciorile dorm. Cioară trebuie să fie. Nici uliu nici porumbel, oho, porumbel, nici ciovică, nici vreo pasăre de curte. Arunci brațele în lături, fluieri, rîzi. Porcul nu se mișcă, pasărea își vede de treabă. Dai din umeri. Muedin? Un caraghios. Tu știi: te duci la Anghel, da, chiar e o idee bună, ce să dormi în odaia aia rece și să bei apa clocită din cana de sticlă de pe masă și să auzi după asta cum zăngănește tava de tablă? Anghel însă va scoate rachiul lui de cireșe. El nu bea. Acum știi și o mare mulțumire senină te cuprinde, Da, rachiul de cireșe, asta era! Lucrurile se limpezesc. Punctele, virgulele sînt la locul lor. Îi vei spune că pleci, că te-ai hotărît și nimic nu te mai poate opri. Gata cu gluma?! Oho, mai bine nu te gîndești la asta. De ce să-i spui? Fiindcă tu ești sigur că nici el însuși nu-și ia nebunia în serios! Prea a văzut multe în viața lui. Te întorci mai tîrziu, altă dată, o aduci și pe Felicia. Te întorci ca la un unchi uitat și atunci vă puteți aduce aminte de lucrurile caraghioase de altădată. Felicia?... Mîine. Acum însă va bea și il va asculta pe Anghel. Rachiul de cireșe. Anghel va deschide odaia cealaltă, de obicei închisă. Și acolo, pe perete, deasupra mesei înalte și înguste de lemn negru lustruit vei vedea gravura veche băgată într-o ramă îngustă de plumb: un obiect ciudat, ar putea fi o oglindă cu suport complicat, oricum asemănarea cu oglinda pe care o ai de la mătușa Melpomena este uluitoare, o ciudățenie fără îndoială, ba pare chiar oglinda ta, ușor deformată însă de unghiul din care fusese privită. De multe ori te-ai uitat la ea nu fără tulburare, coincidențele ne emoționează, ne îngrijorează oarecum, dar nici să-ți pierzi capul,

asta nu ! Atîta mai lipsea, să-i spui lui Anghel ! Fantezia lui rătăcitoare ți-ar fi făcut fără îndoială multe necazuri. Destul cu trăznaia asta cu morții. Obositoare glumă ! Vei privi deci vechea gravură, din pragul ușii, în timp ce Anghel va scoate din lada lui și-ți va arăta un lucru nou pe care încă nu l-ai văzut, vreun pahărel de argint, cizelat, un ou de jad, vreo piatră lustruită. Rachiul de cireșe.

23

Anghel stă în poartă. Casa lui este în afara gardului de sîrmă ghimpată care înconjoară terenul Casei de Apă. Curtea lui se pierde într-adevăr în acest teren, dar în față casa este înconjurată de un zid scund de trei palme, cărămidă, deasupra un jgheab îngust de pămînt în care cresc flori, ziua galbene și albe și roșii. Poarta este un grilaj de fier ceva mai înalt decît zidul. Anghel este acolo, în picioare. Nu vorbește, se dă la o parte, îl lasă pe Antipa să treacă. Mergi pe o alee îngustă, printre două șiruri de bucsus. Plopii au rămas în urmă. Aici nu e noroi, talpa calcă pe nisip ud. Dar tălpile lui Antipa sînt grele de noroi, pămînt clisos. Iată stupii. O albină mare zboară greoi deasupra unui stup. Îl cercetează cu trompa lungă și-l apucă apoi cu picioarele ei păroase din față, îl ridică, zboară astfel cu el pe deasupra curții și-l așează sub o tufă întunecată. Ajunge pentru azi, Muedin, spune Anghel, gata, du-te. Muedin mai cercetează o dată stupul așezat sub tufă, vine spre cei doi bărbați, un umăr este drept dar celălalt e mult căzut, atîrnă parcă ar fi rupt. Are multă putere, spune Anghel, mă ajută dar nimeni nu-l pune să stea aici pînă la miezul nopții. Sînt obosit, sînt frînt de oboseală, spune Antipa, nu știu ce naiba am îmi

pleznește capul. Își freacă ochii cu dosul palmei, repede, parcă mi-ar fi aruncat cu nisip în ochi. Cine? întreabă Muedin. Gata, spune Anghel, du-te. Muedin pleacă. Anghel închide poarta cu multă grijă. O cheie mînăstirească se învîrtește de două ori în broască. Caraghioslîc. Ca și cum nu oricine ar putea sări peste poarta asta! Nu ajunge pînă la subsuorile unui om de statură mijlocie. Cît despre gard, pășești peste el cu ușurință. Se aude înfundat duduitul pompelor de apă. Deasupra puțurilor scunde, departe în șesul de dincolo de pom, ard becuri puternice, suspendate. În vase de lut ars sau de tablă, în cutii de lemn, sub o cupolă improvizată de vergele de lemn pe care se întinde o foaie de nailon cresc cactuși pitici, cîteva sute de vase.

Antipa își curăță îndelung pantofii pe grătarul de fier din fața ușii. Odaia în care intră este o chilie de călugăr. Un bec puternic în tavan, un abajur de tablă emailată ca o farfurie întoarsă. Lumina izbește cu cruzime pereții albi, orbitori, goi. Miroase a cojoc de oaie și a lumînare de ceară. Masa veche și solidă este acoperită cu un ștergar alb. Pe patul îngust, lipit de perete, este întinsă o cergă albă. Un ulcior cu gîtul lung și îngust și lîngă el, pe pervazul ferestrei, o strachină în care se vede o bucată de fagure de miere. O fi chiar strachina din care vulpea i-a dat berzei să bea lapte și chiar ulciorul din care barza la rîndul ei a ospătat-o pe vulpe. Timpurile fericite ale fabulei, vulpea și barza bătîndu-și joc una de alta. Antipa. Ușor, eliberat, vesel. Bun pentru binele tău. Bun pentru binele altora. În noaptea asta ești om de pus la rană. Pînă la ziuă este încă vreme. Nu prea multă, nopțile sînt scurte acum dar au și început să crească. Atît de liber și singur cu mulțumirea ta. Neașteptînd, neîntrebînd, necercetînd. Un șir de gerunzii care te împing în seninătate! Sufletul tău este acum

o voce, Antipa, un om, făptura care se așează cu tine la masă și pe o bancă în scuar, umbra, eh, poți să-i spui : umbra mea. Ea vorbește ? ... Noaptea asta este ziua în care poți face orice, poți porunci orice, nepăsarea ta se poate schimba într-o credință sîngeroasă. Poți fi mistic, poți bîigui orice, n-am să-mi bat joc de tine. Ascult și înțeleg, acum eu ating bucuria. Starea mea cea mai înaltă. Grăbește-te cu folos, înainte ca puterea mea de o clipă să se risipească. Ciudat cum prin gluma și nepăsarea ta, eu am ajuns aici. Ca niște vreascuri uscate trosnesc ideile în timp ce eu mă înalț și sînt viu. Calea mea e simplă, desăvîrșirea este o lacrimă. Nu înțelegi ? Atunci ascultă, fiindcă trebuie să dispar, te-am înșelat, nu pot sta prea mult : din glumă și nepăsare crește trufia mea. Dă tu un sens acestei trufii de o formă nouă ...

●

Este a treia ceașcă, spune Anghel. Ești însetat. Te-am lăsat să taci. Am așteptat. Mă asculți ?

Vorbiți cu toții, spune Antipa. Eu am vorbit azi, îmi ajunge ! Vă ascult. Sînt vesel.

De veselie vei da seamă, spune Anghel. Da, spune Antipa. Cînd lichidul curge din ulcica asta în ceașcă, aud o dulce murmurare. Asta înseamnă să vorbești frumos, știi ce spune Pașaliu ? Nu-l cunoști pe Pașaliu, atunci ce să-ți mai spun ce spune ! Eu te ascult. Stă tolonit pe cergă. Pat călugăresc înalt, îngust, tare. Capul și-l sprijină de perete. Tălpile abia ating podeaua. Scîndură gălbuie frecată cu leșie. Anghel, spune Antipa rîzînd, adă un scaun mic să dau seamă cu picioarele pe el !

Tăcut, supus, Anghel aduce un scaun scund cu trei picioare, lemn fără fier, picioarele ca niște ciomege scurte înfipte piezîș într-o jumătate de trunchi de fag lustruit. În lumina biciuitoare umbra lui urcă

pe pereți. Este întunecată în desăvîrșire, legată de trupul viu ca limba ceasornicului de timpul veșnic. Cine a vorbit? El nu se așează. Smerenia lui este adevărată ca și glasul poruncitor sec în care nu se simte mila. Smerenie și furie. Anghel.

Ai fost la o muiere, spune el.

Sigur, spune Antipa.

Duhoarea ei e în tine, spune Anghel.

Duhnește bine, spune Antipa.

Ai plecat de mult de la ea dar duhoarea ei e în tine, spune Anghel. Glasul lui se voalează ușor, asprimea cedează, o moliciune neașteptată (nostalgie? revenire?) un tremur ambiguu : n-ai crezut deloc? ... Și un licăr de răutate în ochi.

Antipa se ridică în capul oaselor. Cerul gurii uscat. Limba nu ajută. Nu bea. Așează cu grijă ceașca plină între mițele cergii. Nu este vorba de teamă, mai degrabă o vagă tresărire în viscere dar asta nu stinge veselia. Cînd ești bine mîncat, după un prînz greu, tot așa ieși pe verandă, pușca atîrnă în cui, în fața ta se întinde pămîntul fermei, ușoara sufocare de la masă trece. Acolo sînt caii, vitele, oamenii tăi, casa urcă sub greutatea iederei. Tot așa te joci cu lupul tău îmblînzit, el sare, mîrîie, omul tău ți l-a adus de la țîța lupoaicei cînd avea doar trei săptămîni (lupoaica și ea luată la trei săptămîni de la țîța altei lupoaice și ținută în rezervație) tot așa te joci cu el, în timp ce începe digestia și o ușoară moleșeală, o plăcere moștenită și păstrată cu grijă te cuprinde și atunci auzi un mîrîit în timp ce tragi lupul de urechi, cum faci în fiecare zi, umbli mai departe cu degetele între urechile aspre dar uiți să mai scoți țigara din gură, fumul îți intră în ochi, tot așa te joci dar te miști încet spre ușă, spre peretele unde atîrnă pușca. Aproape tot așa. Ar cam trebui să plec, spune Antipa.

Este timp, spune Anghel.

Antipa bea. Ce mai fac cactuşii tăi? Gîtul lui Anghel, puternic, uscat iese din gura rotundă a unei cămăşi de cînepă albă, foarte curată, aspră, înţepenită pe el în felul în care îngheaţă pe frînghie cămăşile ude, iarna. Capul pe gît se întoarce spre Antipa. Obrazul îngust, tăiat în linii lungi, ferme, este mai puţin dur. Părul cărunt luceşte stins. Acum este capul unui om binevoitor, mulţumit, licărul fanatic din ochi nu mai este dispreţuitor, acolo se vede orgoliul îmblînzit al unui temerar, efortul lui de a fi bun, acum cînd a ajuns în culmea gloriei, fanatismul s-a retras pînditor în adînc şi ia forma accesibilă a unei emoţii. Încă o privire neîncrezătoare, dar mîinile lui Anghel au şi început să caute în sertarul mesei, degetele împiedicîndu-se febril printre lucruri mărunte, pocnetul sertarului smuls cu violenţă. Am aici o scrisoare din Noua Zeelandă, mi-a tradus-o profesorul, spune Anghel.

Noua Zeelandă? spune Antipa. Destul de departe, am văzut nişte fotografii şi un jurnal la film. Veselia lui nepăsătoare.

Îţi citesc, ascultă: stimate domnule Anghel, specia despre care îmi vorbiţi îmi este necunoscută. Cu atît mai de mirare cu cît mă ocup de cactuşi de mai bine de treizeci de ani. Am 725 de specii. Cactusul denumit de mine Lenore a luat, poate ştiţi, acum trei ani, marele premiu la expoziţia de la Montevideo. Ceea ce-mi comunicaţi dv. este măreţ. Vă felicit şi vă invidiez colegial. Din fotografie chiar îmi dau seama că este vorba de ceva neobişnuit. V-aş fi recunoscător dacă m-aţi ţine la curent. Sera mea vă stă la dispoziţie, putem lucra aici la mine trei luni pe an şi pot spera să facem acelaşi lucru la dv. Putem bate toate recordurile. Aştept veşti cu cea mai mare curiozitate şi bucurie. Al dv. Percy Archibald Stone. Medic veterinar... Ce spui, Antipa?! Cactusul

ăsta este creația mea. Este o făptură care trăiește, crește dintr-o sămînță și dă altă sămînță și eu am pătruns în sămînță și l-am făcut să crească altfel. Eu am făcut asta. N-am cerut voie de la nimeni. Am vrut și am făcut viață. Așa cum am dat-o, o pot lua. Eu sînt stăpînul. Puterea mea este în creștere. Încă

ai cactusul ăla?

Brusc, Anghel înalță un umăr, capul și gîtul se ascund după umărul ăsta. Încet, ca dintr-o groapă, capul iese la iveală. *Cactusu-ăla*, repetă el, ca și cum glasul lui Antipa ar fi intrat în gîtlejul lui.

Antipa ridică o clipă capul din cergă, îl privește cu aerul celui care întîlnind pe stradă un străin care-i seamănă, nu-și dă seama, se oprește, nu știe ce sè întîmplă, ca și cum ar fi pierdut ceva sau nu-și amintește, ce a fost? O presimțire, un avertisment? O fracțiune de secundă. Apoi totul trece. Antipa bea, capul își găsește un loc mai bun lîngă perete, în ceafă cerga moale. Zîmbește: nu spuneai că ai făcut un cactus, nu mi-ai citit scrisoarea englezului?

Da, spune Anghel.

Mai vreau și-n ceașca asta, spune Antipa.

Anghel, supus acum, spatele se încovoaie bătrînește. Cîndat, mersul bătrînei Achilina. Șchioapătă, tîrîie un picior, calcă rău. Antipa ridică din nou capul. Ce se întîmplă cu piciorul tău?

Anghel toarnă din ulcior în ceașcă, mirosul rachiului de cireșe, aburul alcoolului, nările și cerul gurii, gust de migdale și fulgerul scurt în măruntaie. Și abia pe urmă, trecerea lui din gură mai departe. Repede, fierbinte, înțepător dar după. După mușcătura din măruntaie. Avioanele supersonice în manevrele lor deasupra orașului. Bătrînul cu pălărie neagră și vestă scurtă privind derutat zgomotul și apoi avionul, zgomotul face zgomot, avionul vine mai

tîrziu, tăcut. Și copilul explicînd cu importanță în timp ce scoate rîma străvezie de pe cîrlig, ceva ca un ghemotoc de celofan ud, și pune alta groasă, vie, zvîrcolindu-se în palma lui și-apoi în cîrlig, roșie întunecată plină de inele moi și zvîcnitoare, murdăria țîșnind din ea dar rămînînd ceva și pentru pește și apoi copilul aruncînd undița, firul străveziu pierind în lumina soarelui, în timp ce un fluture galben mare și tăcut acoperit cu polen plutește greoi aproape de fața apei și o albină se oprește pe undița nemișcată lîngă mîna copilului, lozia lustruită i s-o fi părînd dulce, o zaharica, un pistil adînc, numai să ai pe unde pătrunde, poate pe acolo prin vîrful subțire unde e legat firul, albina urcînd încet cu picioarele ei de muscă dulce, frunzele luminoase și umbrele luminoase pe fața apei nemișcate și avioanele ivindu-se din nou, merg mai repede decît sunetul, spune copilul, de asta *după*, și bătrînul privindu-l cu deznădejde și bunăvoință și copilul spunînd : sunetul rămîne în urmă, și bătrînul tușind. Tu întins în iarba înaltă și ascultînd, și acum pe cerga albă încercînd să fii prudent, de ce? și rîzînd cu ușurință de asta. Teama e încă departe.

Anghel nu mai șchioapătă, picioarele lui sînt întregi, la fel de lungi, puternice, pantalonul de stofă neagră, aspră.

Ai să mi-l arăți altă dată, spune Antipa.

Da, spune Anghel.

Mi-e cam somn, spune Antipa.

Anghel se așază pe un scaun fără spătar, în mijlocul încăperii. Deasupra lui lumina țîșnind din pîlnia abajurului. Fața lui uscată, lemnoasă, nasul puternic, linia ochilor întunecați dreaptă. Un om bătrîn? Silvia Racliș: vreau și eu la prietenul tău Anghel! Să stau între cactușii lui și să iau un premiu la Tokio!

Lumea se grăbește, spune Anghel.

Eu nu, spune Antipa. Am timp.

Și eu mă grăbesc, spune Anghel. Am așteptat destul.

Tu ai și mai mult timp, spune Antipa. Tu și cactușii tăi.

Trebuie să mă grăbesc, spune Anghel. S-au făcut *șase*...

●

cactușii lui

nebunia lui cu cactușii dar eu am ceva mai bun pentru el! Te miști, te așezi bine în cergă, cu tibia răsucită a unui picior îți scarpini genunchiul celălalt. Nebunul s-a dus să aducă borcanul cu cactusul lui. S-a și întors, te uiți la el printre pleoapele întredeschise, e un cactus plin de noblețe. Noblețe? Eleganță, grație, este cel mai nobil, cel mai distins cactus pe care-l cunosc. Antipa, îți bați joc, rău faci, aici nu este noblețe, distincție, aiurea, fleacuri, mofturi, el este doar o ființă vie. Cactusul ăsta este viu și este viu din porunca mea, este creația mea, așa cum tu ești creația mea, Antipa. Antipa rîzînd, spatele, șalele, umerii se zbat în rîsul lui

să vezi, să vezi, eu și cactusul și Silvia și Anghel și August, nu-l cunoști pe August pălărierul am să-i aduc, și pe stricata asta de Silvia și pe inocenta Felicia și facem aici un balamuc și pornim lumea din nou, de la cactuși. La început a fost cactusul

am și eu ceva, Anghel dar nu-mi pot ține rîsul, am azi doi morți! Tu faci vii, eu fac morți. Cum stăm cu pariul nostru?

sînt șase. În drum spre masă, vasul cu planta prelungă și groasă plină de țepi, ca un șobolan cu țepi lungi, ascuțiți, Anghel oprindu-se strînge vasul cu amîndouă mîinile, vrea să-l ascundă în cămară

sau el însuși vrea să se ascundă în spatele, înăuntrul cactusului? Trupul este străbătut de scurte zguduiri, ajunge totuși la masă, așează vasul acolo, gîfîie, gura i se deschide, încă un pas, este acum șchiop, trage un picior, abia se sprijină în el

știu, știu, toți sînt *scrișI*, au actele lor, sînt șase cu popa

să mori de rîs, Anghele, să mori de rîs, pe popă nu-l prevăzusem, s-a întîmplat, cu ăsta nici măcar n-am glumit, nu știam, am zis-o și eu și s-a întîmplat, era apoplectic dar să mori de rîs

glumit. Glumă. Minți, mă înșeli, ai actul, nu-i nici o glumă. Îl ai, arată-l

nu-l am, să crăpi de

îl ai, minți, înșeli, nu-i nici o glumă, îl ai, înșeli, înșelătorule, mincinosule, n-ai să spui

nu-l am, de data asta nu mint! Nu l-am *prevăzut!* Unde-i rachiul ăla? Anghele, dă-o-ncolo, cît poate ține gluma asta?! Gata! Cactușii tăi sînt mai importanți. *Cactusu-ăsta*

cactușii? Nepriceputule și înfumuratule, caraghios plin de trufie, desfrînatule și neputinciosule! Cactușii. Cactușii nu sînt nimic, uite ce fac cu cactusul meu, asta fac! Izbește vasul de podea, zgomotul înfundat, țăndări tăcute și apoi o movilă măruntă de pămînt negru și cactusul cu rădăcina încă ascunsă în pămîntul nerisipit. Și picioarele lui Anghel strivind totul, tocurile bocancilor rotindu-se, amestecînd cu înverșunare pămîntul, cioburile vasului, planta, mustul ei verzui țîșnind brusc, cîte un ciob mai pocnind scurt, sub tocuri. Asta fac eu cu cactusul meu. Și apoi liniștindu-se, ochii goliți de lumină, ghemuit într-un colț al odăii, cu fața la perete: au fost șase pînă acum, nu poate să fie o glumă. Glasul lui plin de umilință. Implorînd: Antipa nu este o glumă, au fost șase, tu i-ai *știut* pe toți,

toţi şase sînt morţii tăi şi va veni şi al şaptelea, aşa cum trebuie să fie. Azi trebuie să se împlinească, ai ştiut de toţi, spune că nu este nici o glumă, nu o glumă, puterea ta nu este o glumă. Puterea credinţei mele nu este o glumă. Antipa, şi nici tu nu eşti o glumă, eu ţi-am descoperit puterea ta, aminteşte-ţi cum stăteam în sera lui Muedin şi am spus : tu ai puterea, cum am ştiut şi pe urmă cu răbdare am făcut din tine alt om, tu eşti creaţia mea, am făcut din tine pe cel care ştie. Tu ai fost orb şi nepriceput, o cîrtiţă între alte cîrtiţe şi eu te-am găsit şi am spus : el este cel care simte şi înţelege taina. Şi acum totul este o glumă ? Nu este cu putinţă, nu, nu, nu

nici şase şi nici cinci Anghele, toată povestea asta

Antipa, tu eşti fiul şi fratele meu, trezeşte-te. Anghel se apropie de pat, glasul lui creşte, obrazul lemnos, umerii uscaţi, noduroşi sub cămaşa albă, şchiopătînd, şchiopătînd, mîinile sînt lungi, le vezi foarte lungi. Antipa, fii cel care te-am făcut să fii. Spune după mine : nu este adevărat, nu este glumă şi batjocură, spune după mine : am darul, priveşte în jurul tău şi vezi că îl ai, uite-te cum tremură toţi la trecerea ta, spune după mine

da, spune Antipa. Se ridică în picioare, se apropie de Anghel. Încearcă să-şi ascundă oroarea şi mila. Frica vine încet. Anghele, linişteşte-te, n-a fost nici o glumă, am glumit cînd am spus că a fost o glumă, sînt cam băut, dar ştiu că ştiu totul. Chiar viitorul meu îl ştiu. Anghel ridicînd capul din cocoaşa crescută pe neaşteptate în spatele lui. Ochi omeneşti, uluiţi omeneşte în orbitele unui om, ochii unui om viu. Glasul unui om liniştit : iartă-mă. Eu cred, Antipa eu cred că puterea ta este mare. Tu ai oglinda dar fără mine nu ştiai nimic, nu se întîmpla nimic. Acum tu eşti puterea. Tu stai, aştepţi şi deodată spui : *ăsta,*

acum e rîndul lui. Și asta se întîmplă. Tu ești Su Cio, dar fără mine ce erai? Acum ești Su Cio.

Su Cio?

Su Cio. Am să-ți spun, am să-ți vorbesc despre asta. Nu e încă timpul să știi. Mai tîrziu, în zori... dar bea, ceva mai bun decît rachiul ăsta nu știu să fac. Pentru tine îl fac. Bea, stăpîne.

Antipa răstoarnă ceașca pe gît, aș cam vrea să plec, spune. Unde este nepăsarea din glasul lui? O albină bîzîie în fereastră, deasupra fagurelui din strachină. Îmi spui altă dată. Mîine. Vin mîine și-mi spui toată povestea lui Su Cio.

Nu! strigă Anghel. Trebuie să bem, trebuie să cinstim împăcarea. Trebuie să ne bucurăm că a venit din nou credința la tine. Te cunosc, nu mă puteam înșela. Puterea mea a fost să o arăt pe a ta. Ai văzut: am dat viață, am luat-o, voi da din nou. Dar am știut de la început: el este, a strigat sufletul meu, el, urla sîngele meu. El, murmura mintea, tu ești el. Nu trebuie să te îndoiești. Duci totul pînă la capăt. Acum ești aici, nu te îndrepta spre ușă, nu ești un om din turmă, nu ești o cîrtiță, ești un ales, nu te îndoi, mergi mai departe, stai, îți voi spune acum povestea lui Su Cio, bea, noaptea e scurtă, în zori vei ști totul despre Su Cio. Sîntem puternici, nimic nu ne poate opri să facem ce vrem cu puterea noastră nemăsurată. Trebuie să-l găsim pe Dumnezeu și să facem lumea din nou, avem oglinda, avem semnul, puterea ei este în noi. Dar întîi va veni aici oglinda. Iată țelul.

Anghel se prăbușește peste resturile vasului spart, sprijinit în genunchi și coate, fruntea scormonind pămîntul amestecat cu cioburi și resturi vegetale. Antipa este în ușă. Dar mila biruie frica. De ce frică? Un om singur. Anghel nu este nebun decît atunci cînd tu povestești cuiva: cunosc un om ciudat în tîrgul

ăla, un nebun, un om original care are un rachiu formidabil de cireşe. Fantezia lui vine din singurătate. Să-ţi fie frică de un om singur? Omul de la Casa de Apă. Eşti mai nebun tu dacă pleci acum şi-l laşi acolo jos, un om bolnav şi singur. Frica ta vine din oboseală, din ziua asta încordată, din căldura care se schimbă pe neaşteptate în frig cu gheaţă. Ce prostie, frică îngă bătrînul maniac, lîngă năuceala lui sclipitoare. Oho, ceva mai caraghios decît frica asta nu putea să ţi se întîmple? Singura nebunie a bătrînului este credinţa lui, credinţa lui este libertatea lui şi tu, un tînăr norocos şi lipsit de prejudecăţi, haida-de, tocmai tu care pui atîta preţ pe libertatea firii tale, oho, tocmai tu caraghiosule, prostănacule...

Ajutat de tine, Anghel se ridică, nu bea, varsă cîteva picături de rachiu în palmă, îşi freacă tîmplele şi ceafa. Acum se mişcă prin odaie, merge bine, nu lunecă, nu se strecoară, nu şchioapătă, faţa pămîntie, suptă, ochiul gînditor. Antipa se întinde fără grabă pe cerga moale. Bea încet, soarbe cu buzele tăra să mişte ceaşca. Cîntă cocoşul. Cocoşul e prietenul omului, el alungă frica şi face bufniţa să se retragă în cotlonul ei întunecos. Cocoşul stă pe un gard, pe o grindă, pe o movilă de gunoi. Cocoşul nu doarme şi se plictiseşte. Un înfumurat, o licheluţă care îşi dă aere de baron, un cîntăreţ de dimineaţă, şi el, acolo, un capel-maistru la coteţe, un găinar, un craidon care-şi înfundă guşa cu seminţe şi umple prispa cu găinaţ, ei, da, un cocoşel, ce mai caraghios care ne dă cu tifla. Mai curată, mai puţin primejdioasă noaptea după cîntatul cocoşului. Să mori de rîs, credinţe vechi, o bufniţă, un cocoş, un ţap. Să-ţi fie somn. Să nu-ţi fie frică. Să fii obosit ca un om. Anghel se aşează pe scaun. Toarnă rachiu în ceaşca ta. Cînd se face ziuă? O zi lungă, începutul schim-

bării. Antipa tace, ochii i se închid încet. Sprijinindu-şi coatele pe genunchi, trunchiul mult aplecat în faţă, scaunul adus lîngă pat, Anghel este acolo. Atent, mirat, iubire, supunere, devotament. Linişte, lumină. Ceara de albine miroase suav, aluatul uscat are un miros înţepător. Cine plămădeşte pîine? O albină urcă pe perete, nu este mare, abia dacă ajunge cît o mierlă.

Sînt şase, spune Anghel. Şi încă o dată : sînt şase?

Şase, spune Antipa. Ce caraghioslîc, gîndeşte, cinci, şase, şapte! Un biet nebun. Să porţi credinţă unui joc absurd, inventat la chef! Caraghioslîc! Nebun! Îi rămîn cactuşii. Poate într-o zi doctorul Percy Archibald Stone îl va lua pe insula lui. Oho, Anghel în pantaloni scurţi pedalînd pe bicicletă, cu o rachetă de tenis în braţe, aleea de asfalt şi vaci mari roşcate pe cîmpia verde, şi pe port-bagaj, legat cu un şnur alb, un borcan cu un cactus pitic! Să dormi o oră. Dimineaţa la cinci ai un tren spre Albala. Fiindcă nu rămîi, te vei întoarce pentru cîteva zile şi îţi vei pune la punct hîrţoagele, ai nevoie de două-trei zile pentru asta... În rest se aranjează. *Aranjează*, un cuvînt minunat, ceva ca sfera cu oglinzi a magicianului, domnul cu iepurii... Hai, închide ochii şi deschide-i peste o oră.

Da, eram sigur, şase, spune Anghel. Este vremea să vină al şaptelea. Sînt vinovat Antipa. Tu nu-ţi baţi joc, ţi-am dat putere, trebuia să te şi învăţ s-o foloseşti şi să crezi în ea. Cu pocăinţă îţi spun să mă ierţi. Bea.

Să facem rost şi de al şaptelea, spune Antipa cu limba încleiată de somn. Pînă mă trezesc eu, facem sigur rost de el. Mai pune o ceaşcă, magule, un strop să-mi fie somnul lin. Părintele cactuşilor.

Fără să mişte capul sau să deschidă ochii, pipăind precum un orb bordura trotuarului, cu vîrfu-

rile pantofilor, Antipa caută scaunul mic, îl găsește în sfîrșit, reușește să-l potrivească în așa fel încît tălpile lui să se sprijine în voie pe el. Un oftat adînc de mulțumire. Dar somnul care părea atît de aproape întîrzie. Antipa se ridică în coate, mereu aceeași mișcare, Anghele, spune el, rachiul tău în loc să mă îmbete mă trezește, ce pui în el?! Rîde. Să facem chiar acum rost de al șaptelea, ce naiba mai așteptăm! Vorbele îi ies din gură fără voia lui ca și cum ar voi să le acopere, să le ascundă (de ce?) să le întoarcă, să le îngrămădească în grabă la loc, el rîde. Rîsul lui este schimonosit, seamănă cu felul în care copiii, fetițele mai ales, cu trupul lor ambiguu de șapte-opt ani încearcă să-și acopere goliciunea atunci cînd sînt dezbrăcați fără menajamente, la doctor, și adulții din jurul lor încep să-i cerceteze cu atenție. Rușinea lor este plină de ură și furie. Este un moment complicat, nedeslușit, plin de întuneric. Anghele, rîde Antipa, să-l facem să vină chiar acum...

Și Anghel urlînd, aruncînd mîinile din umăr, umbra lui pe pereți, nu putem, nu-ți bate joc, omule. Am așteptat atît, nu pot strica totul. Nepriceputule, măscăriciule, crezi tu că poți suge cu gura ta păcătoasă spinul cactusului din carnea lui dacă nu i-a venit vremea? Învață să ai răbdare. Dar, străbătut de un gînd nou, Anghel se întrerupe brusc, îl privește cu intensitate pe Antipa. O clipă, nu mai mult. Iubire și o nesperată duioșie. Antipa deschide gura să vorbească dar nu scoate nici un sunet, îl urmărește pe Anghel. Acela, între pereții orbitori, liniștit calm harnic, mișcări scurte precise, strînge cu mătura într-un făraș resturile vasului în care a fost cactusul. După felul cum face totul ar putea cu ușurință acum să pară un bătrîn servitor de casă veche care își cunoaște atît de bine îndatoririle, casa, stăpînul, încît el însuși este un fel de stăpîn. Mari ambițioși

și nerealizați care au purtat prin casa pustie, prin fața oglinzilor întunecate, atunci cînd stăpînii lipseau, haina cu coadă și peruca stăpînului. Cizmele lui, scîrț, scîrț. Plastronul, smochingul lui. Pelerina căptușită cu mătase roșie. Fularele lui albe și, între timp, livreaua. Trecînd prin săli înalte, purtînd tăvi, înclinîndu-se cu distincție, avînd ranguri și o ierarhie. Campioni ai umilinței și trufiei. Stingînd luminile și culcîndu-se ultmii în odăile lor de la mansardă.

Mîine, spune Anghel, mîine. O umbră de îngrijorare. Mîine, un surîs ciudat, o stingere, ochii făcîndu-se rotunzi ca ai păsărilor, mîine . . .

Mîine, spune Antipa. Se întinde de-a curmezișul patului. Cască adînc, larg. Oho, spune mulțumit, rar, aproape în șoaptă, vine somnul, iar vine, poate îl prind. Măcar un ceas.

Mîna lui Anghel apucînd ceașca, turnînd cu cealaltă. Limpede. Gîlgîit. Migdală. Clătinîndu-se în lumină în albul orbitor. Albina pe fagurele cu miere.

●

încă nu somnul dar Druică vorbind doctorul Puslenghea preotul Zota dezbrăcîndu-și rantia plăcută moleșeală lene căldura grindina lovind zăpada în grădina verde vorbind procurorul Vizîru și Agop și Moiselini și Silvia Raclis vorbele vorbind vorbele libera curgere a libertății în moleșeala căldură sudoare rece gheață bătrîna ciinele tăcut nu în pîndă nu în încordare leneș liber în libertatea minciunii măgarul i-haaa i-haaa urechile sub cușmă lentă rostogolire de vorbe vorbire lungă șerpuitoare uleioasă o zi lungă vorbind *încă nu somnul* masa acoperită cu hîrtii capsatorul ehe mașina cu coadă pac pac două găuri în hîrtie la dosar pîntecul sudoarea desfăcut părul acoperind totul vorbind nepăsarea pier-

derea încordării lumina îndepărtarea fricii și seninătatea somnului nepăsător vorbind lumea în vorbe bradul cu luminări lunga întunecată în frig înghețată în zăpadă lunga noapte un fus *încă nu somnul* încă nu ho ho osia anului două zile ce mai fus ho ho asta cine cum a spus-o cînd vorbe vorbind un urlet ascunsă frica tablouri oho ho vorbe stăm de vorbă ca să treacă vremea și vremea trecînd într-o trăsură vieneză 1902 două perechi de cai și un peron de gresie neagră acoperindu-și fața *încă nu somnul* fața ascunsă sub voal sau o bucată de cîrpă cîtă pudoare o femeie poate un bărbat deghizat nu trebuie să pierdem timpul vorbe vorbind vorbe un an de vorbe rotindu-se în axa lui două zile sus și jos o frigăruie pumnul strîns bine în buzunar ține bine timpul să nu-l pierzi să nu ți-l fure sau trage-l după tine cu o curelușă subțire și mergi în piață în spatele măcelăriilor și cumpără-i resturi de carne o fierbi și i-o dai să mănînce de trei ori pe zi numai fiartă vorbind *încă nu somnul* liniștitoarea senina rostogolire a vorbelor texte cărți mincinoase vorbe scrise vorbe vorbite

●

Anghel se apropie de pat. Ai adormit, spune el. Ai vrea să spui, încă îl auzi, dar acum somnul este mai aproape decît cuvîntul. Dar o clipă ești, ai fost gata să înțelegi, un gînd întreg prin capul tău în veghea scurtă, ceva aproape vesel, uitat : să dormi și să deschizi ochii și să clipești și să spui *oho, măicuță, dar greu somn am mai dormit.*

●

Răsuflarea lui Antipa se aude liniștită, calmă. Doarme? Anghel în genunchi, lîngă pat. Mîna lui se întinde, mîngîie fruntea omului tînăr. Îi apucă

apoi încheietura. Lacrimi mari curg pe obrazul lemnos, tăiat în muchii tari. Antipa, spune el, mă supun ţie cu recunoştinţă şi smerenie. Să-ţi fie milă şi să mă ierţi fiindcă, uite, eu te-am iertat şi mă umilesc şi plîng. Carnea mea, Su Cio, sîngele şi mintea mea şi ajută-mă să duc la capăt lucrarea credinţei mele. Ai greşit cu necredinţa ta, Antipa, cu batjocura ta, eşti făptura făcută din nimic de credinţa mea. Puterea voinţei mele. Eşti sufletul meu şi plîng şi mă pocăiesc dar nu-ţi mai pot încredinţa nimic. Nu mai am încredere, m-am înşelat, credinţa ta era minciună şi batjocură. Numai credinţa mea în lucrul început şi dus pînă la sfîrşit există. Altceva nu. Eşti slab şi nu crezi. Dar erai un om bun, un suflet adînc dar prea vesel şi nepăsător. De ce? De ce? N-am putut îndrepta nimic, iartă-mă, iartă-mă, fiule. Se va sfîrşi repede, nu vei simţi durere. Vei dormi. Dormi. Iartă-mă

mîna lui retrăgîndu-se uşor de pe mîna lui Antipa

te voi ajuta să treci repede, plîng şi mă umilesc, iartă-mă.

O unealtă străveche şi folositoare, ciocanul greu de aramă izbeşte scurt spre ceafă ţeasta celui adormit. Un ochi se deschide dintr-o dată, gura rămîne mută, capul se răsuceşte cu faţa în sus, mîinile se lovesc una de alta ca două ţevi goale. A doua lovitură crapă fruntea în două.

Zvîcnetul moale al piciorului şi pe cerga albă mîna nemişcată, între vinele încă umflate, lacrimie ucigaşului lucesc, se usucă încet.

24

Fostul judecător Viziru scrie: din textul doctorului Lambrino am ales cîte ceva. Iată:

Credinţa mea este nestrămutată. Pedeapsa am împlinit-o, acum trebuie să mai aştept. Nu mă gră-

besc, sînt într-un loc unde timpul nu are nici o putere. Trebuie să spun că cercetările mele mă duseseră de fapt mai departe decît ajunsese Vang Du sau chiar Su Cio. Numai eu știu cum și voi păstra asta pentru mine. *Șapte* era hotărîtor. El îmi dezvăluia dacă într-adevăr Antipa era Su Cio și dacă oglinda lui era chiar *oglinda străreche*. Erau șase. Trebuiau să fie șapte. Dar dacă al șaptelea era chiar el, am știut-o atunci cînd el, în felul lui batjocoritor și vesela spus-o : să facem rost și de al șaptelea. A spus. El era al șaptelea ! Dar oare fusese mai demult prorocită sau era iarăși o bătaie de joc ? Nu există putere fără credință. Și dacă Antipa nu credea în lucrul lui înseamnă că eu mă înșelasem și el nu avea adevărata oglindă ci numai un fleac cumpărat de o cucoană într-o călătorie. Dacă preotul fusese într-adevăr al șaselea și nu era o întîmplare și el era al șaptelea, dacă el își prevăzuse propria lui moarte, atunci eu puteam împlini voia sorții, nu mai aveam de așteptat. Însemna că cercetările mele se adevereau, cu un scop care se adeverea îl trimisesem dimineața pe Muedin să-l cheme. Lucrurile se leagă. El murea fiindcă nu avusese puterea să creadă. Și dacă eu împlineam soarta, era cu adevărat viu gîndul meu : puterea adevărată era în mine, oglinda era doar impulsul. Un cerc care se închide, ea fără mine nu exista, eu nu-mi puteam folosi puterea fără ea și Antipa era mijlocitorul, trebuia oricum să moară, puterea lui și așa se termina la *șapte* și el era chiar șapte. Trebuia să știu. Nu mai puteam aștepta. Cît de liber sînt aici, lîngă regele Spaniei și regina din Saba, acum cînd timpul nu mai există, față de clipa cînd timpul mă sufoca, mă strivea ca pe o gînganie : grăbește-te. Trebuia să știu. Nu voiam să-l omor, îl iubeam, dar lipsa lui

de credință și veselia, veselia nepăsarea nu mai puteau fi tolerate. Toleranța asta care ucide spiritul și voința. Voiesem să fac din el omul unei singure idei, cel care nu se îndoiește. El m-a înșelat. Nu era greu, fiindcă noi oamenii adevărați, cei puțini, profesioniștii unei singure credințe, sîntem naivi și încrezători. Este un paradox? Credința noastră nu cunoaște îndoială. Iubim dar nu știm să iertăm. Nu avem jumătăți de măsură. Ducem totul pînă la capăt. Rîsul lui care se îndoia de totul. Rîsul în care a și sfîrșit. Nu era al șaptelea. Nu era el. Nu era nimic. Era un înșelător, un măscărici, un fir de nisip. Pînă în zori am așteptat oglinda. Nu a venit. Albina mea a apărut în cele din urmă odată cu răsăritul soarelui. Nu exista nici o oglindă la Antipa. Din altă parte îmi va veni ea.

Acum credința mea este mai vie ca oricînd. Părul nu mi-a albit și trupul îmi este sănătos. Un singur lucru mă nemulțumește aici. Mulți dintre ei, oameni cu nume ilustre chiar, regi și comandanți de oști, miniștri, mulți miniștri, savanți și profeți chiar și un sfînt, un ermit, un om cu totul minunat la cuget, cu toții nu se gîndesc decît la femei. Au țiitoare pe care le copleșesc cu daruri, se țin toată ziua de intrigi mărunte și își risipesc spiritul și sufletul cu fustele astea. Ce rușine. Nu-i înțeleg. Întotdeauna am fost singur, am știut că o femeie te poate face să-ți schimbi oricînd gîndul, să-ți uiți de marele tău scop. Le-am disprețuit. Și aici dau de același lucru. Dezgustător. Credința mea m-a făcut să ajung la bucuria rece și imparțială care nu cunoaște rîsul și batjocura. Bucuria mea este lacrima. Cînd l-am omorît pe Antipa am înțeles. Prin moarte el s-a mîntuit. La ce i-ar fi folosit o viață searbădă în îndoială? Cînd am știut că tot ce era pentru mine credință și putere, pentru el era joc și glumă! Încă nu-mi pierdusem speranța, îl

bănuiam demult dar i-am văzut mintea și sufletul înainte de moarte și am știut că nu se mai poate face nimic. Mintea lui era stearpă, netedă și lucioasă, dezgustătoare ca fundul unei maimuțe. Sufletul lui era o groapă din care se ridica duhoarea unei muieri. Iar gura lui batjocorea. Mila și lacrima m-au ajutat să înțeleg. Îmi vorbise de nevasta lui. O femeie, ce putea fi? Nu-mi plăcea numele ei, un nume ușuratic. Felicia! Dar cred că era puternică în credința ei. Asta am înțeles. Cum era traiul lor? Eu știu. Ea încerca să-l facă mereu să înțeleagă credința, puterea iubirii dar el dădea din cap și rîdea. Prin mine s-a mîntuit și ea. Dar oglinda se află acum în preajma mea. Eu simt. Trebuie doar să întind mîna dar tac. Aici mă opresc. Trebuie să mă pregătesc. Nu mă pot duce oricum. Înainte de apusul soarelui trebuie să-l întîlnesc pe Vang Du. El vine acum în calitate de trimis al cîrmuitorului din ținutul Bucuriei Veșnice. Ne vedem pe Dealul Dragonului Încolăcit. Are să-mi dea vești importante. Vom mai vedea.

●

Fără să dea alte amănunte, judecătorul Viziru a lăsat între hîrtiile lui și acest text intitulat (de ce?) așa cum se poate citi, Epilog, avînd chiar și un motto. Textul nu este lipsit de interes.

EPILOG

„după părerea mea însă nu era nebun, atita doar că suferea groaznic — asta era toată boala lui"

(Mîşkin vorbind
în casa Epancin)

Sanatoriul, ospiciul, casa de nebuni, castelul cum spuneau țăranii din împrejurimi, este un vechi conac boieresc așezat pe o colină între arbori bătrîni, o adevărată pădure pe vremuri. La început fusese o casă de vînătoare. Dimineața în zori, paznicul cîinilor în bunda lui întoarsă pe dos își băga mîinile sub cureaua lată bătută cu bani de argint și fluiera scurt. În cuștile lor de bîrne, lipite una de alta, despărțite de niște voloace de oțel, cîinii se repezeau urlînd în ușile zăbrelite. Fără să-i privească, paznicul asculta atent, capul ușor aplecat pe o parte, urechea încordată ca pentru cîntecul unei păsări rare. Unul dintre moștenitori a defrișat terenul de la poalele colinei. Altul a înconjurat ce mai rămăsese din întunecata pădure (de fapt vîrful, nu vîrful, umărul blînd al colinei) cu un zid înalt de piatră scoasă din ruinele unei vechi curți domnești pe care mlaștina înaintînd începuse să le sape pe dedesubt și să le sugă în adînc. Zidul urca și cobora, șerpuia, părea nesfîrșit atunci cînd soarele bătea în muchiile lespezilor de calcar. În locul casei de vînătoare, noul moștenitor ridicase o casă de piatră cu multe încăperi și balcoane și turnulețe și două săli boltite și scări largi de stejar care duceau spre odăile de sus.

Ţinutul deluros plutea deseori în neguri fumegoase. În locul pădurilor defrişate se întindeau porumbişti înguste şi lungi, nesfîrşite lanuri de floarea soarelui şi cîmpuri mohorîte de cartofi. Mlaştina era de fapt locul ciudat şi nesigur unde terenurile agricole se întîlneau cu lacurile pline de peşte. Tot aşa negurile şi ceaţa legau într-o mare nesiguranţă dar într-un fel tulburător, aproape omenesc, pămîntul cu cerul de deasupra. Puteai vedea, mai ales înainte de răsăritul soarelui sau după asfinţit, cum din mlaştină se înalţa şi pierea în negură o pasăre fumurie, aşa cum mintea omului în nesfîrşitele ei încercări este despicată uneori de un urlet neauzit.

După ce conacul a devenit proprietatea sanatoriului, înfăţişarea locului s-a schimbat întrucîtva, numeroase clădiri mari şi mici din lemn sau cărămidă, şoproane, magazii lungi etc. s-au adăugat vechii clădiri de piatră. Ea însă a rămas neschimbată. Numai varul cu care sînt spoiţi o dată pe an pereţii exteriori de piatră, fără îndoială nepotrivit, domesticeşte oarecum asprimea, trufia zidului de altădată. Dar aerul de cetate ridicată în grabă de seniorul întors cu prăzi bogate, grosolană dar inexpugnabilă, se păstrează încă, de bunăseamă. Este de ajuns să priveşti, cum urci pe aleea de asfalt de la poartă, contraforturile uriaşe din cele şase colţuri. Multă vreme sanatoriul arătase ca o bolniţă mînăstirească de pe vremea lui Lăpuşneanu, cînd epidemiile se stingeau în propria lor cenuşă şi aşteptau acolo şi lumea creştea din nou sănătoasă după ce fusese trecută prin fum de ardei şi purificată în var nestins. Aşezarea este izolată. O moară de apă care seamănă cu o mînătarcă poate fi zărită în marginea pădurii, despărţită de mlaştină printr-o fîşie de pămînt pietros şi sterp. Satul este destul de departe dar cîteva case înconjurate de garduri de nuiele ajung pînă la poalele colinei. Pensio-

narii sanatoriului sînt stăpîniţi de o furie blîndă, de o sumbră melancolie şi rareori uletele lor tulbură pacea colinei. Ei sînt lipsiţi de viciul speranţei. Fiecare îşi ajunge sieşi, ei nu au mania unanimităţii. Ei sînt în paradis şi numai monotonia pajiştilor însorite îi face cîteodată să latre sau să se bată cu pietre. Dar sînt aici pentru totdeauna şi asta face din ei nişte făpturi care trăiesc cu simţul veşniciei. Unii îl mai ajută pe morar să ferece roata sau să care saci, şi pot fi văzuţi prin ogrăzile de la poalele colinei, rostogolind un buştean sau rînind la grajd. Dar cei mai mulţi meşteresc fără încetare la morişca veşniciei.

În zori, înainte de răsăritul soarelui, cînd luceafărul de ziuă încă mai pîlpia în cerul lăptos, bătrînul August pălărierul se opri la poarta sanatoriului. Două porţi în zidul cenuşiu, roua umezind piatra, picurînd rar din buruienile mărunte şi din iarba crescută în muchea lespezilor : poarta mică, plasă de sîrmă întinsă pe o ramă de lemn şi poarta mare, ţevi lungi şi subţiri de metal încrucişate, nituite. Porţi nepotrivite cu zidul şi cu cetatea de pe colină. Lacăte nu se văd, nici zăvoare. Apeşi cu podul palmei şi împingi cu umărul. Bătrînul August pălărierul îşi mişca degetele în ghetele lui, tălpi groase, şireturi cu funde mari. Înainte de a ajunge la poalele colinei se descălţase, îşi atîrnase ghetele legate între ele pe un umăr şi umblase o bună bucată de drum prin iarba plină de rouă, labele picioarelor lui albe, osoase, acoperite cu mici pete cafenii şi umflături roşcate. Se aşezase pe un buştean putred şi uscîndu-şi picioarele în adierea uşoară care tocmai se iscase la o palmă deasupra pămîntului, venind dinspre pădure şi ducîndu-se spre mlaştină, bătrînul se încălţase fără grabă. Tot drumul privise cu interes, cu o ciudată mirare iarba, arborii, pietrele, coţofana care ţîşneşte din

rugul de mure. Ca și cum l-ar fi așteptat de mult, sau poate fiindcă regina din Saba care trecuse mai înainte pe acolo cu o găleată de tărîțe nu o potrivise cum trebuie între stîlpii ei, poarta se deschise singură în fața bătrînului August pălărierul.

Din ghereta lui de cărămidă netencuită, ieși Tănase. El era portar. Era scund, îndesat, o barbă roșcată, netăiată de vreo săptămînă, îi acoperea maxilarele late. Ochii lui tulburi roșietici îl priveau pe străin cu o veselie batjocoritoare. Avea o cămașă cadrilată roasă la mîneci, descheiată la gît. Direct pe piele sub mărul lui Adam, era legată o cravată șoioasă în romburi colorate. Pantalonii de dimie legați cu un șnur galben cădeau pe o pereche de pantofi de tenis aproape noi, albaștri, fără șireturi. Tănase stătea în ușa gheretei, în spatele lui în mica încăpere întunecoasă se vedeau o masă, un scaun și un ciubăr plin cu nisip. Pe masă era deschis un caiet, foile albe murdare, cîteva cuvinte păreau scrise acolo, creionul însă stătea înfipt după urechea omului.

Bună dimineața, spuse bătrînul August pălărierul.

Da, spuse Tănase.

Îl caut pe Su Cio, spuse cu blîndețe bătrînul August pălărierul.

Ești nebun, spuse Tănase. Poate îl cauți pe Anghel ! Care Su Cio ?

Da, spuse bătrînul August pălărierul. Sigur, Anghel, credeam, vezi, eu...

Hîrșt capul, spuse Tănase, încurcătura străinului îi făcea o mare, nestăpînită plăcere, fața lui era vicleană și îndatoritoare, smerită. Se apropie de bătrîn, călca îndoind prea puțin genunchii, sprijinîndu-se mai mult în călcîie, legănîndu-și trunchiul. Făcu un semn complice cu degetul, cu o jumătate de obraz. Fără să-l scape din ochi, bătrînul August, pălărierul răsuci urechea spre el. Șșșșt, făcu Tănase, eu sînt

portarul. Eu știu tot. Adevărul e altul, ți-l pot spune, pari un moșneag de încredere : Su Cio, da, nu Anghel, dar Anghel nu vrea să se știe, încă mai trebuie păstrată tăcerea, eu îl apăr. Sșșșt !

Da, da, spuse bătrînul August pălărierul, sigur că da, uitasem, iartă-mă, unde mi-o fi fost capul ?

În senat, în senat se auzi o voce, bătrînul se întoarse, de după un paltin gros și ciuruit de scorburi, îl privea o făptură uscată și înaltă îmbrăcată într-un cămeșoi de cînepă care abia trecea de genunchi. Fața îngustă, severă, fruntea luminată, nas puternic, toate liniile, unghiurile feței urmînd o ordine desăvîrșită, cine îl tundea ca pe un consul dintr-o galerie de piatră ? Chipul lui grav, deznădăjduit, părea ros de o suferință cumplită. Gîtul mai era încă al acestui cap dar umerii erau înguști și tremurători, mîinile moi și gambele cu mușchii supți, scurși călcau cu călcîiele înainte și laba scurtă înapoi. Seneca, șopti Tănase, Seneca îți poate spune mai multe. Fața vicioasă, batjocoritoare a portarului, capul nobil și grav al celuilalt. Bătrînul August pălărierul scoase din buzunar un pachet de țigări și-l împinse celor doi. Portarul rînji, băgă degetele murdare și scoase cîteva țăigări, una o băgă între dinți, restul în buzunare. Celălalt o luă la fugă în patru labe și dispăru în iarba înaltă dintre arbori.

Unde-l pot găsi pe Anghel ? întrebă bătrînul August pălărierul.

Sșșșt, rînji portarul. Îl lovi ușor cu cotul : Su Cio, vrei să spui.

Da, spuse bătrînul.

Știi în cît e azi ? întrebă portarul. Sșșșt, nu-mi răspunde, te văd, că nu știi. Vii din altă parte. Îți spun eu : trei noiembrie, anul o mie nouă sute nouăzeci și nouă. Ține minte.

Da, spune bătrînul August pălărierul, ai dreptate, uitasem. Unde-l găsesc?

Portarul Tănase nu răspunse, intră pe neașteptate în ghereta lui și începu să scrie, să facă să lunece repede creionul pe hîrtie.

Pe la prînz fură văzuți plimbîndu-se pe sub frunzișul întunecat. Din mlaștină se ridica ceața, poate morarul înălțînd capul din făina lui și privind colina o fi văzut-o tăiată în două, plutind în nori. Vorbeau. Nimeni nu-i auzea. Bătrînul August pălărierul cu capul lui mare și alb îmbrăcat ca un clovn, zîmbind ușor, haina lui fluturătoare. Anghel, întunecat, cămașa de cînepă fără guler închisă la gît, vesta neagră pantalonul negru, chipul lui uscat, puternic, împietrit.

În amurg bătrînul August pălărierul coborî singur aleea asfaltată. Portarul Tănase rînjea în ușa gheretei. Departe, sub zidul de piatră, dintre tufele de alun, o femeie urlă prelung, stins. O sonerie țîrîi vesel undeva aproape. În micul pavilion alb din capătul aleii?

Luna viitoare vin din nou să-l văd, spuse bătrînul August pălărierul.

O mie nouă sute nouăzeci și nouă, spuse portarul Tănase. Bătrînul August pălărierul ieșise, se depărta spre moară. Portarul își strecură limba îndoită între buze și scoase un sunet urît.

Dar nu peste o lună. Bătrînul August pălărierul apăru din nou peste trei zile. Rămase peste noapte, după ce pînă seara tîrziu stătuse de vorbă cu Anghel. Peste șapte zile veni iarăși. Și apoi o săptămînă în șir, venea domineața, pleca după apusul soarelui.

Vremea trecu, cine i se poate împotrivi? Portarul Tănase muri și în locul lui veni unul care purta o pelerină făcută din două fețe de masă. Apoi muri și ăsta, veni altul, cineva trebuia să păzească mereu

poarta așezării de pe colină. Dar în ceața care se ridică de pe mlaștină, bătrînul August pălărierul poate fi văzut în fiecare zi împreună cu Anghel. Ei vorbesc în șoaptă sau tac, așezați pe o buturugă în timp ce o albină zumzăie în raza de soare. Unii spun că bătrînul August pălărierul ar fi închiriat odaia din spatele morii sau că ar fi cumpărat-o chiar de la morar. Dar morarul a murit demult. Alții spun că bătrînul pălărier s-ar fi mutat în cele din urmă în așezarea de pe colină. Nimeni nu știe. Vorbe.

Dar despre ce vorbesc mereu cei doi bătrîni?

●

Nu scap de Pașaliu, scrie Viziru. Se ține de două zile de mine. Vrea o sticlă de rom cubanez. Merită, spune el. Mi-aș bate joc de mine dacă ți-aș da scrisoarea asta pe mai puțin. O sticlă de Bacardi. Un fleac. Ascultă, judecătorule, *Let thy fair wisdom, not thy passion, sway!* Nu mă alunga cum văd că ai de gînd, dă sticla și ai scrisoarea. Oare nu te interesează totul? Am luat bucata de hîrtie. Părea găsită într-o ladă de gunoi. O scrisoare a cățelușei Eromanga pentru cîinele Argus. Gogoșile lui Pașaliu. Iubite Argus, în ultima vreme ne vedem rar. Soarta e crudă, dar trebuie să ținem coada sus, să ne păstrăm demnitatea, sîntem cîini nu oameni. Fii tare. Prea multă cîinoșie ne leagă, nimic nu ne poate deznoda. Acum că ne-am mutat de la blocul ăla mare și urît unde stăteam, nu-i rău. Avem numai o garsonieră, dar casa e mică și este înconjurată de magazii întortocheate în care hingherul cel mai iscusit și-ar pierde mințile de groază. Ce bine, Argus, le-a și pierdut, și lăzi de gunoaie pline cu oase și resturi stau în jurul nostru că abia ne putem mișca. Nu știu de unde atîta bogăție, biata mea stăpînă, doamna Felicia, trebuie să fie mulțumită, în sfîrșit, după moartea

tragică a stăpînului. Oh, Argus, cîte lacrimi. Acum e mai liniștită, înțelegi, n-o pot părăsi serile. Sînt sigură că înțelegi. Cu mutatul am avut un singur necaz, nu prea mare : bucata aia de metal greu și lucios, oglinda, așa-i spuneau *ei*, noi ciinii știm cum arată de fapt o oglindă, era grea și urîtă, doamna Felicia însă s-a cam necăjit, fiindcă naiba știe cum, în învălmășeala mutatului s-a pierdut bucata asta de bronz, *ei* așa-i spun : bronz. O fi furat-o cineva ? De ce ? Eu n-aș pune-o în cușca noastră. Dar știi cum sînt toți hingherii ăștia. Oricum, n-am mai dat de ea. Argus, în noaptea asta nu pot veni. Nu te-am uitat. Te las acum, hingherul cartierului și ajutorul lui se furișează printre lăzile cu gunoi. Știi tu ce caută ei. A ta, Eromanga.

25

Trecură șase zile de la moartea lui Antipa. În tot acest timp Felicia stătu nemișcată, ghemuită cu genunchii la gură, mîinile strîngînd gleznele, bărbia înfiptă ca o rădăcină în osul pieptului. Ziua storurile de la geamuri nu se ridicau, noaptea pe masă pîlpîia o stea măruntă. Buna femeie uriașă se afla mereu în preajma ei. Ciudată făptură. Atît de devotată casei și liniștii domestice, ea nu se putu împotrivi morții. Cu toate acestea, umbra ei credincioasă era veșnică. În a șaptea zi spre seară, Felicia deschise ochii. Cu un zîmbet adînc și misterios femeia uriașă se făcu nevăzută. Felicia se ridică și încet, ca după o boală lungă, începu să umble. Era întuneric. Ea făcu lumină. Îi era foame și sete. Deschise o fereastră, ivărul se mișca greu, părea ruginit. Afară bătea vîntul, venea un miros de iarbă, de buruiană. Femeia trase adînc pe nări, pe gura larg deschisă.

Era vie? Avea nas, urechi, ochi, degete lungi și limbă iar inima lucra ca o pompă uriașă. Nu vorbea dar nici *nu știa* că se poate. Știa să zîmbească și să se încrunte. Era la început, departe de bine și rău. Era însă vie din creștetul viu pînă în tălpile vii. Departe jos, în jurul unui bec aprins, se rotea orbește o spuză de insecte și fluturi întunecați. Lăsă fereastra deschisă și intră în baie. Apa țîșni cu putere din adîncurile ei pline de viață. Rămaseră goluri și meandre a căror frenezie tăcută era semnul a ceea ce există și continuă. În hol atinse în treacăt cu umărul hainele atîrnate în cuier. Umbrela rezemată lîngă tăblia de lemn căzu. Felicia o ridică și o așeză la locul ei. Cînd simți în podul palmei mînerul arcuit se petrecu ceva nedeslușit, plăcut și liniștitor. Intră în bucătărie. O oală cu lapte fierbea pe aragaz. Spuma tocmai urca, Felicia micșoră flacăra, suflă ușor deasupra spumei albe și fierbinți, ascultă clocotul laptelui și mirosi aburul lui. Își turnă o cană mare, bău și se sătură. Se întinse pe pat. Vîntul umfla perdeaua, o hîrtie, un ziar foșneau pe masă.

Trecu miezul nopții. Și cînd copilul lovi din întuneric și pe dedesubt în toba pîntecului și femeia știu că este într-adevăr un copil, atunci graiul ei se întoarse la ea, cuvintele năvăliră în gura ei, se urcară în cap și capul se umplu de vorbe, crescu, se făcu mai mare decît pămîntul. Sări din pat, alergă la fereastră. I se făcu frică și apoi se bucură, sufletul ei viu o acoperi ca un nor. Într-o clipă cunoscu dorul de moarte, era tandru și poruncitor. Aplecată pe marginea ferestrei. Jos era o groapă adîncă și odihnitoare. Ușor, repede, o singură mișcare. Dar ce este viu urlă de spaimă și bucurie și rănuîne viu. Lumea încape într-o lacrimă?

Veni ziua, răsări soarele. Copilul crescu din trupul mamei dar cînd îi veni vremea să iasă la lumină,

el se răsuci în apa caldă și întunecată și nu vru să se arate, mama însă nu mai voi să-l țină și un bărbat cu mîinile puternice și îndemînatice, noduroase îl scoase în cele din urmă, afară, haide, îi spuse cu glasul lui gros și batjocoritor, am să-ți dau tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte, ieși odată, și copilul năvăli cu un strigăt de triumf și îl lovi pe omul acela în obraz cu călcîiul lui ud și încreţit ca o smochină albă. Era un băiat.

SFÎRȘIT

Bacău — Agapia
15 oct. 1971 — 8 febr. 1973

Lector: CONSTANTIN MOHANU
Tehnoredactor: VASILE CIUCĂ
Bun de tipar: 3.V.1993

S.C. UNIVERSUL S.A. c. 445

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026